

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΗΠΕΙΡΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ»**

Επιμέλεια εργασίας: ΣΤΑΥΡΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Εισηγητής: ΔΗΜΗΤΡΑΚΗ ΟΥΡΑΝΙΑ

Πρέβεζα, 2004

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Πριν από την ψήφιση του νόμου 2000/91 ο όρος "αποκρατικοποίηση" στην Ελλάδα ήταν σχεδόν άγνωστος. Στη χώρα μας, όπως και σε πολλά ευρωπαϊκά κράτη, οι υπηρεσίες κοινής ωφέλειας τεκμαίρονταν αποτελεσματικότερες στα χέρια του κράτους. Ήταν έτσι οργανωμένες σε κρατικά μονοπώλια, μέλη ενός διογκωμένου δημόσιου τομέα, υπό τον άμεσο έλεγχο και εποπτεία της κρατικής εξουσίας. Προφυλάσσονταν δε από την επιβολή του ανταγωνισμού αφενός λόγω της στρατηγικής τους σημασίας για την ολόκληρη (ως πεδίο κυριαρχικής εξουσίας του κράτους), αφετέρου με τη συμβολή της θεωρίας του "φυσικού μονοπωλίου"¹ που απέκλειε τον ανταγωνισμό σε τομείς όπου η λειτουργία του στην πράξη ήταν τεχνικά αδύνατη ή οικονομικά ελάχιστα θελκτική (εγκατάσταση για παράδειγμα δεύτερου παράλληλου δικτύου διανομής ηλεκτρικού ρεύματος σε όλη την επικράτεια).

Από τις αρχές ωστόσο της δεκαετίας του '80 τα πρωτοσέλιδα του διεθνούς τύπου αρχίζουν να καταγιγίζονται από προοπτικές και ενέργειες περιστρεφόμενες γύρω από την έννοια της "αποκρατικοποίησης". Επρόκειτο, όπως ετυμολογικά άλλωστε προκύπτει (από + κράτος), για μία νέα τάση "απομάκρυνσης από το Κράτος" ή καλύτερα "απομάκρυνσης του ίδιου του Κράτους από τομείς που παραδοσιακά κατείχε". Από τότε πολύ μελάني άρχισε να καταναλώνεται στην περιγραφή ενός νέου, πρωτόγνωρου και γι' αυτό εντυπωσιακού φαινομένου που θέλει το κράτος: α) να υποχωρεί σταδιακά από την άμεση παραγωγή αγαθών και την άμεση παροχή υπηρεσιών ζωτικής σημασίας για το κοινωνικό σύνολο (το χώρο δηλαδή της "κοινής ωφέλειας"), β) να κλυδωνίζεται στις κοινωνικές λειτουργίες του (παιδεία, υγεία κλπ), ακόμη και γ) να απειλείται στον ίδιο τον σκληρό πυρήνα του από την ιδιωτική πρωτοβουλία (αστυνομία, φυλακές κλπ).

Με εξαίρεση κάποια κράτη (Ελλάδα, Γαλλία) όπου ο όρος "αποκρατικοποίηση" απολαμβάνει συγκεκριμένο νομοθετικό ορισμό, η τάση ήταν από την αρχή στην αποδοχή ενός γενικότερου φαινομένου με ειδικές εκφάνσεις.

Αποκρατικοποίηση έτσι αποτελούν οι:

α) *ενέργειες απορρύθμισης* ((deregulation), δηλαδή μείωσης ή κατάργησης του νομοθετικού εκείνου οπλοστασίου που επιτρέπει τον παρεμβατισμό του Κράτους στην οικονομική ζωή,

β) *ενέργειες απελευθέρωσης* (liberazation), δηλαδή κατάργησης των κρατικών μονοπωλίων,

γ) *ενέργειες θεσμικών μεταρρυθμίσεων στο δημόσιο τομέα*, με ενδεικτικότερες την προσφυγή στις μεθόδους ιδιωτικού δικαίου, την αλλαγή δομών στις δημόσιες επιχειρήσεις (εκκαθάριση, συγχώνευση, μετατροπή των ΔΕΚΟ σε ανώνυμες εταιρίες κλπ) και τέλος,

δ) *οι περίφημες ιδιωτικοποιήσεις*, υπό την έννοια κυρίως της πώλησης του ενεργητικού των δημοσίων επιχειρήσεων στον ιδιωτικό τομέα. Ακόμη και κατά τον ελληνικό νόμο 2000/91 οι ιδιωτικοποιήσεις δεν αποτελούν παρά έκφανση του φαινομένου της αποκρατικοποίησης, ίσως βέβαια την πιο ενδεικτική της.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

"Αποκρατικοποίηση" λοιπόν η νέα μόδα ή ένα φαινόμενο μεγαλύτερης και ουσιαστικότερης εμβέλειας; Η ιστορία μας θυμίζει ότι η σύγκρουση ανάμεσα στο κράτος και τους ιδιώτες για την ανάληψη των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας -για να περιοριστούμε μόνο σ' αυτές- δεν είναι φαινόμενο της εποχής μας, αλλά γεγονός παρόν σε όλη την ιστορική διαδρομή του σύγχρονου κράτους. Παρεμβατισμός και φιλελευθερισμός συγκρούστηκαν επανειλημμένα μεταξύ τους στο όνομα πάντοτε της καλύτερης εξυπηρέτησης του γενικού συμφέροντος, μετακινώντας τα όρια του κράτους και του δημοσίου δικαίου. Μία ανάλογη στροφή συντελείται και στην αρχή της δεκαετίας του '80 κάτω από ποικίλα αίτια.

Οι *οικονομικές*, κατά κύριο λόγο, *πιέσεις*, οι οποίες δυναμώνουν μπροστά στη διεθνοποίηση της οικονομίας, την οικονομική κρίση και την τεράστια ανάγκη για χρήματα, ώστε να καλυφθούν τα ελλείμματα των κρατικών προϋπολογισμών. Η *ανάγκη* στη συνέχεια *μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας στη διοίκηση και λειτουργία των κοινωφελών υπηρεσιών*, οι οποίες νοσούν από χρόνια προβλήματα (πολιτικές προσλήψεις, κορεσμός σε υπαλλήλους, έλλειψη παραγωγικότητας, αδιαφορία για την εξυπηρέτηση του κοινού, ασφυκτικός οικονομικός και πολιτικός έλεγχος κλπ) και αντιμετωπίζουν ήδη τον κίνδυνο μη επιβίωσης σε ένα διεθνές ανταγωνιστικό περιβάλλον. Η *τεχνολογική επανάσταση*, κατά τρίτο λόγο, η οποία ανατρέπει τα δεδομένα της θεωρίας του φυσικού μονοπωλίου, δεδομένου ότι πλέον όχι ένα, αλλά πολλά παράλληλα δίκτυα παροχής υπηρεσιών (π.χ. τηλεπικοινωνιακών) είναι τεχνικά και οικονομικά εφικτά. Η *ιδεολογική*, τέλος, *στροφή υπέρ της νεοφιλελεύθερης ιδεολογίας*, καθώς οι οικονομικές πιέσεις αντανακλούν γρήγορα στο δίκαιο και την ιδεολογία.

Ωστόσο, αν και το φαινόμενο προσιδιάζει σε απλή εναλλαγή ιδεολογικού και οικονομικού προτύπου), δεν πρέπει να γίνει αντιληπτό ως επικράτηση μόνο της νεοφιλελεύθερης ιδεολογίας και του μοντέλου της οικονομίας της αγοράς. Ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία εμφάνισης και εξάπλωσης του φαινομένου, και κυρίως τα οικουμενικά αίτια που το προκάλεσαν συνηγορούν στην άποψη ότι δεν πρόκειται για μία απλή σύγκρουση κρατιστών και νεοφιλελεύθερων στον αγώνα τους για τα ηνία της οικονομικής και πολιτικής εξουσίας. Όταν σε όλα τα μήκη και πλάτη του πλανήτη μας δεξιές και αριστερές κυβερνήσεις προσχωρούν στην πολιτική των αποκρατικοποιήσεων, όταν οι συγχρονισμένες ενέργειες από πολλά κράτη αποκτούν διεθνή εμβέλεια και ακόμη υπερεθνικοί οργανισμοί, όπως η Ε.Ε., αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες, ενισχύεται η πεποίθηση πως πρόκειται για μια *βαθύτερη μεταβολή που συντελείται στη δομή του σύγχρονου κράτους και μία ιδιαίτερη όψη εξέλιξης της ίδιας της κοινωνίας μας*. Μεταβολή ραγδαία, ριζοσπαστική και αναπότρεπτη, και γι' αυτό άλλωστε άξια μελέτης και νομικής οριοθέτησης.

**Η ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΑ ΘΕΜΙΤΟ ΕΓΧΕΙΡΗΜΑ ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΕΚΟ**

Από τη διεθνή σκηνή στην ευρωπαϊκή και από εκεί στις εθνικές των Κρατών Μελών, από τις εθνικές ομάδες πίεσης στα ευρωπαϊκά λόμπυ στις Βρυξέλλες, μία συγκλίνουσα και αμφίδρομη πίεση μεταδόθηκε σε ευρωπαϊκές και εθνικές αρχές, καθιστώντας την απελευθέρωση των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας την πρόκληση του τέλους του αιώνα μας.

Στα πλαίσια της ελληνικής νομικής τάξης, ειδικότερα, μας απασχόλησε ένα καίριο νομικό ερώτημα: είναι συνταγματικά επιτρεπτή στην Ελλάδα η αποκρατικοποίηση των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας; Εάν ναι, υπό ποια μορφή και υπό ποιες προϋποθέσεις, θα παρακολουθήσουμε πώς απαντούν στον προβληματισμό αυτό η ελληνική θεωρία και η -μικρή σχετικά- νομολογία, θα σταθούμε σε ορισμένες προσωπικές εκτιμήσεις σχετικά με τη συνταγματικότητα των ελληνικών αποκρατικοποιήσεων και θα κλείσουμε παραθέτοντας συγκεκριμένες ελληνικές νομοθετικές πρωτοβουλίες αποκρατικοποίησης των δημοσίων επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας.

α) *Ο προβληματισμός της ελληνικής θεωρίας σχετικά με τη συνταγματικότητα των ελληνικών αποκρατικοποιήσεων*

Μέρος της ελληνικής θεωρίας -και επιβάλλεται στο σημείο αυτό να αναφέρω μία περιεκτική γνωμοδότηση του καθηγητή Ε. Βενιζέλου για την περίπτωση του ΟΤΕ- υποστηρίζει ότι οι Δημόσιες Επιχειρήσεις Κοινής Ωφέλειας (ΔΕΚΟ) για τις οποίες συζητούμε δεν αποτελούν "κοινές δημόσιες επιχειρήσεις". Λόγω αντικειμένου εντάσσονται στις επιχειρήσεις που μνημονεύει το άρθρο 106.3 του Συντάγματος, έχουν δηλαδή είτε "χαρακτήρα μονοπωλίου", είτε "ζωτική σημασία για την αξιοποίηση των πηγών του εθνικού πλούτου", είτε τέλος "έχουν ως κύριο σκοπό την παροχή υπηρεσιών στο κοινωνικό σύνολο". Συγκεντρώνουν έτσι, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο καθηγητής Βενιζέλος, "όλα εκείνα τα πραγματικά και νομικά χαρακτηριστικά που κατά το άρθρο 106.3 του Συντάγματος δεν τείνουν στην απομάκρυνση των επιχειρήσεων αυτών από το Κράτος, αλλά στην παραμονή τους υπό κρατικό έλεγχο" μέσω του θεσμού της εθνικοποίησης.

Με αυτά τα δεδομένα το ερώτημα τίθεται πλέον ως εξής: "Έχει ο κοινός νομοθέτης διακριτική ευχέρεια να μεταχειρίζεται κατά το δοκούν το νομικό καθεστώς των ανωτέρω (ιδιαζόντων) δημοσίων επιχειρήσεων; Μπορεί ιδίως να μεταβάλει το ιδιοκτησιακό καθεστώς τους, τον τρόπο διοίκησης και τον έλεγχο του Κράτους πάνω σε αυτές, προκειμένου να εξυπηρετήσει δημοσιονομικούς ή άλλους σκοπούς του;"

Η απάντηση που δίνει ο καθηγητής Βενιζέλος είναι αρνητική. Θα προσπαθήσω να συνοψίσω τα δύο κύρια επιχειρήματα της άποψης του. Αφενός, το άρθρο 106.3 του Συντάγματος δεν περιέχει μόνο τη δυνατότητα εθνικοποίησης ορισμένων κατηγοριών επιχειρήσεων που συμπίπτει να είναι ιδιωτικές. Ερμηνευμένες συστηματικά οι παράγραφοι 1, 2 και 3 του άρθρου 106 επιβάλλουν τη *διαρκή μέριμνα* του Κράτους για τις εν λόγω επιχειρήσεις. Με άλλα λόγια, οι δημόσιοι σκοποί που εξυπηρετούν οι εν λόγω επιχειρήσεις προσδίδουν *αναγκαστικά δημόσιο χαρακτήρα* στο νομικό τους καθεστώς. Αφετέρου, μία σειρά συνταγματικών διατάξεων επιβάλλει ιδιαίτερους περιορισμούς στους εργαζόμενους στις ΔΕΚΟ. Πρόκειται για τους περιορισμούς του απεργιακού δικαιώματος (23.2β"), τους περιορισμούς ως προς την κατοχή δεύτερης θέσης στο δημόσιο τομέα (104), ως προς το δικαίωμα κομματικής οργάνωσης και δράσης (29.3) και ως προς το δικαίωμα του εκλέγεσθαι (56 και 57). Μόνο η εγγύηση ως προς το πρόσωπο του εργοδότη, υποστηρίζει ο καθηγητής Βενιζέλος, δηλαδή μόνο ο δημόσιος χαρακτήρας της επιχείρησης -υπό την έννοια του ιδιοκτησιακού ελέγχου και της κρατικής εποπτείας- μπορεί να εξασφαλίσει τη διατήρηση αυτών των συνταγματικών περιορισμών καθώς και την αδιάλειπτη λειτουργία των εν λόγω κοινωφελών επιχειρήσεων.

Συμπερασματικά, από το πλέγμα όλων των συνταγματικών διατάξεων που αναφέρθηκαν προκύπτει, η υποχρέωση *διατήρησης του δημόσιου χαρακτήρα στις επιχειρήσεις κοινής*

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ωφέλειας που ανήκουν ήδη στο Κράτος ή σε άλλους δημόσιους φορείς. Υποχρέωση διατήρησης ενός δημόσιου χαρακτήρα, ο οποίος μάλιστα *θα πρέπει να προσλαμβάνει για ορισμένες τουλάχιστον από αυτές (πχ ΟΤΕ, ΔΕΗ) τη βαθύτερη δυνατή μορφή*, τόσο από την άποψη του ιδιοκτησιακού καθεστώτος όσο και από την άποψη της διοίκησης.

III ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΩΣ ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΚΑΙ ΩΣ ΝΟΜΙΚΟ ΟΡΙΟ ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Εάν μέχρι σήμερα η αναζήτηση μεγαλύτερης οικονομικής αποτελεσματικότητας, ιδίως η αύξηση της ανταγωνιστικότητας, αποτέλεσε ένα από τα βασικά κίνητρα αποκρατικοποίησης, μία προϊούσα αναζήτηση παράλληλης κοινωνικής αποτελεσματικότητας αναδεικνύεται τα τελευταία χρόνια ως στόχος και κύρια υποχρέωση του κοινοτικού και κατά συνέπεια του εθνικού νομοθέτη. Πρόκειται για την υποχρέωση συγκερασμού των υποχρεώσεων γενικού συμφέροντος με την αρχή του ελεύθερου ανταγωνισμού, έκφραση της οποίας αποτελεί -μεταξύ άλλων- και η προστασία των δικαιωμάτων των καταναλωτών.

Κοινωνικές υποχρεώσεις συνδεδεμένες με τις κοινωφελείς δραστηριότητες υπήρχαν βέβαια πάντοτε, όπως ιδίως οι περίφημοι νόμοι Holland που συνόδευαν την γαλλική έννοια της "δημόσιας υπηρεσίας" (η αρχή της διαρκούς παροχής, της ισότητας, της διαρκούς προσαρμογής κλπ). Υπό την έννοια αυτή, επομένως, ο σύγχρονος νομοθέτης δεν καινοτομεί προς την κατεύθυνση προστασίας των καταναλωτών, αλλά ακολουθεί την ευρωπαϊκή νομική παράδοση στην οποία η προάσπιση του γενικότερου συμφέροντος κατείχε πάντοτε ιδιαίτερη θέση. Ωστόσο, δεδομένου ότι για μεγάλο χρονικό διάστημα η παροχή των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας γινόταν αποκλειστικά από κρατικά μονοπώλια, το Κράτος, οπλισμένο με το τεκμήριο νομιμότητας, αποτελεσματικότητας και εξυπηρέτησης του γενικού συμφέροντος, δεν αισθάνθηκε ποτέ την ανάγκη να εξειδικεύσει και να συγκεκριμενοποιήσει τις κοινωνικές υποχρεώσεις των υπηρεσιών που προσέφερε. Δεν είχε άλλωστε και πρακτικό λόγο να το κάνει, προστατευμένο όπως ήταν από την απειλή ανταγωνιστών. Κατά συνέπεια, οι αρχές λειτουργίας των κρατικών κοινωφελών υπηρεσιών δεν υπάκουαν σε νομικές επιταγές, δεν συνοδεύονταν από πρότυπα ποιότητας και τιμών, ούτε προέβλεπαν κυρώσεις για τη μη εφαρμογή τους.

Σήμερα, η κατάργηση των εθνικών μονοπωλίων θέτει επί σκηνής δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς επιφορτισμένους με την παροχή υπηρεσιών κοινής ωφέλειας. Το Κράτος δε αναλαμβάνει να ρυθμίσει a priori τους κανόνες λειτουργίας της αγοράς, ώστε βασικές αρχές και τρόποι οργάνωσης των εν λόγω υπηρεσιών να επιβάλλονται με ίσους όρους σε όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς. Μία νέα τάση διαμορφώνεται στην Ευρώπη, καθώς για πρώτη φορά τόσο ο κοινοτικός όσο και ο εθνικός νομοθέτης εμφανίζονται αποφασισμένοι να εξασφαλίσουν στους καταναλωτές προστασία αντάξια των σκοπών γενικού συμφέροντος που οι επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας υπηρετούν. Οι πρόσφατες "θεσμικές διαφοροποιήσεις" διευρύνουν μάλιστα σε τέτοιο βαθμό την προστασία των ευρωπαϊών καταναλωτών, ώστε η θωράκιση τους να εμφανίζεται σήμερα αφενός ως *συνέπεια* και αφετέρου ως *νομικό όριο* της θεμιτής κατά τα άλλα απομάκρυνσης του Κράτους από τις υπηρεσίες κοινής ωφέλειας.

Ειδικότερα, για πρώτη φορά στην ιστορία του σύγχρονου δυτικοευρωπαϊκού Κράτους οι καταναλωτές - παθητικοί μέχρι σήμερα χρήστες των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας- αντιμετωπίζονται ως "πελάτες" με άποψη, ποικίλες και εξελισσόμενες ανάγκες, και κυρίως με δυνατότητα επιλογής και απόρριψης. Για πρώτη φορά αρχές και κανόνες λειτουργίας των κοινωφελών υπηρεσιών συγκεκριμενοποιούνται ομοιόμορφα

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

σε όλη την κοινοτική επικράτεια και επιβάλλονται στους εθνικούς φορείς, δημόσιους και ιδιωτικούς, με την απειλή κυρώσεων για την περίπτωση της μη εφαρμογής τους. Για πρώτη φορά, τέλος, υποχρεώσεις των φορέων παροχής περιγράφονται αναλυτικά, διαμορφώνοντας αντίστοιχα δικαιώματα των καταναλωτών.

Αξιοσημείωτο μάλιστα είναι ότι αν και πρόκειται για τομέα προστασίας δικαιωμάτων του πολίτη-καταναλωτή, τομέα κλασικά υπό τον έλεγχο του εθνικού Κράτους, οι σημερινές εντυπωσιακές αλλαγές εκκινούν από την κοινότητα μέσω κοινοτικών οδηγιών και πολλών άλλων κειμένων που εκδίδονται πλέον κατά τομέα υπηρεσίας (πχ τηλεπικοινωνίες, ενέργεια, μεταφορές κλπ).

Οι οδηγίες μεταφέρονται στο εσωτερικό των Κρατών Μελών μέσω μίας αξιοπρόσεκτης ενεργοποίησης του εθνικού νομοθέτη, ενώ εξατομίκευση των νομοθετικών αυτών κειμένων αποτελούν οι συμβάσεις που υπογράφονται μεταξύ του ελληνικού δημοσίου και των ιδιωτών που θέλουν να δραστηριοποιηθούν στην παροχή κάποιας υπηρεσίας, γνωστές και ως άδειες.

Οι κοινοτικές αυτές πρωτοβουλίες είναι σε τέτοιο βαθμό θεαματικές που φαίνεται να εγκαινιάζουν μία νέα εποχή προστασίας των ευρωπαϊών χρηστών υπηρεσιών κοινής ωφέλειας. Πρωταγωνιστικό ρόλο στο νέο αυτό σκηνικό διεκδικεί η έννοια της "καθολικής υπηρεσίας" (II), η οποία συντελεί στην αναμόρφωση βασικών δικαιωμάτων των καταναλωτών (III), καθώς και στη διατύπωση νέων αρχών λειτουργίας των κοινωφελών υπηρεσιών (IV).

III ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Οι απαγορευτικοί κανόνες και οι ρυθμίσεις περί ανταγωνισμού των άρθρων 85 - 90 και 92 - 94 της Συνθ. ΕΟΚ και οι ρυθμίσεις περί ελέγχου των συγκεντρώσεων αποτελούν πλέγμα κανόνων αναγκαίο για τη δημιουργία της ενιαίας αγοράς αλλά και για την αποτροπή επανατοποθέτησης ορίων στην αγορά ή επιβολής προστατευτισμού των εθνικών επιχειρήσεων. Στους κανόνες αυτούς υποβάλλονται τόσο οι ιδιωτικές όσο και οι δημόσιες επιχειρήσεις. Επιχείρηση νοείται ευρύτατα κάθε οντότητα που ασκεί οικονομική ή εμπορική δραστηριότητα ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς που τη διέπει και τον τρόπο χρηματοδότησης της. Ως «Δημόσια επιχείρηση» έχει οριστεί εκείνη η επιχείρηση επί της οποίας οι δημόσιες αρχές μπορούν άμεσα ή έμμεσα να ασκήσουν κυριαρχική επιρροή. Τέτοια επιρροή τεκμαίρεται ότι συντρέχει εάν το κράτος ή οι δημόσιες αρχές 1) κατέχουν την πλειοψηφία του μετοχικού κεφαλαίου της επιχείρησης 2) ελέγχουν την πλειοψηφία των ψήφων ή 3) έχουν δικαίωμα να ορίσουν την πλειοψηφία των μελών των διοικητικών ή ελεγκτικών οργάνων της επιχείρησης. Το άρθρο 222 της Συνθήκης, ως εκ της ουδετερότητας του ως προς την επιλογή του ιδιοκτησιακού καθεστώτος, δεν απαγορεύει τη λειτουργία δημοσίων επιχειρήσεων.

«Ιδιωτικοποίηση» ή «αποκρατικοποίηση» των δημοσίων επιχειρήσεων σημαίνει την οριστική μετάβαση τους στον ιδιωτικό τομέα. Ιδιωτικοποίηση όμως είναι και η διαδικασία των διαδοχικών φάσεων για τη μετάβαση αυτή. Η μεταβολή του ιδιοκτησιακού καθεστώτος κατά κανόνα συντελείται σε φάσεις με αφητηρία τις ηπιότερες μορφές μεταβιβάσεων συμμετοχών μειοψηφίας, μεταβίβασης του δικαιώματος διαχείρισης ή μεταβίβασης ισοψηφικών συμμετοχών με ιδιαίτερες συμφωνίες διαχείρισης, μέχρι τη μεταβίβαση του πλήρους ελέγχου της δημόσιας επιχείρησης και μετακίνησης της στον ιδιωτικό τομέα. Μέσα στο πνεύμα της απελευθέρωσης της αγοράς και της ορθολογικότερης διάρθρωσης της, η τάση για ιδιωτικοποίηση των δημοσίων επιχειρήσεων είναι παντού εμφανής.

Ενδεικτικά, ήδη σε κοινοτικό επίπεδο η Οδηγία 92/50 καθορίζει τη διαδικασία απελευθέρωσης των υπηρεσιών στις δημόσιες αγορές, μετά τη διαπίστωση ότι το εμπόριο σε παγκόσμιο επίπεδο, μετακινείται πλέον από την παραγωγή προϊόντων σε αγορές όπου η παροχή υπηρεσιών είναι το κυρίαρχο στοιχείο. Ομοίως στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, η εσωτερική διαδικασία της απελευθέρωσης και της εναρμόνισης στηρίζεται παράλληλα πάνω στους κανόνες του ανταγωνισμού και των νομοθετικών εξουσιών που παρέχει η Συνθήκη (ιδίως αρθρ. ΠΟΑ), με την έκδοση από την Επιτροπή των δύο βασικών Οδηγιών της 16.1.1996 (Mobile Services Directive) και 13.3.1996 (Full Competition Directive) περί τροποποίησης της Οδηγίας 90/388/ΕΟΚ, με τις οποίες εισάγεται πλέον πλήρως ο ανταγωνισμός στον τομέα των τηλεπικοινωνιών από 1.1.1998, Αντίστοιχα, σύμφωνα με την από 19 Δεκεμβρίου 1996 Οδηγία του Συμβουλίου για την απελευθέρωση της ηλεκτρικής ενέργειας (Electricity Directive) ανοίγεται πλήρως σε ανταγωνισμό ο τομέας αυτός από 1.1.1999.

Η ιδιωτικοποίηση των δημοσίων επιχειρήσεων, λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών, ιδίως από άποψη αποκλειστικών δικαιωμάτων προνομίων και μονοπωλιακών θέσεων των τελευταίων, άπτεται άμεσα των κανόνων του ανταγωνισμού.

Οι κανόνες του ανταγωνισμού προστατεύουν τον ανταγωνισμό ως αναγκαίο θεσμό και επιθυμητό δυναμικό στοιχείο της οικονομίας, δύναμη καθεαυτή, που διαφυλάσσει την ατομική οικονομική ελευθερία ως μια από τις θεμελιώδεις ελευθερίες που εγγυάται η δημοκρατία. Στηρίζονται στην αρχή ότι οι *δυνάμεις της αγοράς* πρέπει να αποτελούν τον *κύριο ρυθμιστικό παράγοντα* και πρέπει να προστατεύονται από ακατάλληλες παρεμβάσεις, ενώ η *μεγίστη οικονομική αποτελεσματικότητα* επιτυγχάνεται όταν η *απόφαση αφήνεται* στις ανταγωνιζόμενες επιχειρήσεις, στην αγορά, έτσι ώστε οι *προσιτές πηγές* να ανακατανέμονται στο >ς πιο παραγωγικούς τομείς και οι επιχειρήσεις να έχουν κίνητρα να *αναλαμβάνουν κινδύνους*, να *καινοτομούν* και να *αναπτύσσουν στρατηγικές* αγοράς και να *προωθούν* την τεχνολογική εξέλιξη.

Αυτή τη σημασία του ανταγωνισμού, ως μείζονος οικονομικής αρχής ιδίως σε ενοποιημένες και ολοκληρωμένες αγορές, την αναιρούν συστήματα προστατευτικά δημοσίων επιχειρήσεων, ιδίως μέσω της *μέθοδοι* των κρατικών ενισχύσεων που αποτρέπουν την είσοδο νέων επιχειρήσεων σε οικονομικό χώρο, όπου οι *συνθήκες ανταγωνισμού* διαμορφώνονται *άνισα* ή μέσω *ιδιαίτερων* ή *αποκλειστικών δικαιωμάτων*, συστήματα τα οποία, αν μεταφερθούν από τις *προνομιούχες επιχειρήσεις* του δημόσιου τομέα στον ιδιωτικό κατά τη διαδικασία της ιδιωτικοποίησης, θα εντείνουν περισσότερο τις ανισότητες κατά τον ανταγωνισμό.

Γι' αυτό οι δύο βασικές διατάξεις της Συνθήκης και δη τα άρθρα 222 και 90 έχουν ουδέτερο χαρακτήρα. Συνεπώς και οι δημόσιες επιχειρήσεις οφείλουν ν' απέχουν από πράξεις αντίθετες με τη Συνθήκη όταν ασκούν οικονομική δραστηριότητα ενώ εκείνες από τις δημόσιες επιχειρήσεις, στις οποίες αναγνωρίζονται ιδιαίτερα ή αποκλειστικά δικαιώματα, υπόκεινται *στο ίδιο καθεστώς μεταχείρισης όπως και οι ιδιωτικές επιχειρήσεις*. Το άρθρο 90 για απαγόρευση μέτρων αντίθετων με τη Συνθήκη (λόγω *ιθαγένειας* -αρθρ. 7- ή ανταγωνισμού) κάνει *μόνον λειτουργική διάκριση* επ' ωφελεία των επιχειρήσεων (δημόσιων ή ιδιωτικών) επειδή έχουν *σκοπό γενικότεροι* οικονομικού συμφέροντος και εκτελούν συγκεκριμένους σκοπούς επ' ωφελεία όλων των *καταναλωτών*.

Συνεπώς ελεγκτέα από άποψη τήρησης των κανόνων ανταγωνισμού είναι κάθε κρατικοποιημένη οικονομική δραστηριότητα, με ορισμένες εξαιρέσεις, αλλά και κάθε ιδιωτικοποίηση δημοσίων επιχειρήσεων, δεδομένου ότι η ιδιωτικοποίηση υποδηλώνει την *εφάπαξ* ή σε *διαδοχικές φάσεις* μεταβολή στον έλεγχο των δημοσίων επιχειρήσεων¹, δεν εξαγνίζει όμως τις επιχειρήσεις αυτές από άποψη συμβιβασμού της συμπεριφοράς τους με τους κανόνες του ανταγωνισμού. Ως κανόνες ανταγωνισμού νοούνται ευρύτερα

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

τόσον οι απαγορευτικοί κανόνες για τις συμπράξεις επιχειρήσεων και την καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπίζουσας θέσης όσο και οι κανόνες που ρυθμίζουν τις συγκεντρώσεις επιχειρήσεων δοθέντος ότι η επερχόμενη μεταβολή στον έλεγχο ή στη δομή του ελέγχου των ιδιωτικοποιούμενων δημόσιων επιχειρήσεων είναι δυνατόν να δημιουργεί θέματα συμβατότητας ή μη της νέας δομής με τις διατάξεις για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων επιχειρήσεων.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Διαρθρωτικές αλλαγές άλλοτε και σήμερα

Η ύφεση στην οποία εισήλθε μεταπολιτευτικά η ελληνική οικονομία διήρκεσε περίπου δύο δεκαετίες και έπληξε κυρίως τον παραγωγικό πυρήνα της χώρας: τη γεωργία, τη βιομηχανία και τη μεταποίηση. Ο τομέας των υπηρεσιών αναπτύχθηκε αργά αλλά παθολογικά, στη βάση της "μικρομεσαίας επιχείρησης". Ακόμα και στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (που αργότερα μετονομάστηκε σε "Ευρωπαϊκή Ένωση"), ο διεθνής ανταγωνισμός επηρέασε και τις ελληνικές επιχειρήσεις, οι οποίες λειτουργούσαν παραδοσιακά υπό καθεστώς έντονου προστατευτισμού. Οι δύο αυτοί παράγοντες, το διεθνές περιβάλλον και η ύφεση, ξεχωρίζουν ανάμεσα σε άλλους ως λόγοι που επέφεραν αλλαγές στο βαθύτερο τρόπο λειτουργίας και οργάνωσης της οικονομίας. Ήταν και τότε, όπως και σήμερα, ώρα για μεταρρυθμίσεις, για "διαρθρωτικές αλλαγές".

Οι μεταρρυθμίσεις αυτές γίνονται πάντα με κριτήριο το δημόσιο συμφέρον, η έννοια του οποίου όμως δεν είναι δεδομένη. Αρχικά, επικρατούσε η θεωρία ότι η επέκταση του δημόσιου τομέα σε οικονομικές δραστηριότητες που ανήκουν στη λεγόμενη "ιδιωτική πρωτοβουλία" θα αποτελούσε αποτελεσματικό μέσο τόσο για τον έλεγχο όσο και για την ανάκαμψη της οικονομίας.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της αντίληψης αυτής ήταν η σύσταση του **Οργανισμού Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων** (ΟΑΕ), τον Ιούλιο του 1983. Όπως ανέφερε η εισηγητική έκθεση του σχετικού νομοσχεδίου, σκοπός του θεσμού αυτού ήταν "να αντιμετωπίσει το βασικό πρόβλημα εκείνων από τις υπερχρεωμένες επιχειρήσεις που αφενός είναι βιώσιμες και αφετέρου οικονομικά και κοινωνικά ιδιαίτερης σημασίας". Επρόκειτο δηλαδή για τις περίφημες "προβληματικές". Έως τα μέσα της δεκαετίας του 1980, συνολικά 43 ιδιωτικές επιχειρήσεις είχαν *κρατικοποιηθεί* μέσω του ΟΑΕ.

Οι εξελίξεις, ωστόσο, κατά τη δεκαετία του 1990 ήταν πολλές. Η ελληνική οικονομία άρχισε να ανακάμπτει, η Ευρωπαϊκή Ένωση έθετε τις βάσεις για μια ευρωπαϊκή οικονομία χωρίς σύνορα, η παγκόσμια οικονομία εισήχθη στην τροχιά της παγκοσμιοποίησης, ενώ πολλές επιχειρήσεις δεν φάνηκαν αρκετά ευέλικτες ώστε να παρακολουθήσουν τον ανταγωνισμό και τις ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις. Στο μεταξύ, οι επιχειρήσεις του ΟΑΕ, στη συντριπτική τους πλειονότητα, δεν εξυγιάνθηκαν και η αντίληψη του δημόσιου συμφέροντος άλλαξε βαθμιαία προς την αντίθετη πλευρά: οι κρατικές επιχειρήσεις, ακόμα και οι "κοινωνικά και οικονομικά ιδιαίτερης σημασίας", όπως οι Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμοί (ΔΕΚΟ), θεωρήθηκε ότι έπρεπε να *αποκρατικοποιηθούν*.

Η μεταβολή αυτή ήταν βεβαίως σταδιακή. Τα πρώτα βήματα προς τις ιδιωτικοποιήσεις γίνονται συνήθως με τις "μετοχοποιήσεις" (την παραχώρηση μειοψηφικού μεριδίου μετοχών, όπως συνέβη αρχικά με τον **ΟΤΕ** και τα Ελληνικά Πετρέλαια), το "στρατηγικό επενδυτή" (παραχώρηση της διοίκησης, όχι όμως και της ιδιοκτησίας, όπως σχεδιάζεται για την **Ολυμπιακή**) ή το "στρατηγικό σύμμαχο", ο οποίος αποκτά ενδεχομένως μειοψηφικό πακέτο μετοχών αλλά όχι και τη διοίκηση της εταιρείας, όπως στην περίπτωση της **Εμπορικής Τράπεζας** με την **Credit Agricole**.

Η αλλαγή αυτή πλεύσης δεν οφείλεται μόνο σε αλλαγές στο ευρύτερο ελληνικό κοινωνικοπολιτικό σκηνικό, ούτε αποκλειστικά σε πολιτικές αποφάσεις. Συνδέονται επίσης με ριζικές μεταβολές στο διεθνές επιχειρηματικό περιβάλλον, την τεχνολογική εξέλιξη, τις μεταβολές στο «μέτωπο» της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και τη διαδικασία που χαρακτηρίζεται από τη συσσώρευση του κεφαλαίου σε παγκόσμια κλίμακα και την οποία συνηθίζεται να ονομάζουμε «παγκοσμιοποίηση». Αυτοί είναι ορισμένοι από τους παράγοντες που συνιστούν τα οικονομικά αίτια των επιχειρούμενων διαρθρωτικών αλλαγών.

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Α| Ένας νέος ρόλος για το κράτος

Η διεύρυνση του κράτους αιτία των σημερινών προβλημάτων

Η δημοσιονομική κρίση, τα ελλείμματα, το τεράστιο δημόσιο χρέος, τα υψηλά επιτόκια και ο πληθωρισμός, όλα δηλαδή τα μεγέθη που περιγράφουν την «απόκλιση» της ελληνικής οικονομίας αποτελούν απλώς όψεις ενός κεντρικού πολιτικού προβλήματος: της σχέσης του Κράτους με την οικονομία και την κοινωνία, όπως διαμορφώθηκε σε όλη σχεδόν τη μεταπολεμική περίοδο, αλλά με ιδιαίτερη ένταση από τα τέλη της δεκαετίας του '70 μέχρι πρόσφατα.

Σήμερα, ο δημόσιος τομέας εξακολουθεί να κυριαρχεί στην οικονομική ζωή της χώρας: Διατηρεί τη δεσπόζουσα και συχνά μονοπωλιακή θέση του στον ηλεκτρισμό, στην ενέργεια, στα ταχυδρομεία, στις χερσαίες και εναέριες μεταφορές, στην υγεία, στην εκπαίδευση, στο τραπεζικό σύστημα, στην κοινωνική ασφάλιση. Έχει εξάλλου τον άμεσο έλεγχο, ή, έμμεσα μέσω του τραπεζικού συστήματος, ενός μεγάλου αριθμού επιχειρήσεων στη γεωργία, τη βιομηχανία και τον τουρισμό. Και για να εξυπηρετήσει αυτό το αναπαραγόμενο σύστημα, το Κράτος χρησιμοποιεί ένα πυκνό πλέγμα παρεμβατικών μηχανισμών και απασχολεί έναν τεράστιο αριθμό εργαζομένων.

Στη μεταπολεμική περίοδο, σε όλη την Ευρώπη κυριάρχησαν τάσεις επέκτασης του Κράτους και πολιτικές στηριγμένες στη θεωρία της ελλειμματικής ενίσχυσης της ενεργού ζήτησης. Και πολλά από τα προβλήματα που εξακολουθεί να αντιμετωπίζει η Ευρώπη, κυρίως στον κρίσιμο τομέα της ανταγωνιστικότητας, ανάγονται σε εκείνες τις αποφάσεις, παρά το γεγονός ότι οι σχετικές πολιτικές έχουν εγκαταλειφθεί προ πολλού.

Στην Ελλάδα η εξάπλωση του Κράτους δεν στηρίχθηκε μόνο σε ιδεολογικές επιλογές ανάλογες με αυτές που οδήγησαν στην επέκταση του Κράτους στην υπόλοιπη Ευρώπη. Εδώ η διεύρυνση του Κράτους υπαγορεύθηκε και από τις ανάγκες ενός πελατειακού πολιτικού συστήματος, τροφοδοτήθηκε από αυτό και το ανατροφοδότησε.

Η ιδιομορφία αυτή είχε δύο σημαντικές επιπτώσεις: **Πρώτον**, δεν δημιουργήθηκε ποτέ στη χώρα ένα κράτος κοινωνικής προστασίας ανάλογο με αυτό της Ευρώπης. **Δεύτερον**, το Κράτος δεν στελεχώθηκε με κριτήρια αποτελεσματικότητας και συνέχειας.

Το σύστημα αυτό, ανεξάρτητα από τις όποιες θετικές ή αρνητικές επιδράσεις του στην οικονομική πρόοδο, είναι φανερό πως έχει εξαντλήσει πλέον τα όρια του και ήδη δρα ανασταλτικά στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας, καθώς δεσμεύει πόρους τους οποίους σπαταλά για την αναπαραγωγή του, πόρους που, αν χρησιμοποιηθούν παραγωγικά, θα μπορούσαν να επιταχύνουν δραματικά την οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση.

Τα σημερινά συνεπώς προβλήματα δεν είναι απλό συγκυριακό φαινόμενο που μπορεί να αντιμετωπισθεί με ανάλογες πολιτικές. Είναι, όπως αναφέρθηκε, όψεις του γενικότερου δομικού προβλήματος που προέρχεται από τον ίδιο τον ρόλο του Κράτους στην ελληνική κοινωνία. Ο ρόλος αυτός πρέπει να αλλάξει. Η ελληνική οικονομία για να προχωρήσει στον 21ο αιώνα πρέπει να απαλλαγεί από τις δουλείες του παρελθόντος.

B) Ευέλικτη αποκρατικοποίηση

*Πρώτο βήμα ο ποσοτικός περιορισμός του Κράτους. **Η αποκρατικοποίηση δεν είναι ιδεολογική επιλογή η αιποοκοπός. Είναι αναγκαιότητα που προκύπτει από τη βασική επιλογή για ταχύτερη οικονομική ανάπτυξη, κοινωνική ευημερία και σύγκλιση με την Ευρωπαϊκή Ένωση.***

Επιπλέον, στην παρούσα φάση που βρίσκεται η ελληνική οικονομία, η αποκρατικοποίηση είναι ο μόνος τρόπος που επιτρέπει την ταυτόχρονη προώθηση σταθεροποίησης και ανάπτυξης. Γιατί από τη μια πλευρά μειώνει δραστικά τις δαπάνες του Δημόσιου τομέα, συμβάλλοντας έτσι στη σταθεροποίηση, και από την άλλη ευνοεί την εντονότερη δραστηριοποίηση του Ιδιωτικού τομέα, με αποτέλεσμα την επιτάχυνση της ανάπτυξης.

Η προώθηση ριζικών μεταρρυθμίσεων στον τομέα αυτό, είναι βέβαιο ότι θα συναντήσει την αντίθεση κεκτημένων συμφερόντων και την αδράνεια ενός συστήματος που διαμορφώθηκε μέσα σε συνθήκες στενής εξάρτησης της κοινωνίας από το Κράτος. Η αντίθεση αυτή δεν πρέπει να λάβει συγκρουσιακό χαρακτήρα που θα θέσει σε κίνδυνο τις αλλαγές. Κι αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την πειστική κατάδειξη των ωφελειών που θα προ-κύψουν για όλους, αλλά και με συγκεκριμένες ρυθμίσεις που θα κάμψουν τις αντιστάσεις και θα επιτρέψουν την ομαλή μετάβαση.

Γ) Μορφές αποκρατικοποίησης

Η αποκρατικοποίηση δεν πρέπει να συγχέεται με συγκεκριμένες περιπτώσεις, όπως π.χ. την ιδιωτικοποίηση επιχειρήσεων που βρίσκονται υπό δημόσιο έλεγχο. Η αποκρατικοποίηση είναι έννοια ευρύτερη και δεν σημαίνει υποχρεωτικά αλλαγή του ιδιοκτησιακού καθεστώτος κρατικών οργανισμών ή δημοσίων επιχειρήσεων, αλλά ούτε και απαλλαγή του κράτους από την ευθύνη παροχής ορισμένων προϊόντων και υπηρεσιών.

Αποκρατικοποίηση σημαίνει επανεξέταση όλων των προϊόντων και υπηρεσιών που παρέχονται σήμερα από το Κράτος και αναζήτηση των αποδοτικότερων μεθόδων για την παραγωγή και τη διανομή τους.

Βασικά κριτήρια που πρέπει να εφαρμόζονται σε όλες τις περιπτώσεις είναι η βελτίωση της εξυπηρέτησης των πολιτών και η συμπίεση του κόστους. Και αυτό εξασφαλίζεται αν η ευθύνη της παραγωγής ή/και της διανομής των προϊόντων αυτών μετατεθεί στον Ιδιωτικό τομέα, έστω και αν θεωρηθεί ότι το απαιτούμενο κόστος πρέπει να εξακολουθήσει να βαρύνει το Κράτος, όπως π.χ. στον τομέα της παιδείας ή της υγείας.

Στις περιπτώσεις προϊόντων και υπηρεσιών που ήδη παράγονται από τον Ιδιωτικό τομέα το Κράτος πρέπει να αποσυρθεί ολοκληρωτικά, καθώς η παρουσία του στους τομείς αυτούς οδηγεί σε περαιτέρω στρέβλωση του ανταγωνισμού.

Στην έννοια της αποκρατικοποίησης περιλαμβάνεται, τέλος, η κατάργηση όλων των κρατικών μονοπωλίων με την άρση των περιορισμών για την είσοδο νέων επιχειρήσεων.

Δ] Αποτελεσματικοί έλεγχοι

Στους τομείς εκείνους, όπου το Κράτος διατηρούσε μονοπωλιακή θέση, όπως π.χ. στην Κοινή Ωφέλεια, εφόσον δεν είναι εφικτή ή δεν κριθεί επιθυμητή η απελευθέρωση της αγοράς έτσι ώστε να επικρατήσουν συνθήκες ανταγωνισμού από την πρώτη κιόλας φάση της αποκρατικοποίησης, τότε **οι ιδιωτικές επιχειρήσεις που θα αναλάβουν αυτούς τους τομείς πρέπει να υπόκεινται σε ένα σαφές, εκ των προτέρων καθορισμένο, πλαίσιο που θα ρυθμίζει τους όρους λειτουργίας τους.**

Αυτό βεβαίως δεν σημαίνει αναγκαστικά ότι οι ελεγκτικές αρμοδιότητες θα πρέπει να ασκούνται απ' ευθείας από το ίδιο το Κράτος. Η διεθνής εμπειρία έχει δείξει ότι οι έλεγχοι είναι αποτελεσματικότεροι όταν ανατίθενται σε ανεξάρτητους, ευέλικτους οργανισμούς.

Ε] Αποδοτική λειτουργία δημοσίων επιχειρήσεων

Οι επιχειρήσεις εκείνες που θα θεωρηθεί ότι πρέπει να παραμείνουν στον έλεγχο του Κράτους δεν μπορεί να συνεχίσουν να λειτουργούν όπως μέχρι σήμερα, επιβαρύνοντας δυσανάλογα την ελληνική κοινωνία. Οι επιχειρήσεις αυτές πρέπει να υπαχθούν σ' ένα νέο κανονιστικό πλαίσιο που θα στηρίζεται στα ακόλουθα:

Διαφάνεια λειτουργίας.

Αξιοκρατική διοίκηση, υπεύθυνη απέναντι στην επιχείρηση και όχι στην πολιτική εξουσία.

Αξιολόγηση της αποδοτικότητας με βάση την επίτευξη σαφώς καθορισμένων στόχων. Συνεχής βελτίωση της" παραγωγικότητας, που θα προσδιορίζεται αντικειμενικά.

ΣΤ] Ριζική αναμόρφωση της δημόσιας διοίκησης

Η *δεύτερη* προτεραιότητα σε σχέση με το Κράτος είναι οι αλλαγές εκείνες που θα κάνουν αποδοτικότερη τη λειτουργία του, έτσι ώστε να περιορισθούν οι δαπάνες του και να βελτιωθεί η ποιότητα αλλά και η ποσότητα των προσφερομένων υπηρεσιών. Η μεταρρύθμιση της Δημόσιας διοίκησης, που συνεχώς διακηρύσσεται και ουδέποτε πραγματοποιείται, δεν εξαντλείται σε μικρές επιφανειακές αλλαγές, όπως π.χ. η πάταξη της γραφειοκρατίας, όπως κοινότοπα επαναλαμβάνεται.

Για να υπάρξει ουσιαστική μεταρρύθμιση πρέπει να αλλάξει ριζικά ο συγκεντρωτικός τρόπος, με τον οποίο αντιμετωπίζεται μέχρι σήμερα η Δημόσια διοίκηση, και να αναδειχθούν οι επιμέρους υπηρεσίες, φορείς και οργανισμοί του Δημοσίου σε αυτοτελείς διοικητικές και οικονομικές οντότητες.

Σε κάθε μια από αυτές τις μονάδες καθορίζονται συγκεκριμένοι στόχοι και εκχωρείται προσδιοριζόμενο τμήμα του κρατικού προϋπολογισμού, σε αντάλλαγμα του οποίου η μονάδα δεσμεύεται να παρέχει συγκεκριμένη ποσότητα και ποιότητα αγαθών, με λογικό κόστος και συνεχώς βελτιούμενη παραγωγικότητα.

Η ουσιαστική αυτή μεταρρύθμιση είναι εφικτή, αν υπάρξουν ριζικές αλλαγές στην οργάνωση και στο ισχύον δημόσιο λογιστικό και ελεγκτικό σύστημα, με το οποίο σήμερα επιδιώκεται απλώς η ευθυγράμμιση των δαπανών με τους διαθέσιμους πόρους και η διασφάλιση της νομιμότητάς τους. Αντίθετα, σ' ένα πράγματι καινοτόμο σύστημα

Δημόσιας διοίκησης και Δημόσιου λογιστικού, η έμφαση της διαδικασίας ελέγχου των δαπανών μετατίθεται από το συνολικό επίπεδο προς τις επιμέρους δραστηριότητες, φορείς και τομείς του Δημοσίου. Και δεν περιορίζεται στην τυπική νομιμότητα των δαπανών, αλλά προχωρεί στη διαρκή και συστηματική αξιολόγησή τους με κριτήριο τον βαθμό επίτευξης του έργου και αποτελέσματος που επιδιώκεται από κάθε επιμέρους δραστηριότητα.

Απαιτούνται, συνεπώς, ουσιαστικές διαρθρωτικές, οργανωτικές και λειτουργικές μεταβολές στη Δημόσια διοίκηση και στις επιμέρους δημόσιες υπηρεσίες, φορείς και οργανισμούς, οι οποίες να προάγουν τη διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια κάθε υπηρεσιακής μονάδας, να προωθούν την έννοια του «προϋπολογισμού έργου» αντί του «προϋπολογισμού φορέα» και να επιτρέπουν διαρκή αξιολόγηση των παρεχόμενων δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια αποτελεσματικότητας.

Η εφαρμογή αυτών των κριτηρίων στη λειτουργία της Δημόσιας διοίκησης όχι μόνο θα βελτιώσει την αποδοτικότητά τους, αλλά θα δημιουργήσει και συνθήκες που θα περιορίσουν δραστικά τη διαφθορά και θα συμβάλουν στην επικράτηση ενός νέου ήθους και μιας νέας δημιουργικής σχέσης συνεργασίας με τους πολίτες.

Z] Αποδοτικό κοινωνικό κράτος

Η τρίτη μεγάλη αλλαγή που πρέπει να πραγματοποιηθεί αφορά τον τρόπο που λειτουργεί το Κράτος για να εξασφαλίζει στους πολίτες τις ποιοτικά και ποσοτικά αναγκαίες υπηρεσίες κοινωνικής προστασίας.

Υποστηρίζεται συχνά ότι ο περιορισμός του Κράτους θίγει κατεξοχήν αυτό το κομμάτι της δραστηριότητάς του, το κοινωνικό. Έχει όμως αποδειχθεί ότι και στις πιο ανεπτυγμένες χώρες της Ευρώπης, που διαθέτουν αποτελεσματικότερους μηχανισμούς ανακατανομής του εισοδήματος, η αύξηση των δημοσίων δαπανών από ένα σημείο και πέρα δεν συνεπάγεται μεγαλύτερα κοινωνικά οφέλη. Αντίθετα δημιουργεί προβλήματα, τα οποία περιορίζουν την αποδοτικότητά του και συνακόλουθα τα οφέλη που παρέχονται στους πολίτες.

Ξεκινώντας από μια πρωταρχική κατάφαση, μια 3 αποδοχή της ανάγκης του κοινωνικού κράτους, θεωρούμε ότι η κοινωνία πρέπει να εξασφαλίζει για τα μέλη της την ικανοποίηση βασικών αναγκών στην εκπαίδευση, την περίθαλψη, την υγεία και τη σύνταξη, αναλαμβάνοντας και την ευθύνη του αντίστοιχου τιμήματος. Αυτό συνεπάγεται ότι ένα μέρος των εθνικών πόρων πρέπει να χρησιμοποιηθεί για την ικανοποίηση των βασικών αυτών αναγκών.

Όμως το πρωταρχικό ζήτημα σε κάθε απόφαση που αφορά τη χρήση περιορισμένων πόρων για την ικανοποίηση δεδομένων ή αυξανόμενων αναγκών είναι η αποδοτικότητα της κατανομής, αν δηλαδή οι περιορισμένοι πόροι χρησιμοποιούνται έτσι ώστε να επιτυγχάνεται η μέγιστη δυνατή ικανοποίηση των αναγκών.

Με δεδομένη συνεπώς την επιθυμία της κοινωνίας να αντιμετωπίσει τις βασικές ανάγκες που περιλαμβάνονται στην έννοια του κοινωνικού κράτους και δεδομένων των πόρων που διατίθενται, η λύση είναι να αναζητηθούν οι μηχανισμοί που εγγυώνται ότι οι πόροι αυτοί θα χρησιμοποιηθούν αποδοτικότερα.

Μέχρι σήμερα το σύστημα κοινωνικής προστασίας, που σε γενικές γραμμές ισχύει στη χώρα μας, είναι σύστημα αναδιανεμητικό, στο οποίο οι αποφάσεις λαμβάνονται από την πολιτική εξουσία και εφαρμόζονται από τη Δημόσια διοίκηση. Εξάλλου το σύστημα αυτό διαμορφώθηκε αποσπασματικά, υπό την πίεση ομάδων συμφερόντων,

με αποτέλεσμα σήμερα να παρουσιάζει έντονες ανισομέρειες και διαφορές.

Ένα τέτοιο σύστημα φέρει το ιστορικό βάρος της προέλευσής του και ταυτόχρονα εμφανίζει τα σοβαρά μειονεκτήματα που έχει το ίδιο το Κράτος και η Δημόσια διοίκηση. Τα μειονεκτήματα αυτά αποτελούν και τους σημαντικότερους παράγοντες της κρίσης που περνάει το κοινωνικό κράτος. Είναι συνεπώς σαφές ότι για να ξεπεραστεί η σημερινή κρίση πρέπει να αλλάξουν οι μορφές δραστηριοποίησης του Κράτους και στον κοινωνικό τομέα.

Το Κράτος στο μέλλον πρέπει να διατηρήσει δύο σημαντικές λειτουργίες: να καθορίζει και να διασφαλίζει τα πρότυπα και κανόνες λειτουργίας και να παρέχει σε όλους τους πολίτες τις οικονομικές δυνατότητες για μια ελάχιστη κοινωνική προστασία. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι το ίδιο το Κράτος είναι υποχρεωμένο και να παρέχει μονοπωλιακά τις υπηρεσίες αυτές.

Θα πρέπει παράλληλα να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις που θα επιτρέπουν και στον Ιδιωτικό τομέα να δραστηριοποιηθεί σε όλες τις περιοχές, παρέχοντας ανταγωνιστικές υπηρεσίες. Μια τέτοια εξέλιξη θα συμβάλει αποφασιστικά στη βελτίωση και των υπηρεσιών που θα εξακολουθήσουν να παρέχονται από το Δημόσιο.

Δύο είναι οι γενικές κατευθύνσεις, προς τις οποίες πρέπει να στραφούν οι προσπάθειες για τη μεταρρύθμιση του κοινωνικού κράτους:

Πρώτον, να αναζητηθούν οι μέθοδοι που θα επιτρέψουν τη γόνιμη συνύπαρξη ιδιωτικού και Δημόσιου τομέα στον χώρο των κοινωνικών υπηρεσιών.

Δεύτερον, να διερευνηθούν μέθοδοι, τρόποι και τεχνικές που θα δίνουν τη δυνατότητα σε όλους τους πολίτες να αντιμετωπίζουν το κόστος των υπηρεσιών που θεωρούνται ότι καλύπτουν το ελάχιστο της κοινωνικής προστασίας, ανεξάρτητα από το αν οι υπηρεσίες αυτές παρέχονται από ιδιωτικό ή δημόσιο φορέα.

Οι απαντήσεις στα κυρίαρχα αυτά ζητήματα θα επιτρέψουν τη δημιουργία ενός σύγχρονου κοινωνικού κράτους που θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες των πολιτών του.

Η) Αναδιάρθρωση του ασφαλιστικού συστήματος

Μια από τις μεγάλες προκλήσεις, στις οποίες θα πρέπει να απαντήσει η ελληνική κοινωνία στο άμεσο μέλλον, είναι η κρίση στην οποία οδηγείται το ασφαλιστικό σύστημα, επηρεαζόμενο από την παρούσα κακή οικονομική του κατάσταση, η οποία θα επιταθεί δραματικά από τις δημογραφικές εξελίξεις.

Συγκεκριμένα, η προϊούσα γήρανση του πληθυσμού στα προσεχή 20-30 χρόνια δημιουργεί τεράστιες πρόσθετες ανάγκες, που πρέπει να αρχίσουν να αντιμετωπίζονται όσο το δυνατόν συντομότερα με μακρόπνοη προοπτική. Το μέγεθος του προβλήματος αναδεικνύεται από την ακόλουθη εκτίμηση: αν το ποσοστό παροχών σε σχέση με το μέσο εισόδημα παραμείνει σταθερό στα επίπεδα του 1990, η συνταξιοδοτική δαπάνη ως ποσοστό του ΑΕΠ θα αυξηθεί από 11,7% το 1990 σε 22,6% το 2030. Χωρίς δηλαδή καμία βελτίωση στις παροχές η επιβάρυνση θα πρέπει να πολλαπλασιασθεί για να καλύψει τις ανάγκες που προκύπτουν από τις δημογραφικές εξελίξεις.

Προβλήματα αυτού του μεγέθους δεν μπορούν να αντιμετωπισθούν με τη σημερινή δομή και λειτουργία του ασφαλιστικού συστήματος. Μέτρα, όπως η αύξηση των εισφορών και η μείωση των παροχών, έχουν εξαντλήσει πλέον τα όρια και την

αποτελεσματικότητά τους. Εκείνο που απαιτείται είναι η γενικότερη αναδιάρθρωση του ασφαλιστικού συστήματος που θα στηριχθεί σε δύο κατευθύνσεις:

Πρώτον, στην αναμόρφωση των δημοσίων προγραμμάτων συνταξιοδότησης με στόχους τη διαμόρφωση εναρμονισμένων και κοινωνικά αποδεκτών όρων, παροχών, προϋποθέσεων, χρηματοδότησης, διαχείρισης αποθεματικών και οργάνωσης.

Οι επεμβάσεις αυτές μπορούν να οδηγήσουν σε συγκριτική μείωση του κόστους και αύξηση των εσόδων χωρίς γενικευμένη προσφυγή σε αύξηση των εισφορών.

Δεύτερον, στη δημιουργία προϋποθέσεων που θα επιτρέψουν και θα ενθαρρύνουν την ευρύτερη χρήση προαιρετικής πρόσθετης ασφάλισης με προγράμματα συνταξιοδότησης κεφαλαιοποιητικού χαρακτήρα.

Θ) Μεταρρύθμιση του φορολογικού συστήματος

Η τέταρτη μεγάλη περιοχή, στην οποία πρέπει να στραφούν οι προσπάθειες για τον εκσυγχρονισμό του Κράτους, είναι το φορολογικό σύστημα. Το σύστημα αυτό, όπως διαμορφώθηκε σε όλη τη μεταπολεμική περίοδο αλλάζοντας διαρκώς και σωρεύοντας χαρακτηριστικές ρυθμίσεις και ευκαιριακές παρεμβάσεις, δεν μπορεί να λειτουργήσει ως εργαλείο άσκησης οικονομικής πολιτικής και περιορίζεται στον άγονο ρόλο ενός αναποτελεσματικού μηχανισμού συλλογής εσόδων για να καλυφθούν οι αυξανόμενες δαπάνες που προκαλεί η διόγκωση του Κράτους.

Για να διαδραματίσει συνεπώς το φορολογικό σύστημα θετικό ρόλο μέσα στις νέες συνθήκες, πρέπει να απαλλαγεί από τα βάρη του παρελθόντος και να οργανωθεί πάνω σε νέες βάσεις. Οι κατευθύνσεις της μεταρρύθμισης που απαιτείται είναι:

1. Σταθεροί κανόνες λειτουργίας που δεν θα αλλάζουν για να εξυπηρετήσουν πρόσκαιρες δημοσιονομικές ανάγκες ή πολιτικές σκοπιμότητες. Μέχρι σήμερα η αλλαγή των κανόνων, οι έκτακτες εισφορές και οι ευκαιριακές παρεμβάσεις υπήρξαν στοιχεία του φορολογικού συστήματος που ανέτρεπαν τον επιχειρηματικό προγραμματισμό και συνέτειναν στη δημιουργία κλίματος αβεβαιότητας.

Η πρακτική αυτή πρέπει να αλλάξει ριζικά με τη θέσπιση σταθερών, απλών και κατανοητών κανόνων χωρίς εξαιρέσεις που θα είναι εκ των προτέρων γνωστοί στους φορολογούμενους και θα ισχύουν για ένα σχετικώς μακρό χρονικό διάστημα.

2. Αύξηση των φορολογικών εσόδων, που μπορεί να επιτευχθεί με επικέντρωση των προσπαθειών στα ακόλουθα:

Διεύρυνση της φορολογικής βάσης με τη φορολόγηση όλων των κατηγοριών του πληθυσμού και όλων των εισοδημάτων από οποιαδήποτε πηγή. Δεν πρέπει βέβαια να υποτιμώνται οι δυσχέρειες του εγχειρήματος, καθώς ένα μεγάλο μέρος οικονομικών δραστηριοτήτων που δεν φορολογούνται κινείται στον χώρο της μη καταγραφόμενης παραοικονομίας.

Η προσπάθεια εκεί θα πρέπει να στραφεί στην εφαρμογή πολιτικών που θα επιτυγχάνουν την προσέλκυση της παραοικονομίας στην επίσημη οικονομία. Όμως και στην επίσημη οικονομία υπάρχει ακόμη, παρά την πρόοδο που έχει επιτευχθεί τα τελευταία χρόνια, ένα πλήθος δραστηριοτήτων και εισοδημάτων που δεν φορολογούνται.

Οι απαλλαγές αυτές, που θεσπίστηκαν σταδιακά υπό την πίεση συντεχνιακών συμφερόντων και δεν συνδέονται με αναπτυξιακές επιλογές, πρέπει να καταργηθούν.

Πάταξη της υφιστάμενης εκτεταμένης φοροδιαφυγής, η οποία όχι μόνο στερεί έσοδα από το Δημόσιο, αλλά και δημιουργεί άνισους όρους ανταγωνισμού για τις επιχειρήσεις

που δεν φοροδιαφεύγουν. Και στον τομέα αυτό υπάρχει μεν προσπάθεια τα τελευταία χρόνια, αλλά όχι ο ριζοσπαστικός εκσυγχρονισμός του φοροσυλλεκτικού μηχανισμού, ο οποίος είναι δυνατός με την καθολική εφαρμογή της ηλεκτρονικής τεχνολογίας και της πληροφορικής.

Περιορισμός του κόστους λειτουργίας και αύξηση της παραγωγικότητας των φορολογικών Υπηρεσιών. Τα προβλήματα που παρουσιάζονται σήμερα συνδέονται ασφαλώς με τις μεγάλες καθυστερήσεις στην εισαγωγή σύγχρονων μέσων μηχανοργάνωσης. Όμως η κύρια αιτία τους πρέπει να αναζητηθεί στις διαρθρωτικές αδυναμίες της Δημόσιας διοίκησης, οι οποίες έχουν ήδη επισημανθεί. Ο εκσυγχρονισμός συνεπώς των φορολογικών υπηρεσιών πρέπει να ενταχθεί στη γενικότερη προσπάθεια υπέρβασης των αδυναμιών αυτών και εκσυγχρονισμού της Δημόσιας διοίκησης.

Η μηχανοργάνωση αποτελεί ασφαλώς ένα μεγάλο βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση. Δεν είναι όμως πανάκεια και δεν θα λειτουργήσει θετικά, αν δεν συμβαδίσει με ουσιαστικές μεταβολές στη συγκρότηση και λειτουργία των φορολογικών υπηρεσιών, μέσα στα πλαίσια της ευρύτερης διοικητικής μεταρρύθμισης.

3. Παράλληλα με τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης, περιορισμός της φορολογικής επιβάρυνσης των ήδη φορολογουμένων με μείωση των φορολογικών συντελεστών, οι οποίοι είναι ήδη υψηλοί σε σχέση με τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η μείωση των συντελεστών επιβάλλεται για να ενισχυθούν τα κίνητρα για εργασία, αποταμίευση και επενδύσεις, θα καθίσταται όμως συνεχώς και πιο αναγκαία για έναν πρόσθετο λόγο: τον διεθνή φορολογικό ανταγωνισμό που οξύνεται, καθώς η τάση των συντελεστών στις υπόλοιπες χώρες της Ένωσης είναι ήδη πτωτική, γεγονός που καθιστά ακόμα πιο δυσχερή τη θέση της Ελλάδας και αποτρέπει τις ξένες επενδύσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι ιδιωτικοποιήσεις, που γενικά ορίζονται ως η ελεύθερη πώληση δημοσίων επιχειρήσεων ή στοιχείων αυτών από την κυβέρνηση σε φορείς του ιδιωτικού τομέα, αποτελούν σήμερα ένα παγκοσμίως διαδεδομένο μέτρο για την επίτευξη των στόχων της οικονομικής πολιτικής. Πρωτοπόρος στην προώθηση σχεδίων αποκρατικοποίησης επιχειρήσεων του δημοσίου υπήρξε η κυβέρνηση της Μάργκαρετ Θάτσερ στη Μεγάλη Βρετανία στις αρχές της δεκαετίας του 1980. Η περίοδος εκείνη χαρακτηρίστηκε από μεγάλο σκεπτικισμό (ακόμη και στους κόλπους των οικονομολόγων) γύρω από τη σκοπιμότητα και την πολιτική νομιμότητα των σχεδίων αυτών. Από τότε η στάση έναντι των ιδιωτικοποιήσεων άλλαξε ριζικά τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο. Οι σχετικές πολιτικές, σήμερα, αντιμετωπίζονται ως ένα «νόμιμο» - όσο και αναγκαίο συχνά - εργαλείο άσκησης πολιτικής σε περισσότερες από 100 χώρες. Επιπλέον, οι ιδιωτικοποιήσεις αναγνωρίζονται ως το κατεξοχήν παράδειγμα του παγκοσμίου φαινομένου της χρήσης των αγορών για την κατανομή των πόρων.

Θα ήταν ίσως πολύ προκλητικό για τον καθένα να εξετάσει την εξέλιξη των ιδιωτικοποιήσεων παγκοσμίως τις τελευταίες δύο δεκαετίες και να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η διαμάχη γύρω από τα οικονομικά και πολιτικά οφέλη των ιδιωτικοποιήσεων είναι πλέον άσκοπη. Αποδεικνύεται ότι τουλάχιστον για την εικοσαετία που πέρασε οι ιδιωτικοποιήσεις σε μεγάλο βαθμό εξυπηρέτησαν τους στόχους που τέθηκαν από τα διάφορα προγράμματα οικονομικής πολιτικής, αλλά και παρά τις αρχικές αντιδράσεις αποτέλεσαν ένα μέτρο γενικά αποδεκτό τόσο από κοινωνικούς όσο και από πολιτικούς παράγοντες. Ωστόσο, αν κοιτάξει κανείς αρκετά χρόνια πίσω, στη μεταπολεμική περίοδο, θα διαπιστώσει ότι ένα ακριβώς αντίθετο καθεστώς οικονομικής οργάνωσης, αυτό της αυξανόμενης κρατικής ιδιοκτησίας κέρδιζε ολοένα και περισσότερο έδαφος έναντι του καπιταλισμού της ελεύθερης αγοράς.

Τόσο η μεγάλη ανάπτυξη των ιδιωτικοποιήσεων από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, όσο και η επέκταση του ρόλου του κράτους μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο σε καμία περίπτωση δεν θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως συνθήκες που επιβλήθηκαν τυχαία. Και στις δύο εποχές η έκταση του δημοσίου τομέα στην οικονομική ζωή υπήρξε απόλυτα συνειδητή πολιτική απόφαση που επέβαλαν οι οικονομικές και πολιτικές περιστάσεις και ενθάρρυναν οι περιβάλλουσες συνθήκες.

1.1. Οι ιδιωτικοποιήσεις ως παγκόσμια τάση

Τα προγράμματα ιδιωτικοποιήσεων στη Βρετανία από τους Συντηρητικούς, όπως και εκείνα στη Γερμανία είκοσι χρόνια νωρίτερα αποσκοπούσαν στην εκπλήρωση μιας σειράς στόχων. Οι στόχοι αυτοί είναι σχεδόν κοινοί για όλες τις κυβερνήσεις που αναλαμβάνουν τέτοιου είδους δράσεις από τότε μέχρι και σήμερα και μπορούν να συνοψιστούν στους εξής (Price Waterhouse, 1989a,b):

- Αύξηση των εσόδων του κράτους.
- Προώθηση της οικονομικής αποτελεσματικότητας.
- Μείωση της κρατικής παρέμβασης στην οικονομία

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

- Προώθηση μορφών ιδιοκτησίας ευρύτερης μετοχικής βάσης
- Αύξηση των ευκαιριών για ανάπτυξη ανταγωνισμού
- Πειθαρχία των δημοσίων επιχειρήσεων στους κανόνες της αγοράς
- Ανάπτυξη των εθνικών αγορών κεφαλαίου

Επιτυχία του προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων της Βρετανίας ώθησε πολλές άλλες εκβιομηχανοποιημένες χώρες να ακολουθήσουν το παράδειγμα της ξεκινώντας των πώληση δημοσίων επιχειρήσεων μέσω δημοσίων προσφορών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η κυβέρνηση του Ζακ Σιράκ στην Γαλλία. Από το 1986 που ανέλαβε την εξουσία, μέχρι το 1988 ιδιωτικοποίησε 22 επιχειρήσεις αξίας 12 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Η νέα σοσιαλιστική κυβέρνηση δεν προέβη σε περαιτέρω ιδιωτικοποιήσεις ούτε όμως επανα-εθνικοποίησε αυτές που είχαν ήδη πωληθεί. Στις αρχές του 1993, η κυβέρνηση Balladur ανακοίνωσε ένα νέο και ακόμη μεγαλύτερης κλίμακας πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων για την Γαλλία, που συνεχίστηκε από την κυβέρνηση Ζοσπέν. Στην πραγματικότητα οι σοσιαλιστές πραγματοποίησαν τις δυο μεγαλύτερες ιδιωτικοποιήσεις για την Γαλλική οικονομία. Η πρώτη αφορά στην αρχική δημόσια προσφορά της France Telecom ύψους 1,7 δις δολαρίων, τον Οκτώβριο του 1997 και η δεύτερη την επακόλουθη προσφορά μετοχών της ίδιας εταιρίας, το Νοέμβριο του 1998, ύψους 10,5 δις δολαρίων.

Κατά την δεκαετία του 1990 μια σειρά ακόμη Ευρωπαϊκές χώρες εφάρμοσαν μεγάλα προγράμματα ιδιωτικοποιήσεων. Μεταξύ αυτών και η Ιταλία, η Γερμανία, και η Ισπανία, η οποία είχε πολύ σπουδαίες επιδόσεις σε αυτό τον τομέα. Κατά το μεγαλύτερο μέρος τους αυτά τα προγράμματα βασίστηκαν σε δημόσιες προσφορές μετοχών, ενώ είναι αξιοσημείωτο ότι πολλές ιδιωτικοποιήσεις έγιναν από σοσιαλιστικές κυβερνήσεις.

Στην ευρύτερη γεωγραφική περιοχή της Ευρώπης, οι χώρες που καθυστέρησαν περισσότερο στην υιοθέτηση προγραμμάτων Ιδιωτικοποίησης είναι (όπως θα περίμενε κανείς), αυτές του πρώην Σοσιαλιστικού μπλοκ, της Κεντρικής και της Ανατολικής Ευρώπης. Οι ιδιωτικοποιήσεις δημοσίων επιχειρήσεων στις χώρες της Κεντρικής και της Ανατολικής Ευρώπης εντάχθηκαν στο πλαίσιο της γενικότερης προσπάθειας μετασχηματισμού των οικονομιών τους από συγκεντρωτικές σε οικονομίες της αγοράς. Για το λόγο αυτό, αντιπροσώπευαν μια μεγάλη όσο και δύσκολη πρόκληση για τις κυβερνήσεις, που στο πλαίσιο αυτό έπρεπε να αντιμετωπίσουν ένα αρκετά μικρό σύνολο πολιτικών επιλογών. Μετά την άρση του «Σιδη-ρούν Παραπετάσματος» την περίοδο 1989-91 όλες οι νέες κυβερνήσεις των πρώην κομμουνιστικών χωρών ανέλαβαν με ταχύτατους ρυθμούς να μεταμορφώσουν τις οικονομίες τους σε κάτι που θα έμοιαζε με οικονομίες της αγοράς. Ο βασικός τους περιορισμός, τουλάχιστον στο πλαίσιο των ιδιωτικοποιήσεων, ήταν να διατηρήσουν στο ελάχιστο δυνατό το μερίδιο των στοιχείων των πρώην δημοσίων επιχειρήσεων που θα αγοραζόταν από ξένους.

Η τελευταία αυτή συνθήκη σε συνδυασμό με τα περιορισμένα αποταμιευμένα χρηματικά αποθέματα στις περισσότερες από τις χώρες αυτές καθιστούσε αδύνατη την εφαρμογή προγραμμάτων «μαζικών ιδιωτικοποιήσεων». Για να ξεπεραστεί αυτό το εμπόδιο, πολλές κυβερνήσεις προέβησαν στην έκδοση δελτίων που μοιράστηκαν στους πολίτες, τα οποία θα τα χρησιμοποιούσαν για την αγορά μετοχών των επιχειρήσεων που θα ιδιωτικοποιούνταν. Παρόλο που τελικά αυτά τα προγράμματα οδήγησαν σε σημαντική μείωση του ποσοστού της κρατικής ιδιοκτησίας και έγιναν αρχικά ιδιαίτερα δημοφιλή από πολιτική σκοπιά, το καθαρό τους αποτέλεσμα για την οικονομία ήταν μάλλον απογοητευτικό.

Ο δημόσιος τομέας στην ΕΕ χωρίζεται στις δημόσιες επιχειρήσεις, σε εταιρίες στις οποίες το κράτος συμμετέχει ως βασικός μέτοχος και στις δημόσιες υπηρεσίες που εξυπηρετούν τόσο το δημόσιο όσο και τον ιδιωτικό τομέα. Για τις περισσότερες χώρες της ΕΕ, κυρίως η απελευθέρωση των αγορών και το άνοιγμα στον ανταγωνισμό έδωσε το έναυσμα για την εφαρμογή προγραμμάτων ιδιωτικοποιήσεων. Τα προγράμματα αυτά, ωστόσο, σε μεγάλο βαθμό επηρεάστηκαν από τις ιδιοκτησιακές δομές, την ιστορία του δημόσιου τομέα και τις σύγχρονες ανάγκες για ιδιωτικοποιήσεις. Για παράδειγμα, στη συντριπτική πλειοψηφία των κρατών της ΕΕ, η κρατική ιδιοκτησία ήταν σχεδόν ταυτόσημη με την ανάγκη για προστασία των καταναλωτών και των εργαζόμενων. Σε ολόκληρη την Ευρώπη τα κυρίαρχα μοντέλα στον τομέα των ιδιωτικοποιήσεων ήταν βασικά τρία: το Βρετανικό μοντέλο της δημόσιας επιχείρησης, το ονομαζόμενο "royal charter" που προωθήθηκε από τη Γαλλική κυβέρνηση και το Ιταλικό μοντέλο, που ουσιαστικά αποτελεί ένα μίγμα του Βρετανικού και του Γαλλικού μοντέλου. Σε κάθε ένα από αυτά τα μοντέλα το ζητούμενο είναι η πλήρης αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων του εθνικού οικονομικού και χρηματοοικονομικού συστήματος και η συμμόρφωση με διαφορετικές ομάδες πολιτικών και κοινωνικών προτιμήσεων. Έτσι, σε κάθε πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων των χωρών της ΕΕ μπορεί κανείς να διακρίνει την κυριαρχία ενός από τα παραπάνω μοντέλα.

Μια αρκετά διαφορετική περίπτωση αποτελούν οι χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Στις περισσότερες από τις χώρες αυτές η κρατική ιδιοκτησία υπήρξε σχεδόν ο μοναδικός τύπος ιδιοκτησίας των μέσων παραγωγής. Έτσι, με την πτώση των σοσιαλιστικών καθεστώτων οι νέες κυβερνήσεις ανέλαβαν μια σειρά διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, στο πλαίσιο των οποίων οι αποκρατικοποιήσεις αποτέλεσαν έναν από τους πρώτους και μεγαλύτερους στόχους. Ωστόσο, οι ιδιωτικοποιήσεις αντιμετώπισαν εγγενείς δυσκολίες, μεταξύ αυτών και η απουσία εγχώριων αποταμιεύσεων και αναπτυγμένων αγορών κεφαλαίου. Για το λόγο αυτό, η μεταβίβαση ιδιοκτησίας από το δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα απαιτούσε την επινόηση νέων τρόπων και μεθόδων ιδιωτικοποίησης. Μεταξύ των μεθόδων που ακολουθήθηκαν ήταν οι άμεσες πωλήσεις σε ξένους επενδυτές και οι μαζικές ιδιωτικοποιήσεις με δελτία. Πάντως, τα μαζικά προγράμματα ιδιωτικοποιήσεων δημιούργησαν σε πολλές περιπτώσεις αρκετά προβλήματα και είχαν αντίκτυπο σε κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο.

1.2. Έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις

Παρόλο που σε διαφορετικές χώρες τα προγράμματα ιδιωτικοποιήσεων εφαρμόστηκαν με διαφορετικούς ρυθμούς και ταχύτητες, είναι γενικά αποδεκτό ότι οι κυβερνήσεις θεώρησαν ιδιαίτερα ελκυστικά τα έσοδα που προέκυψαν από τις πωλήσεις δημοσίων επιχειρήσεων - ίσως αυτό εξηγεί και γιατί οι ιδιωτικοποιήσεις εξαπλώθηκαν τόσο γρήγορα διαμορφώνοντας μια παγκόσμια τάση. Ένα επιπρόσθετο όφελος στα αυξημένα έσοδα ήταν ότι αυτά πραγματοποιούνταν χωρίς ουσιαστικά κανένα κόστος για τις κυβερνήσεις, χωρίς αύξηση φόρων και χωρίς καμία περικοπή στις άλλες υπηρεσίες του κράτους. Σύμφωνα με το Privatisation International (Gibbon, 1998, 2000), τα συσσωρευμένα έσοδα παγκοσμίως από τις ιδιωτικοποιήσεις ξεπέρασαν το 1 τρισεκατομμύριο δολάρια περίπου στο τέλος της δεκαετίας του 1990.

Στο μεγαλύτερο μέρος της δεκαετίας του 1990 τα έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις παγκοσμίως είναι αυξανόμενα. Το 1997, ο ετήσιος τζίρος των ιδιωτικοποιήσεων αγγίζει το υψηλότερο επίπεδο, περίπου 160 δισεκατομμύρια δολάρια.

Από το 1998, η δραστηριότητα αυτή μειώνεται με αποκορύφωμα το έτος 2001, όπου οι ιδιωτικοποιήσεις επανήλθαν στο επίπεδο των αρχών της δεκαετίας του '90

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

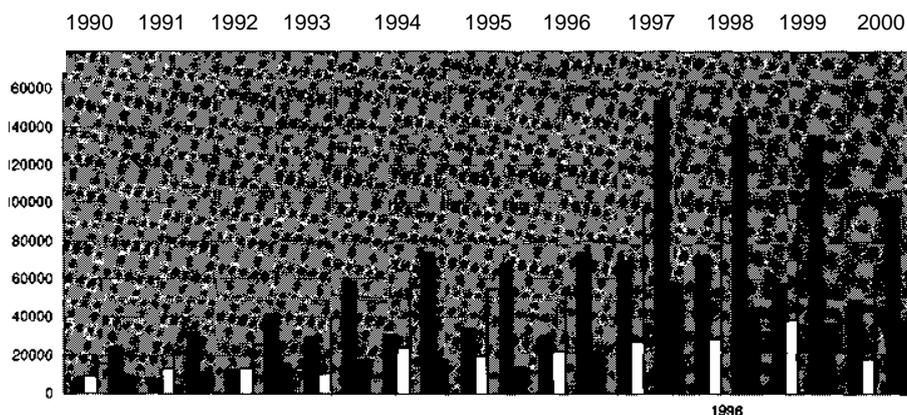
φτάνοντας τα 20 δισεκατομμύρια δολάρια. Στο Σχήμα 1.1. παρουσιάζονται τα έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις σε όλη την περίοδο 1990-2000, τόσο σε παγκόσμιο επίπεδο όσο και στις χώρες του ΟΟΣΑ και της ΕΕ. Αξίζει να σημειωθεί ότι όπως φαίνεται και από το σχήμα, το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων από ιδιωτικοποιήσεις πραγματοποιείται στις χώρες του ΟΟΣΑ (περίπου τα 2/3). Από τις χώρες του ΟΟΣΑ, οι χώρες της ΕΕ καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων, κυρίως μετά το 1992.

Μια άλλη οπτική των ιδιωτικοποιήσεων είναι αυτή της έκτασης τους και της σχετικής σημασίας τους σε χώρες διαφορετικού αναπτυξιακού επιπέδου. Η κρατική ιδιοκτησία εκφραζόμενη σε όρους συμβολής των δημοσίων επιχειρήσεων στο ΑΕΠ, από το 1979 περιορίζεται σημαντικά τόσο στις αναπτυγμένες όσο και στις λιγότερο αναπτυγμένες ή αναπτυσσόμενες χώρες. Στο Σχήμα 1.2. παρουσιάζεται η συμβολή των δημοσίων επιχειρήσεων ως ποσοστό του ΑΕΠ σε χώρες διαφορετικών επιπέδων εισοδήματος. Τα στοιχεία προέρχονται από τους Sheshinski και Lopez Calva (1999).

Σχήμα 1.1: Έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις, ΟΟΣΑ και ΕΕ

Ι Σύνολο ΕΕ π ΟΟΣΑ εκτός ΕΕ ο Σύνολο ΟΟΣΑ · Παγκόσμιο σύνολο · Άλλες χώρες

Στο σχήμα λοιπόν φαίνεται ότι ανεξαρτήτως επιπέδου εισοδήματος ο ρόλος των δημοσίων επιχειρήσεων

Πηγή: ΟΟΣΑ, 2002

Μια σημαντική πηγή αναποτελεσματικότητας των δημοσίων επιχειρήσεων είναι ότι δημόσιες επιχειρήσεις με πολύ κακές επιδόσεις συνεχίζουν να λειτουργούν βασιζόμενες στην κρατική χρηματοδότηση που οδηγεί σε «χαλαρούς» εισοδηματικούς περιορισμούς. Είναι σχεδόν απίθανο για μια κυβέρνηση να επιτρέψει σε μια δημόσια επιχείρηση να χρεοκοπήσει. Έτσι, η πειθαρχία που επιβάλλεται στις ιδιωτικές επιχειρήσεις από την πίεση των αγορών κεφαλαίου και το φόβο της οικονομικής δυσχέρειας είναι λιγότερο σημαντική ή και ανύπαρκτη για τις δημόσιες επιχειρήσεις. Πάρα πολλοί ερευνητές (όπως οι Bergolof και Roland, 1998 και οι Frydman, Gray, Hessel και Rapaczynski, 2000) έχουν τονίσει ότι οι χαλαροί εισοδηματικοί περιορισμοί αποτέλεσαν τη σημαντικότερη πηγή αναποτελεσματικότητας στις δημόσιες επιχειρήσεις των κομμουνιστικών χωρών. Επίσης, τονίζουν ότι οι περισσότεροι «σκληροί» εισοδηματικοί περιορισμοί όπου επιβλήθηκαν από τις κυβερνήσεις δεν ήταν ιδιαίτερα αποδοτικοί.

Οι ιδιωτικοποιήσεις μπορούν να επηρεάσουν την αποτελεσματικότητα μέσω της επίπτωσης τους στις δημοσιονομικές συνθήκες. Σε πολλά κράτη τα έσοδα των κυβερνήσεων έχουν αυξηθεί δραματικά λόγω της πώλησης δημοσίων επιχειρήσεων. Οι Davis, Ossowski, Richardson και Barnett (2000) αποδεικνύουν ότι οι ιδιωτικοποιήσεις έχουν σημαντική θετική επίπτωση στα δημοσιονομικά μεγέθη.

Σε μακροοικονομικό επίπεδο, οι ιδιωτικοποιήσεις μπορούν να βοηθήσουν στην ανάπτυξη των αγορών προϊόντων και τίτλων. Ίσως ένα από τα σημαντικότερα κίνητρα πολλών κυβερνήσεων για την πραγματοποίηση ιδιωτικοποιήσεων υπήρξε το να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη των αγορών προϊόντων και συντελεστών, όπως και τις αγορές μετοχών. Από τη στιγμή που οι ιδιωτικοποιήσεις σε μεγάλο βαθμό προάγουν τον ανταγωνισμό και ο ανταγωνισμός οδηγεί σε μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα, στη μακροχρόνια περίοδο οι ιδιωτικοποιήσεις οδηγούν σε μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα. Ταυτόχρονα, οι πωλήσεις μεγάλων δημοσίων επιχειρήσεων μέσω δημοσίων προσφορών προσελκύει πολλά κεφάλαια στις χρηματιστηριακές αγορές, τα οποία προωθούν την ανάπτυξη ολόκληρης της αγοράς κεφαλαίων. Αναπόφευκτα, η αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων ιδιωτικοποιήσεων και των αγορών ορίζεται σχεδόν ταυτόχρονα. Έχει γίνει σαφές ότι στις οικονομίες σε μετάβαση, η επιτυχία των προγραμμάτων ιδιωτικοποίησης εξαρτάται από τη δύναμη της ίδιας της αγοράς, αλλά και το αντίθετο. Από αυτή την άποψη, η επίπτωση των ιδιωτικοποιήσεων θα διαφέρει μεταξύ διαφορετικών χωρών ή αγορών ανάλογα με την ισχύ του υπάρχοντος ιδιωτικού τομέα. Το αποτέλεσμα αυτό αποδεικνύεται και από μια σειρά εμπειρικές μελέτες που έχουν καταλήξει σε τέτοιου είδους συμπεράσματα.

Ακολουθώντας τη γενική προσέγγιση των Boardman και Vining (1989), οι Dewenter και Malatesta (2000) χρησιμοποίησαν πιο πρόσφατα στοιχεία δοκιμάζοντας την κερδοφορία, την εντατικότητα της εργασίας και τα επίπεδα χρέους των δημοσίων επιχειρήσεων σε σχέση με τις ιδιωτικές επιχειρήσεις στο δείγμα που χρησιμοποίησαν. Αυτό αποτελούνταν από τις 500 μεγαλύτερες επιχειρήσεις, όπως αναφέρονται στη λίστα του Fortune για τα έτη 1975, 1985 και 1995. Συνολικά επεξεργάστηκαν στοιχεία για 1369 χρήσεις, από τις οποίες οι 147 αφορούσαν επιχειρήσεις του δημοσίου τομέα. Στον κατάλογο του Fortune μέχρι το 1995 δεν περιλαμβάνονταν αμερικάνικες επιχειρήσεις, οπότε οι επιχειρήσεις των ΗΠΑ δεν μελετήθηκαν. Μετά από ελέγχους για το μέγεθος, την τοποθεσία, τον κλάδο και τις κυκλικές επιπτώσεις οι Dewenter και Malatesta βρήκαν ότι οι ιδιωτικές επιχειρήσεις είναι σημαντικά πιο κερδοφόρες από τις δημόσιες, ενώ ταυτόχρονα έχουν πολύ λιγότερες υποχρεώσεις και περιορισμένες διαδικασίες έντασης εργασίας σε σχέση με τις αντίστοιχες τους δημόσιες επιχειρήσεις.

Όταν μελετάται η μεταβολή στις επιδόσεις μιας επιχείρησης που ιδιωτικοποιείται είναι πραγματικά δύσκολο για έναν αναλυτή να απομονώσει και να ελέγξει όλους εκείνους τους παράγοντες που επηρεάζουν τα μέτρα επίδοσης πέρα από την ιδιοκτησία. Σε αυτό τον τομέα, ίσως από τις πιο σπουδαίες δουλειές είναι αυτή των Frydman, Gray, Hessel και Rapaczynski (1999). Οι μελετητές αυτοί σύγκριναν τις επιδόσεις των ιδιωτικοποιημένων και δημοσίων επιχειρήσεις στις οικονομίες σε μετάβαση της Κεντρικής Ευρώπης και προσπάθησαν άμεσα να ελέγξουν τη μεροληψία επιλογής. Χρησιμοποιώντας στοιχεία από έρευνες πεδίου για 506 μεσαίου μεγέθους μεταποιητικές επιχειρήσεις στην Τσεχία, την Ουγγαρία και την Πολωνία το 1994, έκαναν συγκρίσεις στη βάση τεσσάρων μέτρων επιχειρηματικής επίδοσης - έσοδα από πωλήσεις, απασχόληση, παραγωγικότητα εργασίας (έσοδα ανά εργαζόμενο) και κόστος υλικών ανά μονάδα εσόδων. Σύγκριναν τις ιδιωτικοποιημένες επιχειρήσεις με τις δημόσιες κάνοντας

ελέγχους για πιθανές προ-ιδιωτικοποίησης διαφορές μεταξύ των δύο ομάδων επιχειρήσεων. Τελικά, βρήκαν ότι οι ιδιωτικοποιήσεις υπήρξαν πραγματικά αποδοτικές. Οι ιδιωτικοποιημένες επιχειρήσεις είχαν πολύ καλύτερες επιδόσεις από τις δημόσιες, όμως το συμπέρασμα αυτό αφορά στη βελτίωση των εσόδων και όχι στη μείωση του κόστους, που δεν εξετάστηκε.

Οι Frydman, Gray, Hessel και Rapaczynski (1999) συνέβαλαν στη μελέτη για την αποτελεσματικότητα των ιδιωτικοποιήσεων με δύο τρόπους. Πρώτον, έδειξαν ότι ενώ οι ιδιωτικοποιήσεις βελτιώνουν τη συνολική αποτελεσματικότητα, η επίπτωση τους είναι περιορισμένη σε συγκεκριμένα μέτρα απόδοσης και σε περιπτώσεις όπου οι δημόσιες επιχειρήσεις πωλούνται σε αγοραστές του εξωτερικού. Δεύτερον, προσπάθησαν με πολλούς τρόπους να ελέγξουν τις επιπτώσεις της μεροληψίας επιλογής στην περίπτωση των ιδιωτικοποιήσεων και των αποτελεσμάτων τους. Αρχικά, χρησιμοποίησαν ένα μοντέλο σταθερού αποτελέσματος για να ελέγχουν την μεροληψία επιλογής που προκαλείται από μη εμφανή χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων που σχετίζονται με επιδόσεις που είναι διαχρονικά σταθερές. Επιπλέον, αντιπαρέθεσαν τις επιδόσεις επιχειρήσεων που είχαν ιδιωτικοποιηθεί σε μια περίοδο με τις επιδόσεις επιχειρήσεων που ιδιωτικοποιήθηκαν σε άλλες περιόδους ώστε να μπορέσουν να καταλήξουν σε συμπεράσματα για τις επιδόσεις αυτές στην περίπτωση που δεν είχε υπάρξει ιδιωτικοποίηση. Τέλος, για να ελέγξουν μερικώς την πιθανότητα ότι οι «καλύτερες» επιχειρήσεις είναι αυτές που ιδιωτικοποιούνται, αντιπαρέθεσαν την πριν την ιδιωτικοποίηση απόδοση επιχειρήσεων που ελέγχονται από διοικητές με εκείνων που ελέγχονται από άλλους ιδιοκτήτες.

1.3. Γενικές αρχές για τις ιδιωτικοποιήσεις

Όπως έχει ήδη αναφερθεί οι ιδιωτικοποιήσεις αποτέλεσαν κυρίως μέσο και όχι σκοπό για την επίτευξη των οικονομικών στόχων που τέθηκαν από την ευρύτερη πολιτική της ΕΕ. Από τη μία μεριά, θεωρήθηκαν μια καλή ευκαιρία για τα κράτη να βελτιώσουν τα δημοσιονομικά μεγέθη για την επίτευξη των κριτηρίων οικονομικής σύγκλισης που τέθηκαν στη συνθήκη του Μάαστριχ, από την άλλη οδηγούσαν σε περιορισμό της κρατικής παρουσίας στις αγορές υπό απελευθέρωση για την ανάπτυξη ενός υγιούς και αποτελεσματικού ανταγωνισμού. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνωρίζοντας τη σημασία και τον σημαντικό ρόλο που θα κατείχαν οι ιδιωτικοποιήσεις στο νέο πλαίσιο αρχών και αξιών της ΕΕ, θέσπισε τις γενικές αρχές από τις οποίες θα έπρεπε να διέπονται οι διαδικασίες ιδιωτικοποίησης με βάση τα αποτελέσματα τις 23^{ης} Έκθεσης για την πολιτική ανταγωνισμού του 1993 (23rd Report on competition policy - 1993). Οι βασικές αυτές αρχές συνοψίζονται στα εξής:

Η διαδικασία ιδιωτικοποίησης πρέπει να είναι ανοιχτή και να βασίζεται σε αμερόληπτες διαδικασίες πλειοδοτικών προσφορών. Για το λόγο αυτό δεν πρέπει να εμπλέκεται καμία είδους κρατική ενίσχυση στο βαθμό που οι μετοχές πωλούνται στον πλειοδότη. Εφόσον τα έσοδα από την πώληση ξεπερνούν τη μείωση του χρέους το χρέος της επιχείρησης μπορεί να παραγραφεί ή μειωθεί χωρίς αυτό να θεωρηθεί κρατική ενίσχυση.

Δεν πρέπει να υπάρχει καμία διάκριση με βάση την εθνικότητα των υποψήφιων αγοραστών.

Σε πωλήσεις που δεν μπορούν να δικαιολογηθούν με κανονικούς εμπορικούς όρους πρέπει να προηγηθεί αξιολόγηση από ειδικούς ανεξάρτητους συμβούλους.

Οι ιδιωτικοποιήσεις σε ευαίσθητους τομείς (όπως συνθετικών ινών και υφασμάτων, ναυπηγικής και άνθρακα και χάλυβα) πρέπει να ανακοινώνονται εκ των προτέρων στην Επιτροπή. Μια σειρά από διαρθρωτικές αλλαγές σε κλάδους αυτής

της κατηγορίας καλύπτονται από το θεσμικό πλαίσιο της Κοινότητας για τις κρατικές ενισχύσεις. Η Επιτροπή θεωρεί ότι υπό αυτές τις συνθήκες πρέπει να υπάρχει πολύ πιο αυστηρός έλεγχος επί των ενισχύσεων. Αυτό δεν ισχύει στην περίπτωση των τηλεπικοινωνιών.

- Τέλος, υπάρχει μια βασική αρχή που όμως δεν αναφέρεται άμεσα στις ιδιωτικοποιήσεις, αλλά αφορά αρχή της αποκάλυψης. Συγκεκριμένα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μπορεί να ζητήσει την αποπληρωμή κάποιας κρατικής ενίσχυσης σε περίπτωση που τα κράτη μέλη δεν έχουν ενημερώσει εκ των προτέρων τα αρμόδια όργανα της Κοινότητας για τη χορήγηση της (αυτό είναι ανεξάρτητο από τον εάν αρχικά η χορήγηση της κρατικής ενίσχυσης είναι νόμιμη).

Με τη Συνθήκη της Ρώμης στις 25 Μαρτίου 1957 διαμορφώθηκε και το πλαίσιο για την ανάπτυξη της ενιαίας αγοράς. Στις διατάξεις της Συνθήκης βασίζεται και το πλαίσιο για την απελευθέρωση κάποιων αγορών και την ανάπτυξη ανταγωνισμού. Ωστόσο, η Συνθήκη είναι αρκετά ουδέτερη ως προς το βαθμό κρατικής ιδιοκτησίας επιχειρήσεων που σχετίζονται με την παροχή προϊόντων και υπηρεσιών δημοσίου συμφέροντος. Μετά από δύο δεκαετίες, γίνεται ορατή η ανάγκη για περισσότερη ελευθερία κυρίως στο εμπόριο για μείωση της κρατικής παρέμβασης. Η δεκαετία του 1980 χαρακτηρίζεται από μια αυξανόμενη προσπάθεια για ανάπτυξη του ανταγωνισμού σε όλους τους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας. Οι αρχές της δεκαετίας του 1990 βρίσκουν την Κοινότητα αντιμέτωπη με δύο αντιφατικές τάσεις, καθώς από τη μία μεριά είναι ορατή η ανάγκη για αύξηση της ανταγωνιστικότητας της Ευρωπαϊκής Οικονομίας, από την άλλη οι πολίτες διεκδικούν την ύπαρξη ενός περισσότερο «κοινωνικού κράτους». Τις τάσεις αυτές επιχείρησαν να ικανοποιήσουν οι συνθήκες του Μάαστριχ και του Άμστερνταμ. Το Μάαστριχ έθεσε ανάμεσα στους βασικούς στόχους του, την επίτευξη υψηλού βαθμού ανταγωνιστικότητας και σύγκλισης των οικονομικών επιδόσεων. Σε αυτό το πλαίσιο και ιδιαίτερα για την ικανοποίηση των κριτηρίων της ΟΝΕ, όπως ορίστηκαν με τη Συνθήκη αυτή δίνεται το έναυσμα για τη διαμόρφωση πιο αποτελεσματικών οικονομικών πολιτικών σε εθνικό επίπεδο. Οι ιδιωτικοποιήσεις έλαβαν κεντρικό ρόλο για την επίτευξη συγκεκριμένων οικονομικών στόχων.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί οι ιδιωτικοποιήσεις αποτέλεσαν κυρίως μέσο και όχι σκοπό για την επίτευξη των οικονομικών στόχων που τέθηκαν από την ευρύτερη πολιτική της ΕΕ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αναγνωρίζοντας τη σημασία και τον σημαντικό ρόλο που θα κατείχαν οι ιδιωτικοποιήσεις, θέσπισε τις γενικές αρχές από τις οποίες θα έπρεπε να διέπονται οι σχετικές διαδικασίες. Επιπλέον, οι ιδιωτικοποιημένες επιχειρήσεις αποτέλεσαν αντικείμενο ελέγχου τόσο στο πλαίσιο των πολιτικών για τη συγκέντρωση επιχειρήσεων μέσω συγχωνεύσεων και εξαγορών, όσο και ως προς τη θέση τους στην αγορά.

1.4. Στόχοι των ιδιωτικοποιήσεων στην ΕΕ

Οι ιδιωτικοποιήσεις στην ΕΕ αποτέλεσαν μέρος μιας ευρύτερης πολιτικής για την αναδιάρθρωση των οικονομιών που κυρίως αποσκοπούσε στον περιορισμό του ρόλου του κράτους, τη μεταβολή του ρυθμιστικού πλαισίου σε συγκεκριμένους κλάδους και την εισαγωγή (ή προώθηση) του ανταγωνισμού. Σε επίπεδο κράτους οι ιδιωτικοποιήσεις επιστρατεύτηκαν τόσο για να βοηθήσουν στην εκπλήρωση των στόχων που τέθηκαν από τις πολιτικές σε επίπεδο ΕΕ όσο και για να εξυπηρετήσουν μια σειρά από εθνικούς πολιτικούς, οικονομικούς και χρηματοοικονομικούς στόχους, οι οποίοι σε κάποιες περιπτώσεις αλληλοσυμπληρώνονταν, ενώ σε άλλες μπορεί και να συγκρούονταν (Guislain 1997). Οι προτεραιότητες που τέθηκαν στο πλαίσιο των

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

προγραμμάτων ιδιωτικοποίησης σε κάθε κράτος-μέλος μπορεί να ήταν διαφορετικές έχουν όμως τα εξής κοινά σημεία:

- Δημιουργία εσόδων για το κράτος και βελτίωση συγκεκριμένων μακροοικονομικών δεικτών και κυρίως του δημοσίου χρέους και των ελλειμμάτων.

- Μεταβολή του περιβάλλοντος εταιρικής διακυβέρνησης των δημοσίων επιχειρήσεων και βελτίωση της παραγωγικότητας και της απόδοσης μέσω της εισαγωγής κινήτρων που ισχύουν στον ιδιωτικό τομέα και της κατάργησης των γραφειοκρατικών δομών.

- Πρόσβαση των δημοσίων επιχειρήσεων σε νέες πηγές χρηματοδότησης και αύξηση της επένδυσης.

- Ανάπτυξη των αγορών κεφαλαίου και δημιουργία μιας ευρείας βάσης επενδυτών μέσω της προώθησης του ρόλου των αγορών κεφαλαίου ως εναλλακτική αξιοποίησης των αποταμιεύσεων.

Εισαγωγή του ανταγωνισμού στις μέχρι πρότινος «κλειστές» αγορές, που θα οδηγούσε σε μείωση των τιμών και αύξηση της ποιότητας των προϊόντων και υπηρεσιών.

1.5. Επιπτώσεις των ιδιωτικοποιήσεων για τις χώρες της ΕΕ

Οι ιδιωτικοποιήσεις είναι ένα από τα κύρια συστατικά της δημόσιας πολιτικής που χρησιμοποιείται συχνά από κυβερνήσεις τα τελευταία 20 χρόνια ως ένα εργαλείο για διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις. Την τελευταία δεκαετία, κρατικές επιχειρήσεις αξίας περίπου ενός τρισ. δολαρίων ΗΠΑ μεταβιβάστηκαν στον ιδιωτικό τομέα συνολικά σε όλο τον κόσμο. Ο κύριος όγκος αυτών των προσόδων από τις ιδιωτικοποιήσεις προήλθε από την πώληση περιουσιακών στοιχείων στις χώρες του ΟΟΣΑ¹. Σχέδια ιδιωτικοποίησης που χρησιμοποιήθηκαν σε διάφορες χώρες, σε διάφορες χρονικές στιγμές κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες είχαν διαφορετικούς αντικειμενικούς στόχους, όπως τη μείωση του ελλείμματος του προϋπολογισμού, την προσέλκυση επενδύσεων, τη βελτίωση της αποδοτικότητας των επιχειρήσεων και τη φιλελευθεροποίηση τομέων όπως οι τηλεπικοινωνίες και η ενέργεια. Τη δεκαετία του 1990, η δραστηριότητα των ιδιωτικοποιήσεων επιταχύνθηκε σε πολλές χώρες και αυτό οδήγησε στην υπόθεση ότι, ειδικά μεταξύ των μελών της Ευρωπαϊκής και Νομισματικής Ένωσης, η επιτάχυνση αυτή οφειλόταν στην υποχρέωση τους ως προς την επίτευξη των κριτηρίων σύγκλισης (αναφορικά με το χρέος και το έλλειμμα) που ορίστηκαν από την Συνθήκη του Μάαστριχτ.

1.6. Ιδιωτικοποιήσεις και ρόλος του κράτους

Εξ' ορισμού, η ιδιωτικοποίηση περιορίζει τον ρόλο των κρατικών επιχειρήσεων στην εθνική οικονομία. Σε ανεπτυγμένα κράτη, για παράδειγμα, το μερίδιο των κρατικών επιχειρήσεων στην οικονομία μειώθηκε από το 9% του ΑΕΠ στο τέλος της δεκαετίας του 1970 περίπου στο 6% στην αρχή του 1990. Όμως, οι συνολικές δημόσιες δαπάνες σε πολλές χώρες αυξήθηκαν την ίδια περίοδο. Μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ, το μερίδιο του ΑΕΠ που αντιστοιχεί στις κυβερνήσεις αυξήθηκε τα τελευταία 20 χρόνια, υπερβαίνοντας το 50% σε μερικές δυτικοευρωπαϊκές οικονομίες, αν και οι κυβερνήσεις πούλησαν κρατικές επιχειρήσεις. Το συνολικό μερίδιο του ΑΕΠ του κράτους στις αναπτυσσόμενες χώρες παρέμεινε σχετικά σταθερό, αν και ο ρόλος των κρατικών επιχειρήσεων μειώθηκε από το 16% του ΑΕΠ το 1980 σε λιγότερο από 8% το 1994. Η εξήγηση είναι απλή: η ιδιωτικοποίηση δεν τερμάτισε την ανάμειξη του κράτους στην οικονομία, αλλά την μεταμόρφωσε - μακριά από την άμεση παραγωγή αγαθών και προς την ευρύτερη παροχή υπηρεσιών κοινωνικής φύσης. Όμως μερικές κυβερνήσεις ιδιωτικοποιούν και αυτές τις δραστηριότητες. Η ιδιωτικοποίηση επιτρέπει στις κυβερνήσεις να βγουν από μια δραστηριότητα που δεν τους ταιριάζει - διαχείριση

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

παραγωγικών επιχειρήσεων - και να εξειδικευτούν σε αναδιανεμητικά έργα, όπου μόνο αυτές τυγχάνουν της εμπιστοσύνης, όπως για την παροχή παιδείας, πρόνοιας και υγείας. Η ιδιωτικοποίηση επίσης υποχρεώνει τις κυβερνήσεις που πωλούν να αναλάβουν ένα άλλο συχνά άβολο ρόλο: τον επιτηρητή και ρυθμιστή των άρτι ιδιωτικοποιημένων εταιριών. Πράγματι, οι τεχνικές απαιτήσεις από την πολιτεία μπορεί να αυξηθούν μετά την ιδιωτικοποίηση, αφού οι κυβερνήσεις πρέπει να μετακινηθούν από την διαχείριση απλών εταιριών στην ρύθμιση ολόκληρων τομέων. Η μετάβαση αυτή δεν είναι απλή, ειδικά όταν τα κυβερνητικά στελέχη δεν έχουν την απαιτούμενη εμπειρία. Αν δεν υπάρξουν αποδοτικοί και ανεξάρτητοι ρυθμιστές που θα πειθαρχήσουν τους νέους ιδιοκτήτες, πολλά από τα επιδιωκόμενα οφέλη των ιδιωτικοποιήσεων δεν θα πραγματοποιηθούν. Αυτός ο ρόλος είναι ιδιαίτερα σημαντικός όταν κυβερνήσεις μεταφέρουν φυσικά μονοπώλια - όπως οι εταιρίες ηλεκτρισμού και αερίου - σε ένα ιδιώτη, ο οποίος επίσης θα απολαύσει την δύναμη του μονοπωλίου, ή όταν εταιρίες λαμβάνουν αποκλειστικότητα των αγορών τους για μεγάλες περιόδους. Η Βρετανική εμπειρία προσφέρει θετικά και αρνητικά παραδείγματα δημιουργίας ενός ρυθμιστικού πλαισίου για ιδιωτικοποιημένα μονοπώλια. Ενώ η Βρετανική κυβέρνηση έλαβε επαινούς (και βρήκε μιμητές) για τις ρυθμιστικές υπηρεσίες που εισήγαγε για την British Telecom και την British Gas, οι ρυθμιστικές δομές που δημιούργησε για ιδιωτικοποιημένες εταιρίες ηλεκτρισμού και ύδρευσης ήταν πιο αμφιλεγόμενες, ενώ η ιδιωτικοποίηση των σιδηροδρόμων είχε ως αποτέλεσμα και την επιδείνωση των προσφερόμενων υπηρεσιών και την αύξηση των τιμών.

1.7 Έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις

Η συγκέντρωση χρηματικών πόρων ήταν κεντρικός στόχος των ιδιωτικοποιήσεων προκειμένου να είναι σε θέση να εκπληρώσουν μια σειρά άλλων ποσοτικών οικονομικών στόχων. Όταν η ιδιωτικοποίηση αποτέλεσε μέρος ενός ευρύτερου συνόλου οικονομικών μεταρρυθμίσεων που περιλαμβάνουν μέτρα δημοσιονομικής πειθαρχίας, πολλές κυβερνήσεις επέλεξαν τις γρηγορότερες δυνατές πωλήσεις, ακόμα και αν αυτό σήμαινε την πώληση εταιριών σε χαμηλή τιμή, ή αν η υποστήριξη από το ρυθμιστικό πλαίσιο και την αγορά ήταν ανεπαρκής.

Οι κυβερνήσεις τυπικά επιζητούν την υψηλότερη δυνατή τιμή όταν πωλούν κρατικές επιχειρήσεις απευθείας σε μια ιδιωτική εταιρία ή σε μια κοινοπραξία επενδυτών. Ωστόσο, οι σκοποί και τα κίνητρα πίσω από ιδιωτικοποιήσεις μέσω διάθεσης μετοχών (share issue privatizations, SIPs), στις οποίες το κράτος πωλεί μερίδια ιδιοκτησίας στο κοινό, είναι πιο πολύπλοκοι. Στην πραγματικότητα, οι κυβερνήσεις, συχνά εσκεμμένα, θέτουν τις τιμές μετοχών κάτω από τις αναμενόμενες τιμές της αγοράς, ώστε οι μέτοχοι να μπορούν να αποκομίσουν βραχυπρόθεσμα κέρδη αν έτσι επιθυμούν. Για παράδειγμα, η τιμή προσφοράς για την αρχική δημόσια προσφορά (Initial public offering, IPO) της Deutsche Telecom τον Νοέμβριο του 1996 ήταν αρκετά πιο χαμηλή από την τιμή την πρώτη μέρα συναλλαγής της, αποδίδοντας έτσι στους αγοραστές μια αρχική απόδοση ίση με 19% και δελεάζοντας έτσι 2 εκατομμύρια Γερμανούς επενδυτές να αγοράσουν τη μετοχή. Επίσης, εργάτες από ιδιωτικοποιημένες εταιρίες έχουν συχνά το δικαίωμα να απολαύσουν γενναίων εκπτώσεων στην αγορά μετοχών - μια όχι και πολύ συγκεκαλυμμένη απόπειρα εξαγοράς της συμφωνίας τους για την ιδιωτικοποίηση της συγκεκριμένης εταιρίας. Η κυβέρνηση της Αργεντινής το έκανε ως τιμήμα της αρχικής της προσφοράς μετοχών του πετρελαϊκού κολοσσού YPF, κατανέμοντας το 10% της αρχικής προσφοράς στους εργαζόμενους της εταιρίας. Επιπλέον, οι κυβερνήσεις συχνά περιορίζουν την παρουσία ξένων επενδυτών στην διάθεση μετοχών (SIPs), αν και σπάνια την αποκλείουν τελείως. Εν συντομία, οι πολιτικοί φαίνονται να έχουν ως σκοπό την χρήση των ιδιωτικοποιήσεων μέσω διάθεσης μετοχών για να προωθήσουν πολιτική υποστήριξη για προγράμματα οικονομικών μεταρρυθμίσεων - συμπεριλαμβανομένων επιπρόσθετων ιδιωτικοποιήσεων.

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Κατά την προηγούμενη δεκαετία, τα έσοδα ιδιωτικοποίησης προερχόμενα από της πώληση των κρατικών επιχειρήσεων στις χώρες του ΟΟΣΑ ανήλθε στα 650 εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, από τα οποία το 60% δημιουργήθηκε από μέλη της ΕΕ. Το 2000, τα δύο τρίτα από τα παγκόσμια έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις προέρχονταν από χώρες του ΟΟΣΑ, ενώ πάνω από τα δύο τρίτα των εσόδων ιδιωτικοποίησης των χωρών του ΟΟΣΑ προέρχονταν από την Δυτική Ευρώπη. Κατά την δεκαετία του 1990, τα έσοδα από τις ιδιωτικοποιήσεις στις χώρες του ΟΟΣΑ ανήλθαν στο 3% του ΑΕΠ των χωρών αυτών, από τα οποία το μεγαλύτερο μέρος συγκεντρώθηκε από την Ιταλία, την Αυστραλία, την Γαλλία, την Ισπανία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Ο αντίκτυπος των ιδιωτικοποιήσεων ήταν μεγαλύτερος σε μερικές χώρες όπως η Ουγγαρία και η Πορτογαλία, οι οποίες συγκέντρωσαν ποσό ίσο με το 25% του ΑΕΠ από έσοδα από τις ιδιωτικοποιήσεις. Ο Πίνακας 10.1 συνοψίζει δεδομένα για την απόλυτη τιμή των εσόδων των ιδιωτικοποιήσεων (σε εκατ. Δολάρια Η Π Α) για τις χώρες του ΟΟΣΑ με το μεγαλύτερο ποσό (σε απόλυτους όρους) να έχει συγκεντρωθεί από έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις στα χρόνια 1996 - 2000.

Μετά από μια δεκαετία ανάπτυξης, τα παγκόσμια έσοδα των ιδιωτικοποιήσεων το 2000 ισοδυναμούσαν με 1000 δις. δολάρια ΗΠΑ, έχοντας μειωθεί περίπου κατά το ένα τρίτο από τα επίπεδα του 1999 (Πίνακας 10.1). Η μεγαλύτερη μείωση έλαβε χώρα στις χώρες του ΟΟΣΑ. Παρ' όλα αυτά, στην περιοχή του ΟΟΣΑ συνέχισε να αντιστοιχεί περισσότερο από το μισό των παγκοσμίων εσόδων, τα περισσότερα από τα οποία προέρχονταν από την ΕΕ. Η πτώση την δραστηριότητα των ιδιωτικοποιήσεων στην περιοχή του ΟΟΣΑ μπορεί μερικώς να αποδοθεί στην μείωση των περιουσιακών στοιχείων προς πώληση, καθώς τα προγράμματα ιδιωτικοποιήσεων είχαν αρχίσει να ωριμάζουν σε πολλές χώρες του ΟΟΣΑ. Στις χώρες εκτός ΟΟΣΑ, τα έσοδα των ιδιωτικοποιήσεων έχουν αρχίσει να μειώνονται μετά την κορύφωση τους το 1997. Σύμφωνα με προκαταρτικές εκτιμήσεις, τα έσοδα το 2000 ήταν λίγο χαμηλότερα από αυτά του 1999. Όμως, υπάρχουν σημαντικές εξαιρέσεις όπως δύναμη της δραστηριότητας ιδιωτικοποιήσεων στην Λατινική Αμερική, ειδικά στην Βραζιλία.

Κατά το 2000, η πώληση περιουσιακών στοιχείων στον τομέα των τηλεπικοινωνιών συνέχισε να αποτελεί μια κύρια πηγή εσόδων από τις ιδιωτικοποιήσεις στην περιοχή του ΟΟΣΑ, ενώ οι μεταφορές και η ενέργεια φαίνονταν να αποτελούν την πιο σημαντική πηγή δραστηριότητας εκτός αυτής της περιοχής. Την δεκαετία του 1990, οι ιδιωτικές προσφορές ήταν η κυρίαρχη μέθοδος πώλησης μεταξύ πολλών κρατών του ΟΟΣΑ. Όμως, το 2000, υπήρξαν λίγες πολύ μεγάλες συναλλαγές, που διενεργήθηκαν μέσω δημοσίων προσφορών. Μια σημαντική εξέλιξη ήταν η δημόσια προσφορά αξίας 4 δις δολαρίων ΗΠΑ για τον βραζιλιάνικο παραγωγό πετρελαίου και αερίου Petrobras. Αυτή η συναλλαγή ήταν μια από τις πιο σημαντικές που έλαβαν χώρα εκτός του ΟΟΣΑ.

Σε όλη την περασμένη δεκαετία, η ιδιωτικοποίηση των ελεγχόμενων από το δημόσιο επιχειρήσεων - ταυτόχρονα με την έναρξη των διαδικασιών για την ένταξη στην ONE - βοήθησε την ανάπτυξη μιας «αγοράς επιχειρήσεων», η οποία εξελίχθηκε με ταχύτατους ρυθμούς κυρίως από τα τέλη της δεκαετίας του 1990. Η νέα τάση σε αυτό το πλαίσιο είναι η επιθετική επενδυτική πολιτική των ιδιωτικοποιημένων επιχειρήσεων στην αγορά για την απόκτηση επιχειρήσεων που τίθενται υπό ιδιωτικοποίηση. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις περιλαμβάνουν την μάχη για την εξαγορά της Telecom Italia μεταξύ της Olivetti και της Deutsche Telecom, την προσφορά για την Elf από την TotalFina και την μάχη στον Γαλλικό τραπεζικό κλάδο. Όμως, η ανάπτυξη μια πλήρως ανταγωνιστικής αγοράς για εταιρικό έλεγχο μπορεί να μην είναι τόσο ραγδαία, μερικώς οφειλόμενη στον συνεχιζόμενο κρατικό έλεγχο μέσω μερικής κατοχής μετοχών.

Όπως φαίνεται και από τον Πίνακα 10.1 τα συνολικά έσοδα των χωρών της ΕΕ από ιδιωτικοποιήσεις την περίοδο 1990-2000 αγγίζουν τα 400 δις δολάρια. Περισσότερο από το 25% αυτών των εσόδων προήλθαν από το πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων της Ιταλίας και ακολουθεί το πρόγραμμα της Γαλλίας και της Μεγάλης Βρετανίας, πάντα για την περίοδο 1990-2000. Παρατηρώντας κανείς την εξέλιξη των εσόδων από τις ιδιωτικοποιήσεις τόσο ανά χώρα όσο και στο σύνολο της ΕΕ, μπορεί να διαπιστώσει ότι

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

σε πολλές χώρες η εντατικοποίηση των ιδιωτικοποιήσεων συμπίπτει με σημαντικά ορόσημα της πολιτικής της ΕΕ. Για παράδειγμα, την αμέσως επόμενη χρονιά η Συνθήκη του Μάαστριχ τα έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις σχεδόν τριπλασιάζονται. Τα έτη 1997 και 1998 που φτάνουν στα υψηλότερα σημεία τους συμπίπτουν με την περίοδο απελευθέρωσης των τηλεπικοινωνιών αλλά και είναι πολύ κοντά στην περίοδο εξέτασης των κριτηρίων για την ένταξη στην ΟΝΕ. Ειδικά για την Ελλάδα η διετία κορύφωσης μετατοπίζεται μία θέση πίσω, δηλαδή στα έτη 1999 και 2000, όπου και πάλι η συγκυρίες είναι παρόμοιες με αυτές που βίωσε η Ευρώπη την προηγούμενη διετία, καθώς τόσο η απελευθέρωση των τηλεπικοινωνιών όσο και η επανεξέταση των κριτηρίων ένταξης είχαν λάβει χρονική παράταση.

Πίνακας 1.1: Έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις στις χώρες της ΕΕ (σε εκατ. δολάρια)

Χώρα	1990	1991	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	Συνολο ⁹	
Αυστρία	32	48	49	142	700	1035	1302	2438	2537	70	2086	10439
Βέλγιο			956	548	2745	1222	1842	2288	10			9611
Δανία	644		122	229	10	366	45	4502	19	111		6048
Φιλανδία			229	1120	363	911	835	1999	3716	1827		11000
Γαλλία			1216	5479	4136	309	1010	1359	9478	17438		75488
Γερμανία	11	351	73	678	191	1421	3125	1135	2754	1750		21711
Ελλάδα			35	73	44	558	1395	3960	4880	1384		12329
Ιρλανδία		515	274		157	293			4846	1458		7613
Ιταλία		759	303	9077	1013	1123	2394	1513	2559	9729		108642
Ολλανδία	716	179	780	3766	3993	1239	842	335	1481	310		13641
Πορτογαλ	109	1002	422	1123	2362	3001	4909	4299	1620	3256		25292
Ισπανία	172	830	322	1458	2941	268	1253	1161	1128	1079		37660
Σουηδία		378	252	2313	852	785	2390	172	2071	8082		17295
Μεγάλη												
Βρετανία	421	5346	811	4632	5648	242	4500					42808
ΣύνολοΕ	688	7441	298	3119	3460	305	6890	7180	5766	48510		399577
ΗΠΑ							3650	3100				6750
ΣύνολοΟ	161	20924	4046	5588	5459	5302	9628	1006	9673	67120		627357
Σύνολο												
κόσμου	246	32002	5838	7385	6814	7451	1533	1457	1338	102120		908319

1.8 Ιδιωτικοποίηση και δημοσιονομική πειθαρχία

Τα κριτήρια που τέθηκαν με τη Συνθήκη του Μάαστριχ για ένταξη στο ενιαίο νομισματικό σύστημα της Ευρώπης απαιτούσαν δημοσιονομική πειθαρχία καθώς έθεταν περιορισμούς στο ύψος συγκεκριμένων δημοσιονομικών μεγεθών. Όλα τα κράτη μέλη, αλλά κυρίως αυτά που βρίσκονταν αρκετά μακριά από την επίτευξη του στόχου είδαν τις ιδιωτικοποιήσεις ως μια πολύ καλή ευκαιρία για βελτίωση αυτών των μεγεθών. Πιο συγκεκριμένα, η ικανότητα των κρατών να μπου στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) εξαρτώταν από την ικανοποίηση πέντε κριτηρίων, από τα οποία τα πιο σημαντικά ήταν τα ακόλουθα δύο: το δημόσιο χρέος δεν θα έπρεπε να ξεπερνά το 60% του ΑΕΠ, το έλλειμμα της κυβέρνησης δεν θα έπρεπε να ξεπερνά το 3% του ΑΕΠ. Αξίζει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι βάση του ορισμού που το Μάαστριχ έδινε για τον υπολογισμό του ελλείμματος, σε αυτό δεν έπρεπε να συνυπολογίζονται τα έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις προκειμένου να αποφευχθεί κάποιο είδος καιροσκοπικής πολιτικής από τις Ευρωπαϊκές κυβερνήσεις που θα τους επέτρεπε να επιτύχουν βραχυπρόθεσμους στόχους, αλλά θα είχε μάλλον αρνητικές συνέπειες για την εξέλιξη της οικονομίας στο πλαίσιο της Ευρωζώνης.

Ωστόσο, είναι προφανές ότι πολλές κυβερνήσεις θα έμπαιναν στον πειρασμό να χρησιμοποιήσουν τα έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις ως ένα μέσο για την μείωση του χρέους, αλλά και του ελλείμματος και έτσι να ικανοποιήσουν τα κριτήρια σύγκλισης. Σε μια τέτοια περίπτωση, η ιδιωτικοποίηση θα υπηρετούσε βραχυπρόθεσμους στόχους (χρηματοδότηση του προϋπολογισμού της χώρας, για πολιτικούς σκοπούς) αντί να προωθήσει μακροπρόθεσμους στόχους, όπως η αύξηση της παραγωγικότητας. Μερικοί επικριτές των σύγχρονων οικονομικών πολιτικών προειδοποιούν ότι οι κυβερνήσεις

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

έχουν φτάσει να βασίζονται πολύ στα έσοδα από τις ιδιωτικοποιήσεις, χωρίς πρόνοια για την ημέρα που δεν θα υπάρχει πια τίποτα προς πώληση. Σε αυτό το πλαίσιο, χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι αυτό της Γαλλίας όπου η κυβέρνηση κατένειμε τα αναμενόμενα κέρδη από την μερική πώληση της κρατικής επιχείρησης τηλεπικοινωνιών το 1997 προς συνταξιοδοτικές υποχρεώσεις οφειλόμενες στους εργαζόμενους της εταιρίας. Αυτή η «δημιουργική λογιστική» βοήθησε τη Γαλλική κυβέρνηση να ικανοποιήσει ένα μέρος των στόχων της σχετικά με τα ελλείμματα του προϋπολογισμού όπως τέθηκαν από το Μάαστριχτ και βοήθησε την Γαλλία να προκριθεί για είσοδο στην ΟΝΕ. Και φυσικά η Γαλλία δεν υπήρξε η μοναδική τέτοια περίπτωση. Παρά το γεγονός αυτό, οι κυβερνήσεις γενικά εκτιμούν τα έσοδα που θα συγκεντρώσουν μέσω ιδιωτικοποιήσεων τα επόμενα χρόνια και τότε εισάγουν αυτά τα ποσά στους στόχους του προϋπολογισμού. Εξ' αιτίας της αβέβαιης φύσης των ιδιωτικοποιήσεων, λίγες κυβερνήσεις έχουν ξεκινήσει ακριβώς μακροπρόθεσμα προγράμματα βασισμένες σε μελλοντικά έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις. Πάντως, οι περισσότερες κυβερνήσεις χρησιμοποιούν τα έσοδα από τις ιδιωτικοποιήσεις για να μειώσουν τα χρέη τους - συχνά αυτή είναι και η κύρια χρήση τους.

Σε κάθε περίπτωση, οι ιδιωτικοποιήσεις αποτέλεσαν οικονομικό ευεργέτημα με δύο τρόπους. Πρώτον, τα περισσότερα από τα χρήματα τα εισέπραξαν οι κυβερνήσεις και όχι οι εταιρίες που ιδιωτικοποιήθηκαν, έτσι οι κυβερνήσεις στην ΕΕ συγκέντρωσαν περίπου 400 δισ. δολάρια σε μια δεκαετία χωρίς να αυξήσουν τους φόρους ή να μειώσουν τις παροχές. (Στην θεωρία, η πώληση μια κρατικής εταιρίας είναι ένα απρόσμενο κέρδος που έρχεται μια φορά, αλλά τα έσοδα τείνουν να κατανέμονται διαχρονικά, καθώς μεγάλες εταιρίες πωλούνται συνήθως σε πολλά κομμάτια μέσα σε μερικά χρόνια). Δεύτερον, οι ιδιωτικοποιήσεις μείωσαν σημαντικά την ανάγκη της συνέχισης της χρηματοδότησης ζημιογόνων εταιριών από την κυβέρνηση. Μακροπρόθεσμα το έλλειμμα θα μπορούσε να μειωθεί έμμεσα τόσο από τη μείωση των δημοσίων δαπανών όσο και από την αύξηση των εσόδων από φορολογία των «νέων» ιδιωτικοποιημένων επιχειρήσεων.

Πίνακας 1.2: Έλλειμμα της κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Βέλγιο	-8	-7.3	-5	-4.3	-3.7	-2	-0.7	-0.5	0.1	0.4
Λανία	-2.2	-2.9	-2.4	-2.3	-1	0.4	1.1	3.1	2.5	3.1
Γερμανία	-2.5	-3.1	-2.4	-3.3	-3.4	-2.7	-2.2	-1.5	1.1	-2.8
Ελλάδα	-11.1	-13.4	-9.4	-10.2	-7.4	-4	-2.5	-1.9	-1.8	-1.2
Ισπανία					-4.9	-3.2	-2.7	-1.1	-0.6	-0.1
Γαλλία	-4.2	-6	-5.5	-5.5	-4.1	-3	-2.7	-1.6	-1.3	-1.4
Ιρλανδία	-3	-2.7	-2	-2.2	-0.2	1.2	2.4	2.2	4.4	1.5
Ιταλία	-10.7	-10.3	-9.3	-7.6	-7.1	-2.7	-2.8	-1.8	-0.5	-2.2
Λουξεμ- βούργο	2.5	4.8	4.5	2.3	2.6	3.4	3.1	3.6	5.6	6.1
Ολλανδία	-4.2	-2.8	-3.5	-4.2	-1.8	-1.1	-0.8	0.7	2.2	0.1
Αυστρία	-2	-4.2	-5	-5.2	-3.8	-1.9	-2.4	-2.3	-1.5	0.2
Πορτογα	-6	-8.9	-6.6	-4.5	-4	-3.0	-2.6	-2.4	-2.9	-4.1
Φιλανδία	-5.6	-7.3	-5.7	-3.7	-3.2	-1.5	1.3	1.9	7.0	4.9
Σουηδία		-11.6	-10.5	-7.6	-3.2	-1.5	1.9	1.5	3.7	4.8
Μεγάλη Βρετανία	-6.5	-8	-6.7	-5.7	-4.3	-2	0.2	1.1	3.9	0.8
FF-15					-4.2	-2.4	-1.6	-0.7	1.0	-0.8
Ευρωζών					-4.2	-2.6	-2.2	-1.3	0.2	-1.5
ΗΠΑ	-5.9	-5	-3.6	-3.1	-2.2	-0.9	0.3	0.7	1.4	-0.5
Ιαπωνία	0.8	-2.4	-2.8	-4.2	-4.9	-3.7	-5.5	-7.1	-7.4	-7.1

Πίνακας 1.3: Δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Βέλγιο	132.	138.	135.9	134	130.	124.8	119.2	114.9	109.2	107.
Λατвия	66.3	78	73.5	69.3	65.1	61.2	56.2	52.7	46.8	44.7
Γερμανία	42.9	46.9	49.3	57	59.8	61	60.9	61.2	60.2	59.5
Ελλάδα	87.8	110.1	107.9	108.7	111.	108.2	105.8	105.1	106.2	107.
Ισπανία	46.8	58.4	61.1	63.9	68.1	66.6	64.6	63.1	60.5	57.1
Γαλλία	39.6	45.3	48.4	54.6	57.1	59.3	59.5	58.5	57.3	57.3
Ιολανδία	92.5	96.5	90.9	82.9	74.1	65	55.2	49.7	39.1	36.4
Ιταλία	107.	118.1	123.8	123.2	122.1	120.2	116.3	114.5	110.5	109.
Λουξεμ-										
Βούνο	4.7	5.7	5.4	5.6	6.2	6.1	6.3	6	5.6	5.6
Ολλανδία	77.8	79	76.3	77.2	75.2	69.9	66.8	63.1	55.8	52.8
Αυστρία	57.2	61.8	64.7	69.2	69.1	64.7	63.9	64.9	63.6	63.2
Πορτογα	54.4	59.1	62.1	64.3	62.9	59.1	55	54.4	53.3	55.5
Φιλανδία	40.6	56	58	57.1	57	54	48.8	46.8	44.0	43.4
Σουηδία			73.8	73.6	73.5	70.5	70.5	65.0	55.3	56.6
Μεγάλη										
Βρετανία	39.2	45.4	48.5	51.8	52.3	50.8	47.7	45.1	42.1	39.1
ΕΕ-15			66.2	70.6	72.4	70.9	68.8	67.7	63.8	63.1
Ευρωζώνη	60	65.5	68.2	73	74.5	74.3	73.5	71.9	69.4	69.2
ΗΠΑ	74.1	75.8	75	74.5	73.9	71.4	68.3	65.3	59.5	59.7
Ιαπωνία	63.5	69	73.9	80.4	86.5	92	103	115.8	123.6	132.

1.9 Ανάπτυξη των αγορών κεφαλαίου

Η σημασία των ιδιωτικοποιήσεων για την ανάπτυξη των Ευρωπαϊκών κεφαλαιαγορών υπήρξε τεράστια. Οι Roscini και Esteve (1998) υπολόγισαν την επίπτωση αυτή. Συγκεκριμένα βρήκαν ότι το 55% του συνολικού όγκου των μετοχών στις 12 μεγαλύτερες Ευρωπαϊκές οικονομίες αφορούσε ιδιωτικοποιήσεις. Στην Ιταλία και την Ισπανία, οι ιδιωτικοποιήσεις αντιπροσώπευαν περισσότερο από το 70% της συνολικής κεφαλαιοποίησης. Από άποψη μεγέθους οι μεγαλύτερες δημόσιες προσφορές, δηλαδή αυτές που ξεπερνούσαν τα 5 δισεκατομμύρια δολάρια ήταν από ιδιωτικοποιήσεις, όπως και οι περισσότερες από το 70% των προσφορών άνω του 1 δισεκατομμυρίου δολάρια στην Ευρώπη. Τα μεγέθη αυτά οδήγησαν σε τριπλασιασμό της κεφαλαιοποίησης σε πολλές χώρες της ΕΕ.

1.10 Αποδοτικότητα και απασχόληση

Όσον αφορά το βάρος του περιττού εργατικού δυναμικού, συνήθως υπάρχουν δύο τύποι κρατικών επιχειρήσεων, συγκεκριμένα οι ζημιόγones και οι κερδοφόρες, όπου και στις δύο περιπτώσεις, η πλεονάζουσα απασχόληση μπορεί να ανεβάσει το κόστος εργασίας κατά το ίδιο ποσοστό πάνω από το επίπεδο μιας αποδοτικής παραγωγής. Στην πρώτη περίπτωση της δημόσιας επιχείρησης που έχει ζημιές, αυτό δείχνει ότι δεν μπορεί να προσαρμόσει την παραγωγή και τις τιμές της με τέτοιο τρόπο ώστε τουλάχιστον το βασικό κόστος να καλύπτεται. Υπάρχουν πολλοί λόγοι που μπορεί να ευθύνονται για ένα τέτοιο αποτέλεσμα, όπως για παράδειγμα οι τιμές να ορίζονται από την αγορά ή από τις ρυθμιστικές αρχές, ή η παραγωγή να καθορίζεται από πολιτικές αποφάσεις, κλπ. Οι ζημιές μιας τέτοιας επιχείρησης πρέπει να καλυφθούν από την κυβέρνηση και στην πιο απλή περίπτωση ανάλυσης οι απώλειες είναι ισοδύναμες με τα επιπλέον κόστη που

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

προκαλούνται από το παραπάνω προσωπικό. Αν η διοίκηση αυτής της εταιρίας αποφασίσει να μειώσει την εργατική της δύναμη σε αποδοτικό επίπεδο, θα πρέπει να διώξει τους περιττούς εργαζόμενους. Ωστόσο, στις περισσότερες περιπτώσεις το κράτος πρέπει να αναλάβει την απασχόληση των απολυμένων υπαλλήλων. Έτσι, καταλήγουμε σε μάλλον μηδενικό αποτέλεσμα για τον προϋπολογισμό, αφού το δημόσιο από τη μία μεριά θα απαλλαγεί από τις ζημιές της μη αποδοτικής δημόσιας επιχειρήσεις αλλά από την άλλη θα πρέπει να επιβαρυνθεί με την απασχόληση αυτών που απολύθηκαν. Το αποτέλεσμα είναι μηδενικό.

Στη δεύτερη περίπτωση, της επικερδούς κρατικής επιχείρησης που απασχολεί επιπλέον εργαζόμενους, οι καταναλωτές των αγαθών ή των υπηρεσιών και όχι η κυβέρνηση είναι αυτοί που πληρώνουν το κόστος του επιπλέον δυναμικού (πολύ πιθανόν επειδή η εταιρία λειτουργεί σε ένα προστατευμένο περιβάλλον και χρεώνει μονοπωλιακές τιμές). Αλλά όταν αυτή η εταιρία ιδιωτικοποιηθεί, το βάρος αυτό θα μετατεθεί στην κυβέρνηση: Ας υποθέσουμε ότι τα κεφαλαιοποιημένα μελλοντικά κέρδη καθορίζουν την τιμή αγοράς αυτής της επιχείρησης. Αν ένας ιδιώτης μπορούσε να μειώσει το εργατικό δυναμικό σε ένα αποδοτικό επίπεδο, το κόστος θα ήταν χαμηλότερο και τα μελλοντικά κέρδη υψηλότερα συγκρινόμενα με μια κατάσταση όπου ο νέος ιδιοκτήτης δεσμεύεται από συμβόλαιο ή νόμο να μην απολύσει εργαζόμενους. Έτσι, η κυβέρνηση θα αποκομίσει λιγότερα από τα μέγιστα κέρδη αν απαγορεύσει τις απολύσεις. Η διαφορά μεταξύ αυτών των χαμηλών εσόδων και των μέγιστων είναι σχεδόν ίση με το κόστος του επιπλέον εργατικού δυναμικού. Έτσι, το επιπλέον δυναμικό γίνεται ένα βάρος για την κυβέρνηση αφού αυτή αποφασίσει να ιδιωτικοποιήσει την επιχείρηση και να αποφύγει την ανεργία. Είτε λοιπόν αποδέχεται χαμηλότερα έσοδα από τις ιδιωτικοποιήσεις, ή παίρνει υψηλότερα έσοδα αλλά πρέπει να αναλάβει και τους απολυμένους υπαλλήλους.

Αν η ιδιωτικοποίηση και η αποφυγή της ανεργίας είναι και οι δύο πολιτικοί στόχοι, η κυβέρνηση πρέπει να αναλάβει το βάρος του πλεονάζοντος δυναμικού ανεξάρτητα από την μορφή της ανεργίας (κρυμμένη στην ιδιωτικοποιημένη επιχείρηση ή σε μια νέα οντότητα που αναλαμβάνει τους απολυμένους εργαζόμενους) και την απώλεια κέρδους της ιδιωτικοποιημένης επιχείρησης.

Η διαφορά μεταξύ της διατήρησης πλεονάζοντος προσωπικού σε μια ιδιωτικοποιημένη επιχείρηση και της απασχόλησης τους σε μια νέα οντότητα είναι ότι στην δεύτερη περίπτωση η κυβέρνηση έχει τους εργαζόμενους στην διάθεση της. Αυτό βέβαια, δεν θα συνεχίσει επ' άπειρον. Οι εργαζόμενοι θα τοποθετηθούν σε νέες θέσεις εργασίας το συντομότερο. Όπως έχει δείξει το Γερμανικό παράδειγμα, υπάρχει μια ποικιλία μέτρων για την υποστήριξη μιας νέας τοποθέτησης των απολυμένων εργαζόμενων. Αλλά το Γερμανικό παράδειγμα έχει ακόμα δείξει ότι αυτά τα μέτρα υποστήριξης δεν δημιουργούν θέσεις από μόνα τους. Έτσι, πιο ριζοσπαστικές ιδέες θα πρέπει να προωθηθούν.

Μια επιλογή θα ήταν η ενοικίαση των εργαζόμενων που έχει στην διάθεση της σε επενδυτές σε τιμές σημαντικά χαμηλότερες από τις τιμές της αγοράς (ενώ συνεχίζει να πληρώνει μισθούς αγοράς στους εργαζόμενους). Είναι προφανές ότι οι επιδοτήσεις μισθού είναι ασύμβατες με τις βασικές αρχές μιας οικονομίας της αγοράς. Αλλά είναι εξ' ίσου ξεκάθαρο ότι η αποφυγή ιδιωτικοποιήσεων μεγάλης κλίμακας λόγω άλυτων προβλημάτων ανεργίας επίσης παραβιάζει τα θεμέλια της οικονομίας της αγοράς συνεπώς, πρέπει να βρεθεί μια μέση λύση, με την ελπίδα ότι η παραβίαση των αρχών θα είναι μόνο προσωρινή και θα αποδοθεί ένα επιπλέον όφελος που δεν μπορεί να αναμένεται από την εναλλακτική λύση (δηλ. την συνέχιση του status quo), όπως η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Τέτοια μέτρα θα μπορούσαν να είναι, για παράδειγμα

- ένα χρονικό όριο και ένας ποσοτικός περιορισμός των επιδοτήσεων μισθού
- ένας περιορισμός όσον αφορά τον τύπο του επενδυτή (π.χ. μόνο ξένοι επενδυτές)
- ένας περιορισμός όσον αφορά το τύπο της επένδυσης και το είδος της βιομηχανίας
- ένας περιορισμός όσον αφορά την τοποθεσία (π.χ. επενδύσεις σε Ελεύθερες Ζώνες μόνο)

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

•μια περιορισμένη κλίμακα επενδύσεων ή καθορισμένο επίπεδο εισροών από τον επενδυτή

•εγγυήσεις του επενδυτή

Στο μεγαλύτερο μέρος της δεκαετίας του 80, οι κυβερνήσεις που ξεκίνησαν προγράμματα ιδιωτικοποιήσεων ένιωθαν ότι έκαναν ένα φαουστική διαπραγμάτευση: Η ιδιωτικοποίηση θα οδηγούσε σε πολύ πιο επικερδείς και αποδοτικές εταιρίες, αλλά μόνο με το κόστος μαζικών απολύσεων δημοσίων υπαλλήλων. Η μια πλευρά αυτής της συμφωνίας έχει σίγουρα αντέξει στην δοκιμή. Μελέτες τεκμηριώνουν δραματικές αυξήσεις στην παραγωγή, την αποδοτικότητα, τα κέρδη, τις δαπάνες για τις επενδύσεις και την πληρωμή μερισμάτων για εταιρίες που ιδιωτικοποιήθηκαν μέσω διάθεσης μετοχών, καθώς επίσης και σημαντικές μειώσεις στα χρέη τους. Επίσης, νέοι μέτοχοι έλαβαν θετικές επιστροφές, μεγαλύτερες από αυτές που λάμβαναν σε αντίστοιχες μετοχές εταιριών του κρατικού τομέα.

Σημαντικά παραδείγματα μαζικών απολύσεων αφθονούν, ειδικά σε αναπτυσσόμενες και σε μετάβαση οικονομίες. Μια από τις πιο μεγάλες απολύσεις συνέβη κατά την ιδιωτικοποίηση της εθνικής εταιρίας σιδηροδρόμων της Αργεντινής, όπου το 79% του συνολικού προσωπικού της εταιρίας απολύθηκε το 1991, στα πλαίσια της αναδιοργάνωσης των σιδηροδρόμων. Μια μελέτη περισσότερων από 200 κρατικών επιχειρήσεων στο Μεξικό αποκάλυψε ότι περίπου οι μισοί από τους εργαζόμενους έχασαν τις δουλειές τους αφότου η κυβέρνηση ιδιωτικοποίησε την ιδιοκτησία της. Εξαιρούμενων τέτοιων περιπτώσεων, οι περισσότερες μελέτες δείχνουν ότι η συνολική απασχόληση παραμένει σημαντικά αμετάβλητα (ή ακόμα αυξάνεται) μετά από προγράμματα ιδιωτικοποίησης. Η απασχόληση σε ιδιωτικοποιημένες επιχειρήσεις δεν αποτυγχάνει συστηματικά γιατί τα έσοδα από τις πωλήσεις κορυφώνονται επίσης, απαιτώντας συνεπώς ικανούς εργαζόμενους. Έμπειροι managers ιδιωτικοποιημένων επιχειρήσεων τείνουν να αυξάνουν τις αποδοχές τους - μέσω αυξημένων μισθών και προσφορά μετοχών - και οι εργαζόμενοι που μένουν στην εταιρία δείχνουν σημαντική αύξηση στην παραγωγικότητα (Οι εργαζόμενοι των σιδηροδρόμων της Αργεντινής που παρέμειναν στην δουλειά τους, για παράδειγμα, ανέβασαν την παραγωγικότητα τους κατά 370% στα χρόνια αμέσως μετά την ιδιωτικοποίηση).

Αλλά οι εργαζόμενοι δεν είναι απλά εργαζόμενοι, είναι και καταναλωτές. Και οι καταναλωτές γενικά έχουν ωφεληθεί πάρα πολύ από χαμηλές τιμές, ευρύτερη πρόσβαση σε υψηλότερου επιπέδου υπηρεσίας, μεγαλύτερο ανταγωνισμό, και αυξημένες επιλογές - όλα αποτέλεσμα της ιδιωτικοποίησης. Η τιμολόγηση και η ποιότητα των ρυθμιζόμενων εταιριών παροχής υπηρεσιών όπως ηλεκτρισμού, αερίου, και νερού έχουν βελτιωθεί σημαντικά στις πιο πολλές χώρες που έχουν κάνει ιδιωτικοποιήσεις. Η πιο σημαντική επίδραση μπορεί να είναι στις τηλεπικοινωνίες, όπου οι τιμές έπεσαν σημαντικά καθώς νέες υπηρεσίες (κινητή τηλεφωνία, πρόσβαση στο Διαδίκτυο) γίνονται διαθέσιμες, ενώ ο χρόνος αναμονή μειώνεται ή εξαλείφεται. Μετά την μερική ιδιωτικοποίηση του ΟΤΕ το 1996, οι περίοδοι αναμονής για βασικές συνδέσεις υπηρεσίας έπεσαν από μερικούς μήνες στις τρεις μέρες. Καθώς οι αλλαγές στην παγκόσμια οικονομία διευρύνουν το χάσμα μεταξύ των εχόντων και των μη εχόντων όσον αφορά την τεχνολογία, η βελτιωμένη παροχή τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών είναι μια από τις μεγαλύτερες συνεισφορές των ιδιωτικοποιήσεων.

Τελικά, το κοινωνικό κόστος των ιδιωτικοποιήσεων μπορεί να είναι λιγότερο προφανές από τον αριθμό των απολύσεων. Υπάρχουν ενδείξεις ότι οι ιδιωτικοποιήσεις έχουν αντίκτυπο και σε σχέση με το φύλο, ειδικά σε οικονομίες σε μετάβαση. Μια μελέτη δείχνει ότι οι γυναίκες δοκίμασαν ένα δυσανάλογο ποσοστό απολύσεων που ήταν αποτέλεσμα των αρχικών προγραμμάτων ιδιωτικοποιήσεων στην Ανατολική Ευρώπη και επίσης αντιμετώπισαν μειώσεις των παρεχόμενων ωφελημάτων πρόνοιας από την κρατική εταιρία (παιδική φροντίδα, στέγαση, υγεία) καθώς οι ιδιώτες επενδυτές εστίασαν στα κέρδη. Αυτή η εμπειρία είναι ιδιαίτερα αποθαρρυντική για χώρες όπου οι κρατικές επιχειρήσεις παίζουν και ρόλο παροχών κοινωνικής πρόνοιας. Για παράδειγμα, ένα

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων μεγάλης κλίμακας στην Κίνα - όπου οι κρατικές επιχειρήσεις προσφέρουν σημαντικά ευεργετήματα και υπηρεσίες - θα δημιουργούσε σίγουρα πολλές απώλειες κατά την διαδικασία. Αν και ο συνολικός πλούτος ενός έθνους σχεδόν πάντα αυξάνεται σημαντικά μετά την υιοθέτηση ενός προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων, οι πολιτικοί πάντα αντιμετωπίζουν την πρόκληση να περιορίσουν τον αρνητικό αντίκτυπο που έχουν οι ιδιωτικοποιήσεις σε μια μερίδα πολιτών.

Πίνακας 1.4: Παραγωγικότητα της εργασίας ως ποσοστό του ΑΕΠ σε PPS (ΕΕ-15=100)

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Βέλγιο	134.	135.0	125.8	126.2	125.3	123.6	123.1	125.2	125.2	125.3
Δανία	107.	104.1	107.4	108.7	107	105.2	104.2	105.8	105.7	106.0
Γερμανία	105.	107.5	108.8	108.2	109.8	108.6	109.3	109.8	106.9	107.8
Ελλάδα	62.8	63.6	64.6	65	65.7	64.9	66.3	67.3	66.6	68.6
Ισπανία	88.1	86.5	85.7	86	84.7	81	83.1	81.9	82.1	82.7
Γαλλία	117.	115.3	115.9	113.3	111.6	111.7	112.5	114.1	118.2	117.8
Ιρλανδία	93.8	95.4	98	95.4	103.9	104.8	108.5	108.9	110.4	111.8
Ιταλία	109.	112.6	113.4	113.7	111.3	113.8	113.8	112	111.9	110.3
Λουξεμβούργο	138.	138.8	135.1	133.2	135.7	137.7	140.9	142.2	131.7	125.6
Ολλανδία	117.	115.4	119.2	114.7	116.5	119.7	119.3	112.3	117.3	115.8
Αυστρία	100.	100.1	99.6	101.4	98.1	103.2	103.3	106.7	102.8	102.4
Πορτογαλία	53.5	55.4	54.7	59.3	63	61.7	60.9	58.6	59.0	59.1
Φιλανδία	91.8	92.1	96.7	94.9	95.5	97	94.6	96.5	96.6	94.8
Σουηδία	96.0	95.4	96.5	96.7	98.3	97.3	95.6	97.1	92.7	93.6
Μεγάλη Βρετανία	86.2	84.5	82	84.2	85.3	86.6	84.6	85.3	85.6	86.6
ΕΕ-15	100.	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Ευρωζών	104.	104.5	105.1	104.5	104.2	104	104.4	104.1	103.6	103.3
ΗΠΑ	120.	118.4	116.3	114.9	115.1	115.5	112.9	113.4	112.7	115.7
Ιαπωνία	82.1	81.7	81.9	83.5	83.7	82.9	77.9	79.4	78.0	76.9

1.11 Πολιτικές επιπτώσεις των ιδιωτικοποιήσεων

Η ανάπτυξη ενός προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων μεγάλης κλίμακας είναι επίσης μια μεγάλη πολιτική πράξη. Σχεδόν από τον ορισμό της, η ιδιωτικοποίηση αντιπροσωπεύει μια ιδεολογική και συμβολική διάσπαση σε μια ιστορία κρατικού ελέγχου στα παραγωγικά στοιχεία μιας χώρας. Αυτός ο συμβολισμός είναι πιο προφανής στις οικονομίες της ανατολικής Ευρώπης και της πρώην σοβιετικής ένωσης, όπου η ιδιωτικοποίηση των κρατικά ελεγχόμενων επιχειρήσεων σήμανε την μετάβαση μιας χώρας από τον κομμουνισμό στον δημοκρατικό καπιταλισμό. Στην Ρωσία, η ιδιωτικοποίηση τεραστίων επιχειρήσεων πετρελαίου (Lukoil), φυσικού αερίου (Gazprom) και τηλεπικοινωνιών (Syazinvest) αποτέλεσε ένα θεμελιώδες βήμα από την σοσιαλιστική κρατική ιδιοκτησία. Ακόμα και στην Δυτική Ευρώπη, τη Λατινική Αμερική και άλλες περιοχές όπου οι κρατικές επιχειρήσεις παραδοσιακά αντιπροσώπευαν ένα μικρότερο ποσοστό της οικονομίας, η πώληση «στρατηγικών» περιουσιακών στοιχείων όπως οι εθνικές αερογραμμές και οι εταιρίες πετρελαίου αναπόφευκτα υποκίνησε έντονα πολιτικά αισθήματα, ειδικά όταν μεταξύ των αγοραστών βρίσκονται ξένοι επενδυτές. Τα συντάγματα του Μεξικού και της Βενεζουέλας, για παράδειγμα, απαγορεύουν ρητά την ιδιωτικοποίηση των αντίστοιχων εθνικών μονοπωλίων πετρελαίου, ακόμα και σε εγχώριους καπιταλιστές.

Η μεταφορά των κρατικά ελεγχόμενων επιχειρήσεων στον ιδιωτικό τομέα αλλάζει τον προσανατολισμό τους από τον πολιτικό στόχο της παροχής εργασίας προς τον οικονομικό στόχο της μεγιστοποίησης των κερδών και του πλούτου για τους μετόχους.

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Αυτός ο μετασχηματισμός επηρεάζει κάθε πλευρά της οικονομικής ζωής ενός έθνους. Οι εταιρίες που συνήθως προορίζονται για πώληση -εταιρίες τηλεπικοινωνιών, τράπεζες, εταιρίες ηλεκτρισμού ή αερογραμμές - είναι συνήθως οι μεγαλύτερες και οι πιο σημαντικές μιας χώρας. Κάθε αλλαγή στην τιμή και την παροχή των προϊόντων τους θα έχει εκτενή και καθημερινή επίδραση σε επιχειρήσεις και σε απλούς πολίτες. Αυτή η μετατόπιση από τη δημόσια στην ιδιωτική ιδιοκτησία μπορεί επίσης να προκαλέσει σημαντικές αλλαγές σε πολιτικές αμοιβών και εργασίας μέσα στις ιδιωτικοποιημένες εταιρίες, μετατοπίζοντας δύναμη μακριά από τους εργαζόμενους προς όφελος της διοίκησης και συχνά υπονομεύοντας την εθνική υπόληψη των εργατικών ενώσεων του δημοσίου τομέα.

Εσωτερικές συναλλαγές και διάφορες μορφές διαφθοράς συχνά ταλαιπωρούν χώρες που έκαναν ιδιωτικοποιήσεις μέσω δελτίων (vouchers) ή με άμεση πώληση περιουσιακών στοιχείων. Η πώληση των περιουσιακών στοιχείων συχνά γίνεται με αδιαφανή τρόπο δίνοντας σε εσωτερικούς παράγοντες (insiders) την ευκαιρία να κατευθύνουν τη συναλλαγή προς όφελος τους. Στη Ρωσία, το διάσημο πρόγραμμα «δάνεια για μετοχές», μέσω του οποίου καλά δικτυωμένοι επενδυτές απέκτησαν τον έλεγχο στις πιο πολύτιμες εταιρίες της χώρας για ένα μόνο μέρος της πραγματικής τους αξίας, είναι το πιο μεγάλο παράδειγμα διαφθοράς μεγάλης κλίμακας. Στην Τσεχία, το πρόγραμμα δελτίων απέτυχε λόγω κακού σχεδιασμού και ανεπαρκούς νομικής υποδομής, επιτρέποντας σε διαχειριστές «επενδυτικών διαθεσίμων» (που είχαν δημιουργηθεί για την παρακολούθηση ιδιωτικοποιημένων επιχειρήσεων) να τις λαφυραγωγήσουν.

Αντίθετα, προγράμματα ιδιωτικοποιήσεων που διενεργήθηκαν μέσω δημοσίων προσφορών μετοχών τείνουν να είναι πρότυπα διαφάνειας. Οι κυβερνήσεις που επιλέγουν τη δημόσια προσφορά μετοχών σχεδόν πάντα διενεργούν ανοιχτούς διαγωνισμούς όχι μόνο για τους ρόλους του τοπικού και του διεθνή αναδόχου, αλλά επίσης και για τον ρόλο του συμβούλου προς την κυβέρνηση για το σχεδιασμό της προσφοράς. Κάθε στάδιο στη διαδικασία τείνει να είναι διαφανές - οι περισσότερες δημόσιες προσφορές μετοχών είναι γεγονότα σημαντικά και προσελκύουν μεγάλο ενδιαφέρον από τον τύπο. Επιπλέον, καθώς αυτές οι προσφορές συχνά προσελκύουν ένα εκατομμύριο ή και περισσότερους πολίτες, οι κυβερνήσεις έχουν ξεκάθαρο πολιτικό κίνητρο να προφυλάξουν την διαδικασία αυτή από σκάνδαλα.

1.12 Οι ιδιωτικοποιήσεις στην Ελλάδα

Ο σχεδιασμός όσο και η υλοποίηση της πολιτικής των ιδιωτικοποιήσεων στην Ελλάδα ξεκίνησε στην αρχή της δεκαετίας του 1990. Η περίοδος αυτή του σχεδιασμού έληξε με την ψήφιση του Νόμου 2000/1991 «Για την αποκρατικοποίηση, απλούστευση των διαδικασιών εκκαθάρισης, ενισχύσεως των κανόνων του ανταγωνισμού κ.α. διατάξεις». Στην Ελλάδα οι ιδιωτικοποιήσεις αποτέλεσαν μια πολύ επώδυνη διαδικασία τόσο για τους πολιτικούς όσο και για του κοινωνικούς εμπλεκόμενους φορείς. Από αυτή την άποψη αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα κοινωνικής αντίστασης στις ιδιωτικοποιήσεις. Την πρώτη περίοδο εφαρμογής του προγράμματος το μεγαλύτερο ενδιαφέρον εστιάζεται στις επιχειρήσεις του Οργανισμού Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων (ΟΑΕ) τις λεγόμενες «προβληματικές», υπερχρεωμένες δηλαδή επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα, οι οποίες πέρασαν στο δημόσιο έλεγχο για να μην κλείσουν. Στην δεύτερη περίοδο, η οποία αρχίζει ουσιαστικά από το 1993 και διαρκεί μέχρι σήμερα, το ενδιαφέρον στρέφεται κυρίως στις Δημόσιες Επιχειρήσεις Κοινής Ωφέλειας (ΔΕΚΟ) και στις τράπεζες, που άνηκαν είτε εξ' ολοκλήρου είτε κατά μεγάλο ποσοστό στο δημόσιο τομέα.

1.13 Η πορεία των ελληνικών ιδιωτικοποιήσεων

Η πρώτη μεγάλη ιδιωτικοποίηση που επιχειρήθηκε στην Ελλάδα, ήταν η ιδιωτικοποίηση του ΟΑΣΑ, της εταιρίας αστικών συγκοινωνιών της Αθήνας, το 1993. Αν και η διαδικασία είχε σχεδόν ολοκληρωθεί οι έντονες αντιδράσεις, που εξακολούθησαν να υπάρχουν οδήγησαν στην εκ νέου κρατικοποίηση της εταιρίας από την επόμενη κυβέρνηση. Ουσιαστικά η αρχή των ιδιωτικοποιήσεων για την Ελλάδα ήταν το έτος 1994. Σε αποτυχία επίσης καταδικάστηκε την ίδια περίοδο και η πρώτη προσπάθεια για την ιδιωτικοποίηση του Οργανισμού Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος. Στο τέλος, ωστόσο, της δεκαετίας αν και μερικά σημάδια της προηγούμενης περιόδου εξακολουθούν να υπάρχουν, η ανάγκη για διαρθρωτικές μεταβολές μέσω μεγάλων ιδιωτικοποιήσεων έχει αναγνωριστεί από το μεγαλύτερο μέρος της κοινής γνώμης. Σε αυτό βέβαια συντέλεσε και η επιτακτική ανάγκη για βελτίωση των οικονομικών του δημοσίου τομέα εν όψει της ένταξης της χώρας στην ΟΝΕ, αλλά και της απελευθέρωσης των αγορών που απαιτούσε περισσότερο αποτελεσματικές και αποδοτικές επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας.

Την περίοδο 1994-1999 σημειώθηκαν σημαντικές διαρθρωτικές αλλαγές στην ελληνική οικονομία. Ιδιαίτερα κατά την τριετία 1998-2000 η κυβέρνηση έδωσε μεγάλο βάρος στην επιτάχυνση και στην εμβάθυνση των διαρθρωτικών αλλαγών με στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ελληνική οικονομίας και την προσαρμογή της στις σύγχρονες διεθνείς οικονομικές συνθήκες. Οι βασικοί στόχοι της Κυβέρνησης επικεντρώθηκαν στον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου που ρυθμίζει σημαντικούς τομείς της οικονομικής δραστηριότητας, στην απελευθέρωση και εύρυθμη λειτουργία των αγορών καθώς και στη συνεπή εφαρμογή του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων. Την περίοδο 1994-1998 οι διαρθρωτικές αλλαγές επικεντρώθηκαν κυρίως στην απελευθέρωση των αγορών χρήματος και κεφαλαίου. Συγκεκριμένα προωθήθηκαν:

Η κατάργηση των ελαχίστων ορίων επιτοκίων των βραχυπρόθεσμων και μεσομακροπρόθεσμων δανείων.

Η απελευθέρωση της δανειοδότησης σε συνάλλαγμα.

Η απελευθέρωση της τραπεζικής πίστης.

Η κατάργηση του ανώτατου επιτοκίου προεξόφλησης τίτλων του Δημοσίου από τα πιστωτικά ιδρύματα.

Η μερική απελευθέρωση της διαχείρισης των αποθεματικών των ασφαλιστικών οργανισμών. Επίσης προωθήθηκε ένα εκτεταμένο πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων στην κεφαλαιαγορά. Την περίοδο 1994-1998 η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς αναβαθμίστηκε, με τη μετατροπή της σε Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου (1995), ιδρύθηκε το Χρηματιστήριο Αγοράς Παραγώγων (1997) και διαφοροποιήθηκαν οι όροι εισαγωγής στην Κύρια και Παράλληλη Αγορά. Επίσης, η αναμόρφωση του Συ-νεγγυητικού Κεφαλαίου και του Επικουρικού Κεφαλαίου, για την ασφάλεια κινδύνου αντισυμβαλλόμενου και οικονομικής επάρκειας μεσολαβητών, ενίσχυσαν την ασφάλεια στις συναλλαγές και την προστασία των επενδυτών.

Μετά την απελευθέρωση των χρηματοπιστωτικών αγορών και ο τραπεζικός τομέας μπήκε σε φάση ριζικής αναδιάρθρωσης. Το 1998 ανακοινώθηκε η πρόθεση ιδιωτικοποίησης της Ιονικής Τράπεζας με άμεση πώληση. Η πώληση της Ιονικής Τράπεζας το 1999 αποτέλεσε τη μεγαλύτερη ιδιωτικοποίηση μέχρι τότε στην Ελλάδα και συνέβαλε στη συνολική αναδιάρθρωση του τραπεζικού τομέα. Οι συνεχείς μετοχοποιήσεις στην Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας έχουν οδηγήσει στο ποσοστό ιδιωτικής ιδιοκτησίας άνω του 50%, ενώ άλλες πέντε τράπεζες έχουν ιδιωτικοποιηθεί.

Την περίοδο 1998-2001 πραγματοποιήθηκαν σημαντικά βήματα τόσο στον τομέα των αποκρατικοποιήσεων, όσο και στον τομέα της απελευθέρωσης των αγορών προϊόντων και υπηρεσιών. Αρχικά στις τηλεπικοινωνίες, από την 11 Ιανουαρίου 2001 έχει πλήρως απελευθερωθεί η αγορά (ν. 2867/2000). Σήμερα, έχουν απελευθερωθεί όλες οι ενσύρματες τηλεπικοινωνίες και η φωνητική τηλεφωνία, όπως και τα δίκτυα υποδομής

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

για την παροχή τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών. Παράλληλα ενισχύθηκε ο ρόλος της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων. Με το ν. 2843/2000 θεσμοθετήθηκε η δυνατότητα περιορισμού της συμμετοχής του Ελληνικού Δημοσίου σε ποσοστό κάτω του 51% του μετοχικού κεφαλαίου του ΟΤΕ. Το Δεκέμβριο του 2000 ολοκληρώθηκε ο πλειοδοτικός διαγωνισμός για τα σταθερά δίκτυα ασύρματης πρόσβασης και από τα τέλη Ιουλίου 2001 τέθηκαν σε λειτουργία οι διαδικασίες των διαγωνισμών για τη χορήγηση αδειών κινητής τηλεφωνίας τρίτης γενιάς. Από τις 19 Φεβρουαρίου 2001 απελευθερώθηκε και η αγορά ενέργειας (ν. 2773/99), δηλαδή η αγορά υψηλής και μέσης τάσης που αντιστοιχεί στο 34% της κατανάλωσης ηλεκτρικού ρεύματος. Από της αρχές του 2001 η ΔΕΗ λειτουργεί ως ανώνυμη εταιρία και η πρώτη μετοχοποίηση της πραγματοποιήθηκε το 2001. Επίσης, ιδρύθηκε ο Διαχειριστής του Συστήματος Μεταφοράς ως ανώνυμη εταιρία, ενώ λειτουργεί η Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας. Για τις θαλάσσιες μεταφορές, το 2001 ψηφίστηκε ο νόμος για την εναρμόνιση με την κοινοτική οδηγία για το καμποτάζ. Η απελευθέρωση της αγοράς προγραμματίστηκε για το 2002. Επίσης, θεσμοθετήθηκε η Ρυθμιστική Αρχή Θαλασσίων Συγκοινωνιών.

Στον τομέα των αποκρατικοποιήσεων το έργο της κυβέρνησης κατά την περίοδο 1998-2001 ήταν ιδιαίτερα σημαντικό. Συγκεκριμένα, κατά το έτος 1998, μεταβιβάστηκε σε θεσμικούς επενδυτές με ιδιωτική τοποθέτηση ποσοστό 10% των μετοχών του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών, εισήχθη στο Χρηματιστήριο της Ν. Υόρκης και διατέθηκε μέσω του ΧΑΑ επιπλέον ποσοστό (10%) των μετοχών του ΟΤΕ, εισήχθησαν στο ΧΑΑ και διατέθηκε ποσοστό 23% των μετοχών των Ελληνικών Πετρελαίων, ιδιωτικοποιήθηκε με τη διάθεση με ιδιωτική τοποθέτηση ποσοστού 33% η Γενική Τράπεζα, ιδιωτικοποιήθηκε η Τράπεζα Μακεδονίας Θράκης με την πώληση ποσοστού 33% των μετοχών της, ιδιωτικοποιήθηκε η Τράπεζα Κρήτης με τη μεταβίβαση ποσοστού 97% των μετοχών της και ιδιωτικοποιήθηκε η Τράπεζα Κεντρικής Ελλάδος με τη μεταβίβαση ποσοστού 51% των μετοχών της. Κατά το έτος 1999, διατέθηκε μέσω του ΧΑΑ επιπλέον ποσοστό 14% των μετοχών του ΟΤΕ, ιδιωτικοποιήθηκαν τα Καταστήματα Αφορολογήτων Ειδών με τη μεταβίβαση ποσοστού 67% των μετοχών τους, εισήχθη στο ΧΑΑ και διατέθηκε ποσοστό 30% της ΕΤΒΑ, εισήχθη στο ΧΑΑ και διατέθηκε ποσοστό 30% της ΕΥΔΑΠ, εισήχθη στο ΧΑΑ και διατέθηκε ποσοστό 25% της Olympic Catering, ιδιωτικοποιήθηκε η Ιονική Τράπεζα με τη μεταβίβαση 51% των μετοχών της και μεταβιβάστηκε πακέτο μετοχών 22% της Δημόσιας Επιχείρησης Παραγωγής Αερίου στα Ελληνικά Πετρέλαια. Κατά το έτος 2000, εισήχθη στο ΧΑΑ και διατέθηκε ποσοστό 10% της Ελληνικά Χρηματιστήρια Α.Ε., εισήχθη στο ΧΑΑ και διατέθηκε ποσοστό 13% των μετοχών της Αγροτικής Τράπεζας, ιδιωτικοποιήθηκε η Ελληνική Βιομηχανία Οχημάτων με τη μεταβίβαση ποσοστού 43% των μετοχών της και εκχώρηση του management, διατέθηκε μέσω ΧΑΑ επιπλέον ποσοστό (28%) των μετοχών της Ελληνικά Πετρέλαια, εισήχθη στο ΧΑΑ και διατέθηκε ποσοστό 15% των μετοχών της Cosmote και επισυνάφθηκε συμμαχία της Εμπορικής Τράπεζας με στρατηγικό επενδυτή στον οποίο μεταβιβάστηκε ποσοστό 7% των μετοχών. Συνολικά στην τριετία 1998-2000 τα έσοδα του τακτικού προϋπολογισμού και της ΔΕΚΑ από τις αποκρατικοποιήσεις ανήλθαν σε 1.729 δις. δραχμές (περίπου 5 δις. Ευρώ), ενώ του ευρύτερου δημόσιου τομέα ανήλθαν σε 800 δις. δραχμές (περίπου 2,34 δις. Ευρώ) και τα επιπλέον έσοδα από προμέτοχα και αγρομέτοχα ήταν 570 δις. δραχμές (περίπου 1,7 δις. Ευρώ).

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Πίνακας 1.1: Διαρθρωτικές αλλαγές περιόδου 1994-2001

<u>ΠΡΑΞΗ</u>	<u>ΕΤΟΣ</u>
Ιδιωτικοποίηση της ΝΕΩΡΙΟΝ ΝΑΥΠΗΓΕΙΑ ΣΥΡΟΥ	1994
Ιδιωτικοποίηση της ΜΕΤΑΛΛΕΙΩΝ ΚΑΣΣΑΝΔΡΑΣ	1994
Απελευθέρωση των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, εκτός από τη φωνητική τηλεφωνία και Σύσταση Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών (ΕΕΤΤ)	1994
Οργάνωση και διάρθρωση Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς	1995
Ίδρυση Ανώνυμης Εταιρίας «Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών»	1995
Ιδιωτικοποίηση (πώληση 49% στους εργαζόμενους) της ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΑΥΠΗΓΕΙΑ ΑΕ	1995
Εισαγωγή μετοχών του ΟΤΕ στο ΧΑΑ	
Μεταβίβαση πακέτου μετοχών (8%)	1996
Εκσυγχρονισμός των Δημοσίων Επιχειρήσεων και Οργανισμών Ν. 2414/96	1996
Σύσταση Ελληνικού Κέντρου Επενδύσεων (ΕΛΚΕ)	1997
Μεταβίβαση μετοχών (12%) ΟΤΕ	1997
Εισαγωγή στο ΧΑΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΦΟΡΟΛΟΓΗΤΩΝ ΕΙΔΩΝ	1997
Ιδιωτικοποίηση των ΝΑΥΠΗΓΕΙΩΝ ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	1997
Ιδιωτικοποίηση της ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΧΑΡΤΟΥ ΑΕ	1998
Ιδιωτικοποίηση της ΚΕΡΑΦΙΝΑ ΑΒΕΤΕ	1998
Ανάθεση εποπτείας των ταχυδρομικών υπηρεσιών στην ΕΕΤΤ	1998
Ιδιωτικοποίηση της ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΘΡΑΚΗΣ	1998
Μετοχοποίηση της ΓΕΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ	1998
Μετοχοποίηση των ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΕΤΡΕΛΑΙΩΝ	1998
Ιδιωτικοποίηση της ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΚΡΗΤΗΣ	1998
Ιδιωτικοποίηση της ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	1998
Μεταβίβαση πακέτου μετοχών ΟΤΕ (III)	1998
Ιδιωτική τοποθέτηση (10%) του ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΥ ΑΞΙΩΝ ΑΘΗΝΩΝ	1999
Θεσμοθέτηση ανεξάρτητης Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας	1999
Ιδιωτικοποίηση της ΙΟΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ	1999
Μετοχοποίηση της OLYMPIC CATERING	1999
Μεταβίβαση πακέτου μετοχών ΟΤΕ (IV)	1999
Θεσμοθέτηση της ΝΕΑΣ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ	1999
Ιδιωτικοποίηση των ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΦΟΡΟΛΟΓΗΤΩΝ ΕΙΔΩΝ	1999
Θέση ΟΑΕ σε εκκαθάριση	1999
Μεταβίβαση πακέτου μετοχών της OLYMPIC CATERING (II)	1999
Μετοχοποίηση ΕΤΒΑ	1999
Μετοχοποίηση ΕΥΔΑΠ	1999
Μεταβίβαση μετοχών της ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΑΕΡΙΟΥ (ΔΕΠΑ)	1999
Μεταβίβαση πακέτου μετοχών των ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΕΤΡΕΛΑΙΩΝ (II)	2000
Μετοχοποίηση της ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑ ΑΕ	2000
Ιδιωτικοποίηση της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΟΧΗΜΑΤΩΝ	2000
Μετοχοποίηση της COSMOTE	2000
Ενίσχυση του ρόλου της ΕΕΤΤ	2000
Θεσμοθέτηση ΤΑΜΕΙΟΥ ΝΕΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ (ΤΑΝΕΟ)	2000
Θεσμοθέτηση δυνατότητας μείωσης συμμετοχής του δημοσίου στο μετοχικό κεφάλαιο του ΟΤΕ κάτω από 51 %	2000
Ψήφιση νόμου για την εισαγωγή εταιριών επενδύσεων στην ποντοπόρο ναυτιλία στο ΧΑΑ	2000
Μετοχοποίηση της ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ	2000
Χορήγηση αδειών για τα σταθερά δίκτυα ασύρματης πρόσβασης	2000

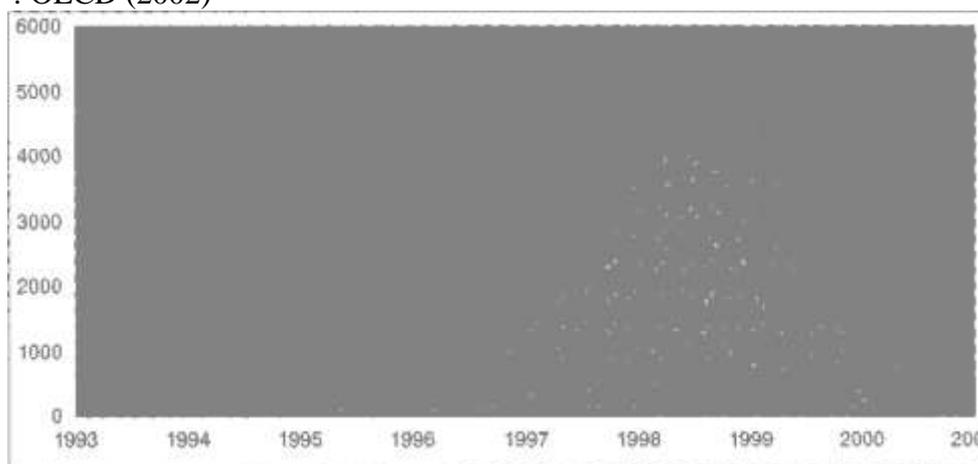
ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Πλήρης απελευθέρωση της αγοράς τηλεπικοινωνιών	2001
Θεσμοθέτηση Ειδικής Γραμματείας για την ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ	2001
Απελευθέρωση αγοράς ενέργειας	2001
Μετοχοποίηση ΟΠΑΠ	2001
Ιδιωτικοποίηση της ΔΙΩΡΥΓΑΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ	2001
Ψήφιση νόμου για την απελευθέρωση της ακτοπλοΐας	2001
Ψήφιση νόμου για την έκδοση ομολογιών μετατρέψιμων σε μετοχές κρατικών επιχειρήσεων	2001
Διάθεση ποσοστού 10% στον ΟΤΕ	2001
Μετοχοποίηση του Οργανισμού Λιμένων Θεσσαλονίκης (ΟΛΘ)	2001
Μετοχοποίηση της Εταιρίας Ύδρευσης Αποχέτευσης Θεσσαλονίκης	2001
Πώληση εταιρίας Ναυπηγία Σκαραμαγκά	2001
Μετοχοποίηση Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού (ΔΕΗ)	2001
Έκδοση Τίτλων Ιδιωτικοποιήσεων (Προμέτοχα)	2001
Ιδιωτικοποίηση της ΕΤΒΑ	2002
Ιδιωτικοποίηση του Καζίνο Πάρνηθας	2002
Μετοχοποίηση Οργανισμού Προγνωστικών Αγώνων Ποδοσφαίρου (ΟΠΑΠ)	2002
Προσφορά πακέτου μετοχών ΟΤΕ	2002

Πηγή: ΥΠΕΘΟ (2001)

Το πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων του 1998 συνεχίστηκε και επεκτάθηκε με ταχύτατους ρυθμούς και σε άλλους κλάδους. Ωστόσο, η επιτυχημένη έκβαση του απαιτούσε σημαντική προσπάθεια τόσο στο στάδιο του σχεδιασμού όσο και στο στάδιο της αναδιάρθρωσης των επιχειρήσεων και των κλάδων. Μέχρι το τέλος του 2000 είχαν ιδιωτικοποιηθεί 23 δημόσιες επιχειρήσεις και τράπεζες, είτε κατά ένα μέρος είτε εξ' ολοκλήρου και είχαν μείνει μόνο 9 που άνηκαν κατά 100% στο δημόσιο τομέα και των οποίων οι διαδικασίες ιδιωτικοποίησης δρομολογήθηκαν για τα επόμενα χρόνια. Οι ιδιωτικοποιήσεις τις περιόδου 1998-2000 απέφεραν έσοδα άνω των 7 δις. Ευρώ για το ελληνικό δημόσιο. Η ιδιωτικοποίηση του ΟΤΕ που πραγματοποιήθηκε (τελικά) επιτυχώς εκείνη την περίοδο αποτελεί μέχρι και σήμερα υπόδειγμα για το σχεδιασμό ιδιωτικοποιήσεων άλλων δημοσίων επιχειρήσεων, όπως της ΔΕΗ που μοιράζεται κάποια κοινά χαρακτηριστικά με το Οργανισμό.

Σχήμα 1.1: Πορεία των ελληνικών ιδιωτικοποιήσεων (ποσά σε εκ. δολάρια)
: OECD (2002)

Μετά το «Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης 2000-2006», αλλά και τα νέα δεδομένα μετά την κάμψη των αγορών κεφαλαίου, το πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων διαφοροποιήθηκε ως προς δύο κυρίως σημεία. Πρώτον, η κυβέρνηση αποφάσισε να ακολουθήσει μια πιο δραστική προσέγγιση ακολουθώντας νέες για την Ελλάδα μεθόδους ιδιωτικοποίησης. Δεύτερον, αυξήθηκε το ανώτατο όριο ιδιωτικοποίησης για κάποιες επιχειρήσεις (σε 49%). Το 2001, τα συνολικά έσοδα που προέκυψαν από την αποκρατικοποίηση δημοσίων επιχειρήσεων ανέρχονταν στα 4,4 δις. Ευρώ, φέρνοντας το συνολικό ποσό που εισπράχθηκε από ιδιωτικοποιήσεις την περίοδο 1998-2001 στα 11,8 δις. Ευρώ. Το έτος αυτό πραγματοποιήθηκε και η πρώτη δημόσια προσφορά μετοχών της ΔΕΗ, αξίας περίπου 460 εκ. Ευρώ, που αντιστοιχούσε στο 16% του μετοχικού κεφαλαίου της επιχείρησης. Αν και στον κλάδο της ηλεκτρικής ενέργειας η απελευθέρωση της αγοράς είναι ακόμη σε εξέλιξη, ένας αρκετά μεγάλος αριθμός φορέων έχουν μέχρι σήμερα εκδηλώσει ενδιαφέρον για συμμετοχή στον κλάδο, ενώ σύμφωνα με στοιχεία για τις προβλεπόμενες επενδύσεις υπολογίζεται ότι η δυναμικότητα για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας θα αυξηθεί κατά 40%.

Το επόμενο έτος, 2002 οι σημαντικότερες ιδιωτικοποιήσεις αφορούσαν στην ΕΤΒΑ όπου το 67% της τράπεζας πωλήθηκε με άμεση πώληση, μειώνοντας τη δημόσια συμμετοχή στο 7,8%, στο Καζίνο της Πάρνηθας όπου το 49% πωλήθηκε σε στρατηγικό επενδυτή, αφήνοντας το 51% στην εταιρία Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα, ενώ πραγματοποιήθηκαν και επιπλέον προσφορές μετοχών του ΟΠΑΠ και του ΟΤΕ.

1.14 Η περίπτωση του ΟΤΕ

Η περίπτωση ιδιωτικοποίησης του κλάδου των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, όπως άλλωστε και στις περισσότερες χώρες στην Ευρώπη, αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα της πολιτικής των ιδιωτικοποιήσεων στην Ελλάδα στο πλαίσιο της απελευθέρωσης και απορύθμισης των αγορών. Η αγορά τηλεπικοινωνιών άρχισε σταδιακά να ανοίγει στον ανταγωνισμό από το 1992, οπότε και απελευθερώθηκε η αγορά κινητής τηλεφωνίας, ενώ το 1996 απελευθερώθηκε και η αγορά για υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας (π.χ. ιδιωτικά επιχειρηματικά δίκτυα). Έτσι, αρχίζει να διαμορφώνεται μία αγορά με πολλούς παίκτες, μερικοί από τους οποίους στόχευαν να εισέλθουν στην αγορά φωνητικής τηλεφωνίας ως ανταγωνιστές του εγκατεστημένου φορέα του ΟΤΕ με την πλήρη απελευθέρωση της αγοράς την 11 Ιανουαρίου 2001. Η ανάγκη για εκσυγχρονισμό και μεταρρυθμίσεις στον τομέα αυτό, αλλά και για επενδύσεις από πλευράς του ΟΤΕ τόσο στην εγχώρια όσο και στη διεθνή αγορά ήταν μερικές από τις αιτίες που οδήγησαν στην έναρξη των διαδικασιών για την ιδιωτικοποίηση του Οργανισμού.

Η ιδιωτικοποίηση του ΟΤΕ σχεδιάστηκε μεταξύ 1991 και 1993 στο πλαίσιο του Ν. 2000/1991 «Περί Αποκρατικοποίησης», ενώ το πρώτο βήμα για την εφαρμογή της απελευθέρωσης του ΟΤΕ έγινε τον Ιούλιο του 1992 στο πλαίσιο του νόμου 2065/1992 για την «Απελευθέρωση της αγοράς τηλεπικοινωνιών» (νόμος ο οποίος χωρίς ουσιαστικά να αλλάζει, τροποποιήθηκε στην συνέχεια με τον Ν. 2075/1992). Το δεύτερο βήμα της απελευθέρωσης έγινε τον Αύγουστο του 1993 με την ψήφιση του Ν. 2167/1993 ο οποίος προέβλεπε την ιδιωτικοποίηση του ΟΤΕ μέσω της εκχώρησης του διοίκησης και πακέτου μετοχών 35% σε στρατηγικό επενδυτή, με την διακίνηση του 14% των μετοχών μέσω χρηματιστηρίου. Ωστόσο, ο νόμος αυτός δεν εφαρμόστηκε ποτέ λόγω των έντονων αντιδράσεων από πολλούς κοινωνικούς, πολιτικούς και εργατικούς φορείς. Ουσιαστικά λοιπόν, η πρώτη μετοχοποίηση πραγματοποιείται το 1996 στο πλαίσιο του Ν. 2257/1994 ο οποίος αντικαθιστά τον Ν. 2167/1993 και προβλέπει την πώληση του 25% του ΟΤΕ μέσω δημόσιας προσφοράς μετοχών. Με την εφαρμογή του νόμου αυτού πραγματοποιείται το 1996 η πρώτη

μετοχοποίηση του ΟΤΕ με την διάθεση του 8% των μετοχών μέσω χρηματιστηρίου, ενώ το 1997 διατίθεται το 12% των μετοχών. Στην συνέχεια με τροποποίηση του Ν. 2167/1993 προβλέπεται η εκχώρηση του 49% των μετοχών αντί του 25% και ακολουθούν δύο ακόμη μετοχοποιήσεις, η πρώτη 15% το 1998 και η δεύτερη 14% το 1999. Να σημειωθεί, ότι και στις 4 φάσεις της μετοχοποίησης παραχωρήθηκε στους εργαζόμενους το δικαίωμα αγοράς περιορισμένου αριθμού μετοχών με μικρή έκπτωση. Το επιχειρησιακό σχέδιο του ΟΤΕ που διαμορφώθηκε εν' όψει της ιδιωτικοποίησης, αλλά και του ανοίγματος της αγοράς του κινήθηκε κατά μήκος οκτώ στρατηγικών κατευθύνσεων. Πρώτο, την διαμόρφωση και εφαρμογή μιας πολιτικής αναδιάρθρωσης και εκσυγχρονισμού, για να μπορέσει ο ΟΤΕ να κρατήσει την κυρίαρχη θέση που κατέχει σήμερα και να υπερβεί τα σοβαρά προβλήματα ανταγωνισμού, που τίθενται από την απελευθέρωση των αγορών και την παγκοσμιοποίηση των οικονομικών συναλλαγών και καταναλωτικών προτύπων. Για το σκοπό αυτό, ο ΟΤΕ πραγματοποίησε αλλαγές στο δίκτυο και τις υποδομές του, διεύρυνε τα διεθνή δίκτυα, δημιούργησε σχέσεις συνεργασίας με διεθνείς τηλεπικοινωνιακούς οργανισμούς και εταιρείες.

Δεύτερο, την υιοθέτηση μιας πολιτικής αποκέντρωσης του έργου του και δημιουργίας ευέλικτων επιχειρησιακών σχημάτων με σκοπό τη δημιουργία κέντρων αποτελέσματος στις κεντρικές υπηρεσίες και την περιφέρεια, όπως και με την παρουσία πολλών θυγατρικών εταιρειών σε τομείς συμπληρωματικούς στις εν γένει δραστηριότητες του. Όπως π.χ. στην κινητή τηλεφωνία, το τηλεπικοινωνιακό leasing, τη δορυφορική τηλεφωνία, το Internet κ.ά.

Τρίτο, την υιοθέτηση μιας πολιτικής συνεργασιών και επιχειρηματικών πρωτοβουλιών στον ευρύτερο χώρο της Βαλκανικής και της πρώην ανατολικής Ευρώπης με κατασκευαστικά έργα αλλά και με προοπτική να συμμετάσχει όλο και περισσότερο στο μετοχικό κεφάλαιο των τοπικών οργανισμών τηλεπικοινωνιών, οι οποίοι ιδιωτικοποιούνται. Τέταρτο, τη δημιουργία μιας οργανωμένης πολιτικής για τους πελάτες, λαμβάνοντας υπόψη τις απαιτήσεις της κοινωνίας, τις ανάγκες των επιχειρήσεων αλλά και τις πιέσεις του ευρύτερου χώρου της αγοράς για βελτίωση των προϊόντων και των υπηρεσιών. Πέμπτο, εφαρμογή μιας πολιτικής νέων σχέσεων με τη βιομηχανία και τους προμηθευτές με δύο βασικές προϋποθέσεις: Την προηγμένη τεχνολογία και τις ανταγωνιστικές τιμές, σε μια προοπτική ανατροπής της λογικής, όπου οι προμηθευτές καθόριζαν τις ανάγκες του οργανισμού.

Έκτο, εφαρμογή μιας πολιτικής για την ανάπτυξη δυναμικής σχέση με τους εργαζόμενους και το συνδικαλιστικό κίνημα. Ο ΟΤΕ επεδίωξε μια νέα ποιοτική σχέση με τους εργαζόμενους, που να βασίζεται σε διάλογο, συναίνεση και νέες εργασιακές σχέσεις μέσα από τις οποίες να αναδεικνύεται η προσωπικότητα και ο ρόλος τους. Στην προσπάθεια του να δημιουργήσει υψηλά πρότυπα επιχειρησιακής λειτουργίας θέλει εργαζόμενους αφοσιωμένους στη δουλειά τους, ικανοποιημένους στο χώρο εργασίας τους, με διακριτικούς ρόλους, υψηλές αμοιβές αλλά με βάση αμοιβαία αποδεκτούς κανόνες δεοντολογίας.

Έβδομο, υιοθέτηση μιας πολιτικής σχέσεων με την κυβέρνηση και το κράτος, η οποία να βασίζεται στην αρχή ότι ο ρόλος της κυβέρνησης είναι να νομοθετεί, να χαράζει το πλαίσιο πολιτικής, να υπογράφει συμφωνίες και επιχειρησιακά συμβόλαια με τους επικεφαλής των Δημόσιων Επιχειρήσεων και να αποφασίζει για το μέλλον της, με βάση αποτελέσματα και γενικότερη πολιτική της. Όγδοο, υιοθέτηση μιας πολιτικής που θα διέπει τις σχέσεις με την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών. Οι σχέσεις με την Ευρωπαϊκή Ένωση καθορίζουν τα ευρύτερα πλαίσια δράσης του ΟΤΕ στην ελληνική αγορά αλλά και στην ευρύτερη ευρωπαϊκή και παγκόσμια αγορά και ως εκ τούτου χρειάζεται γνώση και διαπραγματευτικές ικανότητες. Οι σχέσεις με την Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών αποκτούν ιδιαίτερη σημασία στην εποχή μας, γιατί από αυτή καθορίζονται αρχές λειτουργίας του

ελεύθερου ανταγωνισμού που επιθυμεί ο ΟΤΕ να ισχύσουν για όλους χωρίς εξαιρέσεις.

Το 2001, το ποσοστό συμμετοχής του δημοσίου στον ΟΤΕ είναι 33,8%. Παρά την πλήρη απελευθέρωση των τηλεπικοινωνιών τα τελευταία δύο χρόνια, ο οργανισμός εξακολουθεί να έχει το συντριπτικά μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς στον τομέα της σταθερής τηλεφωνίας, ενώ οι θυγατρικές του στην κινητή τηλεφωνία (Cosmote) και στο Ίντερνετ (Otenet) είναι από τις σημαντικότερες επιχειρήσεις στους κλάδους τους. Επιπλέον, ο ΟΤΕ έχει έντονη επενδυτική δραστηριότητα και έχει καταφέρει να αποτελεί σημαντική παρουσία στην αγορά τηλεπικοινωνιών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Αν και η ανάπτυξη του οργανισμού αμφισβητείται έντονα, κανείς δεν μπορεί να παραδεχτεί ότι η θέση του στην Ελληνική και διεθνή αγορά θα ήταν η ίδια αν δεν είχε περάσει στο στάδιο της ιδιωτικοποίησης.

1.15 Θεσμικό πλαίσιο ιδιωτικοποιήσεων στην Ελλάδα

Από το έτος 2003 το μέχρι τώρα ισχύον νομικό καθεστώς βάση του Νόμου 2000/1991 περί αποκρατικοποιήσεων τροποποιείται ως ένα βαθμό. Ο πρώτος βασικός στόχος που τίθεται από την νέα αυτή πολιτική είναι η επιτάχυνση των αποκρατικοποιήσεων και ιδιαίτερα η ταχύτερη δυνατή πώληση τμημάτων επιχειρήσεων των οποίων η ιδιωτικοποίηση έχει ήδη ξεκινήσει ή είχε προγραμματιστεί και καθυστέρησε σημαντικά λόγω μιας σειράς δυσμενών συνθηκών, κυρίως στις αγορές κεφαλαίων. Επιπλέον, η κυβέρνηση αποσκοπεί στην επέκταση της μεθόδου πώλησης σε στρατηγικό επενδυτή με απώτερο στόχο την εισαγωγή τεχνογνωσίας και ανάπτυξη θυγατρικών, όμως στοχεύει και στη διατήρηση μειοψηφικών δικαιωμάτων (blocking minority) του Ελληνικού Δημοσίου για συμμετοχή σε αποφάσεις στρατηγικής σημασίας σε «κρίσιμες» για την οικονομία, μεγάλες επιχειρήσεις.

Το νέο σχέδιο νόμου για τις ιδιωτικοποιήσεις προβλέπεται να παραδοθεί εντός του 2003 και να ακολουθήσει διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους. Με βάση το σχέδιο αυτό καταργούνται τα άρθρα 1 έως και 10 του Νόμου 2000/1991, που μέχρι σήμερα ρύθμιζε τις αποκρατικοποιήσεις, ενώ αποφάσεις για την αποκρατικοποίηση επιχειρήσεων του δημοσίου που έχουν ληφθεί πριν από την έναρξη ισχύος των διατάξεων του νόμου αυτού εξακολουθούν να ισχύουν και μπορεί να υπάγονται, κατά περίπτωση, στις ρυθμίσεις του νόμου αυτού.

Σύμφωνα με το τρέχον νομικό πλαίσιο μια Διυπουργική Επιτροπή Αποκρατικοποιήσεων (ΔΕΑ), η οποία απαρτίζεται από τους Υπουργούς Οικονομίας και Οικονομικών, Ανάπτυξης, Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και κατά περίπτωση από τον υπουργό που εποπτεύει την επιχείρηση του δημοσίου που υπάγεται στις διατάξεις του νόμου αυτού είναι υπεύθυνη για την απόφαση και υλοποίηση των σχεδίων αποκρατικοποιήσεων. Πρόεδρος της ΔΕΑ είναι ο Υπουργός Οικονομίας και Οικονομικών. Το έργο της επιτροπής αυτής μπορεί να υποβοηθείται από διάφορες υπηρεσίες του δημόσιου τομέα, ενώ όπου κρίνει απαραίτητο μπορεί να λαμβάνει υπηρεσίες από ειδικούς επιστημονικούς συμβούλους και εμπειρογνώμονες, φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Αξίζει να σημειωθεί ότι επιτροπές με κοινές αρμοδιότητες και διάρθρωση έχουν συσταθεί και σε άλλες χώρες της ΕΕ, με χαρακτηριστική περίπτωση αυτή της Ολλανδίας που παρουσιάστηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο.

Ως προς τη μέθοδο, τη μορφή, τον τρόπο ή τη διαδικασία αποκρατικοποιήσεων η ΔΕΑ αποφασίζει ανάλογα με την περίπτωση και τις συνθήκες. Ενδεικτικά αναφέρονται οι εξής διαδικασίες:

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

- ❖ Πώληση του συνόλου της επιχείρησης ή περιουσιακών στοιχείων ή τμημάτων αυτής, της επιχείρησης.
- ❖ Εισαγωγή της επιχείρησης στο Χρηματιστήριο.
- ❖ Πώληση με οποιοδήποτε τρόπο του συνόλου ή μέρους των μετοχών της επιχείρησης.
- ❖ Παραχώρηση αδειών ή και λοιπών δικαιωμάτων εκμετάλλευσης της επιχείρησης.
- ❖ Σύσταση ή συμμετοχή σε εταιρείες με συνεισφορά περιουσιακών στοιχείων, κλάδων, δικαιωμάτων, μετοχών.
- ❖ Κάθε είδους εκμίσθωση, περιλαμβανομένης και της εκμίσθωσης ολόκληρης της επιχείρησης ως συνόλου ή δικαιωμάτων ή περιουσιακών στοιχείων ή λειτουργούντων τμημάτων ή κλάδων της επιχείρησης.
- ❖ Ανάθεση σε τρίτο της διαχείρισης της επιχείρησης.
- ❖ Ανταλλαγή μετοχών της επιχείρησης.
- ❖ Ανταλλαγή προμετόχων του δημοσίου με μετοχές επιχειρήσεων που αποκρατικοποιούνται.
- ❖ Πώληση μετοχών με ειδικά σύμφωνα, όπως σύμφωνο επαναγοράς από τον πωλητή-μέτοχο δημόσιο ή επιχείρηση του δημοσίου, με οποιουδήποτε όρους.
- ❖ Πώληση μετοχών σε ημεδαπό ή αλλοδαπό νομικό πρόσωπο για την έκδοση από αυτό κινητών αξιών ανταλλάξιμων με τις πωληθείσες μετοχές.
- ❖ Πώληση μετοχών σε πιστωτικά ιδρύματα ή χρηματοοικονομικούς οίκους της ημεδαπής ή αλλοδαπής με σκοπό τη διάθεση από αυτούς των μετοχών σε τρίτους
- ❖ Έκδοση εταιρικών ομολόγων μετατρέψιμων σε μετοχές επιχειρήσεων.

Αυτές οι μέθοδοι αποκρατικοποίησης μπορεί να χρησιμοποιούνται είτε μεμονωμένα είτε σε συνδυασμό σε μία ή και διαδοχικές πράξεις. Με βάση το θεσμικό πλαίσιο η ΔΕΑ μπορεί να αποφασίζει τη λήψη άλλων μέτρων, καθορίζοντας και τις σχετικές λεπτομέρειες εφαρμογής τους, για την εξυγίανση, εκσυγχρονισμό και οργανωτική ή κεφαλαιακή αναδιάρθρωση της επιχείρησης του δημοσίου. Σε περιπτώσεις διαγωνισμών τα κριτήρια για την επιλογή της συνολικά καλύτερης προσφοράς θα πρέπει να τίθενται εκ των προτέρων και να γνωστοποιούνται. Μεταξύ των κριτηρίων περιλαμβάνονται και συνεκτιμώνται η εμπειρία στο αντικείμενο της επιχείρησης, η φερεγγυότητα των επενδυτών και η δυνατότητα τους να ολοκληρώσουν τη συναλλαγή, το προσφερόμενο τίμημα, η συνολική ποιότητα του επιχειρηματικού σχεδίου των επενδυτών, το μέγεθος και το είδος του επενδυτικού τους προγράμματος, η διατήρηση ή δημιουργία θέσεων εργασίας στην επιχείρηση που πρόκειται να αποκρατικοποιηθεί, καθώς και άλλα κριτήρια αξιολόγησης. Τα κριτήρια πρέπει να τίθενται με τρόπο τέτοιο που η σύγκριση των ενδιαφερομένων σε κάθε ένα από αυτά να είναι σαφής και τεκμηριωμένη και οι σχέσεις μεταξύ κριτηρίων να είναι σαφείς και συνεπείς.

Αν η αποκρατικοποίηση αφορά επιχείρηση του δημοσίου που παρέχει υπηρεσίες κοινής ωφέλειας, όπως υπηρεσίες σχετιζόμενες με την άμυνα και ασφάλεια της χώρας, τη δημόσια υγεία, την ενέργεια, τις μεταφορές και επικοινωνίες, την εκμετάλλευση πλουτοπαραγωγών πηγών της χώρας, με απόφαση της ΔΕΑ μπορεί να προβλέπεται, ότι η λήψη από την επιχείρηση ορισμένων στρατηγικής σημασίας αποφάσεων εξαρτάται από την έγκριση του δημοσίου. Το προστατευόμενο αγαθό και τα μέτρα για την προστασία του προσδιορίζονται με σαφήνεια και γνωστοποιούνται στους υποψήφιους επενδυτές. Η απόφαση της Δ.Ε.Α. μπορεί να προβλέπει, για την προστασία των παραπάνω αγαθών, τη διατήρηση από το δημόσιο μετοχής ή μετοχών με ενσωματωμένα αυξημένα δικαιώματα (ειδική μετοχή ή χρυσές μετοχές κ.λπ.).

1.16 Εταιρία Επενδύσεων Ακίνητης Περιουσίας (ΕΕΑΠ)

Με το Νόμο 2778/1999 διαμορφώθηκε ένα πρόσθετο επενδυτικό προϊόν με την εισαγωγή του θεσμού συλλογικών επενδύσεων (αμοιβαίων κεφαλαίων και εταιριών επενδύσεων χαρτοφυλακίου) με σκοπό την αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας του δημοσίου και κυρίως των ασφαλιστικών ταμείων. Οι διατάξεις του νόμου αυτού βασίζονται στις ρυθμίσεις του Νόμου 1969/1991. Έτσι, έγινε διάκριση μεταξύ οργανισμών συλλογικών επενδύσεων ακίνητης περιουσίας ανοικτού τύπου (αμοιβαία κεφάλαια ακίνητης περιουσίας) και κλειστού τύπου (εταιρίες επενδύσεων σε ακίνητη περιουσία). Ωστόσο, υπήρξαν κάποιες διαφοροποιήσεις σε σύγκριση με τον προηγούμενο νόμο, αλλά μόνο στο μέτρο που αυτό ήταν αναγκαίο λόγω του ιδιαίτερου χαρακτήρα των οργανισμών συλλογικών επενδύσεων ακίνητης περιουσίας. Σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση του νόμου σκοπός των ρυθμίσεων είναι η προστασία του επενδυτικού κοινού και προς αυτή την κατεύθυνση σημαντικός ήταν ο ρόλος της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς η οποία, ως κατεξοχήν αρμόδιος φορέας, θα είναι υπεύθυνη για την εποπτεία και των οργανισμών του παρόντος νομοσχεδίου.

Οι δύο θεσμοί που εισάγονται με το νόμο 2778/1999 και τα νέα νομοσχέδια με τροποποιήσεις επί αυτού του νόμου, 2892/2001 και 2992/2002, το Αμοιβαίο Κεφάλαιο Ακίνητης Περιουσίας και η Ανώνυμη Εταιρία Επενδύσεων σε Ακίνητη Περιουσία έχουν ως κοινό σημείο την συγκρότηση χαρτοφυλακίου και τη την αξιοποίηση κινητών αξιών και ακίνητης περιουσίας του Δημοσίου. Ωστόσο, έχουν αρκετές διαφορές. Αρχικά το Αμοιβαίο Κεφάλαιο δεν έχει νομική προσωπική και διαχειριστής αυτού είναι η ΑΕΔΑΚ. Αντίθετα η Εταιρία Επενδύσεων σε Ακίνητη Περιουσία έχει νομική προσωπικότητα και τη διαχείριση των επενδύσεων της αναλαμβάνει διαχειριστής με άδεια λειτουργίας που περιλαμβάνει την παροχή σχετικών υπηρεσιών. Η απόφαση για την ίδρυση της Εταιρίας Επενδύσεων σε Ακίνητη Περιουσία (ΕΕΑΠ) από την Κτηματική Εταιρία του Δημοσίου Α.Ε (ΚΕΔ), σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου 2778/1999 και των τροποποιήσεων αυτού 2892/2001 και 2992/2002 λήφθηκε τελικά πρόσφατα. Ο θεσμός είναι ήδη ώριμος στις περισσότερες ανεπτυγμένες αγορές της Ευρώπης και των ΗΠΑ, ενώ για τη χώρα μας από πολλούς θεωρήθηκε ως σημαντικότερη καινοτομία του νέου προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων. Η Εταιρία έχει στο μετοχικό της κεφάλαιο ακίνητα που σήμερα ευρίσκονται στην ιδιοκτησία του Δημοσίου. Οι εταιρίες αυτού του είδους δημιουργούν ουσιαστικά μια νέα αγορά για τους επενδυτές, με ελκυστικό χαρτοφυλάκιο με βάση τη σχέση απόδοσης-κινδύνου, ενώ παράλληλα ενισχύουν την τάση για ορθολογική και συνεπώς κερδοφόρα εκμετάλλευση των ακινήτων από συγκροτημένους φορείς.

Η παρουσία του Δημοσίου, του μεγαλύτερου ιδιοκτήτη και διαχειριστή ακινήτων στη χώρα, σε αυτή την αγορά με ένα αξιόπιστο σχήμα, αναμένεται να αποτελέσει καταλύτη για την ενεργοποίηση του νέου επενδυτικού θεσμού, να επιταχύνει τους ρυθμούς ωρίμανσης της αγοράς των ΕΕΑΠ και να συμβάλλει στη δημιουργία δευτερογενούς αγοράς ακινήτων. Ταυτόχρονα θα βελτιώσει τον τρόπο με τον οποίο το Δημόσιο αξιοποιεί την ακίνητη περιουσία του και χρηματοδοτεί αποτελεσματικότερα τις στεγαστικές του ανάγκες. Το επιχειρησιακό σχέδιο της ΕΕΑΠ έχει ήδη εκπονηθεί και θεμελιώνει την αίτηση προς την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς για τη χορήγηση Αδείας Λειτουργίας. Στο Χαρτοφυλάκιο της υπό ίδρυση ΕΕΑΠ συμπεριλαμβάνονται εμπορικά ακίνητα καθώς και ακίνητα που στεγάζουν περιφερειακές υπηρεσίες του Δημοσίου συνολικής αξίας της τάξης των 50 εκ. Ευρώ πλέον της προβλεπόμενης αναλογίας των μετρητών που προβλέπει ο Νόμος, ενώ το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων (ΤΠ&Δ) θα συνεισφέρει μετρητά.

Η βασική στρατηγική της ΕΕΑΠ είναι διπλή. Πρώτον, είναι η εκμετάλλευση ακινήτων, με μισθώσεις υψηλής αξιοπιστίας. Το χαρτοφυλάκιο χαμηλού ρίσκου ενός τέτοιου μισθωτή είναι συγκριτικό πλεονέκτημα το οποίο θα δώσει ένα ιδιαίτερο χαρακτήρα στην ΕΕΑΠ της ΚΕΔ και του ΤΠ&Δ και θα συμβάλλει στην κάλυψη στεγαστικών αναγκών του Δημοσίου με

ιδιωτικά κεφάλαια. Δεύτερον, είναι η εκμετάλλευση εμπορικών ακινήτων που θα αποτελέσουν την πηγή άντλησης κεφαλαίων μέσω κεφαλαιακών αξιών και τακτικών εσόδων για την επέκταση της δραστηριότητας της ΕΕΑΠ. Οι κύριοι στόχοι της νέας ΕΕΑΠ είναι:

Η προσέλκυση νέων επενδυτικών κεφαλαίων, από ιδιώτες μικροεπενδυτές, θεσμικούς επενδυτές και Ασφαλιστικά Ταμεία, σε ένα κλάδο που αποτελεί σημαντική συνιστώσα της Ελληνικής Οικονομίας και όπου οι μετοχικές αξίες θα αντικρίζονται από αξίες ακινήτων.

Η διεύρυνση του χαρτοφυλακίου των επενδυτικών επιλογών με την δημιουργία ενός μέσου επένδυσης χαμηλού κινδύνου, παράλληλα με σχετικά σταθερή και υψηλή απόδοση.

Ο εκσυγχρονισμός και η ορθολογικοποίηση της διαχείρισης του χαρτοφυλακίου των ακινήτων του Δημοσίου.

Η απελευθέρωση αδρανών κεφαλαίων και η εξασφάλιση πρόσθετων κεφαλαίων χαμηλού κόστους από την κεφαλαιαγορά για την χρηματοδότηση του εκτεταμένου στεγαστικού προγράμματος του Δημοσίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

α. Μέσω συγκέντρωσης

Στον Κανονισμό 4064/89 για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων, όπως τροποποιείται με τον Κανονισμό (ΕΚ) 1310/97 του Συμβουλίου, η έννοια της συγκέντρωσης καλύπτει πράξεις που επιφέρουν μόνιμη μεταβολή στη διάρθρωση των συμμετεχουσών επιχειρήσεων. Τέτοια μεταβολή επέρχεται είτε με τη συγχώνευση δύο προηγουμένως ανεξαρτήτων επιχειρήσεων είτε με την απόκτηση του έλεγχου (του όλου ή μέρους άλλης επιχείρησης. Έλεγχος έξωλλοι) είναι η ικανότητα άσκησης αποφασιστικής επιρροής σε άλλη επιχείρηση μέσω δικαιωμάτων, συμβάσεων ή άλλων μέσων και είναι δυνατόν να ασκείται από έναν ή από περισσότερους από κοινού.

«Συγκέντρωση» εξάλλου μπορεί να συντρέχει και σε μεταβολή του ελέγχου όπως όταν ο έλεγχος του ενός μετατρέπεται σε έλεγχο από περισσότερους και αντίστροφα, όπως και στην περίπτωση δημιουργίας από δύο ή περισσότερες επιχειρήσεις μιας νέας νομικής οντότητας («κοινής εταιρίας» ή «κοινής επιχείρησης») εφόσον εκπληρώνει σε διαρκή βάση όλες τις λειτουργίες μιας αυτόνομης οικονομικής ενότητας, δηλαδή με διαρθρωτικές επιπτώσεις για τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις στην αγορά (συγκεντρωτική κοινή επιχείρηση). Αυτή, από άποψη δικαίου, ελέγχεται ως «συγκέντρωση». Αν η σύσταση όμως μιας κοινής επιχείρησης έχει ως αντικείμενο ή αποτέλεσμα το συντονισμό της ανταγωνιστικής συμπεριφοράς επιχειρήσεων που παραμένουν ανεξάρτητες («συνεργατική» ή «συντονιστική κοινή επιχείρηση») θα ελέγχεται με βάση τις διατάξεις του άρθρου 85 της Συνθήκης.

Σήμερα με τη Ανακοίνωση της Επιτροπής για τη διάκριση των κοινών επιχειρήσεων σε συγκεντρωτικές και συνεργατικές (Επ. Εφ. 1994, C 385/1) και τον νέο Κανονισμό 1310/97, η συνέχιση της παρουσίας των συμμετεχουσών (μητρικών) επιχειρήσεων στην αγορά ως ανεξαρτήτων, κάθετα ή οριζόντια, δεν οδηγεί κατ' ανάγκη στην αποδοχή «συνεργατικής κοινής επιχείρησης»⁵. Ο συγκεντρωτικός χαρακτήρας επηρεάζεται μόνον αν αυτή καταλήγει σε forum συντονισμού της ανταγωνιστικής συμπεριφοράς των μητρικών επιχειρήσεων και της μητρικής με την κοινή επιχείρηση, στην οποία συμμετέχει

Με βάση τα παραπάνω, είναι δυνατή η ιδιωτικοποίηση δημόσιας επιχείρησης με αρχική συμμετοχή σ' αυτή π.χ. κατά 50% «κοινής ιδιωτικής επιχείρησης», στην οποία συμμετέχουν ιδιωτικές ανταγωνιστικές μητρικές επιχειρήσεις και στην οποία παρέχεται επιπροσθέτως το δικαίωμα τελικής συμμετοχής, μέσω αύξησης κεφαλαίου, μέχρι 51%, ενώ στο υπόλοιπο 49% να περιορίζονται δημόσιοι φορείς. Με τον τρόπο αυτό η δημόσια επιχείρηση γίνεται «συγκεντρωτική» κοινή επιχείρηση με όλες τις λειτουργίες αυτόνομης οντότητας. Πρόκειται για κλασική περίπτωση ήπιας μετάβασης της δημόσιας επιχείρησης στον ιδιωτικό τομέα. Προκειμένου όμως τόσο ο κρατικός φορέας όσο και οι ιδιώτες που συμμετέχουν να έχουν «κοινό έλεγχο» της ιδιωτικοποιούμενης επιχείρησης θα πρέπει καθένας από αυτούς να έχει δικαίωμα αρνησικυρίας σε θέματα στρατηγικών αποφάσεων και εμπορικής πολιτικής της κοινής ιδιωτικοποιούμενης επιχείρησης. Με επίκληση της λεγόμενης αρχής της industrial leadership συγκεντρωτική και συνεπώς όχι συντονιστική (ή συνεργατική) είναι η κοινή επιχείρηση στην οποία το κράτος έχει μεν τη μετοχική πλειοψηφία επιτρέπει όμως στον συνέταιρο ιδιώτη (μητρική) να έχει

ιδιαίτερο βάρος στη λήψη αποφάσεων διαχείρισης της κοινής ιδιωτικοποιούμενης επιχείρησης, υπό τον όρο όμως ότι ο συνεταιίρος αυτός εξακολουθεί να δραστηριοποιείται ως ανταγωνιστής στην αγορά της κοινής επιχείρησης. Η τελευταία όμως προϋπόθεση έχει χάσει πλέον τη σημασία της και αντίστοιχα η αρχή της industrial leadership μετά την ως άνω Ανακοίνωση της Επιτροπής και τον νέο Κανονισμό 1310/1997.

β. Μέσω διασποράς της μετοχικής ιδιοκτησίας

Η ιδιωτικοποίηση μπορεί να λάβει χώρα, χωρίς να συντρέχει συγκέντρωση, με τη δημιουργία δημόσιας εταιρίας (εταιρία μικτής οικονομίας) με μεγάλο αριθμό μικρομετόχων, η οποία εξ ορισμού δεν ελέγχεται από κανένα. Συνήθως η «δημόσια διασπορά» ιδιωτικοποιημένης επιχείρησης συνδυάζεται με ένα *σκληρό πυρήνα* επενδυτών με εμπειρίες τεχνικές και επιχειρησιακές που ενεργεί ως ομάδα με δικαίωμα ή χωρίς δικαίωμα ψήφου. Η με ψήφο συσπείρωση επενδυτών συνήθως δημιουργεί *κοινό έλεγχο* της ιδιωτικοποιημένης επιχείρησης, όχι μόνο όταν αντιπροσωπεύει τη μετοχική πλειοψηφία αλλά και αυτή και μόνο τη μειοψηφία όταν η πλειοψηφία είναι κατεσπαρμένη ή όταν συμπράττει με μεμονωμένους επενδυτές με συμφωνίες άσκησης δικαιώματος ψήφου .

Κοινό έλεγχο επίσης μπορούν να αποκτήσουν επενδυτές με την απόκτηση μειοψηφίας «ιδιαίτερου ενδιαφέροντος», όταν καταστατικώς ή με συμφωνία η μειοψηφία αυτή τους επιτρέπει να καθορίζουν την εμπορική στρατηγική της εταιρίας.

Είναι δυνατόν η απόκτηση μειοψηφίας σε δημόσια επιχείρηση με σκοπό την απόκτηση επιρροής επ' αυτής (*διασταυρωμένες συμμετοχές, δικαίωμα επιλογής συμβούλων*), έστω και η απόκτηση αυτή δεν επιτρέπει τελικά τον ατομικό ή από κοινού έλεγχο της επιχείρησης να ελέγχεται με βάση τις περί ανταγωνισμού διατάξεις των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης. Οι υποθέσεις Philip Morris και Gillette είναι ενδεικτικές.

Στην υπόθεση Philip Morris, το ΔΕΚ. *δέχθηκε* ότι και η απόκτηση μειοψηφίας σε εταιρία *ανταγωνιστική* μπορεί να αποτελέσει *μέσο* για επηρεασμό της *εμπορικής συμπεριφοράς* των εταιριών και να νοθεύσει τον ανταγωνισμό εφόσον :

α. η συμμετοχή δίνει στον κτήτορα *εκ του νόμου* ή *εν τοις πράγμασι έλεγχο* της εταιρίας-στόχου ή το δικαίωμα προαίρεσης για ενδυνάμωση της θέσης της εν καιρώ και έτσι να φτάσει σε πραγματικό έλεγχο ή

β. η απόκτηση της συμμετοχής επιβάλλει στις δύο εταιρίες να λαμβάνει υπόψη η μία τα συμφέροντα της άλλης όταν αποφασίζουν περί *εμπορικής πολιτικής* ή, μέσω συμφωνίας τους, προβλέπεται ή δημιουργείται κάποιας δομής που χρησιμοποιείται για την εμπορική συνεργασία τους.

Το ΔΕΚ. δέχθηκε στην προκείμενη περίπτωση την άποψη της Επιτροπής σύμφωνα με την οποία *δεν εφαρμόζονται* τα αρθρ. 85-86 της Συνθήκης λόγω απόκτησης από την Philip Morris ποσοστού 24,9% των δικαιωμάτων ψήφου και το δικαίωμα να διορίζει το ήμισυ το) αριθμού των συμβούλων στην Rothmans Holdings, δηλαδή την μητρική εταιρία της ανταγωνίστριας της εταιρίας Rothmans International. Αν και η συμφωνία περιείχε ρήτρα αμοιβαίων δικαιωμάτων προτίμησης σε περίπτωση πώλησης μετοχών των εταιριών και κτήσης από την Philip Morris του 50% των μετατρέψιμων διεθνών ομολογιών της Rothmans, το ΔΕΚ θεώρησε ότι μόνη η κτήση αυτή δεν έδινε τον έλεγχο ή την *επιρροή* πάνω στη Rothmans και δεν επέτρεπε στα μέρη να συντονίσουν τη συμπεριφορά τους.

Στην υπόθεση Gillette, η Επιτροπή ασχολήθηκε με την απόκτηση από τη Gillette, που είχε δεσπόζουσα θέση στην αγορά των προϊόντων υγρού ξυρίσματος, ποσοστού 22% μετοχών χωρίς ψήφο της εταιρίας Eemland ιδιοκτήτριας στην Κοινότητα και στις ΗΠΑ της Wilkinson Sword, του μεγαλύτερου ανταγωνιστή της Gillette. Για τον υπόλοιπο κόσμο η Gillette είχε αγοράσει την Wilkinson Sword από την Eemland. Η Επιτροπή δέχθηκε ότι, έστω και αν η κτήση του ως άνω ποσοστού δεν έδινε στη Gillette δικαίωμα αντιπροσώπευσης ούτε στο διοικητικό συμβούλιο ούτε στις γενικές συνελεύσεις ούτε δικαίωμα ψήφοι) ούτε δικαίωμα πρόσβασης σε εσωτερικές πληροφορίες της Eemland, ωστόσο η Gillette θα μπορούσε με άλλους τρόπους να επηρεάσει την εμπορική συμπεριφορά της Eemland και να της εξασθενήσει την ανταγωνιστική θέση της. Περιστάσεις τέτοιας υφής που στοιχειοθέτησαν παράβαση του άρθρου 86 της Συνθήκης. ήταν η εξασφαλισμένη για τη Gillette δυνατότητα μετατροπής των μετοχών χωρίς ψήφο σε μετοχές με ψήφο, η ιδιότητα της Gillette ως του μεγαλύτερου πιστωτή της Eemland και η ήδη εξασθένιση της Eemland λόγω απόκτησης από τη Gillette της επιχείρησης Wilkinson Sword εκτός ΗΠΑ και Κοινότητας.

Συνεπώς και η απόκτηση μειοψηφίας σε δημόσια επιχείρηση είναι ενδεχόμενο να προκαλέσει την εφαρμογή των απαγορευτικών κανόνων των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης, με συνεκτίμηση διαφόρων παραγόντων ιδίως της συγκεντρωτικής ή μη δομής της αγοράς, της συμφωνίας για αρνησικυρία σε αποφάσεις στρατηγικής της εταιρίας, της συμμετοχής σε διοικητικό συμβούλιο με την συνεπακόλουθη πρόσβαση στην εσωτερική πληροφορία του ανταγωνιστή, τη δυνατότητα μετατροπής συμμετοχών σε δικαιώματα με ψήφο και της οικονομικής ιδίως λόγω δανείων εξάρτησης

γ. Πρόβλημα ιδιωτικοποίησης επιχείρησης με δεσπόζουσα Θέση

Αναπόφευκτα η ιδιωτικοποίηση αφορά και δημόσιες επιχειρήσεις που κατά κανόνα έχουν δεσπόζουσα θέση ή έχουν μονοπώλια λόγω αποκλειστικών δικαιωμάτων. Συνεπώς διάσπαση της δεσπόζουσας θέσης θα είναι το καλλίτερο μέσο για να εξασφαλισθεί ότι η ιδιωτικοποίηση δεν θα έχει σαν αποτέλεσμα την μεταβολή απλά από δημόσιο σε ιδιωτικό μονοπώλιο.

Καταρχήν, η μεταβίβαση του ελέγχου σε ιδιωτικό φορέα δημόσιας επιχείρησης με ήδη δεσπόζουσα θέση δεν φαίνεται να καταλαμβάνεται από το δίκαιο του ελέγχου των συγκεντρώσεων αφού η δεσπόζουσα θέση δεν δημιουργείται με την συγκέντρωση.

Ωστόσο, είναι δυνατό να θεωρηθεί ότι η απόκτηση της δεσπόζουσας θέσης από ιδιώτη μπορεί να την επαυξάνει εάν, σε οριζόντιο μεν επίπεδο προωθεί συνδυασμένες πωλήσεις του κτήτορα ο οποίος, εφόσον ήταν ανταγωνιστής παύει να έχει τον κίνδυνο του ανταγωνισμού με την απόκτηση της δεσπόζουσας θέσης και βελτιώνει πλέον τη θέση του στην αγορά, ή, σε κάθετο επίπεδο, εφόσον η προς τα κάτω ή πάνω ροή των προϊόντων μπορεί να περιορισθεί μέσω συνδυασμένων κινήσεων της επιχείρησης που απόκτησε τη δεσπόζουσα θέση.

Είναι όμως δυνατόν ακόμα και η συμφωνία για πώληση πακέτου μειοψηφίας σε επιχείρηση με δεσπόζουσα θέση προς ανταγωνιστές ή προμηθευτές της να καταληφθεί από το άρθρο 85, εάν στοιχειοθετηθεί ότι η έτσι επερχόμενη επαύξηση της δεσπόζουσας θέσης έχει ως αποτέλεσμα ή σκοπό το συντονισμό της εμπορικής συμπεριφοράς.

δ. Ιδιωτικοποίηση δεσπόζουσας επιχείρησης με διατήρηση των προνομίων ή αποκλειστικών δικαιωμάτων

Σε σχέση με τις δημόσιες επιχειρήσεις ή τις επιχειρήσεις με ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα, το άρθρο 90 παρ. 1 της Συνθήκης επιβάλλει υποχρέωση στα κράτη μέλη να μην εισάγουν ή διατηρούν ρυθμίσεις αντίθετες με τη Συνθήκη. Το γεγονός ότι στην παραπάνω διάταξη περιλήφθηκαν και οι επιχειρήσεις που απολαύουν ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα δικαιολογείται από το ενδεχόμενο επηρεασμού της συμπεριφοράς αυτών των επιχειρήσεων από το κράτος με την απειλή κατάργησης του ιδιαίτερου προνομίου, ανεξάρτητα από το δημόσιο ή ιδιωτικό χαρακτήρα της επιχείρησης. Το ειδικό δικαίωμα θέτει την επιχείρηση σε θέση πιο ενισχυμένη μέσα στην αγορά από εκείνη που θα είχε χωρίς αυτό, ενώ το αποκλειστικό δικαίωμα δημιουργεί μονοπωλιακές θέσεις.

Σε σχέση με την ιδιωτικοποίηση, το βασικό ερώτημα που προκύπτει είναι αν η ιδιωτικοποίηση επιχείρησης με δεσπόζουσα θέση χωρίς όμως κατάργηση των ειδικών προνομίων της είναι ασυμβίβαστη με τις διατάξεις περί ανταγωνισμού του άρθρου 85 και ιδίως του άρθρου 86 της Συνθήκης.

Γενικός κανόνας είναι ότι επιχείρηση που προβλέπει το άρθρο 90 παρ. 1 δεν μπορεί να λειτουργεί αντίθετα με τους κανόνες του ανταγωνισμού. Εξαιρέση από τον κανόνα προβλέπει η διάταξη του άρθρου 90 παρ. 2, για τις επιχειρήσεις που είναι επιφορτισμένες με τη διαχείριση υπηρεσιών άμεσο έλεγχο και εποπτεία της κρατικής εξουσίας. Προφυλάσσονταν δε από την επιβολή του ανταγωνισμού αφενός λόγω της στρατηγικής τους σημασίας για την ολόκληρη (ως πεδίο κυριαρχικής εξουσίας του κράτους), αφετέρου με τη συμβολή της θεωρίας του "φυσικού μονοπωλίου"¹ που απέκλειε τον ανταγωνισμό σε τομείς όπου η λειτουργία του στην πράξη ήταν τεχνικά αδύνατη ή οικονομικά ελάχιστα θελκτική (εγκατάσταση για παράδειγμα δεύτερου παράλληλου δικτύου διανομής ηλεκτρικού ρεύματος σε όλη την επικράτεια).

Από τις αρχές ωστόσο της δεκαετίας του '80 τα πρωτοσέλιδα του διεθνούς τύπου αρχίζουν να καταιγίζονται από προοπτικές και ενέργειες περιστρεφόμενες γύρω από την έννοια της "αποκρατικοποίησης". Επρόκειτο, όπως ετυμολογικά άλλωστε προκύπτει (από + κράτος), για μία νέα τάση "απομάκρυνσης από το Κράτος" ή καλύτερα "απομάκρυνσης του ίδιου του Κράτους από τομείς που παραδοσιακά κατείχε". Από τότε πολύ μελάνι άρχισε να καταναλώνεται στην περιγραφή ενός νέου, πρωτόγνωρου και γι' αυτό εντυπωσιακού φαινομένου που θέλει το κράτος: α) να υποχωρεί σταδιακά από την άμεση παραγωγή αγαθών και την άμεση παροχή υπηρεσιών ζωτικής σημασίας για το κοινωνικό σύνολο (το χώρο δηλαδή της "κοινής ωφέλειας"), β) να κλυδωνίζεται στις κοινωνικές λειτουργίες του (παιδεία, υγεία κλπ), ακόμη και γ) να απειλείται στον ίδιο τον σκληρό πυρήνα του από την ιδιωτική πρωτοβουλία (αστυνομία, φυλακές κλπ).

ε. Οι στόχοι των δημοσίων (εν γένει) επιχειρήσεων

Όπως θα δούμε και στο επόμενο κεφάλαιο, που θα ασχοληθεί αποκλειστικά με την προσπάθεια εκτίμησης των οικονομικών αποτελεσμάτων των δημοσίων επιχειρήσεων, ο προσδιορισμός των στόχων των δημοσίων επιχειρήσεων, είναι εξαιρετικά δύσκολος εξαιτίας της φόρτισης τους με παράλληλους, και συχνά πολυάριθμους στόχους που δεν είναι αναγκαστικά οικονομικοί και που φυσικά δεν μπορούν να εκτιμηθούν. Οι στόχοι αυτοί ενδέχεται να παρεμποδίζουν την επίτευξη του καθαρού οικονομικού αποτελέσματος της δημόσιας (εν γένει) επιχείρησης. *Είναι, ωστόσο, απαραίτητο, όταν επιχειρείται συγκριτική εκτίμηση των οικονομικών αποτελεσμάτων μιας ιδιωτικής και μιας δημόσιας επιχείρησης, να λαμβάνονται υπόψη, στην περίπτωση της δεύτερης, αυτοί οι παράλληλοι στόχοι (στο μέτρο του δυνατού).*

Η οικονομική αποτελεσματικότητα των δημοσίων επιχειρήσεων είναι σημαντική, κυρίως για δύο λόγους:

- πρώτον, διότι, υπάρχει σχέση ανάμεσα στον κρατικό προϋπολογισμό και στις δημόσιες επιχειρήσεις· όταν οι δημόσιες επιχειρήσεις καθίστανται προβληματικές και ζημιογόνες, λαμβάνουν δάνεια (που, στη συνέχεια ενδεχόμενα αδυνατούν να αποπληρωθούν) από τον κρατικό προϋπολογισμό ή το τραπεζικό σύστημα· συνεπώς, η τυχόν αντιοικονομική τους λειτουργία βαρύνει το σύνολο των φορολογουμένων πολιτών μιας οικονομίας
- δεύτερον, η δημόσια επιχείρηση που δεν καταλήγει σε οικονομικό αποτέλεσμα και λειτουργεί από κοινού με ιδιωτικές, δίνει ένα κακό παράδειγμα προς αποφυγήν στο χώρο της αγοράς, και αποθαρρύνει τις τυχόν προσπάθειες των διευθυντικών στελεχών τους για βελτίωση.

Παρά το αναμφισβήτητο, ωστόσο, γεγονός ότι το οικονομικό αποτέλεσμα των δημοσίων επιχειρήσεων μετράει πολύ και πρέπει, πάντοτε, να λαμβάνεται υπόψη, υπάρχουν και πληθώρα άλλων σημαντικών στόχων, οι οποίοι είναι αρκετοί για να θέσουν υπό έντονη αμφισβήτηση το γενικό και απόλυτο συμπέρασμα των ημερών μας ότι "ό,τιδήποτε είναι προτιμότερο από μια δημόσια επιχείρηση".

Μερικοί από τους στόχους των δημοσίων επιχειρήσεων, χάριν των οποίων αντενδείκνυται (ή αποκλείεται) η κατάργηση τους και υποκατάσταση τους από ιδιωτικές, είναι και οι ακόλουθοι:

α) *Οι δημόσιες επιχειρήσεις επιτυγχάνουν ίδια μεταχείριση στους πλούσιους και στους φτωχούς, ή ακόμη, οι φτωχοί εξυπηρετούνται καλύτερα από την παροχή υπηρεσιών που πραγματοποιείται από δημόσιες επιχειρήσεις, ενώ αντίθετα οι ιδιωτικές επιχειρήσεις προτιμούν να εξυπηρετούν πλούσιους, διότι έτσι μεγιστοποιούν ευκολότερα το κέρδος τους.* Η διαπίστωση αυτή αφορά σχολεία, νοσοκομεία, αλλά και υπηρεσίες, όπως του ηλεκτρικού ρεύματος, των δημοσίων μεταφορών κ.ά. Παρά το γεγονός ότι οι παραπάνω διαπιστώσεις θα μπορούσαν να έχουν ισχυρό αντίλογο, όπως π.χ. ότι αν μια υπηρεσία επιχορηγείται από το κράτος, έστω κι αν προσφέρεται από ιδιώτες, δεν καταλήγει σε διακριτική μεταχείριση φτωχών και πλουσίων (Blankart, 1980, σελ. 162), ωστόσο, μπορεί να υποστηριχθεί ότι οι διαπραγματεύσεις ανάμεσα σε αξιωματούχους της κυβέρνησης και ιδιωτικές επιχειρήσεις, είναι πιθανόν να καταλήξουν στη διαμόρφωση υψηλότερων επιπέδων τιμών, σε σύγκριση με τις διαπραγματεύσεις ανάμεσα σε αξιωματούχους της κυβέρνησης και σε δημόσιες επιχειρήσεις. Άλλωστε,

η κατεύθυνση αυτή ενισχύεται και από σχετικά ευρήματα εμπειρικών ερευνών (Moore, 1970), που καταλήγουν στο ότι η ιδιωτική επιχείρηση ηλεκτρικού ρεύματος το πρόσφερε σε τιμή σχεδόν μονοπωλίου, ενώ αντίθετα η δημοτική επιχείρηση, κατά 10- 22% χαμηλότερα από την τιμή μονοπωλίου. Στο βαθμό, που επιχειρήματα και εμπειρικά ευρήματα ανταποκρίνονται, στην πραγματικότητα, δικαιολογούν την ύπαρξη δημοσίων επιχειρήσεων, χάριν των ειδικών ή παράλληλων (με τον βασικά, οικονομικό) στόχων, που εξυπηρετούν.

β) Οι δημόσιες επιχειρήσεις (ή οργανισμοί) επιτυγχάνουν "εξωτερικές οικονομίες", που οι συνέπειες τους μπορεί να είναι θετικές, αλλά και αρνητικές για κάθε έναν καταναλωτή. Π.χ. η εγκατάσταση μιας μεγάλης επιχείρησης (δημόσιας), σε περιοχή ανεπαρκώς αναπτυγμένη, μπορεί να προκαλέσει: αα) βελτίωση της γενικής υποδομής της περιοχής (συνέπεια θετική για τους τυχόν υποψήφιους ιδιώτες-επιχειρηματίες) ββ) άνοδο του κόστους εργασίας, στην περί ης πρόκειται περιοχή, λόγω της αυξημένης ζήτησης εργατικού δυναμικού (συνέπεια αρνητική για τους τυχόν υποψήφιους ιδιώτες-επιχειρηματίες). Ο στόχος, ωστόσο, αυτός δεν είναι βέβαιο ότι μπορεί να επιδιωχθεί μόνον από δημόσια επιχείρηση (και όχι, ταυτόχρονα και από ιδιωτική). Π.χ. υποστηρίζεται, (Blankart 1980, σελ. 163), ότι ένα δημόσιο μεταφορικό σύστημα μπορεί να ικανοποιήσει όλους τους οδηγούς φορτηγών, των οποίων το όχημα θα έχει χαλάσει. Αλλά, ο αντίλογος είναι ότι η ίδια αυτή εξυπηρέτηση μπορεί να εξασφαλισθεί και από ιδιωτική μεταφορική επιχείρηση, η οποία θα επιχορηγείται από το κράτος. Αντίθετα, π.χ. οι υπηρεσίες πρεσβειών δεν είναι δυνατόν να ανατεθούν σε τοπικούς παράγοντες, διότι αυτοί πιθανόν θα εξυπηρετήσουν τα συμφέροντα της δικής τους χώρας, ή ακόμη η δικαστική ασφάλεια, η οποία παρέχεται από δημόσια και όχι ιδιωτική επιχείρηση (ή αρχή), προσφέρει στην κοινή γνώμη περισσότερα εχέγγυα μη διαφθοράς και δημιουργεί κλίμα μεγαλύτερης σταθερότητας.

γ) Η δημόσια επιχείρηση επιτυγχάνει (ευκολότερα και σε μεγαλύτερη έκταση από την ιδιωτική) οικονομίες κλίμακας.

Το επιχείρημα αυτό, υπέρ της ύπαρξης και διατήρησης δημοσίων επιχειρήσεων δεν είναι σίγουρο και δεν είναι αρκετά αποδεδειγμένο. Διότι, κατ' αρχήν, την ίδια πρόσβαση σε νέα τεχνολογία και εφαρμογή νεωτερισμών μπορεί να έχει και η ιδιωτική επιχείρηση. Θα μπορούσε, ενδεχόμενα, να υποστηριχθεί ότι "ένας προγραμματιστής της κυβέρνησης έχει μεγαλύτερη εξουσία (από έναν ιδιώτη επιχειρηματία) και γι' αυτό θα είναι πιο επιτυχής στον προσδιορισμό του άριστου μεγέθους της επιχείρησης" (Blankart, 1980, σελ. 162).

δ) Η δημόσια επιχείρηση είναι σε θέση να αναλάβει τις δαπάνες ενός μεγάλου έργου (που είναι απαγορευτικές για την ιδιωτική επιχείρηση). Στην κατηγορία αυτή υπάγονται όλα σχεδόν τα έργα υποδομής, όπως οι σιδηρόδρομοι, η ηλεκτροδότηση, η ρυμοτομία, που απαιτούν τεράστια κεφάλαια η απόδοση τους είναι βραδεία και, κατ' αρχήν, δεν συμφέρει η ανάληψη τους, από ιδιώτες, ενώ η πραγματοποίησή τους είναι απαραίτητη για την ανάπτυξη και την εξυπηρέτηση των κατοίκων της περιοχής της περί ης ο λόγος χώρας.

ε) Η δημόσια επιχείρηση (ή δημόσιος οργανισμός) μπορεί να αναλάβει δραστηριότητες μη αγοραίες (σε αντίθεση με την ιδιωτική επιχείρηση). Τα αγαθά (και οι υπηρεσίες), που θεωρούνται μη αγοραία μπορούν, εμπειρικά να διακριθούν από το υψηλό ποσοστό δημόσιας χρηματοδότησης, μέσα στην συνολική τους (Benard, 1985, σελ. 27). Πράγματι,

στη Γαλλία, ως μη αγοραίες δραστηριότητες αναγνωρίζονται αυτές, που τα αγαθά και οι υπηρεσίες τους, όταν προσφέρονται στην αγορά, καλύπτουν λιγότερο από το 50% του κόστους τους, και έτσι το υπόλοιπο οφείλει να καλυφθεί από το δημόσιο. Στην κατηγορία αυτή μπορεί να υπάγονται κρατικά νοσοκομεία, ταχυδρομεία-τηλέφωνα-τηλεγραφήματα κ.ά.

Το σημαντικό, βέβαια, ερώτημα εδώ είναι το γιατί ή το πότε, ο δημόσιος τομέας παρεμβαίνει, όπως παραπάνω, ώστε ορισμένα αγαθά και υπηρεσίες να καθίστανται αγοραία. Το ερώτημα, δηλαδή, είναι με βάση ποια κριτήρια ο δημόσιος τομέας παρεμβαίνει, δεδομένου επιπλέον ότι τα αγαθά (και οι υπηρεσίες) που δεν είναι αγοραία διαφέρουν από χώρα σε χώρα.

Παρόλον ότι, στο παραπάνω αυτό ερώτημα, η θεωρητική, και κυρίως εμπειρική απάντηση δεν είναι ικανοποιητική, θα μπορούσαμε να προσθέσουμε σχετικά, τα ακόλουθα:

- Αγαθά ή υπηρεσίες, που αναγνωρίζονται μη αγοραία, είναι συλλογικά και η κατανάλωσή τους είναι μη κατατμητή. Αυτό σημαίνει ότι η κατανάλωση των υπολοίπων καταναλωτών δεν μειώνεται από την κατανάλωση τους από ένα άτομο: καθένα από τα άτομα της κοινωνίας καταναλίσκει ολόκληρο το αγαθό αυτό (ή την υπηρεσία). Στην κατηγορία, λοιπόν, αυτήν (ανάμεσα και σε άλλα) ανήκουν οι υπηρεσίες της εθνικής άμυνας της δικαιοσύνης, του εν γένει νομικού πλαισίου ή ακόμη του δημοσίου ηλεκτροφωτισμού, του φωτισμού που ρυθμίζει την οδική κυκλοφορία κ.ά.

- Οι δημόσιες επιχειρήσεις (ή οργανισμοί), που επιδίδονται στην προσφορά αγαθών ή υπηρεσιών, μη αγοραίων, επιδιώκουν σε κάποιο βαθμό στόχους τόσο γενικούς, όπως *την ίση κατανομή των πόρων*, (δηλαδή, εξασφάλιση των απαραίτητων πόρων για την παραγωγή των συλλογικών -δημοσίων αγαθών), την ανακατανομή των εισοδημάτων (ή και των περιουσιών), με στόχο την καλύτερη ισότητα (μέσω κυρίως της εφαρμογής του φορολογικού συστήματος), την κρατική παρέμβαση για την ενθάρρυνση της οικονομικής ανάπτυξης ή προόδου (με την άσκηση κατάλληλης οικονομικής πολιτικής) και την νομοθετική δραστηριότητα που προσδιορίζει εν γένει την λειτουργία της οικονομίας (Musgrave 1959).

Βέβαια, η αδυναμία ανάληψης μη αγοραίων δραστηριοτήτων από τους ιδιώτες, ήδη, διαμφισβητείται ευρύτατα από την ένταση των ιδιωτικοποιήσεων, ανά την υφήλιο, κατά την τελευταία δεκαετία.

στ) *Οι δημόσιες επιχειρήσεις επιδιώκουν στόχους πολιτικούς ή και ψηφοθηρικούς*

Μια εξήγηση, τέλος, για την μεγάλη σημασία των δημοσίων επιχειρήσεων και της δημόσιας παραγωγής μπορεί να αναζητηθεί και στο γεγονός ότι οι αρμόδιοι για την λήψη αποφάσεων, αναφορικά με την δημόσια παραγωγή, ωφελούνται απ' αυτήν (Blankart, 1980, σελ. 163). Οι γραφειοκράτες, υπάρχουν ενδείξεις, ότι προτιμούν την δημόσια από την ιδιωτική παραγωγή. Κάποιες εξηγήσεις αυτής τους της προτίμησης είναι, ενδεχόμενα, οι ακόλουθες:

- αν πρόκειται για μονοπωλιακή εκμετάλλευση, που αποτελεί συνηθισμένη περίπτωση στο δημόσιο, οι γραφειοκράτες μπορούν να περνούν τις εκάστοτε θέσεις τους, π.χ. απειλώντας να απεργήσουν, για να εξασφαλίσουν υψηλότερο μισθό
- σε πολλές περιπτώσεις υπάρχουν αποδείξεις, ότι οι μισθοί στο δημόσιο είναι ανώτεροι από τους αντίστοιχους στον ιδιωτικό τομέα (Adie, 1977).

Σε μια τέτοια, λοιπόν, περίπτωση η δημόσια παραγωγή ενθαρρύνεται για να εξυπηρετεί τελικά, όχι το δημόσιο, αλλά το ιδιωτικό συμφέρον.

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Επιπλέον, οι πολιτικοί, χρησιμοποιούν τις δημόσιες επιχειρήσεις, για την προνομιακή εξυπηρέτηση των ψηφοφόρων τους, όπως ανάμεσα σε άλλα, διορισμούς σ' αυτές.

Μπορούμε λοιπόν να συμπεράνουμε ότι:

-ιδιωτικές και δημόσιες επιχειρήσεις επιδιώκουν την μεγιστοποίηση του οικονομικού αποτελέσματος

-οι δημόσιες επιχειρήσεις (ή οργανισμοί κτλ.) ενδέχεται να επιδιώκουν και πρόσθετους στόχους που είναι ή όχι συμβατοί, με την βασική επίτευξη καθαρά οικονομικού αποτελέσματος.

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ 2002 – 2003

Κατά τη διετία 2002 – 2003 σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε με συνέπεια από την Κυβέρνηση το πρόγραμμα αποκρατικοποιήσεων και διαρθρωτικών αλλαγών, το οποίο συμβάλλει σημαντικά στην ανάπτυξη και εκσυγχρονισμό της ελληνικής οικονομίας και την εξασφάλιση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων στο νέο διεθνές περιβάλλον.

Στην παραπάνω κατεύθυνση, βασικό στόχο αποτέλεσε η σύναψη στρατηγικών συμμαχιών και συνεργασιών με κορυφαίες επιχειρήσεις της διεθνούς αγοράς. Οι στρατηγικές αυτές συμμαχίες εξασφαλίζουν για τις ελληνικές επιχειρήσεις:

- την κεφαλαιακή ενίσχυσή τους
- την απόκτηση σύγχρονης τεχνογνωσίας
- τον εκσυγχρονισμό των οργανωτικών δομών και του μάνατζμεντ
- την καλύτερη αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού
- την αναβάθμιση των παρεχομένων υπηρεσιών και προϊόντων.

Η εξασφάλιση των παραπάνω συνθηκών είναι απαραίτητος όρος για τη δημιουργία ισχυρών επιχειρήσεων που θα αναπτυχθούν περαιτέρω στο νέο διεθνές επιχειρηματικό περιβάλλον.

Αλλά και οι μετοχοποιήσεις δημοσίων επιχειρήσεων αποδίδουν σημαντικά οφέλη τόσο στις ίδιες τις επιχειρήσεις όσο και στο κοινωνικό σύνολο.

Οι επιχειρήσεις ωφελούνται πολλαπλά από τη μετοχοποίησή τους λόγω των δυνατοτήτων που τους προσφέρονται προκειμένου:

- να προωθήσουν τα επενδυτικά τους προγράμματα
- να ισχυροποιήσουν την κεφαλαιακή τους θέση
- να προσαρμοστούν στις νέες ανταγωνιστικές συνθήκες
- να διαμορφώσουν στρατηγικές ανάπτυξης.

Οι διαρθρωτικές αυτές αλλαγές στις ΔΕΚΟ και τις άλλες δημόσιες επιχειρήσεις τις κάνει να έχουν σύγχρονη επιχειρηματική αντίληψη, να εφαρμόζουν επιχειρηματικά κριτήρια στην κάλυψη των στόχων τους, να διαχειρίζονται πιο αξιοκρατικά το ανθρώπινο δυναμικό τους και αποτελεσματικά τους διαθέσιμους οικονομικούς πόρους, συμβάλλοντας σημαντικά στην ανάπτυξη της οικονομίας.

Παράλληλα, το κοινωνικό σύνολο απολαμβάνει καλύτερης ποιότητας προϊόντα και υπηρεσίες, ενώ ταυτόχρονα απελευθερώνονται σημαντικοί πόροι του κρατικού προϋπολογισμού για την άσκηση κοινωνικής πολιτικής.

Συγκεκριμένα, κατά τη διετία 2002 - 2003:

1. Η ΔΕΗ εισήχθη στο Χρηματιστήριο Αθηνών και στο Χρηματιστήριο του Λονδίνου και διατέθηκε συνολικά το 49% των μετοχών της επιχείρησης. Ήδη, το Δημόσιο κατέχει το 51% της επιχείρησης ενώ το υπόλοιπο ανήκει σε ιδιώτες και θεσμικούς επενδυτές.

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

2. Ιδιωτικοποιήθηκε η **ΕΤΒΑ** με τη πώληση του 58% των μετοχών της τράπεζας στην Τράπεζα Πειραιώς
3. Αυξήθηκε κατά 2,37% το μερίδιο συμμετοχής της Credit Agricole, στρατηγικού συμμάχου της **ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ**, με τη πώληση μετοχών του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων
4. Ιδιωτικοποιήθηκαν τα **ΝΑΥΠΗΓΕΙΑ ΣΚΑΡΑΜΑΓΚΑ** με την πώληση του συνόλου των μετοχών στην κοινοπραξία HDW - Ferostal
5. Διατέθηκε περαιτέρω ποσοστό 8% των μετοχών του **ΟΤΕ** σε Έλληνες και διεθνείς θεσμικούς επενδυτές
6. Διατέθηκε συνολικά ποσοστό 49% των μετοχών του **ΟΠΑΠ** σε ιδιώτες και θεσμικούς επενδυτές. Ήδη, το Δημόσιο κατέχει το 51% της επιχείρησης.
7. Συνομολογήθηκαν με ιδιώτες μακροχρόνιες συμβάσεις μίσθωσης και υλοποίησης σημαντικών επενδύσεων στις **ΑΚΤΕΣ και ΜΑΡΙΝΕΣ της ΑΤΤΙΚΗΣ** (Βούλα, Βάρκιζα κλπ).
8. Ιδιωτικοποιήθηκε η **OLYMPIC CATERING** με τη πώληση 58% των μετοχών σε στρατηγικό επενδυτή (Everest).
9. Ιδιωτικοποιήθηκε η **ΑΓΝΟ**, εταιρεία του ομίλου της ΑΤΕ, με την πώληση του 99,99% των μετοχών της επιχείρησης σε στρατηγικό επενδυτή (ΚΟΛΙΟΣ)
10. Ιδιωτικοποιήθηκαν τα **ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΑΦΟΡΟΛΟΓΗΤΩΝ ΕΙΔΩΝ** με τη πώληση του 40% των μετοχών της επιχείρησης σε στρατηγικό επενδυτή (κοινοπραξία ΓΕΡΜΑΝΟΣ – FOLIE FOLIE)
11. Πωλήθηκε ποσοστό 16,65% των μετοχών του Δημοσίου στα **ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ** σε στρατηγικό εταίρο (PanEuropean Holdings) και δρομολογήθηκε η συγχώνευση της επιχείρησης με την PETROLA, δημιουργώντας έτσι έναν ισχυρό εθνικό όμιλο
12. Μεταβιβάστηκε το 49% των μετοχών του **ΚΑΖΙΝΟ ΠΑΡΝΗΘΑΣ** σε στρατηγικό εταίρο (κοινοπραξία Hyatt – Ελληνικής Τεχνοδομικής)
13. Ιδιωτικοποιήθηκε πλήρως η **ΕΧΑΕ** με τη διάθεση του συνόλου της συμμετοχής του Δημοσίου στην εταιρία (33,4%) στις Τράπεζες μετόχους και στους λοιπούς υφιστάμενους μετόχους
14. Εισήχθη στο Χρηματιστήριο Αθηνών ο **ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΜΕΝΟΣ ΠΕΙΡΑΙΑ** με τη διάθεση 25,5% των μετοχών της επιχείρησης σε ιδιώτες και θεσμικούς επενδυτές.
15. Διατέθηκε ποσοστό 11% των μετοχών του Δημοσίου στην **ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ** σε Έλληνες και διεθνείς θεσμικούς επενδυτές. Το Δημόσιο πλέον κατέχει μόνο 7,5% των μετοχών της τράπεζας

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

16. Ιδιωτικοποιήθηκε η **ΓΕΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑ** με την είσοδο σε αυτήν ως στρατηγικού επενδυτή κορυφαίας ευρωπαϊκής τράπεζας (Societe Generale)

Από τις αποκρατικοποιήσεις τη διετία 2002 - 2003 αντλήθηκαν έσοδα συνολικού ύψους € 5.810 εκατ., από τα οποία € 2,660 εκατ. το 2002 και € 3,150 εκατ. το 2003.

Σήμερα, βρίσκονται στο τελικό στάδιο οι εξής αποκρατικοποιήσεις:

1. Η συμφωνία για τη μεταβίβαση του 35% της **ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΑΕΡΙΟΥ** σε στρατηγικό επενδυτή και η είσοδος της ΔΕΗ στην επιχείρηση με ποσοστό 30%
2. Η αναδιάρθρωση της ομίλου της **ΝΕΑΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΗΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ** και η ιδιωτικοποίηση της ίδιας της πτητικής εταιρείας καθώς και των εταιρειών του ομίλου
3. Η εισαγωγή της **ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΑΚΙΝΗΤΑ** στο Χρηματιστήριο Αθηνών με τη διάθεση 27% των μετοχών της επιχείρησης
4. Η εισαγωγή των **ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΩΝ** στο Χρηματιστήριο Αθηνών με τη διάθεση 25% των μετοχών της επιχείρησης
5. Η εισαγωγή της **ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ** που δημιούργησαν η **ΚΕΔ** και το Ταμείο Παρακαταθηκών στο Χρηματιστήριο Αθηνών με τη διάθεση 25% των μετοχών της επιχείρησης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Ελληνική Πραγματικότητα

Δημόσιες υπηρεσίες = Φρίκη.

«Έρχεται το πρωί η ΕΥΔΑΠ να περάσει ένα νέο ρολόι τρία σπίτια πιο δίπλα. Σαν τεχνικαράδες περνάνε το νέο ρολόι για το νερό και κόβουν και το τηλέφωνο. Φεύγουν σαν κύριοι (έλειπα γαμώτο από το σπίτι...) και παίρνω τηλέφωνο για την βλάβη αφού με ενημέρωσε η αδερφή μου για την βλάβη. Εξηγώ στον κύριο που σήκωσε το τηλέφωνο στο βλαβηληπτικό της ΕΥΔΑΠ την κατάσταση και έρχεται η αποστομωτική απάντηση: "και τι θέλετε κύριε να έρθει η ΕΥΔΑΠ να σας φτιάξει το καλώδιο;". Ο τόνος που μιλούσα αυξήθηκε και ο προηγούμενος κύριος με περνάει στον τμηματάρχη ο οποίος με περίσσιο θράσος που λέει ακριβώς την ίδια αποστομωτική απάντηση. Φυσικά ποσώς τους ενδιέφερε όταν είπα ότι δουλεύω με το Internet...Μετά από αρκετές φωνές - όπως είναι φυσικό με δημόσια υπηρεσία - δεν έβγαλα άκρη. Στο τέλος άκουσα και το αν έχετε πρόβλημα πηγαίνετε το με νομικά μέσα και ηρέμησα... **ΖΩΑ**

Μέρος 2ο: Τηλέφωνο στο βλαβηληπτικό του ΟΤΕ όπου οι εν λόγω δεσποινίς με την γλυκύτερη φωνή μου λέει ότι έχει δοθεί μεν η βλάβη (από την αδερφή μου) αλλά αύριο θα κοιταχτεί γιατί ως γνωστόν τα καφενεία κλείνουν στις 3. Και με ενημερώνει ότι η βλάβη μπορεί να κάνει να φτιαχτεί 4 μέρες. ΞΑΝΑ εξηγώ την κατάσταση αλλά δυστυχώς η κοπελίτσα δεν μπορούσε να κάνει κάτι (και τι να κάνει εδώ που τα λέμε) και φυσικά ο προϊστάμενος είχε σχολάσει από τις 3....

Το σωστό θα ήταν να αλλάξει η νοοτροπία του ιδιώτη επιχειρηματία όπου πάντα έχει 2 να κάνουν δουλεία για 4 μη πω 5 υπαλλήλων άρα έχουν φροντίσει να περάσουν το ότι ο δημόσιος υπάλληλος τεμπελιάζει ώστε να τους δουλεύουμε σα σκλάβοι και να λέμε και ευχαριστώ αν όλες οι ιδιωτικές είχαν σαν πρότυπο το να πληρώνεσαι της υπερωρίες σου να σχολές στην ώρα σου και όχι 2 ώρες μετά και να μην πληρώνεσαι παραπάνω.

Αν όλες οι επιχειρήσεις δεν το έκαναν αυτό απλά μαθηματικά είναι δεν θα υπήρχε ανεργία αλλά το αντίθετο μήπως έχουμε πιστέψει όλοι το παραμύθι τους. Χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι πόλοι από τους Δημόσιους υπάλληλους δεν τεμπελιάζουν.

Απλά θέλω να αποδείξω ότι η ιδιωτικοποίηση μόνο προβλήματα θα δημιουργήσει φαντασθείτε ότι τώρα στο δημόσιο δουλεύουν 6 άτομα για δουλεία 5 ατόμων αυτό σημαίνει ότι αν ιδιωτικοποιηθεί τι θέσει τους θα πάρουν 2 με 3 υπάλληλοι πράγμα που σημαίνει ότι θα έχουμε 3-4 ανεργους που μπορεί να στείλουν βιογραφικό στην ίδια εταιρεία που έχεις στείλει και εσύ πράγμα καθόλου καλό.

Επί δεκαετίες τώρα, λυμαίνονται το ελληνικό δημόσιο οι κατ' ευφημισμό ονομαζόμενες Δημόσιες Επιχειρήσεις Κοινής Ωφελείας, οι περίφημες ΔΕΚΟ.

Επί δεκαετίες τώρα οι ίδιες αυτές επιχειρήσεις διογκώνουν το εργατικό τους δυναμικό με προφανή κίνδυνο υπερτροφίας παρά την οικονομική δυσπραγία της Ελλάδας. Επί δεκαετίες τώρα οι ΔΕΚΟ στοιβάζουν άφθονο υπαλληλικό προσωπικό, αυτοδιοριζόμενων ελλήνων πολιτών θύματα οι ίδιοι της ρουσφετολογικής νοοτροπίας μιας ξεδιάντροπης πελατειακής σχέσης κυβέρνησης και Έλληνα πολίτη.

Επί χρόνια τώρα το παλαιό ΠΑΣΟΚ θωρακισμένο με τις κοινωνικές κατακτήσεις της 10ετίας του 80, νέμεται την εξουσία και υπερασπίζεται τα συμφέροντα της κομματικής νομενκλατούρας των ΔΕΚΟ.

Και έρχεται ο εκσυγχρονιστής Σημίτης μαζί με τον υπουργό οικονομίας Παπαντωνίου, περισσότερο πιεζόμενοι από την Ευρώπη παρά εξ ιδίων, να βάλουν κάποια τάξη στο οικονομικό χάος.

Και δημιουργείται έτσι ένας εσωτερικός εμφύλιος πόλεμος στα σπλάχνα του ΠΑΣΟΚ, γιατί δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι οι εξεγερμένοι συνδικαλιστές όσο και η συντεχνιακή τους αντίληψη είναι δημιούργημα του κυβερνώντος κόμματος

Και η κυβέρνηση σαν το Κρόνο που τρώει τα παιδιά του θέλει να τους στερήσει αυτά που επί χρόνια τους παρείχε. Και θέλει να τους αναγκάσει να πιστέψουν ότι τα προνόμια των εργαζομένων είναι η αιτία της κακοδαιμονίας τους..

Και τους βομβαρδίζει καθημερινώς με την Δαμόκλειο σπάθη της οικονομικής καταστροφής προτρέποντάς τους να αποδεχτούν θυσίες και περικοπές.

Πώς όμως να τους πείσει να συγκατατεθούν όταν επί χρόνια τους άφηνε να είναι γαλουχημένοι στην ευδαιμονική καλοπέραση και την παραδοσιακή ανεμελιά;

Για άλλη μια φορά η "επείγουσα ανάγκη" προ των πυλών της εξυγίανσης της ελληνικής οικονομίας βρίσκει εμπόδια μπροστά της τα φαντάσματα του παρελθόντος που δεν είναι άλλα, παρά η πολιτική αξιοπιστία, η εμπιστοσύνη στους θεσμούς, η δημοκρατική αγωγή και η κοινωνική συναίνεση.

Οι στήλες της εφημερίδας μας ποτέ δεν σταμάτησαν να στιγματίζουν την "παραδοσιακή" νοοτροπία ανεμελιάς του νεοέλληνα. Από παράδειγμα η σημερινή οικονομική δεινή θέση της Ελλάδας και η κρίση που επέρχεται.

Ότι έσπειρες θερίζεις.»

3.1 Μοντέλα αποκρατικοποίησης των ΔΕΚΟ

Στην ελληνική αγορά, το «μοντέλο» που ακολουθείται συχνότερα για την αποκρατικοποίηση των εταιρειών είναι αυτό της *μετοχοποίησης*. Σύμφωνα με το συγκεκριμένο μοντέλο, πωλείται πακέτο μετοχών από τον κύριο μέτοχο, το Δημόσιο, σε ιδιώτες και θεσμικούς επενδυτές στην εγχώρια κεφαλαιαγορά και στο εξωτερικό. Η διάθεση των μετοχών γίνεται κυρίως σε διαδοχικές φάσεις. Η ανάπτυξη και υιοθέτηση του συγκεκριμένου μοντέλου προϋποθέτει την ύπαρξη κατάλληλου θεσμικού πλαισίου και αναπτυγμένης κεφαλαιαγοράς.

Ένα πιο εξελιγμένο μοντέλο -το οποίο όμως έχει χρησιμοποιηθεί μόνο κατά περίπτωση από το ελληνικό Δημόσιο- είναι αυτό της *ιδιωτικής πώλησης*. Το «μοντέλο» αυτό αφορά στην πώληση πλειοψηφικού πακέτου (51% και άνω) ή του συνόλου της κρατικής συμμετοχής σε εταιρεία ή φορέα του ιδιωτικού τομέα.

Το συγκεκριμένο μοντέλο έχει δύο κυρίως παραλλαγές: (α) την *εμπορική πώληση* (trade sale), κατά την οποία η εξαγορά πραγματοποιείται μέσω της κεφαλαιαγοράς και (β) τη *δημοπρασία* (auction), κατά την οποία η κρατική συμμετοχή μιας ΔΕΚΟ εκχωρείται στον πλειοδότη που θα παρουσιάσει την πιο ολοκληρωμένη προσφορά.

Η *παραχώρηση του δικαιώματος εκμετάλλευσης* ενός έργου ή μιας υπηρεσίας από το κράτος στον ιδιωτικό τομέα για τη χρηματοδότηση, κατασκευή, εκμετάλλευση και λειτουργία του με πιο αποτελεσματικό τρόπο, αποτελεί μια άλλη μορφή ιδιωτικοποίησης που χρησιμοποιείται σε περιπτώσεις που υπάρχουν θεσμικά εμπόδια. Στην πραγματικότητα, πρόκειται για συνεργασία Κράτους και ιδιώτη σε ό,τι αφορά τη χρηματοδότηση μεγάλων προγραμμάτων και έργων υποδομής.

Eurostat: Η ιδιωτική πώληση κερδίζει έδαφος έναντι της μετοχοποίησης

Όπως προκύπτει από τις ετήσιες εκθέσεις της ευρωπαϊκής στατιστικής υπηρεσίας *Eurostat* αλλά και από έρευνα της ελληνικής εταιρείας Kantar, από τον Ιανουάριο του 1997 έως το Μάρτιο του 2000 καταγράφηκαν διεθνώς 450 περιπτώσεις ιδιωτικοποιήσεων σε όλους τους οικονομικούς κλάδους.

Σύμφωνα με τις συγκεκριμένες έρευνες, η μετοχοποίηση ως μέσο αποκρατικοποίησης μιας ΔΕΚΟ χάνει συνεχώς έδαφος, καθώς βρίσκονται σε πλήρη ανάπτυξη άλλα μοντέλα αποκρατικοποιήσεων, τα οποία προβλέπουν τη συμμετοχή ιδιωτικών επιχειρήσεων σε παραδοσιακά κρατικούς τομείς μέσω μακροχρόνιων συμβάσεων μεταξύ Δημοσίου και ιδιωτών, που είναι γνωστές ως Public Private Partnerships (PPP).

Τα σχήματα PPP χρησιμοποιούνται σε τομείς όπου εμφανίζονται πολιτικά, θεσμικά ή συνταγματικά εμπόδια όσον αφορά στην αλλαγή του ιδιοκτησιακού καθεστώτος. Τέτοιες περιπτώσεις είναι η εκμετάλλευση του ραδιοτηλεοπτικού φάσματος, η κατασκευή και η εκμετάλλευση αεροδρομίων, χώρων στάθμευσης και οδικών δικτύων, η λειτουργία νοσοκομείων, σχολείων, η συνοριακή ασφάλεια και η αστυνομία.

Στην ελληνική αγορά, τέτοια πολύπλοκα σχήματα δεν χρησιμοποιούνται ευρέως. Μία πρώτη προσπάθεια αποτελεί η δημοπράτηση τριών έργων κατασκευής *περιφερειακών οδικών αρτηριών* (Αθήνας - Κορίνθου - Πάτρας, Μαλιακού Κόλπου - Κλειδίου και Κορίνθου - Τριπόλεως - Καλαμάτας) από το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας σε ιδιώτες. Έως σήμερα, οι αποκρατικοποιήσεις στην Ελλάδα «κυριαρχούνται από την αντίληψη για διατήρηση του κράτους πρόνοιας και δεν χρησιμοποιούνται ως μέσο για ουσιαστικές διαρθρωτικές αλλαγές» όπως επισημαίνεται στις έρευνες της Eurostat. Χαρακτηριστική είναι η άποψη του *Ιδρύματος Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών* (IOBE), μέλη του οποίου υποστηρίζουν την πλήρη απελευθέρωση των

αγορών και τη δημιουργία θεσμικού πλαισίου που θα επιτρέψει την ανάπτυξη του ανταγωνισμού.

3.2 ΓΝΩΜΗ της Ολομέλειας της Ο.Κ.Ε. επί του Νομοσχεδίου «Για τον Εκσυγχρονισμό των ΔΕΚΟ»

Αθήνα, 23 Φεβρουαρίου 1996

Διαδικασία

Στις 31 Ιανουαρίου 1996, ο Υπουργός Εθνικής Οικονομίας ζήτησε, με το υπ' αρ. 645 έγγραφό του, τη διατύπωση αιτιολογημένης γνώμης της ΟΚΕ πάνω στο Σχέδιο Νόμου «Για τον Εκσυγχρονισμό των Δημοσίων Επιχειρήσεων και Οργανισμών».

Η ΟΚΕ, σε συνέχεια του ανωτέρω εγγράφου, όρισε Ομάδα Εργασίας από μέλη της για να προβεί σε σχετική Γνωμοδότηση προς την Εκτελεστική Επιτροπή. Η εν λόγω ομάδα εργασίας της ΟΚΕ αποτελείτο από τους κ.κ. Ν. Αναλυτή, Γ. Μανιάτη, Ι. Μανώλη, Μ. Σταυρακάκη, Γ. Χαμπηλομάτη και είχε επιστημονικό συνεργάτη την κ. Σταματίνα Γιαννακούρου.

Στη συνέχεια, η Ολομέλεια της ΟΚΕ, με βάση την Πρόταση της Εκτελεστικής Επιτροπής και τις εισηγήσεις των κ.κ. Δημήτρη Χατζησωκράτη και Νικόλαου Αναλυτή, εισηγητή και συνεισηγητή αντιστοίχως, αφού συζήτησε το θέμα διεξοδικά, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο Νόμο 2232/1994, διατύπωσε την ακόλουθη Γνώμη.

Γνώμη της ΟΚΕ επί του νομοσχεδίου του ΥΠΕΘΟ «Για τον Εκσυγχρονισμό των Δημοσίων Επιχειρήσεων και Οργανισμών»

Α. Γενικές παρατηρήσεις

1. Η ΟΚΕ διαπιστώνει ότι η διεθνοποίηση των αγορών και το άνοιγμά τους στο διεθνή ανταγωνισμό, οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις και το πλαίσιο λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς της Ευρωπαϊκής Ένωσης ανατρέπουν το μονοπωλιακό χαρακτήρα πολλών από τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμοί (ΔΕΚΟ).

Η προετοιμασία των ελληνικών ΔΕΚΟ για τον ανταγωνισμό, ο θεσμικός εκσυγχρονισμός τους και η λειτουργία όσων απ' αυτές ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια και εμπορικό προσανατολισμό αποτελούν αναγκαστικές κινήσεις προσαρμογής και επιβίωσης στο νέο περιβάλλον.

2. Η ΟΚΕ πιστεύει ότι το Νομοσχέδιο - Πλαίσιο που προτείνει το ΥΠΕΘΟ βρίσκεται σε πολλά σημεία με αναντιστοιχία με τη Γνώμη της ΟΚΕ της 27-7-1995, η οποία έθετε ως βασικούς στόχους της προσπάθειας για τον θεσμικό εκσυγχρονισμό των ΔΕΚΟ τους ακόλουθους:

Βελτίωση των οικονομικών αποτελεσμάτων των ΔΕΚΟ μέσω της εισαγωγής συγχρόνων μεθόδων διοίκησης και αύξησης της αποτελεσματικότητας και της ανταγωνιστικότητάς τους.

Μείωση του κόστους και βελτίωση της ποιότητας του παρεχόμενου προϊόντος και υπηρεσιών.

Σαφή καθορισμό των σχέσεων Κράτους και ΔΕΚΟ

Αλλαγή της νοοτροπίας των ΔΕΚΟ ώστε να επιδιώκουν συνειδητά την εξυπηρέτηση των καταναλωτών-χρηστών δια μέσου των υπηρεσιών τους.

3. Η ΟΚΕ διαπιστώνει ότι βασική αδυναμία του υπό εξέταση νομοσχεδίου αποτελεί η αναφορά σε ΔΕΚΟ που χαρακτηρίζονται από ανομοιογενές καθεστώς, καθώς και η έλλειψη κατηγοριοποίησής τους. Η ομαδοποίηση των συγκεκριμένων ΔΕΚΟ δεν χαρακτηρίζεται ούτε από την ύπαρξη ενιαίας νομικής μορφής, ούτε από την άσκηση δραστηριοτήτων κοινής φύσης, με αποτέλεσμα να λειτουργεί σε βάρος του θεσμικού εκσυγχρονισμού που θέλει να προωθήσει το εν λόγω νομοσχέδιο.

Η ΟΚΕ πιστεύει ότι το θέμα αυτό πρέπει να επανεξεταστεί, με βάση και τις επιμέρους παρατηρήσεις, που αναπτύσσονται παρακάτω.

4. Θέματα κλειδιά που εξετάζονται στην παρούσα Γνώμη της ΟΚΕ είναι οι Διαρκείς Κοινοβουλευτικές Επιτροπές (Δ.Κ.Ε.) της Βουλής, η νομική μορφή των ΔΕΚΟ, ο καθορισμός της έννοιας και του ρόλου του Στρατηγικού Σχεδίου (Σ.Σ.), του Συμβολαίου Διαχείρισης (Σ.Δ.) και του Επιχειρησιακού Σχεδίου (Ε.Σ.), καθώς και η επιλογή και ο έλεγχος του Διοικητικού Συμβουλίου. Στα θέματα αυτά εστιάζονται οι κύριες διαφωνίες της ΟΚΕ, οι οποίες θα εκτεθούν παρακάτω.

5. Παρά τις διαφωνίες που εκφράζει επί της αρχής, η ΟΚΕ θεωρεί ότι το υπό εξέταση νομοσχέδιο περιέχει και ρυθμίσεις που κινούνται σε θετική κατεύθυνση. Ειδικότερα, πρόκειται για τις διατάξεις που αναφέρονται:

στη διαμόρφωση Στρατηγικών Σχεδίων (Σ.Σ.) και Επιχειρησιακών Σχεδίων (Ε.Σ.)

στη σύναψη Συμβολαίων Διαχείρισης (Σ.Δ.) με το Δημόσιο

στον έλεγχο των Διοικήσεων με βάση τα αποτελέσματα

στην κάλυψη δαπανών κοινωνικού χαρακτήρα από το δημόσιο

στην προσπάθεια ελέγχου της ποιότητας των προϊόντων και των παρεχομένων υπηρεσιών των ΔΕΚΟ.

6. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι παραλείφθηκαν από το νομοσχέδιο σημαντικές όψεις του εκσυγχρονισμού των ΔΕΚΟ, οι οποίες αναφέρονται α. στην πολιτική προσλήψεων προσωπικού, β. στον ρόλο της Αντιπροσωπευτικής Συνέλευσης Κοινωνικού Ελέγχου (Α.Σ.Κ.Ε.), γ. στην τιμολόγηση των υπηρεσιών, δ. στις επενδύσεις και προμήθειες.

7. Στη συνέχεια η ΟΚΕ, αφού έλαβε υπόψη της και τις κυοφορούμενες σε κοινοτικό επίπεδο εξελίξεις για την αναγνώριση μιας ευρωπαϊκής έννοιας επιχείρησης κοινής ωφέλειας, διατυπώνει τη Γνώμη της για τις προτεινόμενες ρυθμίσεις κατ' άρθρο, επαναλαμβάνοντας και συμπληρώνοντας, όπου κρίνει αναγκαίο, τις θέσεις που έχει ήδη εκφράσει στην από 27-7-95 Γνώμη της για το ίδιο θέμα.

Β. Παρατηρήσεις κατ' άρθρο

Στο κεφάλαιο αυτό διατυπώνονται οι απόψεις της ΟΚΕ για τις επιμέρους διατάξεις του νομοσχεδίου για τον εκσυγχρονισμό των Δημοσίων Επιχειρήσεων και Οργανισμών.

Άρθρο 1

Πεδίο εφαρμογής του νομοσχεδίου

Η ΟΚΕ πιστεύει ότι πεδίο εφαρμογής του νομοσχεδίου θα πρέπει να είναι όλες οι ΔΕΚΟ που είναι σήμερα Ανώνυμες Εταιρείες (Α.Ε.), καθώς και εκείνες που ασκούν οικονομικο-εμπορική και επενδυτική δραστηριότητα. Κατόπιν ψηφοφορίας, προέκυψαν δύο απόψεις. Η πρώτη άποψη υποστηρίζει ότι πρέπει να εξαιρεθούν από το νομοσχέδιο τα ΝΠΔΔ. Αντίθετα, η δεύτερη άποψη υποστηρίζει ότι πρέπει να συμπεριληφθούν στο νομοσχέδιο τα ΝΠΔΔ.

Για όλες τις υπόλοιπες ΔΕΚΟ που αναφέρονται στο άρθρο 1 παρ. 1 του νομοσχεδίου, καθώς και για όσες άλλες δεν έχουν αναφερθεί ρητά, αλλά προσιδιάζουν ως προς τη λειτουργία τους με αυτές, η ΟΚΕ πιστεύει ότι θα πρέπει να υπάρξει άλλη νομοθετική παρέμβαση στην κατεύθυνση της διαφάνειας της λειτουργίας τους, του εκσυγχρονισμού και της αποτελεσματικότητάς τους.

Άρθρο 2

Νομική μορφή των ΔΕΚΟ

Η μετατροπή σε Ανώνυμες Εταιρείες των ΔΕΚΟ, οι οποίες, σύμφωνα και με την πιο πάνω παρατήρηση της ΟΚΕ, πρέπει να είναι πεδίο εφαρμογής του νομοσχεδίου και δεν έχουν τη νομική μορφή της Ανώνυμης Εταιρείας, δεν πρέπει να γίνεται με προεδρικά διατάγματα, αλλά με ειδικούς νόμους. Ανάλογα με το μέγεθος, την πολυπλοκότητα και τη σημασία τους για την Εθνική Οικονομία, η νομοθετική ρύθμιση θα γίνεται κατά εξατομικευμένη περίπτωση ή κατά ομάδες, ώστε οι ΔΕΚΟ να συνεχίσουν να ασκούν, όπου αυτό επιβάλλεται, δραστηριότητα κοινής ωφέλειας.

Με τους ίδιους ειδικούς νόμους θα πρέπει να εξετάζεται κάθε φορά και κατά περίπτωση η πολυμετοχοποίηση ή μη των ΔΕΚΟ. Σε συνάρτηση με την παραπάνω θέση της, η ΟΚΕ ζητά να απαλειφθεί η παρ. 2 του άρθρου 2 του Νομοσχεδίου.

Άρθρα 3 και 4

Στρατηγικό - Επιχειρησιακό Σχέδιο και Συμβόλαιο Διαχείρισης

Η ΟΚΕ συμφωνεί ότι η έννοια του Στρατηγικού Σχεδίου (Σ.Σ.), του Συμβολαίου Διαχείρισης (Σ.Δ.) και του Επιχειρησιακού Σχεδίου (Ε.Σ.) θα συμβάλλει στο σαφή καθορισμό των σχέσεων των ΔΕΚΟ με το Κράτος και θα συντελέσει στην καλύτερη λειτουργία των ΔΕΚΟ.

Η ΟΚΕ πιστεύει ότι η διαμόρφωση των Ε.Σ. πρέπει να είναι κατ' ανάγκη το τελικό στάδιο μιας σύνθετης διαδικασίας, η οποία μπορεί να περιγραφεί ως εξής:

1^ο στάδιο: Κατάρτιση Στρατηγικού Σχεδίου τετραετούς διάρκειας, που θα καθορίζει τους στόχους της κυβερνητικής πολιτικής για τις ΔΕΚΟ, και αρχική διαμόρφωση του Ε.Σ.

2^ο στάδιο: Σύναψη Συμβολαίου Διαχείρισης μεταξύ της επιχείρησης και της Κυβέρνησης. Η ΟΚΕ προσθέτει ακόμα ότι το Συμβόλαιο Διαχείρισης θα πρέπει να επεκτείνεται και στις σχέσεις του Διευθύνοντος Συμβούλου με τις Γενικές Διευθύνσεις.

3^ο στάδιο: Διατύπωση του τελικού Ε.Σ.

Η ΟΚΕ πιστεύει ότι το εργαλείο για την υλοποίηση της παραπάνω διαδικασίας και ο πυρήνας λειτουργίας της είναι η ύπαρξη της Διαρκούς Κοινοβουλευτικής Επιτροπής. Γι' αυτό το λόγο, η ΟΚΕ εμμένει στην αρχική πρότασή της για θεσμοθέτηση διακομματικών Διαρκών Κοινοβουλευτικών Επιτροπών (Δ.Κ.Ε.) της Βουλής, με αρμοδιότητες για ΔΕΚΟ ομοειδούς δραστηριότητας (π.χ. μεταφορά, επικοινωνία, ενέργεια), με γραμματειακή και επιστημονική υποστήριξη και με δικό τους προϋπολογισμό, ενταγμένο στον προϋπολογισμό της Βουλής.

Στις αρμοδιότητες των εν λόγω Επιτροπών πρέπει να περιλαμβάνονται {(η έγκριση του στρατηγικού σχεδιασμού ή η ενημέρωση για τον στρατηγικό σχεδιασμό (βλ. παρακάτω σελ. 8)} των ΔΕΚΟ, η διατύπωση γνώμης για την καταλληλότητα των προτεινομένων προς διορισμό σε θέσεις Προέδρου και Διευθύνοντα Συμβούλου (που ανήκει σήμερα στο πεδίο αρμοδιοτήτων της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Δημοσίων Επιχειρήσεων, Τραπεζών και Οργανισμών Κοινής Ωφέλειας του άρθρου 49^Α του Κανονισμού της Βουλής) και ο έλεγχος των Διοικήσεων.

Ως προς το περιεχόμενο των Σ.Δ. και Ε.Σ.: Η ΟΚΕ συμφωνεί με το περιεχόμενο του Επιχειρησιακού Σχεδίου και του Συμβολαίου Διαχείρισης, όπως εξειδικεύεται στο νομοσχέδιο. Προτείνει, συμπληρωματικά, να μην εμπίπτουν στο Συμβόλαιο Διαχείρισης οι ετήσιες δαπάνες προσωπικού (στ), αλλά αντίθετα να περιλαμβάνεται ένας δείκτης κόστους εργασίας στους δείκτες παρακολούθησης των οικονομικών

μεγεθών (ε), που αποτελούν αντικείμενο - μεταξύ άλλων - του Συμβολαίου Διαχείρισης.

Ως προς την έγκριση των Ε.Σ. και Σ.Δ.: Η ΟΚΕ διαφωνεί με τη διαδικασία έγκρισης που προτείνεται στο νομοσχέδιο. Με βάση την πρόταση της ΟΚΕ περί Διαρκών Κοινοβουλευτικών Επιτροπών, οι εγκρίσεις του Συμβολαίου Διαχείρισης (Σ.Δ.) και του Επιχειρησιακού Σχεδίου (Ε.Σ.) πρέπει να γίνονται ως εξής:

Ως προς το πρώτο στάδιο, το οποίο αφορά στη διαμόρφωση του Στρατηγικού Σχεδίου (Σ.Σ.), προτείνεται ο καθ' ύλην αρμόδιος Υπουργός να υποβάλλει στην αρμόδια Διαρκή Κοινοβουλευτική Επιτροπή της Βουλής {(για έγκριση κατά την πρώτη άποψη) για ενημέρωση (κατά τη δεύτερη άποψη)} τις προτάσεις του Υπουργείου και της ΔΕΚΟ για τους στόχους της περιόδου, καθώς και τον αντίστοιχο στρατηγικό σχεδιασμό μαζί με τη σχετική Γνωμοδότηση της Α.Σ.Κ.Ε.

Πριν την ολοκλήρωση του πρώτου σταδίου, η διοίκηση κάθε ΔΕΚΟ διατυπώνει τις προϋποθέσεις για την επίτευξη των στόχων ώστε να μπορεί να πραγματοποιηθεί το δεύτερο στάδιο, δηλαδή η συνδιαμόρφωση του Συμβολαίου Διαχείρισης, το οποίο θα υπογράψουν η Κυβέρνηση και η Επιχείρηση, εκπροσωπούμενη από τον Πρόεδρο και τον Διευθύνοντα Σύμβουλο. Η τελική διαμόρφωση του Συμβολαίου Διαχείρισης γίνεται μετά από γνωμοδότηση της Α.Σ.Κ.Ε.

Το τρίτο στάδιο, δηλαδή η τελική διατύπωση του Επιχειρησιακού Σχεδίου, που επιδιώκει την εξυπηρέτηση του Συμβολαίου Διαχείρισης, είναι αρμοδιότητα της ίδιας της ΔΕΚΟ, μέσω της διοικήσεως και των υπηρεσιών της. Στη συνέχεια, το Ε.Σ. γνωστοποιείται στον καθ' ύλην αρμόδιο Υπουργό, αλλά δεν υπόκειται στην έγκρισή του.

Ως προς τον έλεγχο των Διοικήσεων. Η ΟΚΕ συμφωνεί ότι το Δ.Σ. των ΔΕΚΟ πρέπει να υποχρεούται να εκδίδει ετήσια έκθεση πεπραγμένων. Διαφωνεί, όμως, ως προς τη διαδικασία ελέγχου που προτείνεται από το υπό εξέταση νομοσχέδιο.

Η ΟΚΕ συνδέει τη διαδικασία ελέγχου με το θεσμό των Διαρκών Κοινοβουλευτικών Επιτροπών (Δ.Κ.Ε.) της Βουλής. Συγκεκριμένα, πιστεύει ότι ο αρμόδιος υπουργός, με βάση το Σ.Δ. και την ετήσια έκθεση πεπραγμένων του Δ.Σ. της ΔΕΚΟ, πρέπει να προτείνει αιτιολογημένα την έγκριση ή απόρριψη των αποτελεσμάτων στις Δ.Κ.Ε. Σε περίπτωση ύπαρξης σοβαρών λόγων, ο Υπουργός μπορεί να προτείνει αιτιολογημένα την παύση του Δ.Σ. της ΔΕΚΟ πριν από τη λήξη της θητείας του. Η αρμόδια Δ.Κ.Ε. εγκρίνει ή απορρίπτει την πρόταση του Υπουργού.

Περαιτέρω, η ΟΚΕ κρίνει ως ιδιαίτερα θετική τη δυνατότητα επιβράβευσης της διοίκησης ή επιβολής κυρώσεων σ' αυτήν, με βάση την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της.

Άρθρο 5

Κοινωνικές δαπάνες

Η ΟΚΕ συμφωνεί με την κάλυψη από το κράτος των δαπανών κοινωνικού χαρακτήρα, στις οποίες προβαίνουν οι ΔΕΚΟ κατά την άσκηση κοινωνικής πολιτικής και συναινεί στον προβλεπόμενο από το νομοσχέδιο τρόπο κάλυψη των δαπανών.

Διαφωνεί, όμως, με τον ορισμό των κοινωνικών υπηρεσιών που υιοθετείται από το νομοσχέδιο και τον οποίο θεωρεί περιορισμένο. Κοινωνικές υπηρεσίες δεν είναι μόνο όσες έχουν κοινωνικό χαρακτήρα και γενικότερα μορφή μέτρων κοινωνικής πολιτικής, αλλά και όσες εξυπηρετούν σκοπιμότητες κυβερνητικής πολιτικής.

Άρθρο 6

Όργανα διοίκησης

Η ΟΚΕ συμφωνεί ότι όργανα διοίκησης των ΔΕΚΟ πρέπει να είναι α. το Διοικητικό Συμβούλιο β. ο Διευθύνων Σύμβουλος και γ. το Συμβούλιο Διεύθυνσης.

Άρθρο 7

Διοικητικό συμβόλαιο

Η ΟΚΕ θεωρεί ότι η φιλοσοφία ενέπνευσε τις θέσεις που εκφράστηκαν στη Γνώμη της ΟΚΕ της 27-7-1995 εξακολουθεί να ισχύει, γι' αυτό και επαναλαμβάνει τις προτάσεις της σχετικά με το θέμα.

Η ΟΚΕ πιστεύει ότι τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου (ΔΣ) των ΔΕΚΟ πρέπει να μην επιλέγονται μονομερώς από την Κυβέρνηση, ώστε να αποφευχθεί το σημερινό καθεστώς με όλα τα μειονεκτήματα εξαρτήσεως των διοικήσεων των ΔΕΚΟ.

Γι' αυτό το λόγο, διαφωνεί με το νομοσχέδιο ως προς τον αριθμό και τη σύνθεση των μελών του Δ.Σ. Αναζητώντας καλύτερη μέθοδο για την επιλογή των διοικήσεων, η ΟΚΕ προτείνει ένα μέρος των μελών του Δ.Σ. Αναζητώντας καλύτερη μέθοδο για την επιλογή των διοικήσεων, η ΟΚΕ προτείνει ένα μέρος των μελών του Δ.Σ. να ορίζονται από τα κόμματα της εκάστοτε αντιπολίτευσης. Επιπλέον, είναι λογικό να συμμετέχουν στον ορισμό των μελών του Δ.Σ. αντιπροσωπευτικοί κοινωνικοί φορείς. Ανάλογα με το μέγεθος και τη σημασία για την Εθνική Οικονομία που έχει κάθε ΔΕΚΟ, το Δ.Σ. πρέπει να αποτελείται από 17 κατά ανώτατο όριο συνολικά μέλη, εκ των οποίων δύο είναι εκλεγμένοι εκπρόσωποι των εργαζομένων της ΔΕΚΟ αυτής. Τα υπόλοιπα 15 μέλη, στα οποία συμπεριλαμβάνεται ο Πρόεδρος και ο Διευθύνων Σύμβουλος, πρέπει να ορίζονται ως εξής:

α. Από την Κυβέρνηση 9 μέλη

β. Από τα (πρώτα τρία σε ψήφους) κόμματα της αντιπολίτευσης 3 μέλη

γ. Από τους κοινωνικούς φορείς (εργοδότες - εργαζόμενοι - λοιπές κατηγορίες) 3 μέλη, τα οποία να υποδεικνύονται από τις ομάδες της ΟΚΕ του Ν. 2232/1994.

Ανάμεσα στα μέλη που ορίζει η Κυβέρνηση περιλαμβάνεται ο Πρόεδρος και ο Διευθύνων Σύμβουλος, ενώ τον Αντιπρόεδρο ορίζει το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης.

Η ΟΚΕ κρίνει ότι ο αριθμός των μελών του Δ.Σ. δε δύναται σε καμία περίπτωση να υπερβαίνει τα δεκαεπτά (17) μέλη, ούτε, όμως, να είναι μικρότερος των έντεκα (11). Οι παραπάνω αριθμοί προκύπτουν από την ανάγκη συμμετοχής εκπροσώπων τόσο των κομμάτων της αντιπολίτευσης, όσο και των κοινωνικών φορέων, την οποία η ΟΚΕ θεωρεί επιβεβλημένη. Συγκεκριμένα, προτείνεται το Δ.Σ. στις ΔΕΚΟ στρατηγικής σημασίας να περιλαμβάνει πάντα 17 μέλη, με υποχρεωτική τη συμμετοχή εκπροσώπων των κομμάτων και των κοινωνικών φορέων, ενώ στις υπόλοιπες ΔΕΚΟ να περιορίζεται στα 11 μέλη, με υποχρεωτική συμμετοχή 3 εκπροσώπων από τα κόμματα της εκάστοτε αντιπολίτευσης.

Για τις ΔΕΚΟ που λειτουργούν ως όμιλοι επιχειρήσεων, τα παραπάνω έχουν εφαρμογή μόνο για τη μητρική εταιρεία, ενώ τα Δ.Σ. των θυγατρικών εταιρειών - τηρουμένων των ίδιων αναλογιών - θα ορίζονται από το Δ.Σ. της ελέγχουσας.

Παρόλο που η ΟΚΕ πιστεύει ότι η θητεία των μελών του Δ.Σ. είναι σκόπιμο να υπερβαίνει τον εκλογικό κύκλο, η σημερινή ελληνική πραγματικότητα την αναγκάζει να αποδεχτεί για το άμεσο μέλλον ότι τα μέλη του Δ.Σ., που έχουν ορισθεί από την Κυβέρνηση και την αντιπολίτευση, θα υποχρεούνται από το νόμο να υποβάλλουν την παραίτησή τους όταν αλλάξει το κόμμα που καλείται να σχηματίσει Κυβέρνηση, ώστε να μπορεί να διατηρείται η αναλογία που αναφέρεται παραπάνω.

Άρθρο 8

Διευθύνων Σύμβουλος

Η ΟΚΕ διαφωνεί με τη διαδικασία επιλογής του Διευθύνοντος Συμβούλου που προβλέπει το νομοσχέδιο και επαναφέρει τις προτάσεις της.

Προτείνει τη θέσπιση με νόμο ορισμένων τυπικών προσόντων. Ειδικότερα για τη θέση του Διευθύνοντος Συμβούλου είναι απαραίτητη η ύπαρξη διπλώματος Ανώτατης Σχολής και χρήσιμο πρόσθετο στοιχείο δεύτερο δίπλωμα ή μετεκπαίδευση. Η προϋπηρεσία του σε θέσεις επιχειρηματικής εμπειρίας και σημαντικής ευθύνης, το διαπιστωμένο επαγγελματικό κύρος και η ικανότητα διαλόγου με τους εργαζόμενους και τα συνδικάτα τους συνιστούν θετικό κριτήριο επιλογής.

Θα ήταν σκόπιμο οι Διευθύνοντες Σύμβουλοι να μη μπορούν να λάβουν μέρος σε εθνικές βουλευτικές εκλογές εάν δεν έχουν παραιτηθεί, δύο χρόνια τουλάχιστον, από τη θέση που κατέχουν.

Άρθρο 9

Γενικός Διευθυντής - Συμβούλιο Διεύθυνσης

Η ΟΚΕ πιστεύει ότι ο γενικός διευθυντής μπορεί να μην προέρχεται από το προσωπικό της ΔΕΚΟ, αρκεί να διαθέτει ανάλογα προς τη θέση τυπικά προσόντα και εμπειρία.

Ακόμα η ΟΚΕ επισημαίνει ότι θα πρέπει να γίνεται σαφής κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ Διοικητικού Συμβουλίου και Συμβουλίου Διεύθυνσης, ώστε να υπάρξει αποκέντρωση προς τα κάτω. Η ΟΚΕ πιστεύει ότι το Δ.Σ. πρέπει να έχει επιτελικό ρόλο και να ασχολείται με θέματα στρατηγικής, προγραμματισμού και ελέγχου, ενώ ο συντονισμός των διαχειριστικών θεμάτων πρέπει να ανατεθεί αποκλειστικά στο Συμβούλιο Διεύθυνσης.

Άρθρο 10

Επιτροπή Προστασίας Καταναλωτών

Η ΟΚΕ κρίνει θετικά τη δυνατότητα παρακολούθησης και αξιολόγησης της ποιότητας των προϊόντων και των παρεχομένων υπηρεσιών των ΔΕΚΟ από την Επιτροπή Προστασίας Καταναλωτών του άρθρου 13 του Ν. 2251/1994.

Πιστεύει, ακόμα, ότι η εξέταση των ατομικών παραπόνων των καταναλωτών - χρηστών, που δεν έχουν ικανοποιηθεί από τις αρμόδιες υπηρεσίες των ΔΕΚΟ, πρέπει να γίνεται από Επιτροπές Επίλυσης Καταναλωτικών Διαφορών, οι οποίες συνιστώνται υποχρεωτικά κατά περίπτωση σε κάθε ΔΕΚΟ, με απόφαση του Δ.Σ., και στις οποίες συμμετέχει εκπρόσωπος των καταναλωτών - χρηστών.

Άρθρο 11

Θέματα προσωπικού

Η ΟΚΕ προτείνει να απαλειφθεί η παράγραφος 2, που αναφέρει ότι «η πολιτική ως προς τις αμοιβές του προσωπικού των ΔΕΚΟ καθορίζεται στο Συμβούλιο Διαχείρισης», και να συμπεριληφθεί στους δείκτες μέτρησης των οικονομικών μεγεθών του άρθρου 4 παρ. 2ε δείκτης μέτρησης του κόστους εργασίας του προσωπικού.

Επιπλέον, η ΟΚΕ συμφωνεί κατ' αρχήν με την αναγνώριση της αυτονομίας των διοικήσεων στη διαχείριση της απασχόλησης και γενικά του προσωπικού, με τη χορήγηση πριμ παραγωγικότητας και bonus επιβράβευσης αποτελεσμάτων.

Υπογραμμίζει, όμως, ότι η σύνδεση της αμοιβής με την παραγωγικότητα (δείκτες παραγωγικότητας) πρέπει να γίνεται μέσα από διαβουλεύσεις μεταξύ Διεύθυνσης και συνδικάτων, με σκοπό την εξασφάλιση των καλύτερων δυνατών αποτελεσμάτων. Πιστεύει, εξάλλου, ότι η κατάρτιση νέων Κανονισμών Προσωπικού και Οργανογραμμάτων πρέπει υποχρεωτικά να γίνεται με συλλογικές συμβάσεις εργασίας.

Γ. Προτάσεις για θέματα που πρέπει να ενσωματωθούν στο νομοσχέδιο

α. Το θέμα της πολιτικής των προσλήψεων στις ΔΕΚΟ

Ως προς τις προσλήψεις προσωπικού, η ΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να εγκρίνονται από το Δ.Σ. βάση αιτιολογημένων προτάσεων των αρμοδίων υπηρεσιών της ΔΕΚΟ, με την προϋπόθεση ότι προβλέπονται δαπάνες για τις προσλήψεις αυτές στο Συμβόλαιο Διαχείρισης. Εννοείται ότι μετά την έγκρισή τους από το ΔΣ, οι προσλήψεις θα γίνονται με ανοικτή προκήρυξη για εκδήλωση ενδιαφέροντος, που θα λαμβάνουν υπόψη τον τρόπο απασχόλησης για κάθε θέση που προκηρύσσεται και με διαφανείς διαδικασίες που, ανάλογα με το επίπεδο των προς πλήρωση θέσεων, θα ορίζονται στον Κανονισμό προσωπικού και με τις διαδικασίες του Ν. 2190/1994 υπό τον έλεγχο του Α.Σ.Ε.Π.

Ειδικά ως προς την εφαρμογή του Ν. 1648/86, που αφορά τις αναγκαστικές τοποθετήσεις, προτείνεται να προσμετράται το προβλεπόμενο ποσοστό χωριστά για κάθε κατηγορία και ειδικότητα και, εφόσον καλύπτονται τα αναγκαία τυπικά προσόντα, και όχι επί του συνόλου των οργανικών θέσεων, όπως εφαρμοζόταν μέχρι σήμερα.

β. Η αναβάθμιση του ρόλου της Α.Σ.Κ.Ε.

Η ΟΚΕ προτείνει τη διατήρηση, αλλά αναβαθμισμένου και ουσιαστικού, του ρόλου των Α.Σ.Κ.Ε. (Αντιπροσωπευτική Συνέλευση Κοινωνικού Ελέγχου), όπως προβλέπονται από την υπάρχουσα νομοθεσία.

Προτείνει:

Να γίνουν όργανα ολιγομελή με αναλογικά περισσότερους εκπροσώπους των κοινωνικών φορέων.

Η Α.Σ.Κ.Ε. να έχει απαρτία με την παρουσία των 3/5 των μελών της και να αποφασίζει με απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων μελών της. Η πλειοψηφία αυτή δεν μπορεί να είναι μικρότερη του 1/3 των μελών του οργάνου.

Αντικείμενο των εργασιών της θα πρέπει να είναι τα ουσιαστικά θέματα, όπως προγραμματισμός, επενδύσεις, ανθρώπινο δυναμικό, τιμολόγια.

γ. Το θέμα της τιμολόγησης των υπηρεσιών

Η ΟΚΕ πιστεύει ότι για όσες ΔΕΚΟ λειτουργούν σε καθεστώς ελεύθερου ανταγωνισμού, ο κύριος καθοριστικός παράγοντας για την τιμολόγηση των προϊόντων και των υπηρεσιών τους είναι η αγορά.

Αντίθετα, για όσες ΔΕΚΟ λειτουργούν υπό προνομιούχο καθεστώς, προστατευόμενο από το κράτος, τότε βεβαίως το κράτος θα ασκεί και για την τιμολόγηση τον ρυθμιστικό του ρόλο, μέσω των οργάνων που έχει προς τούτο ορίζει.

δ. Το θέμα των επενδύσεων και προμηθειών

Λόγω της βαρύνουσας σημασίας των προμηθειών των ΔΕΚΟ για την εθνική οικονομία, η ΟΚΕ προβαίνει σε γενική υπόδειξη και γι' αυτό το θέμα.

Συγκεκριμένα, η ΟΚΕ τονίζει ότι οι επενδύσεις και οι κανονισμοί προμηθειών όλων των ΔΕΚΟ χρειάζεται να εφαρμόζουν στην πράξη τις ακόλουθες αρχές, διαφάνεια, χρήση προγραμματικών συμφωνιών με την εγχώρια παραγωγή, αύξηση της παραγωγικότητας, μείωση της γραφειοκρατίας, τήρηση της αυστηρότητας των

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

προδιαγραφών, χωριστή αξιολόγηση του τεχνικού και του οικονομικού μέρους των προσφορών, ενσωμάτωση τεχνογνωσίας.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.
Καθηγητής Ι. ΚΟΥΚΙΑΔΗΣ

3.3 Η ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΔΕΚΟ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Ποια είναι όμως τα ειδικότερα προβλήματα και συνέπειες που συνεπιφέρει η αποκρατικοποίηση των δημοσίων επιχειρήσεων κοινής ωφελείας και συνακόλουθα η απελευθέρωση, η αποκρατικοποίηση των συναφών δραστηριοτήτων για την προστασία του απορρήτου και των προσωπικών δεδομένων; Όσο οι κρατικές επιχειρήσεις ήταν οι απόλυτοι κυρίαρχοι του ανταγωνιστικού παιχνιδιού και οι σχετικές υπηρεσίες παρέχονταν μονοπωλιακά απουσίαζε καταρχήν το ιδιαίτερο, αυξημένο ενδιαφέρον για την επεξεργασία προσωπικών πληροφοριών για διαχειριστικούς, εμπορικούς και διαφημιστικούς σκοπούς. Η διαφήμιση και κυρίως η άμεση διαφήμιση έχει αποκτήσει ιδιαίτερη σημασία για την οικονομία και συνδέεται άμεσα με την αρχή μιας οικονομίας ανοιχτής στον ανταγωνισμό. *Υπό συνθήκες ιδιωτικοποίησης, απελευθέρωσης, ελεύθερου ανταγωνισμού έρχεται στο προσκήνιο ο «καταναλωτής - πελάτης» και ο «αγώνας» για την εξεύρεση, την προσέγγιση και την κατάκτηση του. Προϋπόθεση και ταυτόχρονα αποτέλεσμα: η επέκταση και η ένταση της επεξεργασίας προσωπικών στοιχείων τόσο από την πλευρά των κρατικών επιχειρήσεων που χάνουν τη μονοπωλιακή τους θέση και πρέπει να πείθουν πλέον τους πελάτες τους όσο και από την πλευρά των ιδιωτών που εισέρχονται στην αγορά και θέλουν να αποκτήσουν και να διευρύνουν την πελατεία τους.*

Προκειμένου να γίνει αντιληπτή η όξυνση των προβλημάτων πρέπει να ληφθούν οι ακόλουθες παράμετροι: Στα κλασικά, πλέον, συστήματα διαχείρισης πληροφοριών παρατηρείται μία διαρκώς αυξανόμενη τάση μεταφοράς, διαβίβασης αρχείων και δεδομένων ως αποτέλεσμα της συνεργασίας, της δικτυώσεως ακόμη και της συγκεντρώσεως των επιχειρήσεων. Οι δραστηριότητες των επιχειρήσεων είναι πολυσχιδείς και οι διάφοροι κλάδοι διαπλέκονται συχνά μεταξύ τους. Παρατηρείται π.χ. διεθνώς μία αύξηση του αριθμού των συμφωνιών συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων που προσφέρουν υπηρεσίες τηλεματικής. Οι συνεργασίες αυτές εξηγούνται από το υψηλό επενδυτικό κόστος που απαιτείται για την εκτέλεση και παροχή υπηρεσιών αυτού του είδους. Η αναμετάδοση προσωπικών δεδομένων μέσα σε αυτά τα δίκτυα μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία μεγάλων κέντρων πληροφοριών, κοινών για όλους όσους μετέχουν στο δίκτυο. Εξάλλου η ποικιλία των δραστηριοτήτων των εταιριών, καρπός ακριβώς της χρήσης νέων τεχνολογιών και ιδιαίτερα έντονο φαινόμενο στον τομέα των μέσων επικοινωνίας, γεννά το φόβο ότι οι προσωπικές πληροφορίες, των οποίων γίνεται επεξεργασία στα πλαίσια μιας δραστηριότητας, θα χρησιμοποιηθούν επίσης στο πλαίσιο μιας άλλης δραστηριότητας, ιδίως όταν η εν λόγω επιχείρηση λειτουργεί με αμιγώς ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια

Αυτές οι αλλαγές στη δομή της επιχειρηματικής δραστηριότητας και οι εξελίξεις της τεχνολογίας που επιτρέπουν την επέκταση και την αυτοματοποίηση της επεξεργασίας δεδομένων, οδηγούν στην *αύξηση της «πίεσης», να εξαντλείται το «απόθεμα» των πληροφοριών που μία επιχείρηση έχει στη διάθεση της, που έχει ως αποτέλεσμα οι περαιτέρω χρήσεις τους να υπερβαίνουν τον αρχικό σκοπό.* Η διεθνής εμπειρία είναι αποκαλυπτική: οι στρατηγικές πωλήσεων προϊόντων και κυρίως υπηρεσιών βασίζονται, όπως άλλωστε τονίστηκε προηγουμένως, στην εξατομικευμένη προσέγγιση διαφόρων τύπων πελατών ή και στη δημιουργία τέτοιων τύπων: ο πελάτης αυτός προσδένεται στενότερα στο άρμα της επιχείρησης μέσω κυρίως της μεθόδου του λεγόμενου co-branding μεταξύ των τραπεζών, αεροπορικών εταιριών και εταιριών

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

τηλεπικοινωνιών που υλοποιείται συνήθως μέσω της παροχής κοινής πιστωτικής κάρτας. Αυτή η τρόπον τινά εκποίηση των πληροφοριών ανοίγει το δρόμο σε μία αχανή αγορά προσωπικών πληροφοριών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΕΠΙΛΟΓΟΣ –ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι επιχειρηματικές προσδοκίες επηρεάζονται σε σημαντικό βαθμό από τα τεκταινόμενα στον πολιτικό βίο. Τούτο αποτελεί κοινό τόπο, ιδιαίτερα σε μία χώρα όπως η Ελλάδα, όπου η δραστηριότητα και οι παρεμβάσεις του δημόσιου τομέα στην οικονομία είναι πολύ εκτεταμένες. Η σχέση όμως είναι αμφίδρομη, από την άλλη πλευρά, οι προσδοκίες επηρεάζουν την πορεία της οικονομίας, τόσο του ιδιωτικού όσο και του δημόσιου τομέα.

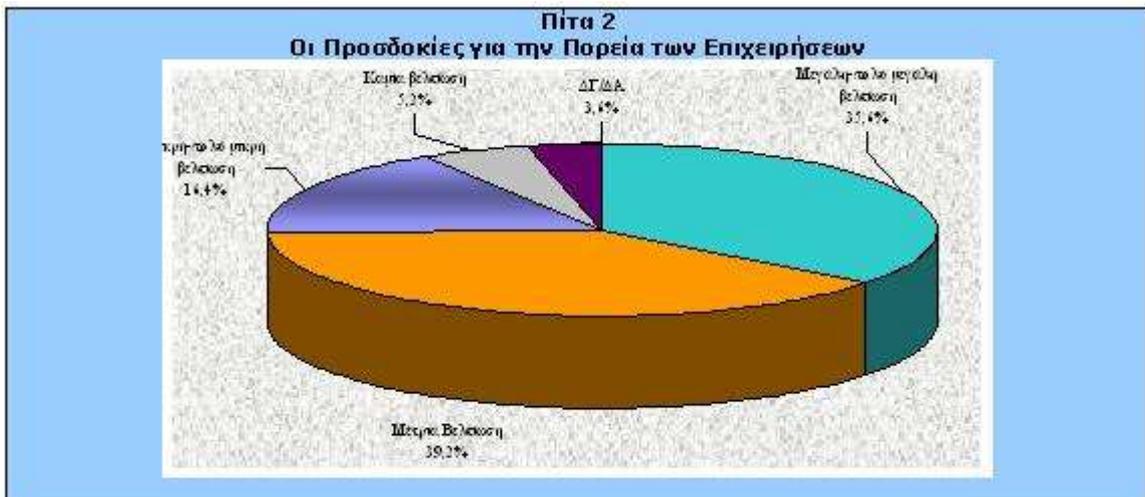
Μετά τις εκλογές και την κυβερνητική αλλαγή γίνεται αρκετή συζήτηση για το τι αναμένει ο επιχειρηματικός κόσμος από τη νέα κυβέρνηση, ποιες προτεραιότητες θέτει, κλπ. Ωστόσο δεν έχει υπάρξει ακόμα μία καταγραφή των προσδοκιών και των απόψεων σε επίπεδο επιχείρησης, των απόψεων δηλαδή των επικεφαλής των επιχειρηματικών μονάδων. Το κενό αυτό έρχεται να καλύψει η έρευνα της TNS ICAP, τα αποτελέσματα της οποίας παρουσιάζει κατ' αποκλειστικότητα Το Βήμα.

Η TNS ICAP, που αποτελεί τη συνεργασία μεταξύ της πολυεθνικής εταιρείας ερευνών αγοράς Taylor Nelson Sofres (TNS) και της ICAP, πραγματοποίησε έρευνα σε τυχαία επιλεγμένο δείγμα 250 επιχειρήσεων ΑΕ και ΕΠΕ όλης της χώρας. Τον πληθυσμό αποτελούσαν οι 24.950 επιχειρήσεις που περιλαμβάνονται στην έκδοση 2004 του τεύχους Η Ελλάδα σε Αριθμούς, το οποίο αποτελεί τμήμα του **Ελληνικού Οικονομικού Οδηγού** της ICAP. Το δείγμα ήταν τυχαίο και στρωματοποιημένο βάσει του τομέα στον οποίο δραστηριοποιούνται οι επιχειρήσεις, δηλαδή βιομηχανία, εμπόριο και λοιπές υπηρεσίες. Στην έρευνα, η οποία διεξήχθη με το σύστημα Computer Assisted Telephone Interviews (CATI) κατά το διάστημα 9 έως 11 Μαρτίου, απάντησαν τα ανώτατα διευθυντικά στελέχη των επιχειρήσεων, κυρίως διευθύνοντες σύμβουλοι και γενικοί διευθυντές.

Από την ανάλυση των απαντήσεων των επιχειρήσεων προκύπτει ότι υπάρχει διάχυτη συγκρατημένη αισιοδοξία όσον αφορά τις προοπτικές των βασικών μακροοικονομικών δεικτών, δηλαδή του ρυθμού ανάπτυξης, του πληθωρισμού, των δημοσιονομικών μεγεθών, κλπ. Συγκεκριμένα, η πλειονότητα των επιχειρήσεων, 44,4%, θεωρεί ότι θα υπάρξει σημαντική ή πολύ σημαντική βελτίωση των εν λόγω μεγεθών. Επιπλέον, ένα επίσης σημαντικό τμήμα του επιχειρηματικού κόσμου θεωρεί ότι η καλύτερευση του οικονομικού περιβάλλοντος θα είναι μέτρια. Τέλος, υπάρχει και ένα ποσοστό επιχειρήσεων 15,6% οι οποίες δεν είναι αισιόδοξες.

Η ίδια σχεδόν εικόνα προκύπτει και όσον αφορά τις προσδοκίες για τις επιδράσεις της οικονομικής πολιτικής που αναμένεται να ακολουθήσει η νέα κυβέρνηση επί των ίδιων των επιχειρήσεων. Σημαντική και πολύ σημαντική βελτίωση θεωρεί ότι θα υπάρξει το 35,6% των επιχειρήσεων του δείγματος, μέτρια βελτίωση αναμένει το 39,2%. Από την άλλη πλευρά, το ένα πέμπτο σχεδόν (21,6%) του επιχειρηματικού κόσμου δεν προσδοκά ουσιώδη βελτίωση των μεγεθών του.

Από τις απαντήσεις αυτές φαίνεται ότι ο επιχειρηματικός κόσμος προσβλέπει σε καλύτερες ημέρες, ταυτοχρόνως όμως αντιλαμβάνεται ότι στο διεθνοποιημένο περιβάλλον εντός του οποίου δραστηριοποιείται, η οικονομική πολιτική μίας κυβέρνησης υπόκειται σε σημαντικούς περιορισμούς όπως π.χ., το περίφημο Σύμφωνο Σταθερότητας, η νομισματική πολιτική της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, η Κοινή Αγροτική Πολιτική, κ.ά. Επίσης, σε μία ολοένα και περισσότερο ελεύθερη και ανταγωνιστική αγορά, οι τύχες των επιχειρήσεων εξαρτώνται πολύ περισσότερο από τις δικές τους αποφάσεις και ενέργειες και λιγότερο από την ανάμιξη του κράτους.

Πρέπει βεβαίως να παρατηρηθεί ότι οι απόψεις και οι προσδοκίες που καταγράφηκαν από την έρευνα δεν διαμορφώθηκαν βάσει μέτρων που έλαβε η νέα κυβέρνηση, προφανώς είναι πολύ νωρίς για κάτι τέτοιο. Βασίστηκαν στις αναλύσεις και

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

συζητήσεις του προγράμματος του κυβερνώντος κόμματος που προηγήθηκαν των εκλογών και βεβαίως στη σύνθεση της κυβέρνησης, ιδίως δε στη στελέχωση των υπουργείων που άπτονται οικονομικών θεμάτων.

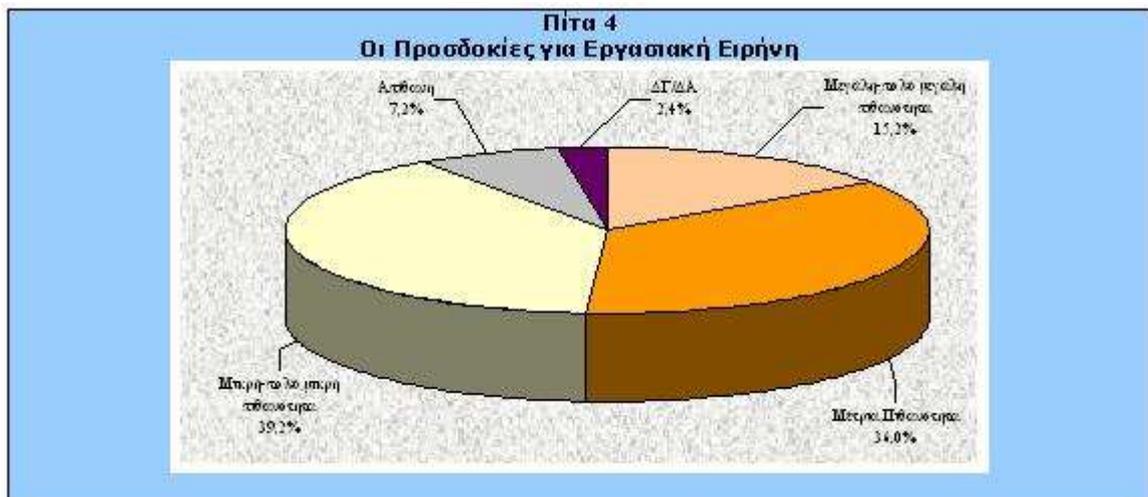
Η έρευνα κατέγραψε επίσης τις επιθυμίες των επικεφαλής των επιχειρήσεων για τις προτεραιότητες της νέας οικονομικής πολιτικής. Οι δύο περισσότερο δημοφιλείς προτεραιότητες σχετίζονται με το φορολογικό σύστημα. Είναι μάλιστα σημαντικό το γεγονός ότι την πρώτη θέση κατέχει η επιθυμία για σταθερότητα των φορολογικών κανόνων και ρυθμίσεων και ακολουθεί το αίτημα για μείωση του φορολογικού συντελεστή επί των κερδών. Σχεδόν οι μισές επιχειρήσεις δήλωσαν επίσης ότι βασική προτεραιότητα θα πρέπει να έχει ο περιορισμός της γραφειοκρατίας και της διαφθοράς, η δημιουργία δηλαδή του λεγομένου «level playing field». Ακολουθούν άλλοι στόχοι, όπως η προσέλκυση ξένων επενδύσεων, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, κ.ά.

Πρέπει να παρατηρηθεί ότι και οι τρεις πρώτες προτεραιότητες αναφέρονται σε μεταβολές του θεσμικού πλαισίου και έχουν σκοπό την βελτίωση της πλευράς της «προσφοράς» της οικονομίας. Αντίθετα, οι επιχειρήσεις δεν φαίνεται να προκρίνουν τις πολιτικές αμέσων παροχών, όπως π.χ. οι υψηλές επιχορηγήσεις για επενδύσεις, κλπ., αναγνωρίζοντας προφανώς τα όριά τους.

Πίνακας
Οι Επιθυμίες για τις Προτεραιότητες της Οικονομικής Πολιτικής
(ποσοστά επί του συνόλου των απαντήσεων)

Προτεραιότητα	%
Σταθερό φορολογικό σύστημα	54,8
Μείωση φορολογίας κερδών	49,6
Περιορισμός γραφειοκρατίας και διαφθοράς	49,2
Προσέλκυση ξένων επενδύσεων	28,0
Βελτίωση ανταγωνιστικότητας	23,6
Αυξημένη απορρόφηση πόρων ΕΕ	16,8
Ενίσχυση επενδύσεων	14,0
Ενίσχυση επιχειρηματικότητας	11,6
Προώθηση ιδιωτικοποιήσεων	10,8
Απελευθέρωση αγοράς εργασίας	8,8
Άλλη	16,0
Καμία	3,2
ΔΓ/ΔΑ	4,8

Οι περαιτέρω προώθηση των ιδιωτικοποιήσεων δεν αποτελεί μία από τις σημαντικότερες προτεραιότητες για τις επιχειρήσεις. Τούτο πιθανώς εξ αιτίας του ότι έχουν ήδη προχωρήσει αρκετά και δεν υπάρχουν πλέον μεγάλες ΔΕΚΟ, στις οποίες δεν συμμετέχει στον ένα ή στον άλλο βαθμό ο ιδιωτικός τομέας, εξαιρεση βεβαίως αποτελούν οι νεοσύστατες μάλιστα Ολυμπιακές Αερογραμμές. Ωστόσο, παρουσιάζει ενδιαφέρον η καταγραφή των απόψεών του επιχειρηματικού κόσμου όσον αφορά το ποιοι θα πρέπει να αποτελέσουν τους πρώτους στόχους της κυβέρνησης. Σχεδόν μια στις τέσσερις επιχειρήσεις θεωρούν ότι προτεραιότητα θα πρέπει να έχει η περαιτέρω ιδιωτικοποίηση της ΔΕΗ. Το γεγονός αυτό πιθανώς σχετίζεται με την ελλιπή απελευθέρωση του ενεργειακού τομέα και με το μέγεθος και το ρόλο της ΔΕΗ. Ακολουθούν οι Ολυμπιακές Αερογραμμές με ποσοστό 17,6% και ο ΟΤΕ με 9,6%. Πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχει και ένα μικρό ποσοστό, 5,6%, που θεωρεί ότι θα πρέπει να αλλάξει το ιδιοκτησιακό καθεστώς όλων ανεξαιρέτως των ΔΕΚΟ. Από την άλλη πλευρά όμως, το 8,8% του δείγματος πιστεύει ότι δεν υπάρχει πλέον χώρος για άλλες ιδιωτικοποιήσεις.

Τέλος ενώ κάποια ανησυχία φαίνεται να υπάρχει στην ενδεχόμενη διατάραξη των σχέσεων εργοδοτών-συνδικάτων, ενθαρρυντικό είναι ότι το 51,2% του επιχειρηματικού κόσμου θεωρεί ότι η πιθανότητα επίτευξης εργασιακής ειρήνης μεταξύ της νέας Κυβέρνησης και των συνδικάτων κυμαίνεται από μέτρια έως πάρα πολύ πιθανή. Ωστόσο, το θέμα είναι πολύ ευαίσθητο κατά την τρέχουσα συγκυρία λόγω των συλλογικών διαπραγματεύσεων που διεξάγονται, έχει όμως και γενικότερη σημασία εξ αιτίας της δύναμης των συνδικαλιστικών οργανώσεων των ΔΕΚΟ.

Σχολιάζοντας τα αποτελέσματα της έρευνας ο Διευθύνων Σύμβουλος της ICAP κ. Δημήτρης Μανιατάκης ανέφερε ότι η αισιοδοξία που επικρατεί μεταξύ των ελληνικών επιχειρήσεων δεν είναι τυχαία. Τα τελευταία χρόνια ο επιχειρηματικός κόσμος έχει πραγματοποιήσει σημαντικά βήματα προόδου. Κατ' αρχήν έχουν γίνει σημαντικές επενδύσεις εκσυγχρονισμού, βελτίωσης της ποιότητας των προϊόντων και διεύρυνσης της παραγωγικής βάσης των επιχειρήσεων. Τα αποτελέσματα των επενδύσεων αυτών καταγράφονται στην ταχεία άνοδο του ΑΕΠ και στην αύξηση των

εξαγωγών ενός δυναμικού τμήματος των επιχειρήσεων. Ταυτοχρόνως, οι ελληνικές επιχειρήσεις έχουν αναβαθμίσει το ανθρώπινο κεφάλαιό τους, έχουν αποκτήσει ικανά στελέχη και μάνατζμεντ, ούτως ώστε να είναι πλέον σε θέση να αντεπεξέλθουν στην απαιτητική και διεθνοποιημένη αγορά εντός της οποίας δραστηριοποιούνται.

Βεβαίως εμπόδια εξακολουθούν να υπάρχουν. Τα σημαντικότερα προέρχονται από το φορολογικό σύστημα, την γραφειοκρατία καθώς και την έλλειψη κινήτρων για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, ιδιαίτερα δε μεταξύ των νέων, οι οποίοι πρέπει να είναι οι συνεχιστές της μακράς ελληνικής επιχειρηματικής παράδοσης. Η ανάπτυξη των επιχειρήσεων θα δημιουργήσει τις πολυπόθητες νέες και διατηρήσιμες θέσεις εργασίας και θα οδηγήσει στην περαιτέρω οικονομική μεγέθυνση και πραγματική σύγκλιση της Ελλάδας με την υπόλοιπη Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΑΕΡΟΜΕΤΑΦΟΡΩΝ

Με δεδομένο ότι οι αερομεταφορές στην Ευρώπη οδηγούνται σε πλήρη απελευθέρωση είναι φυσικό να επηρεαστεί η αγορά αερομεταφορών στην Ελλάδα που θα γνωρίσει πρωτόγνωρες γι' αυτήν ανταγωνιστικές συνθήκες. Στα πλαίσια αυτά θα πρέπει να δημιουργηθεί ένα ρυθμιστικό πλαίσιο λειτουργίας στις εσωτερικές γραμμές της Ελλάδας που να είναι εναρμονισμένες με τις Ευρωπαϊκές προδιαγραφές.

Προβλήματα και θέματα που πρέπει να εξεταστούν για την προώθηση της μεταρρύθμισης

Για να προχωρήσει η μεταρρύθμιση αυτή πρέπει να προηγηθεί η διαμόρφωση ενός στρατηγικού πλαισίου απελευθέρωσης των αερομεταφορικών υπηρεσιών στην Ελλάδα. Το πλαίσιο αυτό θα πρέπει να περιλαμβάνει την αποτύπωση των αναμενόμενων εξελίξεων στην Ευρώπη, την περιγραφή της πορείας μετάβασης στην απελευθέρωση της εσωτερικής αγοράς, τον προσδιορισμό των ενδεχόμενων στόχων και πλεονεκτημάτων της μεταρρύθμισης, και προτάσεις για την υπερνίκηση των εμποδίων στην υιοθέτηση της μεταρρύθμισης. **Παράλληλα θα πρέπει να απαντηθεί το ερώτημα αν πρέπει να υπάρχει καθεστώς ειδικών επιδοτήσεων των αερομεταφορών σε ειδικές περιοχές και χρονικές περιόδους.**

Για τη δημιουργία ενός ρυθμιστικού πλαισίου απελευθέρωσης της αγοράς αερομεταφορών θα πρέπει να εξεταστεί η διαδικασία ιδιωτικοποίησης της Ολυμπιακής Αεροπορίας προκειμένου η τελευταία να λειτουργήσει αποτελεσματικά στο πλαίσιο του ελεύθερου ανταγωνισμού, εξασφαλίζοντας αερομεταφορικές υπηρεσίες υψηλής ποιότητας. **Θα πρέπει να σημειωθεί ότι μέχρι σήμερα δεν έχει παρουσιαστεί προς συζήτηση σχέδιο αποκρατικοποίησης της Ο.Α.**

Τέλος θα πρέπει να εξεταστεί εμπεριστατωμένα η διαδικασία παροχής αδειών στις επιχειρήσεις που θα επιθυμούσαν να προσφέρουν αερομεταφορικές υπηρεσίες στη νησιώτικη Ελλάδα. **Εδώ θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ο ρόλος της ανισοκατανομής της ζήτησης κατά την τουριστική και μη τουριστική περίοδο.**

Η πολιτική αποκρατικοποίησης των αερομεταφορών πρέπει να λάβει υπ' όψη τις τυχόν αντιδράσεις που θα δημιουργηθούν κατά την πορεία της υλοποίησής της (συμμαχίες, επικοινωνιακό έργο, νομοθετικό έργο, κ.λ.π.).

Ειδικότερα για την αποκρατικοποίηση της Ολυμπιακής Αεροπορίας η στρατηγική αυτή θα πρέπει να χαραχθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να υπερνικηθούν οι ενδεχόμενες αντιδράσεις των συνδικαλιστικών οργάνων των εργαζομένων και των προμηθευτών της εταιρείας και τρόπους κινητοποίησης των χρηστών αεροπορικών υπηρεσιών ώστε να υποστηρίξουν ενεργά την αποκρατικοποίηση της εταιρείας. Ιδιαίτερα αυτό αφορά τους χρήστες των απομονωμένων και νησιωτικών περιοχών.

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΩΝ

Παρά το γεγονός ότι από πολλές δεκαετίες υπάρχει νομοθετικό πλαίσιο για ιδιωτικά αεροδρόμια στην Ελλάδα, τα σημαντικά αεροδρόμια ευρίσκονται κάτω από τον έλεγχο και τη διαχείριση της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας (στα επόμενα αναφερόμαστε στις δραστηριότητες της ΥΠΑ που σχετίζονται με τη δημιουργία και τη διαχείριση των αεροδρομίων, και όχι στις δραστηριότητές της στον τομέα ελέγχου της εναέριας κυκλοφορίας, που πρέπει να παραμείνει υπό κρατικό έλεγχο). Η αποκρατικοποίηση των Αεροδρομίων που κατέχουν μονοπωλιακή ή δεσπόζουσα θέση, πρέπει να σχεδιαστεί ώστε να επιτευχθούν ταυτόχρονα πολλαπλοί στόχοι.

- Το Κράτος να δημιουργήσει ένα ρυθμιστικό πλαίσιο, λαμβάνοντας κυρίως υπόψη τις ανάγκες του χρήστη των αεροπορικών υπηρεσιών όσον αφορά στις τιμές και την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Το ρυθμιστικό αυτό πλαίσιο ενδέχεται να προβλέπει πολλαπλά επιχειρηματικά σχήματα στη θέση του εξεταζόμενου φορέα.
- Να παρέχεται η δυνατότητα δραστηριοποίησης της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, ώστε αυτή να οδηγήσει στον εξορθολογισμό του κόστους και την προσφορά νέων υπηρεσιών, με συνέπεια την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων που δρουν στην Ελλάδα και την βελτίωση του βιοτικού επιπέδου.
- Να περιοριστεί δραστικά ο κύκλος επιρροής των πολιτικών και κομματικών μηχανισμών.
- Να δημιουργηθούν μη φορολογικά έσοδα για το Κράτος, ή/και να μειωθούν οι καταγεγραμμένες ή μη καταγεγραμμένες υποχρεώσεις του.

Προβληματισμοί και θέματα που πρέπει να εξεταστούν για την προώθηση της μεταρρύθμισης

Για την προώθηση της μεταρρύθμισης πρέπει, πρώτα απ' όλα, να γίνει καταγραφή των βασικών χαρακτηριστικών των προσφερομένων υπηρεσιών των αεροδρομίων (π.χ. ταχύτητα διακίνησης επιβατών και εμπορευμάτων, ποιότητα χώρων παραμονής επιβατών κ.α) και να αξιοποιηθούν, στο μέτρο που αυτό είναι δυνατόν, οι διαθέσιμες έρευνες, μελέτες και λοιπές σχετικές εργασίες και προτάσεις που έχουν γίνει μέχρι σήμερα αναφορικά με τις παρεχόμενες υπηρεσίες στα αεροδρόμια.

Επίσης να εξεταστεί η σκοπιμότητα ειδικών αερομεταφορικών ρυθμίσεων στα μεγάλα αεροδρόμια της χώρας που γειτνιάζουν με ακριτικές περιοχές για την εξυπηρέτηση περιοχών των γειτονικών χωρών (π.χ. FYROM, Αλβανία, Βουλγαρία).

Η πολιτική αποκρατικοποίησης των αεροδρομίων θα πρέπει να λάβει υπ' όψη και

τις τυχόν αντιδράσεις που θα δημιουργηθούν κατά την πορεία υλοποίησής της (ενημέρωση-ενεργοποίηση των χρηστών αεροποριακών υπηρεσιών, πλαίσιο διαλόγου με τα συνδικάτα της ΥΠΑ κ.λ.π).

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΟΣΕ

Είναι κοινή διαπίστωση ότι τόσο οι υπηρεσίες που παρέχει ο ΟΣΕ σήμερα, όσο και η οικονομική του διαχείριση, παρουσιάζουν πολλαπλά προβλήματα. Η κίνηση των επιβατών και των εμπορευμάτων είναι βραδεία, ενώ συχνά διακόπτεται από έλλειψη προγραμματισμού, συντονισμού, απεργιακών κινητοποιήσεων, αλλά και παρωχημένης τεχνολογικής υποδομής. Ως συνέπεια των προβλημάτων αυτών τα ποσοστά των επιβατών και εμπορευμάτων που διακινούνται στην ηπειρωτική Ελλάδα με τους σιδηροδρόμους είναι πολύ χαμηλότερα των αντίστοιχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ το οικονομικό του αποτέλεσμα για το 1996 προβλέπει ζημία 89 δισ. δραχμών.

Η αποκρατικοποίηση του ΟΣΕ είναι καθοριστικής σημασίας μεταρρύθμιση για την ανάπτυξη της χώρας και πρέπει να σχεδιαστεί ώστε να επιτευχθούν ταυτόχρονα πολλαπλοί στόχοι.

- Το Κράτος να δημιουργήσει ένα ρυθμιστικό πλαίσιο, λαμβάνοντας κυρίως υπόψη τις ανάγκες του πελάτη των παρεχόμενων υπηρεσιών. Το ρυθμιστικό αυτό πλαίσιο θα πρέπει να είναι σύμφωνο με το κοινοτικό δίκαιο, και ενδέχεται να προβλέπει πολλαπλά επιχειρηματικά σχήματα στην θέση του εξεταζόμενου φορέα.
- Να παρέχεται η δυνατότητα δραστηριοποίησης της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, ώστε αυτή να οδηγήσει στον εξορθολογισμό του κόστους και την προσφορά δραστικά νέων προϊόντων και υπηρεσιών με συνέπεια την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων που δρουν στην Ελλάδα, και την βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του καταναλωτή.
- Να περιοριστεί δραστικά, ή να εξαφανιστεί, ο κύκλος επιρροής των πολιτικών στον φορέα (ή τους φορείς που θα προκύψουν).
- Να δημιουργηθούν μη φορολογικά έσοδα για το Κράτος, ή/και να μειωθούν οι καταγεγραμμένες ή μη καταγεγραμμένες υποχρεώσεις του.

Προβλήματα και θέματα που πρέπει να εξεταστούν για την προώθηση της μεταρρύθμισης

Η αποκρατικοποίηση του ΟΣΕ θα πρέπει να συνοδεύεται από τη δημιουργία ενός **θεσμικού πλαισίου που θα επιτρέπει την ελεύθερη πρόσβαση στο σιδηροδρομικό δίκτυο της χώρας οιοδήποτε ιδιωτικού ή δημόσιου φορέα που θα πληροί τις προϋποθέσεις τις οποίες η πολιτεία θα κρίνει σκόπιμες** (διαχωρισμός μεταξύ ιδιοκτησίας δικτύου και προσφοράς υπηρεσιών σ' αυτό). Ταυτόχρονα θα πρέπει να εξασφαλίζεται η κάλυψη των εξόδων συντήρησης του δικτύου.

Στα πλαίσια της πολιτικής αποκρατικοποίησης του ΟΣΕ θα πρέπει άμεσα να εξεταστεί:

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

□ Η δυνατότητα μεταφοράς κεντρικών σταθμών από τα μεγάλα αστικά κέντρα στην περιφέρειά τους, έτσι ώστε αφενός μεν να μειωθούν οι περιβαλλοντικές επιβαρύνσεις των αστικών κέντρων και αφετέρου να αποδесμευθεί η τεράστια ακίνητη περιουσία του κράτους και να αξιοποιηθεί με σκοπό την χρηματοδότηση του προγράμματος εκσυγχρονισμού των σιδηροδρόμων.

□ Η δημιουργία και αξιοποίηση σιδηροδρομικών γραμμών στην περιφέρεια μεγάλων αστικών κέντρων (π.χ. γραμμή προς Χαλκίδα), με σταθμούς που θα συνοδεύονται με την ειδική πολεοδομική σχεδίαση της γύρω περιοχής τους, έτσι ώστε να βοηθήσουν στην αποκέντρωση και τη μεταφορά της οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας γύρω από τους σταθμούς αυτούς.

Η πολιτική αποκρατικοποίησης του ΟΣΕ πρέπει επίσης να υποστηριχθεί με τη χάραξη στρατηγικής πολιτικών ενεργειών που θα εξουδετερώνουν τις τυχόν αντιδράσεις που θα δημιουργηθούν κατά την πορεία υλοποίησης αυτής (συμμαχίες, επικοινωνιακό έργο, νομοθετικό έργο, κ.λ.π.).

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ

Η Εθνική Τράπεζα αποτελεί πρωταρχική στρατηγική επιλογή σε μια εκτεταμένη πολιτική αποκρατικοποιήσεων. Η αποκρατικοποίησή της ως άμεση προτεραιότητα κυβερνητικής πολιτικής δεν πρέπει να στοχεύει απλά στη μείωση του δημόσιου τομέα αλλά και σε μια θεμελιακή μεταβολή της δομής του οικονομικού συστήματος και στην εξυγίανση του πολιτικού και τραπεζικού συμπλέγματος. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το μερίδιο της Εθνικής, Ιονικής και Εμπορικής Τράπεζας στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου υπερβαίνει το 70% με αποτέλεσμα το χρηματοπιστωτικό σύστημα της χώρας να χαρακτηρίζεται από έντονη ολιγοπωλιακή συγκέντρωση.

Προβλήματα και θέματα που πρέπει να εξεταστούν για την προώθηση της μεταρρύθμισης

Στο γενικό πλαίσιο στρατηγικής για την αποκρατικοποίηση της Εθνικής Τράπεζας θα πρέπει να εξεταστεί:

□ Η **ανάλυση των στόχων της αποκρατικοποίησης**. Εδώ περιλαμβάνονται: η λειτουργία της Τράπεζας με επιχειρηματικά κριτήρια, η έμφαση στην ικανοποίηση αναγκών/εξυπηρέτηση του πελάτη, η εξυγίανση χαρτοφυλακίου, η χρηματοδοτική δραστηριότητα με καθαρά ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια, η μείωση του λειτουργικού κόστους, ο εκσυγχρονισμός της Τράπεζας και η ορθολογική αξιοποίηση/αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού.

□ Ο **σχεδιασμός υλοποίησης της αποκρατικοποίησης**: τρόποι αλλαγής του ιδιοκτησιακού καθεστώτος οι οποίοι θα οδηγήσουν στην ανεξάρτηση της Εθνικής Τράπεζας από το κράτος/κυβέρνηση, μέτρα αλλαγής στη Διοίκηση (μετάβαση σε διοίκηση/ηγεσία επαγγελματιών managers), και αλλαγές στο προσωπικό της Τράπεζας (αντικατάσταση ενιαίου μισθολογίου με αξιοκρατικό σύστημα κινήτρων παραγωγικότητας, ασφαλιστικές ρυθμίσεις κ.λ.π.).

□ Η **ανάλυση των προβλημάτων-εμποδίων** κατά την υλοποίηση της αποκρατικοποίησης: κομματικά συμφέροντα, συνδικαλιστικοί φορείς, μακροοικονομικοί προβληματισμοί (π.χ. μέγεθος Τράπεζας, νομισματική και συναλλαγματική πολιτική κ.λ.π.) καθώς και μέθοδοι επίλυσης/αντιμετώπισής τους.

Το 1992 οι κάτοχοι κινητών τηλεφώνων στις ΗΠΑ ήταν μόλις δέκα εκατομμύρια, το 1995 ανέρχονταν σε 25 εκατομμύρια, ενώ μόλις ένα χρόνο αργότερα άγγιξαν τα 40 εκατομμύρια. Παράλληλα, το 1995, οι χρήστες του Internet σε όλο τον κόσμο δεν ξεπερνούσαν τα 30 εκατομμύρια. Εως το 2003, ο αριθμός αυτός αναμένεται να εικοσαπλασιαστεί, φτάνοντας τα 600 εκατομμύρια. Οι Έλληνες χρήστες του Διαδικτύου σχεδόν διπλασιάστηκαν από το 1999 έως το 2000, αγγίζοντας τους

600.000. Οι τελευταίες εκτιμήσεις μάλιστα, αναφέρουν ότι έως το 2004 ένας στους τρεις Έλληνες θα έχει πρόσβαση στο Internet (3,5 εκατομμύρια χρήστες).

Κατά τα φαινόμενα, οι ραγδαίες αυτές εξελίξεις έφεραν επαναστατικές ανακατατάξεις ιδιαίτερα στις επιχειρήσεις του κλάδου των τηλεπικοινωνιών. Τεχνολογίες όπως η κινητή τηλεφωνία και το Διαδίκτυο φέρνουν "νέο αέρα" στην τηλεπικοινωνιακή αγορά, ανοίγοντας ταυτόχρονα μια "νέα πόρτα" στον παγκόσμιο ανταγωνισμό και επιβάλλοντας συνεχή βελτίωση της απαραίτητης υποδομής, γεγονός που αύξησε κατακόρυφα το κόστος των επενδύσεων.

Με τη σειρά τους, ο ανταγωνισμός και το υψηλό κόστος οδήγησαν τις επιχειρήσεις αυτές σε έναν αγώνα συγχωνεύσεων και εξαγορών, που τη στιγμή αυτή βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη. Τα ποσά των συμφωνιών είναι τεράστια και αντικατοπτρίζουν έναν ιδιότυπο οικονομικό δαρβινισμό του τύπου «μόνο ο ισχυρότερος θα επιβιώσει».

Δύο ευρωπαϊκά παραδείγματα:

-Η εξαγορά της τρίτης σε μέγεθος βρετανικής εταιρείας κινητής τηλεφωνίας, **Orange**, από τη France Telecom το Μάιο του 2000 стоίχισε 14 τρισ. δραχμές.

-Η εξαγορά της αμερικανικής εταιρείας παροχής υπηρεσιών Internet, **Lycos Inc.**, από τον ισπανικό ιντερνετικό όμιλο Terra Networks SA -θυγατρική του ισπανικού οργανισμού τηλεπικοινωνιών Telefonica- είχε συνολικό κόστος 4,6 τρισ. δραχμές.

Μολονότι οι συμφωνίες αυτές δεν αγγίζουν το αστρονομικό μέγεθος των 65 τρισ. δραχμών που θα στοίχισε η **συγχώνευση-μαμούθ της AOL και της Time Warner** στις ΗΠΑ, διαγράφουν ωστόσο μια τάση και δικαιολογούν το ενδιαφέρον του ελληνικού τηλεπικοινωνιακού οργανισμού να επεκταθεί τουλάχιστον στη **βαλκανική αγορά**. Προς αυτή την κατεύθυνση στρέφεται η προσπάθεια εξαγοράς του **βουλγαρικού οργανισμού τηλεπικοινωνιών BTC** από την κοινοπραξία του ΟΤΕ και της ολλανδικής KPN, και εκείνη της Cosmote να αποκτήσει την **αλβανική εταιρεία κινητής τηλεφωνίας AMC**.

Βέβαια, δεν πρόκειται για μια διαδικασία δίχως προβλήματα. Οι κρατικές αρχές ανταγωνισμού επαγρυπνούν -όσο μπορούν- για την εμφάνιση ολιγοπωλιακών ή μονοπωλιακών φαινομένων, όπως συνέβη με τη σχεδιαζόμενη συγχώνευση των τηλεπικοινωνιακών εταιρειών **WorldCom και Sprint**, η οποία δεν προχώρησε λόγω των αντιρρήσεων των ευρωπαϊκών και αμερικανικών αρχών ανταγωνισμού. Ωστόσο, η τάση αυτή προς την επιχειρηματική συγκέντρωση αναμένεται να συνεχιστεί και να ενταθεί τα επόμενα χρόνια.

Στην Ελλάδα, από την 1η Ιανουαρίου του 2001 θα καταργηθεί το **μονοπώλιο του ΟΤΕ**, καθώς απελευθερώνεται η ελληνική αγορά τηλεπικοινωνιών και ιδιωτικοποιείται ο Οργανισμός. Παράλληλα, έως το τέλος του 2000 πρόκειται να δοθεί η τέταρτη άδεια κινητής τηλεφωνίας και να διεξαχθεί ο πρώτος πλειοδοτικός διαγωνισμός για τη χορήγηση τριών μέχρι τεσσάρων αδειών δημιουργίας περιφερειακών ή εθνικών ασύρματων δικτύων τηλεφωνίας.

Το έργο της παρακολούθησης των εξελίξεων έχει αναλάβει μια ανεξάρτητη ρυθμιστική αρχή, η Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ). Ο πρόεδρος της, Εμμανουήλ Γιακουμάκης, [διατύπωσε πρόσφατα \(9/7/00\) την πρόβλεψη](#) ότι τρεις με τέσσερις μεγάλες τηλεπικοινωνιακές εταιρείες θα διαθέτουν στο εγγύς μέλλον το 90% της ελληνικής αγοράς, ενώ το υπόλοιπο 10% θα μοιράζεται σε περίπου εκατό μικρότερες. "Όλοι βλέπουμε να έρχεται ένα γιγαντιαίο κύμα, αλλά δεν ξέρουμε από πού θα ενσκήψει, ούτε γνωρίζουμε ποιους θα συμπαρασύρει και ποιοι θα μείνουν στον αφρό" [παρατήρησε ο Εμμ. Γιακουμάκης](#).

Τον περασμένο Μάιο, διευθυντικό στέλεχος της εταιρείας KPN Qwest είχε εκφράσει στο περιοδικό Business Week [την εκτίμηση](#) ότι η διαδικασία αυτή θα καταλήξει ως εξής: "Πιστεύω ότι τα επόμενα χρόνια θα μείνουν μόνο έξι τηλεπικοινωνιακοί γίγαντες: δύο στην Ευρώπη, δύο στην Ασία και δύο στην Αμερική".

Αντικείμενα κριτικής

Διεθνείς οργανισμοί - ανάμεσά τους το [Διεθνές Νομισματικό Ταμείο \(ΔΝΤ\)](#) και ο [Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης \(ΟΟΣΑ\)](#) - αλλά και η [Ευρωπαϊκή Επιτροπή](#) έχουν συχνά ασκήσει κριτική στην Ελλάδα σχετικά με την εξέλιξη των προσπαθειών για τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας. Εκτός των παρατηρήσεων που σχετίζονται με θέματα όπως ο εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης και το ασφαλιστικό σύστημα, συνήθως η κριτική επικεντρώνεται στο άνοιγμα των αγορών και στη βελτίωση του νομοθετικού πλαισίου που διέπει τον ανταγωνισμό.

Εδώ περιλαμβάνονται [η απελευθέρωση των λεγόμενων "κλειστών" επαγγελμάτων](#) -άρση των γραφειοκρατικών εμποδίων και των περιορισμών στη χορήγηση επαγγελματικών αδειών- και η παροχή κινήτρων για νέες δραστηριότητες και επαγγέλματα. Συχνά επίσης, τονίζεται η ανάγκη να διαμορφωθεί μία νέα επιχειρηματική νοοτροπία και να δοθούν κίνητρα σε νέες και ταχέως αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις, μέσω φοροαπαλλαγών και μέτρων οικονομικής υποστήριξης.

Κυρίως, όμως, [επισημαίνεται η ανάγκη να απελευθερωθούν οι αγορές τηλεπικοινωνιών και ενέργειας](#), καθώς και να επιταχυνθεί η εφαρμογή του προγράμματος ιδιωτικοποίησης των ΔΕΚΟ.

Βασικοί στόχοι σε αυτό τον τομέα είναι ο περιορισμός του δημόσιου χρέους, η μείωση των τιμών και η προσφορά καλύτερων υπηρεσιών. Στην πραγματικότητα, αυτές είναι ορισμένες από τις βασικές προϋποθέσεις για την ομαλή ένταξη της χώρας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ), αλλά και την επίτευξη της λεγόμενης "πραγματικής σύγκλισης" -την εξομάλυνση των διαφορών με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες όχι μόνο σε επίπεδο οικονομικών δεικτών αλλά και στο απτό, καθημερινό βιοτικό επίπεδο.

Το πρόγραμμα ιδιωτικοποίησης των ΔΕΚΟ πρόκειται να συμβάλει σημαντικά προς αυτή την κατεύθυνση. [Σύμφωνα με εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ](#), η απόδοση των ΔΕΚΟ, μετά την ιδιωτικοποίησή τους, αναμένεται να αυξηθεί κατά 1,5%, το κόστος εργασίας να μειωθεί κατά 2%, ενώ οι ίδιες εκτιμήσεις κάνουν λόγο περί θετικής επιρροής στο ΑΕΠ της τάξεως του 9%-11%. Μία τέτοια εξέλιξη ενδέχεται να επιφέρει επίσης σημαντικά οφέλη και στο επίπεδο της απασχόλησης, υπό την προϋπόθεση ότι η αγορά εργασίας θα επιδείξει σχετική ευελιξία.

Γενικές προτεραιότητες

Κατά τη διάρκεια της ετήσιας υπουργική συνόδου του ΟΟΣΑ στα τέλη Ιουνίου, ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας Γιάννος Παπαντωνίου ανέλυσε τις προτεραιότητες και τους **στόχους του υπουργείου**: αναπτυξιακός ρυθμός τουλάχιστον 5% την ερχόμενη δεκαετία και ολοκλήρωση των διαρθρωτικών αλλαγών έως το τέλος του 2001.

Ειδικότερα, το πρόγραμμα των διαρθρωτικών αλλαγών έχει -σύμφωνα με τον υπουργό- τις ακόλουθες κατευθύνσεις:

Ιδιωτικοποιήσεις: πέραν των 17 ιδιωτικοποιήσεων και μετοχοποιήσεων των δημόσιων επιχειρήσεων και τραπεζών, απομένουν άλλες 16 στο συνολικό πρόγραμμα των 33 που θα γίνουν μέσα στους επόμενους μήνες. Απώτερος στόχος είναι κάθε ΔΕΚΟ που εξυγιαίνεται να μπαίνει στο χρηματιστήριο.

Απελευθέρωση των αγορών: θα υλοποιηθεί έως τις αρχές του 2001. Στην αγορά των τηλεπικοινωνιών έχουν γίνει μεγάλα βήματα, αλλά η κυβέρνηση αναγνωρίζει ότι στον τομέα της ενέργειας έχουν παρατηρηθεί καθυστερήσεις, καθώς η ΔΕΗ παραμένει προστατευμένη από τον ανταγωνισμό. Στον τομέα των μεταφορών, η Ολυμπιακή βρίσκεται στη διαδικασία ευρέσεως ξένου επενδυτή, ενώ στο χώρο των θαλάσσιων μεταφορών θα αρθεί το **καμποτάζ** και θα επανεξεταστεί το καθεστώς χορήγησης αδειών για την ακτοπλοΐα. Επίσης, θα προχωρήσει η μετοχοποίηση των Ελληνικών Ταχυδρομείων μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος αναδιάρθρωσης της επιχείρησης που βρίσκεται σε εξέλιξη.

Οικονομικά κίνητρα: η **μείωση της φορολογίας** και των επιτοκίων χορηγήσεων για τις επιχειρήσεις, και ιδιαίτερα τις μικρές, αποτελεί ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο στο πρόγραμμα των διαρθρωτικών αλλαγών. Από την άλλη πλευρά, την κυβέρνηση απασχολεί η προώθηση της επιχειρηματικότητας με την εισαγωγή νέων τεχνολογιών και ειδικευμένων στελεχών. Ενδέχεται μάλιστα να συσταθεί ειδικό **ταμείο για νέες τεχνολογίες** από τα έσοδα των μετοχοποιήσεων, το οποίο θα ενισχύσει τα υπάρχοντα ιδιωτικά επιχειρηματικά κεφάλαια.

Άλλα κίνητρα:

η απλοποίηση των γραφειοκρατικών διαδικασιών και η εκπαίδευση των στελεχών του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

Ενα νέο πρότυπο λειτουργίας των ΔΕΚΟ

Παράλληλα με αυτές τις προτεραιότητες, προωθείται **ένα νέο μοντέλο** για την οργάνωση και τη διοίκηση των Δημόσιων Επιχειρήσεων και Οργανισμών, το οποίο έχει στόχο την ομαλή προσαρμογή τους στο ευρωπαϊκό και διεθνές περιβάλλον. Σε γενικές γραμμές μπορεί να περιγραφεί ως ακολούθως:

Αυτονομία των διοικήσεων και ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια: όπως υποστήριξε ο υπουργός Μεταφορών και Επικοινωνιών Χρήστος Βερελής στις προγραμματικές δηλώσεις της κυβέρνησης, ο εκάστοτε υπουργός παράγει πολιτική και δεν είναι γενικός διευθυντής κάποιας ΔΕΚΟ. Ακόμα και αν το κράτος παραμένει κύριος μέτοχος μιας επιχείρησης, αυτή οφείλει να λειτουργεί ως ιδιωτική επιχείρηση. Η διοίκηση των επιχειρήσεων αυτών οφείλει να επιλέγεται με κριτήριο την αποτελεσματικότητα και όχι τους κομματικούς ή προσωπικούς δεσμούς. Σκοποί του κράτους πρέπει να είναι αποκλειστικά το πλαίσιο συνολικής ανάπτυξης της οικονομίας και η προώθηση της ανταγωνιστικότητάς των ΔΕΚΟ, κυρίως μέσω της πρόσληψης ικανών στελεχών.

Ενίσχυση των ρυθμιστικών αρχών: το πρώτο παράδειγμα εδώ είναι η -καινοτόμος για τα ελληνικά δεδομένα- ρυθμιστική αρχή τηλεπικοινωνιών, ΕΕΤΤ. Ακολούθησε η **Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας** που θα επιβλέψει την απελευθέρωση της αντίστοιχης αγοράς και το πρόγραμμα μετοχοποίησης της ΔΕΗ. Μέχρι σήμερα, η δικαιοδοσία ανήκε κυρίως στα εκάστοτε αρμόδια υπουργεία.

Ανάπτυξη των ΔΕΚΟ σε αγορές εκτός Ελλάδος: η διεθνοποίηση των επιχειρήσεων δεν επιτρέπει στις εγχώριες δημόσιες επιχειρήσεις να περιορίζονται στην ελληνική αγορά. Ήδη ο ΟΤΕ προσπαθεί να εδραιώσει τη θέση του στη βαλκανική αγορά. Ομως, το υπουργείο Μεταφορών θεωρεί ότι κάτι τέτοιο δεν είναι αρκετό, υποστηρίζοντας ότι ο ΟΤΕ οφείλει να αναπτυχθεί στην ευρωπαϊκή και στην παγκόσμια αγορά "μέσα από πολυδιάστατες συμφωνίες και συμμαχίες", όπως είπε χαρακτηριστικά ο Χρ. Βερελής.

Ένα ψευδές δίλημμα: οι ΔΕΚΟ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Β. ΠΑΠΟΥΛΙΑΣ

ΕΙΝΑΙ όντως ενδιαφέρον το ζήτημα των Δημόσιων Επιχειρήσεων όπως αιφνιδιαστικά μπήκε στη ζωή της χώρας τις τελευταίες εβδομάδες. Είναι ευθύνη της Κυβέρνησης, της αντιπολίτευσης, των Διοικήσεων και των εργαζομένων στις ΔΕΚΟ, να αντιμετωπίσουν το ζήτημα με ειλικρίνεια, ταχύτητα και αποφασιστικότητα. Το ζήτημα είναι ψευδές στην ουσία του, υπαρκτό όμως και κυρίαρχο, δύσκολο στην επίλυσή του αλλά αντιμετωπίσιμο. Χρειάζεται επείγοντως μια ευρύτερη κατανόησή του, σύγκλιση των απόψεων των κοινωνικών εταίρων και μια απόφαση που να ξεκαθαρίζει τα προβλήματα και να βάζει τα πράγματα στη θέση τους.

Ποιο είναι το ζητούμενο

Σε μια εποχή παγκοσμιοποίησης των αγορών, των συνηθειών και του εμπορίου, σε μια πορεία αγωνιάδους ένταξης της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση με όρους αξιοπρεπείς, είναι παραπάνω από ψευδές το δίλημμα των ΔΕΚΟ: υφίσταται πράγματι ανάγκη αλλαγής τους με σοβαρές και μελετημένες παρεμβάσεις ή πρέπει να αφεθούν όπως έχουν, διαιωνίζοντας τα προβλήματά τους, που όλοι γνωρίζουμε και συζητούμε;

Η αντιπαράθεση αυτή, παρά το γεγονός ότι είναι εξηγήσιμη από την πορεία της πολιτικής και κοινωνικής ανάπτυξης της χώρας, φαντάζει άνευ σημασίας στα μάτια της κοινωνίας και της κοινής γνώμης. Και αυτό διότι όλοι έχουν πλέον πειστεί για την αναγκαιότητα της αλλαγής των δημόσιων επιχειρήσεων της χώρας προς ποιοτικότερη παροχή υπηρεσιών στον πολίτη και προς ορθολογικότερη λειτουργία με επιχειρηματικά κριτήρια. Η κοινωνία απαιτεί πλέον απαντήσεις στα τρέχοντα και πειστικά προβλήματα της ζωής που εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τις υπηρεσίες και το κόστος λειτουργίας των ΔΕΚΟ.

Από την άλλη μεριά οι επιχειρήσεις αυτές ανησυχούν γιατί δεν μπορούν να παραδώσουν υπηρεσίες και προϊόντα σε ανεκτά επίπεδα ποιότητας και αποδεκτού κόστους. Οι Διοικήσεις τους ασφυκτιούν μπροστά σε αδιέξοδα και έλλειψη ευελιξίας των θεσμών λειτουργίας τους. Οι εργαζόμενοί τους ανησυχούν για το τι πρόκειται να ξημερώσει.

Ο κοινός παρονομαστής των προβληματισμών αυτών είναι ο επερχόμενος ανταγωνισμός στην αγορά, μια πραγματικότητα που θα προσδιορίσει αμείλικτα τους κανόνες επικράτησης και επιβίωσης αυτών των επιχειρήσεων, αν δεν γίνει μια σοβαρή προσπάθεια εύρεσης κοινά αποδεκτής λύσης για το μέλλον τους.

Οι δυσκολίες για τη λύση

Κατά καιρούς έχω διατυπώσει την άποψη ότι υπάρχουν δύο σύνολα δυσκολιών που εμποδίζουν την αναζήτηση μιας υπεύθυνης λύσης στο πρόβλημα. Το πρώτο σχετίζεται με τον μεγάλο αριθμό κοινωνικών εταίρων που εμπλέκονται, όπως η Κυβέρνηση, η αντιπολίτευση, οι διοικήσεις, οι εργαζόμενοι, οι προμηθευτές κ.ά. και που έχουν διαφορετικά και αντιτιθέμενα πολλές φορές συμφέροντα. Σε αυτό το σύνολο δυσκολιών οι ρόλοι και οι σχέσεις των κοινωνικών εταίρων έχουν γίνει ένα κουβάρι που δεν έχει αρχή και τέλος. Λόγοι ιστορικοί, πολιτικοί αλλά και λόγοι που συνδέονται με τη μορφή της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της χώρας οδήγησαν στο σημερινό αδιέξοδο.

Το δεύτερο σύνολο δυσκολιών αναφέρεται στην ανάγκη μεταρρύθμισης και αλλαγών στις ΔΕΚΟ. Εδώ η ως σήμερα εμπειρία διδάσκει ότι ούτε σημαντικές απόπειρες επιχειρήθηκαν ούτε οι υποψήφιοι μεταρρυθμιστές, κυρίως διοικήσεις, εξωτερικοί σύμβουλοι και εργαζόμενοι έπεισαν για τις ικανότητές τους και τα σχέδιά τους. Οι Κυβερνήσεις δεν έδειξαν την απαιτούμενη τόλμη και δεν πήραν πρωτοβουλίες. Οι μεταρρυθμίσεις χρειάζεται να είναι συστηματικές, δηλαδή οργανωμένες με πρόγραμμα, αρχές, κανόνες και αξιόπιστα πρόσωπα επικεφαλής με τεχνοπολιτικές και επικοινωνιακές ικανότητες. Το management των ΔΕΚΟ έχει μεγάλους περιορισμούς σε σύγκριση με εκείνο των επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα.

Αποτέλεσμα των παραπάνω δυσκολιών, που είναι σε μικρό βαθμό συνειδητοποιημένες και κατανοητές, είναι η σημερινή σύγχυση, η έντονη πολιτικοποίηση των ΔΕΚΟ, οι δικαστικές παρεμβάσεις, η αδιαφάνεια, η αντιπάθεια της κοινής γνώμης προς τις ΔΕΚΟ, τα ελλείμματα κ.ά.

Το παράδειγμα του ΟΤΕ

Ο ΟΤΕ ως Δημόσια Επιχείρηση υπήρξε ιστορικά ο χώρος που μέσα στην ευρύτερη καθυστέρηση της χώρας προηγήθηκε τεχνολογικά. Αυτό το πλεονέκτημα του επέτρεψε μαζί με τον μονοπωλιακό του χαρακτήρα να συσσωρεύσει επενδύσεις και πλούτο και να προσφέρεται περισσότερο από τις άλλες ΔΕΚΟ για μια απόπειρα υπέρβασης των δυσκολιών, όπως αυτές αναφέρθηκαν παραπάνω. Η απόπειρα αυτή πραγματοποιήθηκε και φαίνεται πως υπήρξε προς το παρόν επιτυχής. Με κόπο και τεράστια προσπάθεια. Υπήρξε σιωπηρή, κοπιώδης και αγωνιώδης συνεννόηση των κοινωνικών εταίρων, κυβέρνησης, κομμάτων, διοίκησης, εργαζομένων και προμηθευτών, χωρίς επισημότητες και αντιπαραθέσεις. Η μετοχοποίηση κατά 20% του κεφαλαίου του ήταν η πιο καθοριστική κίνηση της ζωής του, αφού άνοιξε και δημοσιοποίησε τη λειτουργία του απαντώντας πρώτος στα διλήμματα της κοινής γνώμης. Όπως η παρουσία ελεγκτών διεθνούς κύρους για τα οικονομικά του που είναι μια μεγάλη κατάκτηση. Οι προγραμματικές συμφωνίες που υπέγραψε ο ΟΤΕ ήταν η καλύτερη απόδειξη για τη σύμπτωση των απόψεων. Η μεταρρύθμιση που επιχειρείται είναι συστηματική και οι μεταρρυθμιστές συνέπεσε να έχουν γνώση, εμπειρία και μια ευρύτερη αποδοχή. Ο ΟΤΕ βέβαια δεν πρέπει να ξανασυρθεί στα

δικαστήρια και δεν πρέπει να ανατρέψει ξανά κυβερνήσεις. Πρέπει να εξαφανίσει και τις ελάχιστες αθέατες πλευρές του. Το νέο σύστημα προμηθειών που ετοιμάζεται θα πείσει για το αδιάβλητο των διαδικασιών. Ο ΟΤΕ είναι πλούτος που ανήκει στο έθνος και στη χώρα. Χρειάζεται συμπαράσταση, εμπιστοσύνη και έλεγχο.

Χρειάζονται πολλά παραδείγματα

Μήπως το παράδειγμα του ΟΤΕ μπορεί να επεκταθεί; Διότι ανάλογες προσπάθειες πραγματοποιούνται και σε άλλες ΔΕΚΟ και κρατικές τράπεζες. Παράδειγμα η Εθνική Τράπεζα και η ΔΕΠ. Μήπως πρέπει να επιλεγεί και ένα κρατικό νοσοκομείο όπου να συγκεντρωθεί μεγάλη προσπάθεια και να αναδειχθεί σε περίπτωση προς μίμηση; Χρειάζεται βέβαια συναίνεση, εμπιστοσύνη και ευρεία κατανόηση των προβλημάτων. Παράλληλα μπορεί να αναπτύσσεται και να εξελίσσεται η συζήτηση για τις ιδιωτικοποιήσεις. Οι οργανωμένες προσπάθειες μεταρρύθμισης αυξάνουν την αξία των επιχειρήσεων με ταυτόχρονη ικανοποίηση της κοινωνίας και των απαιτήσεων του κόσμου και των πελατών. Μήπως η ανάπτυξη των ανταγωνιστικών προς τις ΔΕΚΟ επιχειρήσεων πρέπει να συμβαδίζει με ριζικές αλλαγές στις ΔΕΚΟ, στις κρατικές τράπεζες και στα νοσοκομεία; Η αγορά χρειάζεται εξισορρόπηση, κανονιστικές αρχές και ελέγχους. Είναι προφανές ότι χρειάζονται πολλά παραδείγματα. Με τον χρόνο τα παραδείγματα μπορεί να γίνουν κανόνας.

Οι όροι για την υπέρβαση

* Οι Δημόσιες Επιχειρήσεις, όσο υπάρχουν, θα πρέπει να ξεκαθαριστεί ότι εξυπηρετούν σε ποιότητα και τιμές τον έλληνα και τον ευρωπαϊό πολίτη. Δεν έχει νόημα να διατηρούνται για την αντιμετώπιση της ανεργίας, τη συντήρηση του πελατειακού κράτους ή για τους έλληνες προμηθευτές.

* Οι Δημόσιες Επιχειρήσεις πρέπει να είναι αυτοτελείς και σύγχρονες με ό,τι κανόνες επιβάλλουν το μοντέρνο management και η τεχνολογία. Δεν μπορεί πλέον να υπάρχουν αυτοσχεδιασμοί από Κυβερνήσεις, κόμματα, συνδικαλιστικές οργανώσεις και ιδιοτελή συμφέροντα.

* Οι Δημόσιες Επιχειρήσεις δεν μπορεί να είναι πλέον πολιτικοί οργανισμοί. Αυτό δεν το χρειάζεται πια κανένας και πολύ περισσότερο δεν είναι απαραίτητο στους εργαζομένους. Το σύνθημα για πράσινους, γαλάζιους και κόκκινους δεν έχει πια ακροατές. Η ικανότητα και η γνώση πρέπει να είναι το βασικό κριτήριο ανάδειξης και αμοιβής.

* Οι Δημόσιες Επιχειρήσεις δεν είναι όλες ίδιες και ούτε έχουν όλες τις ίδιες δυνατότητες. Οι χρεωμένες και οι ελλειμματικές ΔΕΚΟ χρειάζονται άλλη αντιμετώπιση.

* Οι Κυβερνήσεις χρειάζεται να έχουν άποψη τεκμηριωμένη και μελετημένη για τις Δημόσιες Επιχειρήσεις. Τα κόμματα της αντιπολίτευσης δεν μπορούν να λένε άλλα σήμερα και άλλα αύριο για τις ΔΕΚΟ. Χρειάζονται κανονιστικά πλαίσια, νέα νομοθεσία, που είναι ευθύνη των κομμάτων και της Βουλής.

* Οι Διοικήσεις των ΔΕΚΟ πρέπει να είναι επώνυμες και διακριτές. Οι μεταρρυθμίσεις χρειάζονται γνώση και σοφία, που είναι είδη εν ανεπαρκεία. Οι ξένοι

σύμβουλοι πρέπει να χρησιμοποιούνται με φειδώ και με στοιχεία πείρας και επιτυχιών. Η ανάδειξη ηγετικών ομάδων στις ΔΕΚΟ είναι ένα ζητούμενο που έρχεται και όποιος προλάβει και τις σχηματίσει μπορεί να επιβιώσει.

* Οι εργαζόμενοι στις ΔΕΚΟ θέλουν κανόνες και προοπτική. Η κομματικοποίηση έχει πεθάνει γιατί δεν είναι χρήσιμη σε κανέναν. Οι συνδικαλιστές πρέπει να μεταμορφωθούν σε συμπαραστάτες των αλλαγών και σε δύναμη προωθητική των μεταβολών και της νέας κουλτούρας. Αλλιώς θα εξαφανιστούν. Τα σωματεία χρειάζονται νέα οργανωτική συγκρότηση, ενοποίηση σε ευρύτερα σύνολα, παρακολούθηση της διεθνούς πρακτικής και εμπειρίας. Η αγορά μπορεί να επιβάλλει από μόνη της λύσεις βίαιες και αντικοινωνικές. Πρέπει να πρυτανεύσουν ο διάλογος και η συνεννόηση.

Το επιμύθιο και το μήνυμα

Οι ΔΕΚΟ βρίσκονται στο επίκεντρο της πολιτικής επικαιρότητας ως ένδειξη της καθυστέρησης που χαρακτηρίζει τα νεοελληνικά δρώμενα, ως όψη υπανάπτυξης της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας.

Η μορφή τους και ο ρόλος τους στο σημερινό τους πλαίσιο είναι ανασταλτικά στοιχεία για την πορεία της χώρας προς τη σύγκλιση με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Μια νέα μορφή τους και ένας καινούργιος ρόλος μπορεί να σηματοδοτήσουν μια νέα πορεία για το μέλλον. Οι Διοικήσεις και οι εργαζόμενοι μπορούν να αναζητήσουν αυτή την πορεία. Με τη συμπάρασταση του πολιτικού κόσμου, που πρέπει να κάνει τις επιλογές του. Η ψήφιση της πρόσφατης τροπολογίας στη Βουλή έδειξε ευρεία σύγκλιση απόψεων. Οι διαφορές ήταν τεχνικές και θέματα ύφους.

Το δίλημμα για τις ΔΕΚΟ είναι ψευδές αλλά μπορεί να παραμείνει αιωρούμενο για πολλά χρόνια ακόμη. Εκτός και υπάρξουν πρωτοβουλίες και θάρρος.

ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ : ΟΙ ΠΑΚΤΩΛΟΙ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ ΣΤΙΣ ΤΣΕΠΕΣ ΤΩΝ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΩΝ

Όπως και η προηγούμενη, έτσι και η καινούρια κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι μέσω των ιδιωτικοποιήσεων, αφενός θα απαλλαγεί το Δημόσιο από προβληματικές επιχειρήσεις και αφετέρου, θα εισρεύσουν στα ταμεία του κράτους ποσά χρημάτων που υποτίθεται ότι δεν θα απέδιδαν οι εταιρείες αυτές. Είναι όμως έτσι; Γιατί οι ιδιωτικοποιήσεις γίνονται σήμερα; Γιατί συμβαίνει αυτό εν αντιθέσει με τις δεκαετίες του 1970 και του 1980, όταν οι ίδιοι καπιταλιστές εγκατέλειπαν τις επιχειρήσεις τους και ζητούσαν να εθνικοποιηθούν;

ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΕΓΓΥΗΤΗΣ ΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ ΤΩΝ ΜΟΝΟΠΩΛΙΩΝ

Σ' αυτά τα ερωτήματα δεν πρόκειται να απαντήσουμε εάν δεν κατανοήσουμε τον οικονομικό ρόλο του αστικού κράτους και αν δεν καταλάβουμε ότι οι κρατικοποιήσεις ή οι αποκρατικοποιήσεις, δεν εκφράζουν τίποτε άλλο, παρά την φάση συσσώρευσης που βρίσκεται το κεφάλαιο τη δεδομένη στιγμή.

Το αστικό κράτος και στις οικονομικές του λειτουργίες δεν είναι ένα «ανεξάρτητο» κράτος, αλλά ένα κράτος εγγυητής του κέρδους των μονοπωλίων. Λειτουργεί σαν αγωγός κερδών για το ιδιωτικό κεφάλαιο. Έτσι λοιπόν κρατικοποιεί τις καπιταλιστικές επιχειρήσεις όταν αυτές αντιμετωπίζουν προβλήματα και εθνικοποιεί τις ζημιές, απαλλάσσοντας τους ιδιώτες που τις κατέστρεψαν και τις λήστεψαν αφήνοντας τεράστια χρέη, μετατρέποντας τελικά τα χρέη αυτά σε χρέη της κοινωνίας. Η συντριπτική πλειοψηφία της μεγάλης ελληνικής βιομηχανίας κατέρρευσε στις δεκαετίες του '70 και '80. Όλες τις μεγάλες επιχειρήσεις σε όλους τους κλάδους, αφού οι βιομήχανοι τις υπερχρέωσαν και τις λήστεψαν (οι περισσότερες είχαν αντιστοιχία δανειακών προς τα ίδια κεφάλαια επενδυμένα στις επιχειρήσεις 85% προς 15%) τις εγκατέλειψαν.

Τα ναυπηγεία Σκαρामαγκά, Ελευσίνας, Σύρου, Χαλκίδας, οι κλωστοϋφαντουργίες Πειραική Πατραϊκή, Αιγαίο, Μιχαηλίδης, Βέλκα, Περφίλ, Ελληνίδα, Μπερκσάϊρ κ.λ.π., τα ορυχεία του Σκαλιστήρη στην Βόρεια Εύβοια, η Λάρκο στη Λάρυμνα, η Ελίντα στον τομέα των ηλεκτρικών συσκευών και δεκάδες άλλες επιχειρήσεις μαζί με αυτές που νωρίτερα είχαν καταρρεύσει και στη συνέχεια κρατικοποιήθηκαν (η Ολυμπιακή, ο ΗΣΑΠ, η Εμπορική Τράπεζα κ.λ.π.) πέρασαν στο κράτος, αφήνοντας εκατοντάδες δις χρέη. Και αργότερα, αφού οι κυβερνήσεις ξεκαθάρισαν τα χρέη που πλήρωσε ο ελληνικός λαός μέσω των φόρων, τις έκλεισαν ή τις ξαναέδωσαν στους ιδιώτες.

ΟΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΣΗΜΕΡΑ

Γιατί σήμερα, μετά τις εκτεταμένες κρατικοποιήσεις του παρελθόντος, αναστρεφόμαστε στις ιδιωτικοποιήσεις; Σε περιόδους κρίσης οι καπιταλιστές δεν τοποθετούν τα χρήματά τους σε νέες επενδύσεις με αβέβαια αποτελέσματα. Οι καπιταλιστές θέλουν επενδύσεις που θα αποδώσουν εύκολα και γρήγορα και γι' αυτό οι ιδιωτικοποιήσεις κερδοφόρων τομέων του δημοσίου δεν γίνονται για να φέρουν έσοδα στο δημόσιο, αλλά για να δώσουν εύκολο και γρήγορο χρήμα στους καπιταλιστές.

Η εξαγορά της Τράπεζας Μακεδονίας έγινε αντί 35 δις δρχ.. Μια και μόνο αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου μέσω χρηματιστηρίων απέδωσε 75 δις! Η Ιονική Τράπεζα πουλήθηκε για 170 δις περίπου, ενώ τα πάγια κεφάλαια της και οι ληξιπρόθεσμες οφειλές προς αυτήν ήταν πάνω από 1 τρις!

Η εικόνα της ληστρικής εξαγοράς υπάρχει παντού σε όλες τις αγοροπωλησίες, αποδεικνύοντας ότι οι κυβερνώντες εκποιούν «αντί πινακίου φακής» τον πλούτο που για δεκαετίες συσσώρευσε με τη δουλειά του ο ελληνικός λαός, κάνοντας τους αγοραστές μ' αυτό τον τρόπο πάμπλουτους.

ΠΡΟΚΛΗΤΙΚΟΣ Ο ΤΡΟΠΟΣ ΕΞΑΓΟΡΑΣ

Η προηγούμενη κυβέρνηση χωρίς να κρατάει τα προσχήματα όχι μόνο ξεπούλησε φθηνά τις δημόσιες επιχειρήσεις, αλλά τους εξασφάλιζε και μακροχρόνιο επιχειρηματικό κέρδος μέσω δημοσίων παραγγελιών. Έτσι, η Olympic Catering πουλήθηκε 14 εκατομμύρια ευρώ, περίπου 5 δις, ενώ μόνο το κτίριο εγκατάστασης στο νέο αεροδρόμιο κόστισε πριν λίγο χρονικό διάστημα 8 δις. Ταυτόχρονα πήραν σαν «προίκα» την τροφοδοσία της Ολυμπιακής για 8 χρόνια, συμφωνία για την τροφοδοσία ενός μέρους των Ολυμπιακών Αγώνων, σύμβαση τροφοδοσίας στην ΕΑΒ και σε ένα μέρος του στρατού...

Αντίστοιχα «συμφέροντες» για το δημόσιο αγοροπωλησίες έγιναν στα Ναυπηγεία Σύρου, Ελευσίνας και βεβαίως στο Σκαραμαγκά., όπου υπάρχει σύμβαση ανάληψης έργων αξίας 4 τρις (βαγόνια πλοία του πολεμικού ναυτικού κ.λ.π.). Το 1992 όταν μπήκε η κινητή τηλεφωνία στην χώρα μας η κυβέρνηση Μητσοτάκη με ειδικό νόμο απέκλεισε τον ΟΤΕ από κάθε δραστηριότητα στην κινητή τηλεφωνία και έδωσε άδεια μόνο στην Panafon και την Teletet. Πλήρωσαν τότε για τις άδειες περίπου 30 δις δρχ, όταν μετά από λίγα χρόνια έγιναν κεφαλαιοποιήσεις από την Πάναφον πάνω από 2,2 τρις δρχ και της Τελεστετ 1,5 τρις (Καθημερινή 9/9/99)

Αυτό που συμπεραίνουμε μετά από όλα αυτά είναι ότι οι ιδιωτικοποιήσεις όχι μόνο δεν «αφήνουν» χρήματα όπως οι κυβερνήσεις ισχυρίζονται, αλλά αποτελούν μια διαρκή και μόνιμη ληστεία για το δημόσιο και τους εργαζόμενους. Γεγονός που το δηλώνει απερίφραστα εκφράζοντας την διεθνή εμπειρία ο οικονομολόγος Stiglitz, πρώην σύμβουλος του Κλίντον: «Οι ιδιωτικοποιήσεις αντί να αποφέρουν πλούτο στις χώρες, τις κατέστησαν τελικά ασύγκριτα φτωχότερες. Η Δύση με μοναδικό πρόγραμμα τις ιδιωτικοποιήσεις σε όλα τα μήκη και πλάτη του κόσμου, οδηγεί τις υπόλοιπες χώρες κατευθείαν σε πτωχεύσεις» («ΝΕΑ» 10/2/2000)

ΠΟΙΟ ΤΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΩΝ;

Οι ιδιώτες δεν υπολογίζουν το κοινωνικό συμφέρον και ο μόνος στόχος που έχουν είναι το κέρδος. Έτσι λοιπόν μετατρέποντας τις δημόσιες επιχειρήσεις σε ιδιωτικές προσπαθούν να μειώσουν το κόστος λειτουργίας. Αυτό σημαίνει απολύσεις και κατ' επέκταση και ανεργία. Μειώνουν τα έξοδα και αυξάνουν την τιμή των προσφερόμενων υπηρεσιών.

Τα αποτελέσματα είναι αντιστρόφως ανάλογα. Έχουμε αύξηση των κερδών τους και ταυτόχρονα διάλυση του κοινωνικού ρόλου των επιχειρήσεων, μειωμένες παρεχόμενες υπηρεσίες και τέλος πολλά ατυχήματα σαν αποτέλεσμα της μείωσης των εξόδων συντήρησης και της εντατικοποίησης. Μετά την ιδιωτικοποίηση των σιδηροδρόμων στην Αγγλία είχαμε τρία συνεχόμενα τραγικά σιδηροδρομικά ατυχήματα. Τέτοια γεγονότα και φαινόμενα θα είναι κυρίαρχα στην Ελλάδα την επόμενη περίοδο μετά τις εκτεταμένες ιδιωτικοποιήσεις που δρομολογούνται.

Η ΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΗΓΕΣΙΑΣ

Η ηγεσία της ΓΣΕΕ κρατάει μια απαράδεκτα παθητική στάση για την εκποίηση της δημόσιας περιουσίας μέσω των ιδιωτικοποιήσεων. Ο λόγος είναι ότι έχει ταυτιστεί απόλυτα με τη λογική του συστήματος και θεωρεί φυσικό να περνάνε οι επιχειρήσεις στον ιδιωτικό τομέα.

Στο μόνο ζήτημα που αντιδρά και σ' αυτό όχι έντονα, είναι η εξασφάλιση των θέσεων εργασίας. Κάνει πως δεν καταλαβαίνει ότι η ιδιωτικοποίηση είναι ταυτισμένη με την μείωση του προσωπικού και τις απολύσεις. Έτσι λοιπόν οι τελευταίες κυβερνήσεις σ' αυτή την κούρσα ιδιωτικοποιήσεων δεν βρίσκουν αντίπαλο το σύνολο του εργατικού κινήματος, αλλά μόνο τους εργαζομένους σε κάθε χώρο.

ΝΑ ΑΝΤΙΔΡΑΣΟΥΜΕ ΠΡΙΝ ΕΙΝΑΙ ΑΡΓΑ

Σ' αυτό το τεράστιο σκάνδαλο των ιδιωτικοποιήσεων οι εργαζόμενοι πρέπει να μπουκφραγμός. Η ΓΣΕΕ πρέπει να σταματήσει την παθητική της στάση, να συνειδητοποιήσει το μέγεθος του προβλήματος και να αντιδράσει. Οι εργαζόμενοι στο Περού έκαναν πρόσφατα τις μεγαλύτερες κινητοποιήσεις τους υπερασπίζοντας τις δημόσιες επιχειρήσεις ενάντια στις ιδιωτικοποιήσεις. Αυτό σαν γεγονός πρέπει να γίνει παράδειγμα για τους Έλληνες εργαζομένους. Αν δεν πάρει πρωτοβουλία η ΓΣΕΕ τότε πρέπει η πρωτοβουλία αυτή να ξεκινήσει από τα κάτω.

Οι εργαζόμενοι στους προς ιδιωτικοποίηση χώρους πρέπει να συντονίσουν τη δράση τους πριν είναι αργά. Πρέπει να δημιουργήσουν επιτροπή αγώνα από τα σωματεία στους χώρους που ιδιωτικοποιούνται και να οργανώσουν από κοινού τους αγώνες τους. Όλοι μαζί, στηριγμένοι σε ένα κοινό πρόγραμμα δράσης, πρέπει:

- Να ενημερώσουν το σύνολο των εργαζομένων για το σκάνδαλο των ιδιωτικοποιήσεων, αποκαλύπτοντας τα σχέδια της κυβέρνησης.
- Να απαιτήσουν να φύγουν από τα παρασιτικά πόστα όλοι οι αργόσχολοι υψηλά αμειβόμενοι.
- Να απαιτήσουν σε όσες επιχειρήσεις έχουν προβλήματα να υπάρξει διαχειριστικός έλεγχος για να αποκαλυφθούν τα αίτια των προβλημάτων,
- Να απαιτήσουν να μπει εισαγγελέας και να ανοίξει φάκελος για το σκάνδαλο των ιδιωτικοποιήσεων.
- Να απαιτήσουν το σταμάτημα των ιδιωτικοποιήσεων με οποιαδήποτε μορφή (αλλαγή ιδιοκτησίας, μετοχοποιήσεις κ.λ.π.)
- Να απαιτήσουν να αποκαλυφθούν όλες οι χαριστικές συμβάσεις ανάθεσης έργων τμημάτων του δημοσίου σε ιδιώτες.
- Να δημιουργηθούν ενιαίοι δημόσιοι φορείς κατά κλάδο παραγωγής για να οργανώνουν ομοειδείς επιχειρήσεις, προκειμένου να μειώνουν μέσα από την ενιαία οργάνωση και λειτουργία τα κόστη διαχείρισης, αποθήκευσης και παραγωγής.
- Οι εργαζόμενοι πρέπει να απαιτήσουν από τις ηγεσίες τους αγωνιστική δράση, βάζοντας έτσι στην θέση τους όλους αυτούς που προσπαθούν να ξεπουλήσουν όσα οι εργαζόμενοι με σκληρή εργασία δημιούργησαν ως κρατική περιουσία.

ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ

**ΟΤΕ: Τα πειράματα συνεχίζονται και ανοίγουν το δρόμο,
για την ιδιωτικοποίηση και την αλλαγή των εργασιακών σχέσεων,
σε Δημόσιο τομέα και ΔΕΚΟ.**

Η οικονομική ύφεση σε διεθνές επίπεδο σε Αμερική, Ιαπωνία και Ευρώπη, είναι γεγονός. Η μείωση των ρυθμών ανάπτυξης και η υπερπαραγωγή προϊόντων που δεν μπορούν να καταναλωθούν, συνθέτουν την ζοφερή κατάσταση, του καπιταλισμού. Τα προσωπικά καταναλωτικά δάνεια και οι κάρτες αγορών έδωσαν μια προσωρινή λύση φορτώνοντας στους εργαζομένους υπέρογκα χρέη.

Τα χρηματιστηριακά παιχνίδια σε παγκόσμιο επίπεδο επέτειναν το πρόβλημα ρευστότητας, χρήματα δεν υπάρχουν πλέον ούτε στα χέρια αλλά ούτε στις αποταμιεύσεις των καταναλωτών.

Η πολλά υποσχόμενη νέα οικονομία απογοήτευσε όλους εκείνους που είχαν πιστέψει και επενδύσει επάνω της πολλά, θεωρώντας την ως μοναδικό δρόμο για το άμεσο μέλλον.

Οι εργοδότες στις εταιρείες νέων τεχνολογιών και τηλεπικοινωνιών παγκόσμια για να επιστρέψουν στην κερδοφορία, τα πρώτα μέτρα που ήδη παίρνουν είναι: Απολύσεις προσωπικού, κλείσιμο εργοστασίων, συγχωνεύσεις εταιρειών, πωλήσεις δραστηριοτήτων, επαναγορά μετοχών τους.

Στα πλαίσια αυτά τα πειράματα στον πλήρως ιδιωτικοποιημένο ΟΤΕ συνεχίζονται. Είναι γνωστό ότι το Δημόσιο με το 34% των μετοχών, έχει τον έλεγχο του ΟΤΕ, μέσα στις συνελεύσεις μετόχων με το 80-90% των ψήφων. Έτσι η κυβέρνηση περνάει Διοικήσεις της επιλογής της και καλύπτει την πολιτική τους.

Τα αποτελέσματα της ιδιωτικοποίησης

Στην πράξη τα τελευταία χρόνια, αυτά που φαίνονται σαν αποτελέσματα της ιδιωτικοποίησης είναι:

Η μεγάλη αύξηση στα τιμολόγια. πχ Με την χρονοχρέωση, με τις “μεσοσταθμικές μειώσεις” των τιμολογίων σήμερα η κάθε οικογένεια πληρώνει ένα μεγάλο ποσό για την σταθερή τηλεφωνία. Αν προσθέσουμε και όσα πληρώνει για τα κινητά της τότε το ποσόν γίνεται πολύ μεγάλο. Σε μια μικρή έρευνα που κάναμε το 2000, συγκρίνοντας τα ποσά που πληρώνει μια οικογένεια για σταθερή τηλεφωνία μας εξέπληξε και εμάς το αποτέλεσμα. Πληρώνουμε 6-8 φορές περισσότερα, από όσα πληρώναμε το 1996

Η διευκόλυνση του “ανταγωνισμού” εις βάρος του ΟΤΕ. πχ α) Ο καθορισμός των τιμολογίων δεν ακολουθεί κανένα καπιταλιστικό νόμο ή θεωρία όταν υποχρεώνουν τον ΟΤΕ να πουλάει υπηρεσίες στους ανταγωνιστές του κάτω του κόστους. β) Πέρασμα πελατών του ΟΤΕ άμεσα ή έμμεσα σε ανταγωνίστριες εταιρείες εναλλακτικού δικτύου. γ) Καθυστέρηση στην ανάπτυξη συγκεκριμένων τομέων ή υπηρεσιών.

Εργολαβίες για όλες τις δουλειές. Πχ Στην αρχή εργολαβίες είχαμε στο δίκτυο και την παράνομη ενοικίαση εργαζομένων με εικονικές εργολαβίες. Σήμερα έχουν επεκταθεί παντού, στο μηχανογραφικό κέντρο!!, στις πωλήσεις, στα ψυκτικά, εταιρείες συμβούλων της διοίκησης, κλπ

Μεταβίβαση έργου σε θυγατρικές και εταιρείες συμβούλων. πχ α) Τα κτίρια του ΟΤΕ σήμερα ανήκουν σε θυγατρική 100% ΟΤΕ, που στόχο έχει άμεσα να μπει στο χρηματιστήριο, “για την ανάδειξη των κρυμμένων αξιών” έτσι ο ΟΤΕ πληρώνει ενοίκιο για την χρήση των δικών του κτιρίων. β) Στο πλαίσιο αυτό είναι και το σχέδιο να πουλήσουν το Διοικητικό Μέγαρο στο Μαρούσι διευκολύνοντας την κόνομα κάποιων κατασκευαστικών εταιρειών. γ) Δισεκατομμύρια μοιράζονται από τις Διοικήσεις σε εταιρείες συμβούλων που παρέχουν αμφίβολης ποιότητας και αποτελεσματικότητας προτάσεις (όπως φαίνεται στην πράξη τα τελευταία χρόνια) ενώ υπάρχουν προτάσεις των εργαζόμενων και των συνδικάτων.

Ξοδεύονται δισεκατομμύρια για διαφήμιση. Κυρίως για να κλείνουν τα στόματα των εκδοτών, των καναλαρχών και των δημοσιογράφων

Ο επιχειρησιακός στόχος και σκοπός είναι θολός. Παραμένει θολός παρ όλες τις αλλαγές Διοικήσεων, που ξόδεψαν πολλά εκατομμύρια για να ετοιμάσουν τον ΟΤΕ εν όψη της πλήρους απελευθέρωσης των τηλεπικοινωνιών. Σήμερα όμως ο ΟΤΕ είναι στον ανταγωνισμό ΧΩΡΙΣ συγκεκριμένη εμπορική πολιτική, χωρίς συγκεκριμένη πολιτική άμεσης, αξιόπιστης και πανελλαδικής τεχνικής υποστήριξης.

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Ο νέου τύπου εργοδοτικός συνδικαλισμός. Η οικουμενική φιλοσοφία ΠΑΣΚΕ-ΔΑΚΕ-ΣΥΝ η ταύτιση τους με την πολιτική του εργοδότη πχ α) Υπογραφή ΣΣΕ2001 ενώ δεν έδινε αύξηση πάνω από τον πληθωρισμό κατοχύρωσε τα πριμ υπεραπόδοσης και το διευθυντικό δικαίωμα στο μοίρασμα, κατάργησε στην ουσία την αποζημίωση εκτός έδρας και δραχμοποίησε τα διάφορα επιδόματα. β) Στις συνελεύσεις μετόχων ο Μανασής χθες, και ο Αντωνακόπουλος σήμερα κατ' επανάληψη τονίζουν ότι τα έχουν προσυμφωνήσει με την ΟΜΕ-ΟΤΕ. Πώς, πότε, με ποιές αποφάσεις οργάνων; γ) Λένε ότι θα αγωνισθούν για τα προβλήματα μας μέσα στην Γενική Συνέλευση μετόχων, αυτό που απέτυχαν σαν συνδικαλιστές λένε ότι θα το πετύχουν σαν μέτοχοι!!

Εργασιακές σχέσεις ο πρώτος στόχος

Η αλλαγή των εργασιακών σχέσεων είναι ο πρώτος στόχος της Διοίκησης-κυβέρνησης-ΕΕ.

Στις θυγατρικές του ΟΤΕ αλλά και όλων των ΔΕΚΟ, εφαρμόστηκε στην πράξη η κυβερνητική πολιτική με την απασχόληση εργαζομένων με 6 μήνες, 8 μήνες, συμβάσεις μέσω δουλεμπορίου, μέσω συμβάσεων έργου, μέσω ΑΣΕΠ, κλπ

Οι συμβασιούχοι αποτελούν σήμερα το 40% στην ΟΤΕΝΕΤ, 45% στην infΟΤΕ, 65% στην Cosmote, 100% στην CosmoONE. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η infΟΤΕ που από 0% εκτάκτους μέσα σε 3-4 μήνες από την θυγατροποίηση της έφθασε να έχει το 45% του προσωπικού της εκτάκτους, 187 σε σύνολο 416. (7^{ος} 2002). Σήμερα είναι περίπου στο 60%.

Ακόμα δεν είδαμε τίποτα, τα χειρότερα έρχονται.

Σχέδιο οδηγίας της ΕΕ με τον αθώο τίτλο κατάργηση των μισθολογικών διακρίσεων, ίδιες αποδοχές σε μόνιμους και προσωρινά απασχολούμενους “ενοικιαζόμενους”, είναι σε εξέλιξη.

Είναι γνωστό ότι η μερική απασχόληση μέσω γραφείων ενοικίασης, στην ΕΕ αυξάνεται με ρυθμό 10% τον χρόνο. Το 1999 είχαμε στην Ευρώπη, κύκλο εργασιών 59 δις Ευρώ με 2,1 εκ εργαζόμενους μέσω γραφείων προσωρινής απασχόλησης.

Εργαζόμενοι μέσω εταιρειών προσωρινής απασχόλησης είναι:

Ολλανδία	4%	Πορτογαλία	1%
Λουξεμβούργο	3,5%	Ισπανία	0,8%
Γαλλία	2,7%	Σουηδία	0,8%
Μ. Βρετανία	2,1%	Γερμανία	0,7%
Βέλγιο	1,6%	Δανία	0,7%

Ελ. Τύπος 3/5/02

Όσο το ποσοστό της μερικής απασχόλησης θα μεγαλώνει, με δεδομένη την ανεργία γύρω στο 11% θα προχωράει η εξίσωση των μισθών προς τα κάτω, δηλαδή ο μισθός του μόνιμα απασχολούμενου θα πλησιάζει τον μισθό της μερικής απασχόλησης (ανεπίδικτου εργάτη) και όχι το αντίθετο, όπως θέλουν να μας πείσουν.

Πχ. α) Ήδη στην INFOTE απειλούν τους μόνιμους εργαζόμενους ότι ξεκινάει η κοστολόγηση της εργασίας τους σε σχέση με την εργασία των εκτάκτων. β) Στον ΟΤΕ το “αξιολόγιο” που θα συνδέει τον μισθό με την “αξιολόγηση” του

προϊστάμενου υπάρχει και είναι παγωμένο, τα σενάρια για μετρήσιμη εργασία σε όλους τους τομείς, η σύνδεση αμοιβής με πριμ μέσα από ΣΣΕ, η μη πρόσληψη μόνιμων υπαλλήλων επί σειρά ετών και η κάλυψη με εποχιακούς όλο και περισσότερων ειδικοτήτων, οι εργολαβίες που γίνονται κυρίως με ανασφάλιστους εργαζόμενους, είναι στην ίδια κατεύθυνση, μείωσης των μισθών και μείωσης των μόνιμων θέσεων εργασίας.

Στα ίδια πλαίσια επανέρχεται στο ΕΚΟΦΙΝ, η πρόταση Ισπανίας-Ιταλίας-Μ. Βρετανίας που είχε γίνει πριν ένα χρόνο στην σύνοδο της Βαρκελώνης για καθορισμό των μισθών με βάση την παραγωγικότητα σε επίπεδο επιχείρησης.

Δηλαδή σε απλά Ελληνικά –Κατάργηση των εθνικών και κλαδικών συμβάσεων εργασίας. Προώθηση των ατομικών συμβάσεων εργασίας, της εντατικοποίησης, της σύνδεσης των μισθών με την παραγωγικότητα, της μείωσης των μισθών και την κατάργηση ακόμα και αυτών των συνδικαλιστικών ενώσεων, που έχουμε σήμερα.

Η δικαιολογία είναι για να αντιμετωπίσουμε τον ανταγωνισμό των Αμερικάνων και των Γιαπωνέζων. Στην πράξη όμως σχεδόν όλες οι μεγάλες επιχειρήσεις Αμερικής, Ιαπωνίας και Ευρώπης παράγουν το μεγαλύτερο μέρος των προϊόντων τους στην Άπω Ανατολή και την Κίνα (Philips, Siemens, Panasonic, κλπ).

Οι εργοδότες για να αυξήσουν ακόμα περισσότερο τα υπερκέρδη τους, στόχο τους έχουν να μας επιβάλουν μεροκάματα Άπω Ανατολής –μερικών δολαρίων-, ασφαλιστική κάλυψη Αμερικάνικου τύπου –όποιος έχει λεφτά θα ζήσει-, εργασιακές σχέσεις και νομοθετική κάλυψη Άπω Ανατολής με Αμερικάνικη “ελαστική” σάλτσα.

Η οδηγίες της ΕΕ που έρχονται θα επισπεύσουν την διαδικασία που γίνεται ούτως ή άλλως στην πράξη, αφού τα συνδικάτα στο όνομα του εργοδοτικού συνδικαλισμού τα αποδέχονται όλα για το καλό της επιχείρησης.

Είναι σαφές πλέον σ όλους τους εργαζόμενους ότι το υπάρχον ΣΚ δεν μπορεί να αντιδράσει στα παραπάνω, γιατί δεν έχει τέτοια στρατηγική, γιατί είναι ο δούρειος ίππος, ΕΕ-κυβέρνησης-κεφάλαιου.

Καθήκοντα και υποχρεώσεις συνδικάτων και εργαζομένων

Σήμερα ο συλλογικός πλούτος που παράγεται στον κόσμο φθάνει να θρέψει όλους τους ανθρώπους του πλανήτη. Ο χρόνος εργασίας θα μπορούσε να μειωθεί στις 2-3 ώρες την ημέρα αν δεν υπήρχαν οι στρατιωτικοί εξοπλισμοί, στρατοί και αστυνομίες. Έτσι θα είχαμε όλοι το “δικαίωμα στην τεμπελιά” και ελεύθερο χρόνο.

Σήμερα ο λούστρος του εκσυγχρονισμού και της εφαρμογής των νέων τεχνολογιών ξεθώριασε πλέον και αποκαλύφθηκε η σκουριά της πιο άγριας εκμετάλλευσης των μισθωτών. Οι επιθέσεις του κεφάλαιου έχουν στρατηγικό στόχο και εκφράζονται κατά κύματα ανάλογα με την αντίσταση των εργαζομένων. Αυτή την περίοδο προωθούν άμεσα.

1) Τα ελαστικά ωράρια: (ωρομίσθια, 3ωρη-4ωρη, 9ωρη - 12ωρη, διακεκομμένη εργασία, 24ωρη επιφυλακή στο σπίτι)

Την μείωση των μισθών με: (τοπικά σύμφωνα απασχόλησης, ατομικές συμβάσεις, την αξιολόγηση, την σύνδεση μισθού παραγωγικότητας.)

Την μείωση του ασφαλιστικού κόστους για την κοινωνική ασφάλιση (Μειώνοντας την εργοδοτική εισφορά, προωθώντας ομαδικές ιδιωτικές ασφάλειες, δοκιμάζοντας χρηματιστηριακές εταιρείες στην κοινωνική ασφάλεια, αυξάνοντας την ηλικία συνταξιοδότησης, μειώνοντας τις συντάξεις).

Δίνοντας περιεχόμενο ταξικής συνεργασίας, σε: Επιτροπές εργοδοτών-εργαζομένων, επιτροπές ΕΕ-εργοδοτών-εργαζομένων, τα εργασιακά συμβούλια, τον κοινωνικό διάλογο, κλπ. Κόντρα στα συνδικάτα όπως τα ξέρουμε με την σημερινή τους μορφή.

Τα πρότυπα που θέλουν να μας επιβάλουν είναι.

Της Ταϊβάν, της Μαλαισίας, των Φιλιππίνων με το μεροκάματο μερικών δολαρίων: για το κόστος εργασίας.

Της Αμερικής των 2 εκατ. φυλακισμένων και των 43 εκατ. χωρίς περίθαλψη: για το ωράριο εργασίας τις απολύσεις και την ιδιωτική ασφάλιση, δηλαδή την μερική απασχόληση, το ωρομίσθιο, τις ανεξέλεγκτες απολύσεις.

Της Ευρώπης: για το ρόλο των συνδικάτων, δηλαδή συνδικάτα με εκατομμύρια μέλη ανίσχυρα και υπάκουα στην εργοδοσία.

Σίγουρο για μας τους εργαζόμενους είναι ότι η χειροτέρευση των εργασιακών σχέσεων, η υπερεντατικοποίηση της εργασίας, η εργασία χωρίς ωράριο, η μείωση των μισθών, η καταστροφή των συνταξιοδοτικών μας κατακτήσεων, δεν είναι ανάπτυξη, δεν είναι πρόοδος.

Αυτές οι πολιτικές σαφώς δεν προσφέρουν τίποτα στους εργαζόμενους στις τηλεπικοινωνίες, όταν μειώνουν το προσωπικό τους με απολύσεις, με κίνητρα αποχώρησης, με εργολαβίες και υπεργολαβίες, με αντικατάσταση των μόνιμων θέσεων εργασίας με την μερική απασχόληση και το δουλεμπόριο, όταν το έργο συνεχώς αυξάνεται.

Ούτε και στους καταναλωτές-συνδρομητές-πελάτες, των τηλεπικοινωνιακών προϊόντων προσφέρουν κάτι ιδιαίτερο όταν τα λαϊκά τιμολόγια (αστική μονάδα) αυξάνονται υπέρογκα, όταν οι επενδύσεις πλέον γίνονται με μοναδικό γνώμονα το κέρδος.

Το μόνο που κάνουν είναι να γεμίζουν τις τσέπες των μεγαλοεπενδυτών, των προμηθευτών, των εργολάβων και όσων παραγόντων διαπλέκονται μαζί τους .

Συντονισμένος αγώνας

Ο δρόμος είναι ένας. Ο συντονισμένος αγώνας, ενημερώνοντας και κινητοποιώντας τους εργαζόμενους στους χώρους δουλειάς, δείχνοντας ταυτόχρονα τον ρόλο της ΕΕ, των κυβερνήσεων, των κομμάτων και των συνδικάτων, δείχνοντας την ανάγκη ενός ταξικού εργατικού κινήματος.

Για αύξηση των μόνιμων θέσεων εργασίας, ενάντια στην μερική απασχόληση και το δουλεμπόριο, τις εργολαβίες και τις υπεργολαβίες.

Για αύξηση των μισθών.

Για φθηνά τιμολόγια, για όλο τον λαό.

Για κοινωνικό χαρακτήρα των τηλεπικοινωνιών.

Για κατοχύρωση του απορρήτου των επικοινωνιών ως βασικού δημοκρατικού δικαιώματος.

Για ασφαλιστικά δικαιώματα, για να πάρουμε όλοι σύνταξη, για να έχουμε σωστή ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.

Για δωρεάν υγεία και παιδεία.

Για ελεύθερο χρόνο και πολιτισμό.

Για να ζούμε αξιοπρεπώς δουλεύοντας 30 ώρες την εβδομάδα σε μία δουλειά.

Για μια κοινωνία με υγιεινές συνθήκες ζωής και περιβάλλοντος.

Οι εργαζόμενοι με μερική απασχόληση δεν είναι αντίπαλοί μας, όπως θέλουν κάποιοι να τους παρουσιάσουν στους μόνιμα εργαζόμενους, βεβαίως μόνιμοι και εργαζόμενοι της μερικής απασχόλησης δεν είναι αντίπαλοι με τους άνεργους, όπως έντεχνα κάποιοι προβάλλουν και προωθούν, βάζοντας εμπόδια στην ενότητα της εργατικής τάξης.

Είναι αναγκαίο:

Να αντιταχούμε στην μερική απασχόληση, που φέρνει: Μείωση μισθών, τις ατομικές συμβάσεις εργασίας, την εντατικοποίηση της εργασίας, την απεργοσπασία, την κατάργηση των συνδικάτων όπως τα ξέραμε μέχρι σήμερα.

Να αντιταχθούμε στα σχέδια νομιμοποίησης της παρανομίας, του δουλεμπορίου, μέσω των ΕΠΑ Εταιρειών Προσωρινής Απασχόλησης.

Να εντάξουμε τους εργαζόμενους αυτούς της μερικής και περιπλανώμενης εργασίας, στην μόνιμη και σταθερή εργασία.

ΤΙ ΛΕ ΛΕΝΕ ΟΙ ΟΨΙΜΟΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΕΣ ΤΗΣ ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Τον τελευταίο καιρό, η κυβέρνηση, στα πλαίσια της προπαγανδιστικής αντεπίθεσης την οποία έχει εξαπολύσει προσπαθώντας να επανακτήσει τη δημοτικότητά της, επιχειρεί να εμφανιστεί ως ήρωας των αποκρατικοποιήσεων και των διαρθρωτικών αλλαγών και να υποβαθμίσει το έργο -σε ό,τι αφορά τις διαρθρωτικές αλλαγές- της πρώτης κυβέρνησης που το επιχείρησε, της κυβέρνησης του 1990-93. Στο έργο αυτό επικουρείται και από συμμάχους της στα μέσα ενημέρωσης και ιδιαίτερα από δημοσιογράφο έγκριτης Κυριακάτικης εφημερίδας, ο οποίος είχε αναλάβει το κύριο βάρος την περίοδο του πολέμου κατά των αποκρατικοποιήσεων και των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Αυτή η προσπάθεια παραποίησης της πραγματικότητας, η οποία γίνεται για να διευκολύνει τη διείσδυση της σημερινής κυβέρνησης στο χώρο της κεντροδεξιάς (τον οποίο αφήνει κενό λόγω πολιτικής ανεπάρκειας η σημερινή αξιωματική αντιπολίτευση) αξίζει, πιστεύουμε, να σχολιαστεί. Γράφει ο συντάκτης, αναφερόμενος στην περίοδο 1990-1993:

Δεν ενθυμάται καλώς...

"Αν ενθυμούμαι καλώς, ουδεμία ιδιωτικοποίηση έγινε επί των ημερών τους. Πλην της κερδοφόρου ΑΓΕΤ, όλες οι άλλες επιχειρήσεις που ιδιωτικοποιήθηκαν είναι σήμερα κλειστές, διότι τις αγόρασαν αντί πινακίου φακής κάποιοι ημέτεροι που τις έκλεισαν μόλις ρευστοποίησαν τα αποθέματά τους"

Η πραγματικότητα είναι ότι την περίοδο 1990-1993:

- Έκλεισαν οι παρεμβατικές επιχειρήσεις του δημοσίου (εκτροφεία σκανδάλων όπως η ΠΡΟΜΕΤ, η ΙΤΣΟ κλπ.)
- Πωλήθηκαν ή εκκαθαρίστηκαν 66 επιχειρήσεις του ΟΑΕ και διευκολύνθηκε με την απομάκρυνση του μη αναγκαίου προσωπικού η αποκρατικοποίηση και των υπολοίπων που είχαν απομείνει (συνολικά απολύθηκαν από το 1989 μέχρι το 1993 από τις επιχειρήσεις αυτές 9.000 εργαζόμενοι). Περιλαμβάνεται εδώ και η ΑΓΕΤ, η οποία πωλήθηκε σε ιδιαίτερα υψηλή τιμή.
- Πωλήθηκαν 15 από τις 69 επιχειρήσεις που ανήκαν σε κρατικές τράπεζες και ξεκίνησε η αποκρατικοποίηση και μέσω χρηματιστηρίου, με την εισαγωγή σ' αυτό τμήματος της Βιομηχανίας Ζάχαρης. Επίσης, ο διαγωνισμός που πραγματοποιήθηκε τότε για τα Τσιμέντα Χαλκίδας κατέληξε τελικά (μετά την πάροδο αρκετών ετών και τη μεσολάβηση της διεθνούς διαιτησίας), στην αποκρατικοποίησή τους επίσης σε πολύ υψηλή τιμή.
- Αποκρατικοποιήθηκε η Olympic Catering, μεταβιβάστηκε το management της ΕΑΒ στη Λόκχιντ με τελικό στόχο την αποκρατικοποίησή της και πραγματοποιήθηκε η αποκρατικοποίηση των αστικών λεωφορείων της Αθήνας.

Επίσης, την εποχή εκείνη προχώρησε για πρώτη φορά και η αποκρατικοποίηση, υπό την ευρύτερη έννοια του περιορισμού του μεγέθους και των παρεμβάσεων του κράτους. Παραχωρήθηκε στον ιδιωτικό τομέα η κινητή τηλεφωνία (διαγωνισμός που σημείωσε διεθνή επιτυχία με την είσπραξη για τις δύο άδειες 328 εκ. δολλαρίων).

Δημιουργήθηκε το πλαίσιο για να δραστηριοποιηθεί ο ιδιωτικός τομέας στα καζίνο και τις μαρίνες που ήταν ως τότε κρατικά μονοπώλια, αλλά και στη λειτουργία αεροδρομίων με το τεράστιο έργο του αεροδρομίου των Σπάτων. Προχώρησε η αυτοχρηματοδότηση των οδικών αξόνων (οι διαγωνισμοί με τους οποίους πραγματοποιούνται σήμερα η Σταυρού-Ελευσίνας και το Ρίο-Αντίρριο είναι διαγωνισμοί της εποχής εκείνης), ενώ καταργήθηκε εν μέρει το μονοπώλιο της Ολυμπιακής στις εσωτερικές πτήσεις και των ΕΛΤΑ στην αυθημερόν επίδοση.

Προχώρησε η απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος και της κίνησης κεφαλαίων, η απελευθέρωση μεγάλου μέρους της αγοράς των ενοικίων, η απελευθέρωση των καυσίμων, η κατάργηση των ελέγχων τιμών στα περισσότερα προϊόντα (εξαιρέση τα φάρμακα), η απελευθέρωση στην αγορά εργασίας με την εισαγωγή της μερικής απασχόλησης και της τέταρτης βάρδιας, η απελευθέρωση του ωραρίου των καταστημάτων και η απελευθέρωση ορισμένων κλειστών επαγγελματιών (ορκωτοί λογιστές, αρτοποιοί κ.α.).

Η συνολική αυτή προσπάθεια απεικονίζεται άλλωστε και στον περιορισμό των εργαζομένων στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, όπου σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδας, ο συνολικός αριθμός των εργαζομένων μειώθηκε από 484.000 το 1989 στις 458.000 το 1993, για να ανέβει πάλι στους 472.000 το 1997 με τη βοήθεια των κυβερνήσεων Παπανδρέου και Σημίτη.

Μαντικές

ικανότητες

Στη συνέχεια, ο συντάκτης της Κυριακάτικης εφημερίδας, αναφερόμενος στη σχεδιαζόμενη το 1993 αποκρατικοποίηση του ΟΤΕ, αναφέρει ότι η τότε κυβέρνηση:

"Δεν πρόφτασε να πωλήσει τον ΟΤΕ στους αμερικανούς και τη ΔΕΗ διότι ανετράπη. Έχει όμως ενδιαφέρον ότι στον περίφημο "στρατηγικό" επενδυτή θα εδίδετο το 35% των μετοχών του ΟΤΕ και το μανάτζμεντ αντί 200 δισ. δραχμών. Αυτό σημαίνει ότι όλος ο ΟΤΕ, αξίας με τα δεδομένα της ΝΔ γύρω στα 600 δισ. δραχμές θα χαριζόταν στο 1/3 της υποτιμημένης αξίας του στους ξένους, οι οποίοι την επαύριον της αγοράς θα έβγαζαν όλα τα λεφτά τους από την άνοδο της τιμής της μετοχής του."

Οι μαντικές ικανότητες που επιτρέπουν στο συντάκτη να γνωρίζει τις προσφορές που θα έκαναν οι υποψήφιοι αγοραστές σε ένα διαγωνισμό που τελικά δεν πρόλαβε να προκηρυχθεί, είναι φαινόμενο αξιοθαύμαστο, ιδίως αν λάβουμε υπ' όψη μας ότι αλλάζει από άρθρο σε άρθρο τους τελικούς πλειοδότες (προ μερικών ετών την θέση των Αμερικανών είχαν οι Ιάπωνες). Προφανώς (όπως και ο κ. Σημίτης σε δικό του ανάλογο κείμενο), ο συντάκτης θα αναφέρεται στην πρόβλεψη η οποία είχε γίνει στον προϋπολογισμό του 1993 για την εισροή εσόδων 300 δισ. από αποκρατικοποιήσεις. Πρόβλεψη όμως που ούτε ένδειξη καν δεν έδινε για την τελική τιμή που θα πωλείτο ο ΟΤΕ αφού είχε γίνει με την κατάθεση του προϋπολογισμού του 1993 (το Νοέμβριο δηλαδή του 1992), πολύ πριν αποφασιστεί έστω και η μέθοδος με την οποία θα γινόταν η αποκρατικοποίηση. Τα στοιχεία που θα επέτρεπαν τη στοιχειώδη αποτίμηση της αξίας του ΟΤΕ για τους υποψήφιους αγοραστές (υποχρεώσεις επενδύσεων, τιμολόγια κ.λπ.), αποφασίστηκαν τελικά το καλοκαίρι του 1993.

Περισσότερο κοντά στην πραγματικότητα από τους ισχυρισμούς του συντάκτη βρίσκεται η πολύ μεγάλη τιμή που πέτυχε -με τους ίδιους συμβούλους και μέθοδο και την ίδια ακριβώς εποχή- ο Ουγγρικός ΟΤΕ, στην οποία αναφέρθηκε με επιστολή του

στον τότε ΥΠΕΘΟ Γ. Γεννηματά ο κ. Σ. Μάνος το Δεκέμβριο του 1993.

Όποια παντως και να ήταν τότε η αρχική τιμή την οποία θα πλήρωνε ο στρατηγικός επενδυτής, για να μπορούμε να συγκρίνουμε τις δύο μεθόδους αποκρατικοποίησης, θα πρέπει να λάβουμε υπ' όψη δύο ακόμα παράγοντες:

Την αλματώδη αύξηση της αξίας του υπόλοιπου ΟΤΕ (ο οποίος θα παρέμενε στο δημόσιο για πώληση σε επόμενη φάση), μετά την αλλαγή του μανάτζμεντ. Και επειδή μερικοί κάνουν πως δεν καταλαβαίνουν τι διαφορά έχει το ιδιωτικό μανάτζμεντ υπενθυμίζουμε (α) πόσες φορές αυξήθηκε η αξία των μετοχών ιδιωτών που συμμετείχαν στις δύο επιχειρήσεις της κινητής τηλεφωνίας και (β) το ρεζιλίκι που έπαθε ο ΟΤΕ με τη δική του προσπάθεια στον χώρο της κινητής τηλεφωνίας.

Τις υποχρεώσεις, τις οποίες αναλάμβανε με την άδεια που θα έπαιρνε το νέο μανάτζμεντ του ΟΤΕ, από πλευράς τιμών, επενδύσεων, ποιοτικών αποτελεσμάτων κ.λπ. Υποχρεώσεις τις οποίες η κυβερνήσεις που ακολούθησαν ματαίωσαν, καθώς προτίμησαν να υπηρετήσουν τα συμφέροντα των εγχώριων προμηθευτών με μεγάλη ισχύ στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και όχι των ανοργάνωτων και πολιτικά αδύνατων καταναλωτών τηλεφωνικών υπηρεσιών.

Περί αποφασιστικότητας

Καταλήγει τέλος ο συντάκτης, αφού πρώτα ομιλεί για την "αποφασιστικότητα με την οποία προωθεί ο κ. Σημίτης τις διαρθρωτικές αλλαγές" στο συμπέρασμα ότι "η ανατίμηση των επιχειρήσεών μας δεν είναι τυχαία. Είναι αποτέλεσμα της βελτίωσης όλων των δεικτών της οικονομίας, που ανατιμά την αξία όλων των περιουσιακών στοιχείων της χώρας".

Εκτός από το γεγονός ότι σημαντικό μέρος της (δραχμικής) ανατίμησης οφείλεται όχι στην βελτίωση των δεικτών αλλά στην υποτίμηση της δραχμής, είναι πράγματι ενδιαφέρον να εμφανίζεται η σημερινή κυβέρνηση ως αποφασιστική στην προώθηση των διαρθρωτικών αλλαγών, όταν γνωρίζουμε την τραγελαφική κατάληξη των διαρθρωτικών αλλαγών π.χ. στην Ολυμπιακή και τη στάση του κ. Σημίτη σε θέματα όπως η μονιμότητα των υπαλλήλων της μέλλουσας να ιδιωτικοποιηθεί Ιονικής, οι ρυθμίσεις των χρεών των συνεταιρισμών, το ασφαλιστικό, η αναβληθείσα για μετά το 2000 ιδιωτικοποίηση της Εμπορικής κ.λπ.

Όσο για τους οικονομικούς δείκτες, ο πλέον κρίσιμος εξ αυτών, το δημόσιο χρέος - το οποίο για να τηρήσουμε τους όρους της ΟΝΕ θα πρέπει να είναι είτε χαμηλότερο του 60% είτε να μειώνεται δυναμικά- το 1998 θα αυξηθεί όπως ομολογεί στην Έκθεσή του ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος.

Οι παρατηρήσεις αυτές δε σημαίνουν ότι η κυβέρνηση δεν πραγματοποιεί μια αξιολογή -για τις πολιτικές της δυνατότητες και τις ιδεολογικές της καταβολές- προσπάθεια προς την κατεύθυνση των διαρθρωτικών αλλαγών. Δεν πρόκειται όμως μειώνοντας το έργο προηγούμενων κυβερνήσεων να μετατραπούν μαγικά "σε μέγα έργο" διαρθρωτικές αλλαγές που είναι αντικειμενικά μικρής σημασίας και εμβέλειας. Ούτε να εμφανιστούν ως πρωταγωνιστές της μείωσης του δημοσίου τομέα δημοσιογράφοι που πριν λίγα χρόνια πολέμησαν με πάθος τις διαρθρωτικές αλλαγές και πολιτικοί όπως ο κ. Σημίτης που κατέθεταν νόμους για τη μετατροπή του ΟΤΕ σε εταιρία με μια μόνο μετοχή και την επαναφορά του μονοπωλίου της ΔΕΗ.

ΤΙ ΚΑΘΥΣΤΕΡΕΙ ΤΗΝ ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

"Το μεγαλύτερο εμπόδιο στην αποκρατικοποίηση, το οποίο αναγνώρισαν όλοι οι ομιλητές, είναι οι κάθε είδους πελατειακές σχέσεις και κομματικές συμπεριφορές που αναπτύσσονται στον ευρύτερο ιδίως δημόσιο τομέα..."

Σύγκλιση απόψεων για τους παράγοντες που καθυστερούν την αποκρατικοποίηση διαπιστώθηκε στην ημερίδα που διοργάνωσε το Ε21 με αυτό το θέμα στις 15 Μαρτίου 1996 στο ξενοδοχείο Ledra Marriott. Αν και διατήρησαν τις διαφορετικές ο καθένας προσεγγίσεις τους για το ρόλο και την έκταση του κράτους, οι περισσότεροι ομιλητές συμφώνησαν για την ανάγκη προόδου συγκεκριμένων αποκρατικοποιήσεων.

Ο Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ε21 κ. Χ. Βλαχούτσικος, στον χαιρετισμό που απηύθυνε κατά την έναρξη της εκδήλωσης, ανέφερε ότι οι δύο κυβερνήσεις οι οποίες χειρίστηκαν ως τώρα το θέμα είχαν διαφορετική πολιτική προσέγγιση ως προς το εύρος, τη σκοπιμότητα και τη διαδικασία των αποκρατικοποιήσεων. Όμως κοινό χαρακτηριστικό των προσπαθειών τους είναι ότι και οι δύο έπεσαν ως τώρα έξω στο χρονοδιάγραμμα που είχαν οι ίδιες θέσει, όπως άλλωστε συνέβη στην περίπτωση της μερικής αποκρατικοποίησης του ΟΤΕ, η οποία αποτελεί την πλέον προφανή απόδειξη της αδυναμίας των κυβερνήσεων να υλοποιήσουν τους διακηρυγμένους στόχους τους. Ο Πρόεδρος του Δ.Σ. πρόσθεσε ότι είναι ανάγκη να επικεντρωθεί η συζήτηση στα εμπόδια που αντιμετώπισαν οι δύο κυβερνήσεις που προσπάθησαν να κάνουν αποκρατικοποίηση στην Ελλάδα καθώς και στις πολιτικές αλλά και τις πρακτικές που θα πρέπει να υιοθετηθούν για να προχωρήσει ταχύτερα αυτή η κρίσιμη για το μέλλον της χώρας πολιτική επιλογή.

Αποδοχή στη θεωρία, απόρριψη στην πράξη

Στον σύντομο χαιρετισμό του, ο Γενικός Διευθυντής του Ε21 κ. Θ. Σκυλακάκης υποστήριξε ότι ο αργός ρυθμός και η σταδιακή πορεία της αποκρατικοποίησης δεν έχουν ακόμα επιτρέψει στον πολίτη να συνειδητοποιήσει τη διαφορά που μπορεί να επιφέρει στη ζωή του. Είπε χαρακτηριστικά: «Προσωπικά είχα την ευκαιρία να παρακολουθήσω από το 1989 μέχρι σήμερα την πορεία των απόψεων της κοινής γνώμης γύρω από την αποκρατικοποίηση όπως την κατέγραφαν οι δημοσκοπήσεις. Ιδιαίτερα το διάστημα 1990-1993, όταν είχα την ευθύνη της παρακολούθησης των δημοσκοπήσεων της τότε κυβέρνησης, παρατήρησα ένα ενδιαφέρον φαινόμενο: η αποκρατικοποίηση ως ευρύτερη θεωρητική έννοια είχε σε κάθε περίπτωση μεγαλύτερη αποδοχή από κάθε συγκεκριμένη αποκρατικοποίηση. Ο ΟΤΕ, η ΔΕΗ, η Ολυμπιακή, ακόμα και οι πλέον προκλητικές περιπτώσεις προβληματικών, είχαν στην κοινή γνώμη αποδοχή είκοσι με τριάντα μονάδες μικρότερη απ' ό,τι η γενική έννοια της αποκρατικοποίησης. Από το 55%-60% πέφταμε στο 35%-40% ή και ακόμα χαμηλότερα. Αυτό το παράδοξο δείχνει ότι στην πραγματικότητα οι ρίζες της κρατικιστικής νοοτροπίας ήταν πάντα πολύ βαθιές και η στήριξη την οποία απολάμβανε το πρόγραμμα αποκρατικοποίησης από την κοινή γνώμη εξαιρετικά εύθραυστη».

Στή δική του παρέμβαση ο πρώην Υπουργός κ. Σ. Μάνος τάχθηκε για μία ακόμα φορά υπέρ της άμεσης αποκρατικοποίησης της Εθνικής. Ο Νομικός Σύμβουλος του πρώην Πρωθυπουργού κ. Α. Βγόντζας επεσήμανε ότι δεν μπορεί η ΔΕΗ να κατέχει

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

μονοπωλιακή θέση στο όλο κύκλωμα της ηλεκτρικής ενέργειας και ότι ενώ η ίδια η ΔΕΗ δεν θα έπρεπε να ιδιωτικοποιηθεί, είναι ανάγκη συγκεκριμένοι κρίκοι στην παραγωγική διαδικασία της ηλεκτρικής ενέργειας να φύγουν από το κρατικό μονοπώλιο. Ο ευρωβουλευτής του Συνασπισμού κ. Μ. Παπαγιαννάκης δήλωσε επίσης ότι θα μπορούσε να συζητηθεί η αξιοποίηση του ιδιωτικού τομέα σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως ο ΟΣΕ και η ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ.

Το μεγαλύτερο εμπόδιο στην αποκρατικοποίηση, το οποίο αναγνώρισαν όλοι οι ομιλητές, είναι οι κάθε είδους πελατειακές σχέσεις και κομματικές συμπεριφορές που αναπτύσσονται στον ευρύτερο ιδίως δημόσιο τομέα.

Η πολυπλόκαμη Εθνική...

Ο καθηγητής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Γ. Μπήτρος μιλώντας για την περίπτωση της Εθνικής, επεσήμανε ότι στην πραγματικότητα το κράτος έχει τη μειοψηφία των μετοχών (ΙΚΑ, ΔΕΗ, ΔΕΚΟ έχουν το 18.4%, τα Ασφαλιστικά Ταμεία της Εθνικής το 18%, η Εκκλησία της Ελλάδος το 2.1%) και διατηρεί τον πλήρη έλεγχο μέσω του κομματικού ελέγχου στα ασφαλιστικά ταμεία διάφορων επαγγελματικών τάξεων, τα οποία διαθέτουν το 30.1% των μετοχών.

Τόνισε δε ότι σε περίπτωση που ως πρώτος στόχος αποκρατικοποίησης επιλεγόταν η Εθνική, η κυβέρνηση θα εξασφάλιζε αρκετά πλεονεκτήματα, το σημαντικότερο από τα οποία είναι η εξυγίανση που θα προκαλούσε η αποκρατικοποίηση σε πολλούς θεσμούς, οι οποίοι είναι τώρα ευνοχισμένοι, όπως για παράδειγμα ο άνευ προηγουμένου διαχωρισμός μεταξύ πολιτικής και οικονομικής εξουσίας που θα επερχόταν.

Αναφερόμενος στην αντίσταση των κομματικών μηχανισμών στην αποκρατικοποίηση, ο κ. Γ. Μπήτρος επεσήμανε ότι με την τεράστια οικονομική δύναμη που διαθέτει, η Εθνική τράπεζα παρέχει σε κάθε κυβέρνηση τη δυνατότητα να εξοφλεί τις αφανείς υποχρεώσεις της προς τα επιχειρηματικά συμφέροντα που την στηρίζουν, μέσω του διορισμού του δικού της προέδρου και του δικού της διοικητικού συμβουλίου. Επίσης, με τον έλεγχο της επί της διοίκησης της τράπεζας, η εκάστοτε κυβέρνηση έχει τη δυνατότητα να αμοίβει επιλεγμένα στελέχη του κόμματός της με την τοποθέτησή τους στα διοικητικά συμβούλια των επιχειρήσεων που αυτή ελέγχει και υπογράμμισε ότι η Εθνική, ελέγχοντας κατά πλειοψηφία άλλες 25 επιχειρήσεις και κατά μειοψηφία άλλες 123, έχει τη δυνατότητα να παρέχει 200 με 300 καλά πληρωμένες θέσεις στα διοικητικά συμβούλια των εταιρειών αυτών.

...και οι καρεκλοκένταυροι

Ο κ. Σ. Παπασωτηρίου, Πρόεδρος της ΕΚΟΜΕ, στην εισήγησή του για την περίπτωση του ΟΤΕ επεχείρησε μια στρατηγική ανάλυση από τη σκοπιά του μεταρρυθμιστή και υποστήριξε ότι η ενεργοποίηση και χρησιμοποίηση των διαθέσιμων πόρων και ικανοτήτων υπήρξε ανεπαρκής. Αναφερόμενος στην επιλογή ανθρώπινων πόρων είτε πως δεν είναι δυνατό να προχωρήσει η αποκρατικοποίηση όταν διορίζονται σε θέσεις-κλειδιά στελέχη που αντιτίθενται δημόσια σ' αυτήν - οι καρεκλοκένταυροι, όπως χαρακτηριστικά τους αποκάλεσε - γιατί με αυτόν τον τρόπο δίνονται μηνύματα αντίθετα από τις προθέσεις του μεταρρυθμιστή στα οργανωμένα συμφέροντα και το κοινό.

Οι προβληματικές βολεύουν πολλούς

Ο πρώην αν. υπουργός Βιομηχανίας κ. Χ. Ροκόφυλλος δίνοντας ένα παράδειγμα του κόστους της καθυστέρησης της αποκρατικοποίησης, σημείωσε ότι το κόστος για τον φορολογούμενο της Πειραιϊκής Πατραϊκής (η οποία σήμερα είναι ζήτημα αν μπορεί να πιάσει τα 8-9 δις δραχμές) και η οποία υποτίθεται πως κρατικοποιήθηκε προκειμένου να εξυγιανθεί, έχει ξεπεράσει τα 240 δις δραχμές. Τόνισε επίσης ότι πολλοί είναι εκείνοι που βολεύτηκαν από την κρατική ιδιοκτησία των προβληματικών (προμηθευτές, διοικήσεις, πολιτικοί που διόριζαν, ακόμα και οι ίδιοι οι εργαζόμενοι οι οποίοι σε ορισμένες περιπτώσεις επωφελούνται από τη θέση τους για να εργαστούν αλλού, όπως συνέβαινε με τα Ναυπηγεία Σκαραμαγκά όπου το 1/3 των εργαζομένων σε αυτά, εργαζόταν κατά καιρούς ταυτόχρονα και στο Πέραμα.

Οχι **Κράτος** **ΑΕ**

Ο νομικός κ. Α. Βγόντζας υποστήριξε ότι το κράτος πρέπει να αποκτήσει την ελευθερία να οργανώσει και να οργανωθεί με τον πιο ευέλικτο και αποτελεσματικό τρόπο χωρίς όμως να μετατραπεί σε 'Κράτος Α.Ε', γιατί το 'Κράτος Α.Ε' φθείρει, είναι πολυδάπανο, αντιπαραγωγικό, αντιδημοκρατικό και ανιστόρητο. Τόνισε επίσης ότι η ελεύθερη αγορά από μόνη της δεν μπορεί να επιτελέσει το ρόλο της. Ανέφερε χαρακτηριστικά: «Δεν έχει το χέρι και πολύ περισσότερο το χέρι αυτό δεν είναι άορατο. Οι οικονομικοί κανόνες της αγοράς είναι ισχυρότατοι. Και έτσι πρέπει. Ο ανταγωνισμός και η διασφάλισή του ξεπερνούν τα όριά της. Δεν έχει η ίδια τη δύναμη και την απόσταση να αυτορυθμίζεται και μάλιστα να παρακολουθεί την τήρησή των κανόνων. Αυτό είναι δουλειά της πολιτικής και της γραφειοκρατίας που πραγματώνει τις πολιτικές αποφάσεις. Η ελεύθερη αγορά δεν πρέπει να ταυτίζεται με την ανομία. Η Β. Αμερική σωστά έχει χαρακτηριστεί ως ο παράδεισος της ελεύθερης αγοράς. Δεν είναι ίσως σε εμάς πλατιά γνωστό ότι η χώρα αυτή διαθέτει τεράστιους μηχανισμούς εποπτείας των ιδιωτικών επιχειρήσεων που συνδέονται με κοινωφελείς δραστηριότητες. Ελέγχεται ακόμα και το κέρδος. Υπάρχει ανώτατο εύλογο κέρδος. Με πλήρη προηγούμενο έλεγχο όλων των στοιχείων των δαπανών».

Ευθύνες **Συνδικάτων**

Ο δημοσιογράφος κ. Α. Κεφαλάς επεσήμανε μεταξύ άλλων τις ευθύνες των συνδικάτων του δημοσίου. Σημείωσε ότι το πρόβλημα είναι διεθνές και ότι σε παγκόσμιο επίπεδο έχει υπάρξει μια πορεία συρρίκνωσης του συνολικού αριθμού των μελών των συνδικάτων, τα οποία, όπως προβλέπεται από ειδικούς, θα έχουν το 2010 ως μέλη τους μόλις το 10% των εργαζομένων σε ολόκληρο τον κόσμο.

Διακηρύξεις-ζουρλομανδύες

Ο καθηγητής κ. Π. Μπερνίτσας επεσήμανε τα νομικά προβλήματα των διακηρύξεων των αποκρατικοποιήσεων, τις οποίες μάλιστα αποκάλυψε διακηρύξεις 'ζουρλομανδύες' καθώς σε ορισμένες υπάρχουν παράλογοι όροι για τους επενδυτές, λέγοντας χαρακτηριστικά τα ακόλουθα: «Αν δει κανείς οποιαδήποτε από αυτές τις διακηρύξεις, πραγματικά τρομάζει. Το πρώτο πράγμα το οποίο αναφέρει ο φορέας που προβαίνει στη διακήρυξη είναι ότι δεν φέρει καμία ευθύνη για πραγματικά ή νομικά ελαττώματα των πωλουμένων στοιχείων ούτε για τις ιδιότητες των πραγμάτων τα οποία πωλεί. Γίνεται λοιπόν μια διακήρυξη και καλούνται οι επενδυτές

να επενδύσουν τα χρήματά τους έχοντας συνήθως πολύ μικρό χρονικό διάστημα μπροστά τους. Διαβάζουν αυτή τη διάταξη και επιπλέον διαβάζουν και μια άλλη διάταξη μέσα στους όρους όλων των διακηρύξεων, ότι αν τυχόν υπάρχουν όροι στην προσφορά τους, όχι μόνο μπορεί να ακυρωθεί η προσφορά αλλά οι όροι αυτοί μπορούν να διαγραφούν ή να θεωρηθούν μη εγγραμμένοι και να θεωρηθεί κατά τα άλλα έγκυρη και δεσμευτική η προσφορά. Αναφορά η οποία βιάζει στην ουσία τη βούληση του προσφέροντος. Αυτοί που συντάσσουν λοιπόν τη διακήρυξη συμπεριφέρονται σα να φοβούνται ότι αυτοί οι ίδιοι πρόκειται να παραβούν το νόμο. Οι διακηρύξεις είναι φτιαγμένες ως ζουρλομανδύες και δεν είναι δυνατό να έχει ευτυχή κατάληξη και να καταλήξει σε κλείσιμο συμβάσεως οποιαδήποτε διακήρυξη, αν δεν υπάρχει κάποια μικρή ή μεγάλη παράβαση των όρων της».

Αναφερόμενος στον τρόπο με τον οποίο οι εργαζόμενοι αντιμετωπίζουν την αποκρατικοποίηση, ο Γ.Γ. της ΓΣΕΕ κ. Γ. Μανώλης παρατήρησε ότι έχει σημειωθεί σημαντική αλλαγή της στάσης των εργαζομένων γύρω από το θέμα αυτό και έφερε ως παράδειγμα τις έρευνες της ΓΣΕΕ που δείχνουν ότι η έννοια του ανταγωνισμού, η οποία στο παρελθόν αντιμετωπιζόταν αρνητικά, σήμερα βρίσκεται στην πρώτη θέση των ιδεολογικών αξιών της κοινής γνώμης.

ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΣΥΝΕΧΙΖΕΙ ΔΥΣΤΥΧΩΣ ΝΑ ΜΕΓΑΛΩΝΕΙ

Τον τελευταίο καιρό είναι προφανές ότι η κυβέρνηση έχει εξαπολύσει μια παρατεταμένη αντεπίθεση από πλευράς επικοινωνίας. Μέρος αυτής της αντεπίθεσης έχει ως στόχο να εμφανίσει τον κ. Σημίτη ως "ήρωα των αποκρατικοποιήσεων", είτε υμνώντας την αποτελεσματικότητα της κυβερνητικής πολιτικής, είτε με επιθέσεις πολιτικές και δημοσιογραφικές κατά της κυβέρνησης του 1990-1993, την πολιτική της οποίας επιχειρεί σε γενικές γραμμές να ακολουθήσει η σημερινή κυβέρνηση.

Σε ό,τι αφορά την περίοδο 1990-1993, ασχολούμεθα στο άρθρο «ΤΙ ΔΕ ΛΕΝΕ ΟΙ ΟΨΙΜΟΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΕΣ ΤΗΣ ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ» με την αξιοπιστία των σχετικών επιθέσεων. Για τον κ. Σημίτη όμως ως "πρωταγωνιστή της αποκρατικοποίησης" αισθανόμαστε την ανάγκη να κάνουμε ορισμένες πρόσθετες παρατηρήσεις.

Με βάση τα απολογιστικά στοιχεία που περιλαμβάνονται στην Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, το μέγεθος του κράτους, όπως αυτό μετράται από το ύψος των πρωτογενών δαπανών του τακτικού προϋπολογισμού σε σχέση με το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν, αυξήθηκε μεταξύ του 1995 -τελευταίο έτος της κυβερνήσεως Παπανδρέου- και του 1997, κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ. Οι συνολικές πρωτογενείς δαπάνες του τακτικού προϋπολογισμού αυξήθηκαν από τα 6.286 δισ. το 1995 (23,4% του ΑΕΠ), στα 8.490 δισ. το 1997 (25,5% του ΑΕΠ). Αύξηση στο μέγεθος του κράτους υπήρξε ακόμα κι αν λάβουμε ως μέτρο μόνο τις πρωτογενείς καταναλωτικές δαπάνες του δημόσιου οι οποίες επί κυβερνήσεως Σημίτη αυξήθηκαν κατά μια μονάδα ως ποσοστό του ΑΕΠ, ενώ στον ευρύτερο δημόσιο τομέα η αποκρατικοποίηση μέχρι σήμερα έχει περιοριστεί σε μερικές μειοψηφικές μετοχοποιήσεις με παραμονή του μανάτζμεντ στο δημόσιο και σε ορισμένες κρατικές τράπεζες (συνολικά περιλαμβανόμενης και της Ιονικής αποκρατικοποιείται από την κυβέρνηση Σημίτη λιγότερο του 10% του τραπεζικού συστήματος).

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Το τελικό συμπέρασμα (αφού συνυπολογίσουμε "αποκρατικοποιήσεις" και αυξανόμενες δημόσιες δαπάνες), είναι ότι τη διετία 1996-1997 αντιστράφηκε η καθοδική πορεία που είχε αρχίσει μετά το 1989 στο μέγεθος του κράτους (το έτος εκείνο, με τη βοήθεια και του κ. Τσοβόλα, οι πρωτογενείς δαπάνες του δημοσίου έφτασαν στο ζενίθ τους στο 28.3% του ΑΕΠ). Είναι δε σημαντικό, για να αξιολογήσει κανείς την πολιτική που ασκήθηκε, ότι κύριος λόγος της αντιστροφής ήταν, όπως αποδείχθηκε, η μεγάλη άνοδος των δαπανών προσωπικού, που στη διετία του κ. Σημίτη αυξήθηκαν σε πραγματικές τιμές (και μετά από θηριώδεις υπερβάσεις του προϋπολογισμού), κατά 17%.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

1. www.evenizelos.gr
2. www.21.gr
3. www.ud.gr
4. www.ypetho.gr
5. www.iobe.gr
6. www.parliament.gr
7. www.euro2day.gr
8. www.express.gr
9. www.inegsee.gr
10. www.bep.gr
11. www.bulls.gr
12. www.e21.gr
13. www.greekvillage.com
14. www.epohi.gr/k.lavdianos
15. www.in.gr/innews/deko

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

1. «ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ & ΟΝΕ»-Γ.Μ ΠΑΠΑΙΩΑΝΝΟΥ, Εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα 2003.
2. «Αποκρατικοποίηση Δημοσίων Επιχειρήσεων & προστασία των καταναλωτών», Σκουρής, Εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα 2003.
3. «Ιδιωτικές & Δημόσιες Επιχ/σεις» -Μαρία Νεγρεπόντη-Δελιβάνη Εκδόσεις Σάκκουλας, Θεσ/κη 1993.
4. «Η οικονομία της παραοικονομίας στην Ελλάδα» - Μαρία Νεγρεπόντη-Δελιβάνη, Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα 1991.
5. «Οικονομική Ανάλυση –Μακροοικονομική Ισορροπία στον Καπιταλισμό και Σοσιαλισμό» - Μαρία Νεγρεπόντη-Δελιβάνη, Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα 1977.
6. «Οικονομική Πολιτική» -Benard J. Εκδόσεις Economica 1985 Paris.

ΑΡΘΡΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ

1. «Πως υπονομούνται οι ιδιωτικοποιήσεις και οι ξένες επενδύσεις στην Ελλάδα» -Α.Χ Παπανδρόπουλος –Ο.Τ 1993.
2. «Αισθητή αποκλιμάκωση στις χώρες του ΟΟΣΑ» - Κλαυδιανός Η. – Ο.Τ 1993.
3. «Ιδιωτικοποιήσεις εμείς και οι άλλοι» -Σκλαβούνος Γ.Ι –Ελευθεροτυπία 1993.